

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#YEREL
KALKINMA
HAMLESİ

İZMİR
KALKINMA
AJANSI

Kültür
Yayınları

MESLEK LİSESİNDEN SANAYİYE

ENVER OLGUNSOY

HAFİZA
İZMİR

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

İZMİR
KALKINMA
AJANSI

MESLEK LİSESİNDEN SANAYİYE

ENVER OLGUNSOY

İzmir Kalkınma Ajansı

Kültür Yayınları - XV

İzmir Tarihi Serisi - IX

MESLEK LİSESİNDEN SANAYİYE

Koordinasyon

İzmir Kalkınma Ajansı

Yazar

Enver OLGUNSOY

Genel Yayın Yönetmeni

Mehmed Âkif KÖSEOĞLU

Yayın Sahibi

İzmir Kalkınma Ajansı

Megapol Çarsı Kule 1203/11 Sok.

No: 5-7 Kat: 19 Halkapınar Mah.

Konak 35170 İzmir / Türkiye

+90 (232) 489 81 81

www.izka.org.tr

Katkıda Bulunanlar

Mehmet Ali SÜTLÜ

Nihat DELİBAŞI

Sinan DOĞAN

Grafik Tasarım

Orçun ANDIÇ

Basım

Onikinci Matbaa

Huzur Mahallesi Ahmet Bayman Caddesi No:25 34485

Sarıyer/İstanbul

0212 281 25 80

Baskı Bilgisi

1. Baskı

Ocak 2025

500 Adet

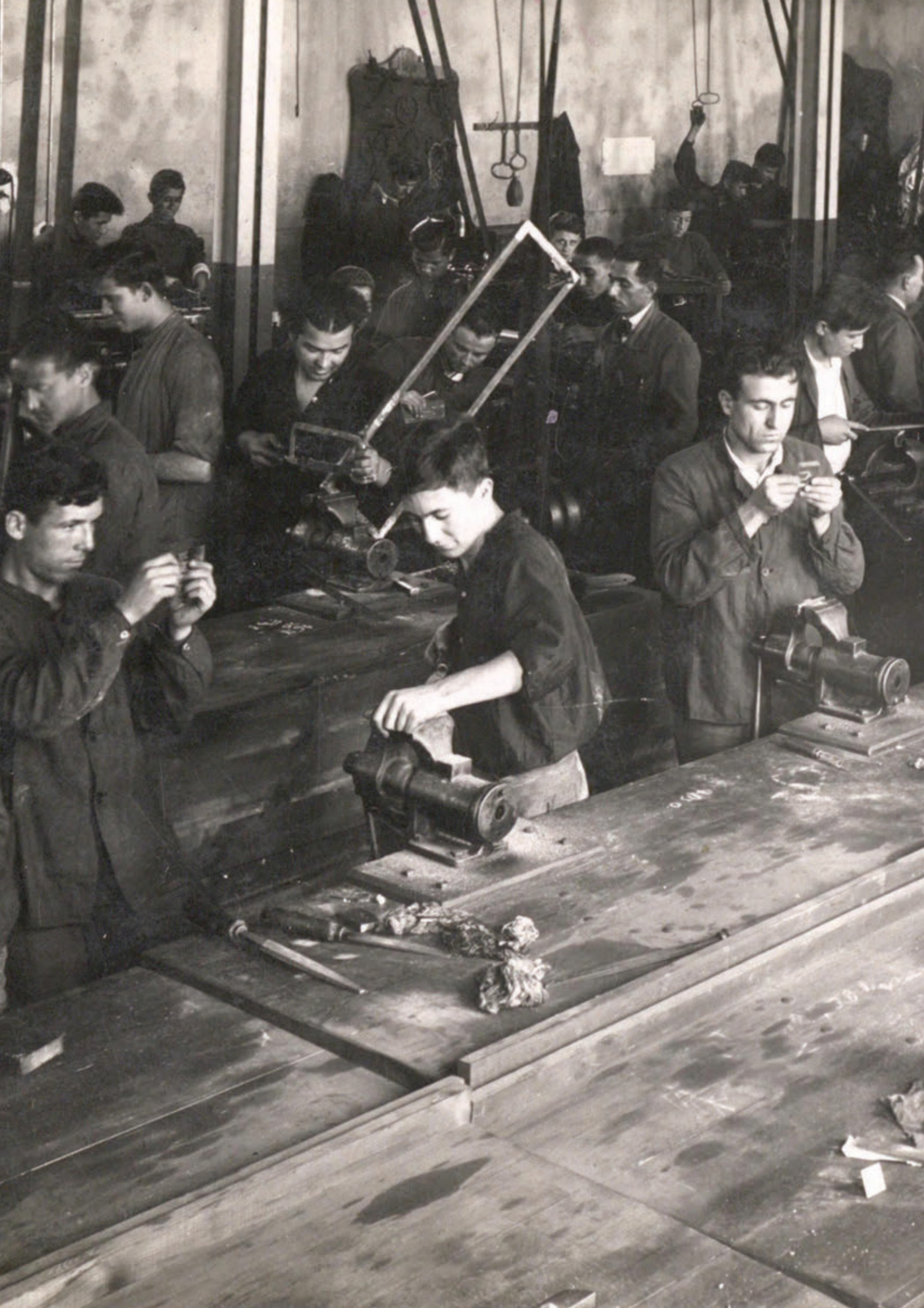
Bandrol Uygulamasına ilişkin Usul ve Esaslar
Hakkında Yönetmelik'in 5. maddesi 2. fıkrasına
göre bandrol taşıması zorunlu değildir.

Yasal Bilgi

Bu kitap, İzmir Kalkınma Ajansı tarafından
yayına hazırlanmış olup, kurumun ücretsiz
kültür hizmetidir. Bütün hakları saklıdır. Kaynak
gösterilmeden tanıtım için yayımlanacak yazılar
dışında, İzmir Kalkınma Ajansı'nın yazılı izni
alınmadan çoğaltılamaz.

Satılamaz. © İzmir Kalkınma Ajansı.

Teknolojide ve kalkınmada dünyanın en başarılı ülkeleri, gençlerini iyi şekilde ve en hızlı yoldan meslek sahibi yapabilenlerdir. Gençlere teorik bilgi ve pratik uygulamaları birleştirme kabiliyetini kazandıran mesleki ve teknik eğitim, günümüz kalkınma politikalarının temel aracı haline gelmiştir.

Devletimizin özel önem verdiği ve her çeşit araçla desteklediği mesleki ve teknik eğitim, ülkemizin yüksek teknolojiye dayalı ve katma değerli ürün üretme hedefine çok büyük katkı sunmaktadır. Meslek lisesi mezunları artık “ara eleman” değil, “aranan eleman” haline gelmiştir. Mesleki ve teknik eğitim, öğrencilerimizi yeteneklerine göre yönlendirirken, onları geleceğin meslekleri için de farklı beceri ve yeteneklerle donatmaktadır.

Ülkemizin kalkınması için kritik öneme sahip bu okullarımızın öğrencilere ve ailelerine doğru ve etkili bir şekilde tanıtılması özenli bir çabayı gerekli kılmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim hakkında kamuoyunda yerleşik olumsuz algıların kırılması ve bu okullarımızın hak ettiği değeri görmesi, bu çabaların neticesinde gerçekleşecektir. Bu bağlamda, mesleki ve teknik eğitim gönüllüsü kıymetli iş insanı Enver Olgunsoy tarafından hazırlanan “Meslek Lisesinden Sanayiye” isimli kitabı, mesleki ve teknik eğitimin doğru ve etkili şekilde tanıtılmasına ilişkin çabaların özgün bir örneği olarak değerlendiriyorum.

Bu değerli kitap, bugünkü adlarıyla Konak Mithatpaşa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Çınarlı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Şehit İdari Ataşe Çağlar Yücel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Motor Meslek Lisesi) mezunu 57 sanayici, iş insanı ve yöneticinin başarı öykülerinden oluşmaktadır. İçinde İzmir sanayisinin öncü kuşağını oluşturan çok değerli sanayicilerin yaşamlarına ve başarılarına mesleki ve teknik eğitimin neler kattığını aktaran bu kitabın öğretmenlerimiz, velilerimiz ve öğrencilerimiz için ufuk açıcı olmasını diliyorum.

Cumhuriyetimizin Kurucusu Büyük Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün “Geleceğin güvencesi sağlam temellere dayalı bir eğitime dayalıdır” sözünün işaret ettiği gibi, “Eğitim Şehri” İzmir’in mesleki ve teknik eğitim ile sanayi birikimini ustalıkla bir araya getirmesi, Türkiye Yüzyılında şehrimizin ve ülkemizin kalkınma hamlesine ayrı bir ivme katacaktır.

Bu kitapta anıları yer alıp ebediyete intikal eden İzmir sanayisinin öncü kuşağının kıymetli temsilcileri Kemal Baysak, Necdet İtmeç, Ahmet Köstem ve Ali Aktaş’ı rahmetle anarken, kitabın hazırlanmasında emeği geçenlere, çalışmanın hazırlık sürecinde verdiği destekten ötürü İl Milli Eğitim Müdürlüğümüze ve kitabın yayımlanmasına vesile olan İzmir Kalkınma Ajansımıza teşekkürlerimi sunarım.

Dr. Süleyman ELBAN

İzmir Valisi

İÇİNDEKİLER

9	◆ BU KİTAP NEDEN YAZILDI?
11	◆ ÇINARLI MESLEK LİSESİ
18	◆ ÇINARLI ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ MEZUNLARIYLA YAPILAN GÖRÜŞMELER
65	◆ MİTHATPAŞA ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ
74	◆ MİTHATPAŞA ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ MEZUNLARIYLA YAPILAN GÖRÜŞMELER
157	◆ İZMİR MOTOR MESLEK LİSESİ
162	◆ İZMİR MOTOR MESLEK LİSESİ MEZUNLARIYLA YAPILAN GÖRÜŞMELER

BU KİTAP NEDEN YAZILDI?

Bugün gelişmiş ülkeler incelendiğinde görülür ki ekonomik gelişmeleri, öncelikle meslekî ve teknik eğitime verdikleri öneme bağlıdır. Bunda tabii ki başka faktörler de söz konusudur ancak meslekî ve teknik eğitim birincil önemdedir. Teknik eğitimi önceleyen ülkeler, ekonomik olarak geliştiği gibi bu ülkelerde ar-ge ve inovasyon da zemin bularak gelişmeyi ivmelendirir.

Meslekî eğitimin üreticilik vasfı teknik eğitimle mümkündür. Bu nedenle öncelenmesi gereken meslekî eğitim, “meslekî teknik eğitim” olmalıdır. Bu çok önemli nitelik ayrımı, meslekî eğitimin gündem edildiği her zeminde ifade edilmelidir. Bu kitapta meslekî eğitimle kastedilen de bu öneme binaen “meslekî teknik eğitim”dir.

Son yıllarda ülkemizde meslekî teknik eğitim, maalesef ailelerden ve öğrencilerden üvey evlat muamelesi görmekte, bu okullar tercih edilmemektedir. Hâl böyleyken Millî Eğitimden sorumlu otoritenin de bu okullara ilgisinin yetersiz kalabildiğini kabul etmek gerekir. Ailelerin ve öğretmenlerin öğrencilere karşı “Derslerine çalışmazsan senin de gideceğin yer teknik meslek lisesidir” şeklindeki gözdağı veren söylemlerinin altında bu okulları aşağılayan bir düşünce yatar. Ayrıca altyapı yetersizliği de bu okulların belini bükmekte ve sonuçta buralar tercih edilmeyen, zorunlu olarak gidilen okullar olmaktadır.

Hâlbuki bu okullar, ülke ekonomisinin bel kemiğidir. Bu okullarımızdan mezun olan öğrenciler “ara eleman” değil, “aranan eleman” hatta “ana eleman”lardır. Bu kitapta yaşam öykülerini okuyacağınız kişiler, İzmir’in üç efsanevi meslekî teknik lisesinin, Mithatpaşa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, İzmir Motor Meslek Lisesi (Şehit İdari Ataşe Çağlar Yücel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) ve Çınarlı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nin mezunlarıdır. Teknik ve endüstri meslek lisesindeki eğitim, hem kendi yeteneklerini geliştirmelerine hem de girişimcilik cesareti kazanarak iş dünyasında başarıdan başarıya koşmalarına imkân sağlamıştır. Bunlar toplumda saygın bir yere sahip, ekonomik sorunlarını çözmüş, ülke ekonomisine büyük katkıları olan örnek kişilerdir.

Kitap incelendiğinde görülecektir ki İzmirimizin “iş dünyası”nın yükünü bu seçkin iş insanları taşımaktadır. Kitap için yaptığımız görüşmelerde bize okul yıllarından, teknik eğitimin olmazsa olmazı efsane öğretmenlerinden ve kendilerine “altın bilezik” kazandıran atölye eğitimlerinden söz ettiler. Onlara “Meslekî teknik eğitim okullarında okuduğunuz için pişman mısınız?” diye sorduğumuzda hepsi sözleşmiş gibi “Asla, tekrar seçme durumunda kalsak yine meslekî teknik eğitimi seçerdik” dediler. Eğitimin amacı; başarı, ekonomik edinim ve saygın bir sosyal mevki ise bu okullar öğrencilerimizi kucaklamaya hazır.

Böyle bir kitabın hazırlanmasına aracılık eden İzmir Kalkınma Ajansı’na ve yayına hazırlık çalışmalarını birlikte yürüttüğüm gazeteci arkadaşlarım Sinan Doğan, Nihat Delibaşı ve Mehmet Ali Sütü’ye şükranlarımı sunuyorum.

Enver OLGUNSOY

Kıvık Tarıma Dayalı

İhtisas Organize Sanayi Bölgesi

Yönetim Kurulu Başkanı

Meslekî Teknik Eğitim Gönüllüsü

ÇINARLI
MESLEK LİSESİ

ÇINARLI MESLEK LİSESİ

İzmir Sanayisinin “Çınar”ı

Türkiye’de 1950’ler, özel sektör sanayi yatırımlarının artmasına bağlı olarak sanat enstitülerinin de hızla açıldığı yıllar oldu. Bu yıllarda, Türkiye genelinde olduğu gibi İzmir’de ve ilçelerinde de sanat enstitüleri açıldı. 1950 yılında İzmir’de, 10 tane meslek okulu varken 1960 yılında bu sayı 18’e çıktı. Yine 1950’li yıllarda, orta dereceli meslekî eğitim kurumları, üç yıllık ortaokullar ya da orta ve lise düzeylerini kapsayan beş yıllık enstitüler olarak yapılandırıldı.

1950-1951 öğretim yılında, İzmir il genelinde dördü kızlara, beşi erkeklerle, biri de karma eğitim veren 10 teknik meslek okulu vardı. Kız okullarından biri sanat orta okulu, ikisi sanat enstitüsü, biri de köy enstitüsüydü. İkiisi ilçede ve biri de merkezde olan erkek okullarıysa sanat enstitüsü düzeyindeydi. Bunlar Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü, Ödemiş Erkek Sanat Enstitüsü ve Tire Erkek Sanat Enstitüsüydü. Ayrıca ilçelerden birinde bir erkek sanat okulu ve merkezde de bir ziraat okulu bulunuyordu. Karma eğitim veren okul, şehir merkezindeki ticaret lisesiydi. Bu okulların tamamının bünyesinde bir de akşam okulları vardı. O dönem İzmir’de meslekî eğitim alanında yaşanan en büyük sorun ise Kızılçullu Köy Enstitüsünün 1952’de kapanmasından sonra, meslek öğretmeni bulmak olmuştur.

Köprü Durağındaki Okul

Çınarlı Endüstri Meslek Lisesinin temeli olan elektrik ve radyo bölümü, 1958-1959 eğitim öğretim döneminde Mithatpaşa Sanat Enstitüsüne bağlı olarak açıldı. Çınarlı’nın köklerinin Mithatpaşa’ya dayanması, Mithatpaşa için kullanılan “okul kuran okul” nitelendirilmesinin ne kadar doğru olduğunu göstermektedir. Bu bölüm kurulmadan önce, 1953’te bakanlar kurulu kararıyla

Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü adına bir verici telsiz tesisatının kurulmasına izin verilmiştir.

Elektrik ve radyo bölümü, bugünkü Güzelyalı Pratik Kız Sanat Okulunun bulunduğu binadaydı. Köprü durağındaki bu bina, 1888 yılında köşk olarak yapılmış, 1923 yılından önce Saint Joseph Koleji olarak, 1923-1947 yılları arasında ise Türk Eğitim Derneğine bağlı Ege Lisesi olarak hizmet görmüştür.

Bölüm, 1961-1962 öğretim yılında İzmir Elektrik Radyo Sanat Enstitüsü adıyla ayrı bir müdürlüğe bağlandı. Çınarlı Endüstri Meslek Lisesinin arşivinde enstitünün açılışıyla ilgili bir davet mektubu bulunuyor. Enstitü müdürü Ali Ulvi Güneri’nin imzasının bulunduğu davetiyede, “1961-1962 öğretim yılından itibaren tedrisata başlayacak olan Elektrik-Radyo Sanat Enstitüsü’nün 2 Ekim 1961 Pazartesi günü saat 10:00’da açılış töreni yapılacaktır. Bu mutlu günümüze huzurunuzla şeref vermenizi saygılarımla rica ederim.” ifadeleri yer alıyor.

Mithat Paşa’nın Niş’te ilk sanat okulunu açtığı 1861 yılının 100. yıl dönümünde, İzmir Enternasyonal Fuarında, İzmir’deki meslekî ve teknik öğretim okulları tarafından bir sergi açılır. 30 Ekim 1961’de açılan ve 15 gün devam eden sergide, Elektrik Sanat Enstitüsü öğrencilerinin transformatör üreticisi ETİTAŞ’ın (Elektrik Teçhizatı İmalatı Tesisatı A.Ş.) desteğiyle yaptıkları transformatörler, radyo ve amplifikatörlerle okulun ders araçları sergilenir. Bu sergi, ETİTAŞ’ın okula tek desteği değildir. Etibank’ın teşviki ile Türk (İş Bankası) ve Fransız sermayesi ortaklığında 1957’de kurulan ETİTAŞ, sonraki yıllarda da Elektrik Sanat Enstitüsünü ve Çınarlı Sanat Enstitüsünü ekipman ve eğitim alanında destekler.

Çınarlı'ya Taşınma

Köprü'deki iki binada 1966 yılına kadar eğitim vermeye devam eden okula, mevcut binalar yetersiz geldiği için 1963'te Çınarlı semtindeki arsa temin edildi. Çınarlı'daki okul binalarının yapımına ise 2 Kasım 1963'te başlandı. Okulun kuruluşundan önce, Alsancak Demiryolu İstasyonu ile Çınarlı-Mersinli-Bornova yolu ve onun devamındaki Ankara yolu, İzmir'in en önemli sanayi bölgelerinden biriydi. Hammadde ve ürünleri koymak için geniş alanlara ve depolara ihtiyaç duyan bitkisel yağ, sabun, dokuma gibi sanayiler, Alsancak ile Çınarlı arasına toplanmıştı. Nitekim Altınyol Fabrikasından gelen küspe ve pirina kokusu hâlâ bu okulun mezunlarının hafızalarında.

Okul için bu bölgenin tercih edilmesinde, Çınarlı bölgesinde ucuz arsa bulunması ve bölgenin demiryoluna yakınlığı etkili oldu. 1950'li yılların sonunda, Çınarlı'ya komşu Mersinli semtindeki bataklık arazinin esnaf teşkilatı eliyle kurutularak burada İzmir'in ilk sanayi sitesinin (bugünkü Birinci Sanayi Sitesi) kurulduğunu da hatırlamakta fayda var. 1960'lı yıllarda Karşıyaka ile Alsancak'ı karadan bağlamak için yapılan Altınyol, deniz doldurularak inşa edilmişti ve denizin Çınarlı tarafında kalan kısmı da tamamen bataklığa dönüşmüştü.

O yıllarda, her yağmurda mahalleyi su basıyordu. Mahalleden Altınyol'a geçmek için üç kalaslık bir köprü kullanılıyordu. Çınarlı, Mersinli, Çamdibi ve komşu diğer semtlerde, Balkanlar'dan gelen çok sayıda göçmen ikâmet ediyordu.

1964 ve 1967 yılları arası için tahsis edilen mali bütçeyle 11 milyon TL harcama yapılarak binaların bir bölümü tamamlandı. Milli Eğitim Bakanlığının 30 Temmuz 1966 tarihli onayı ile okul, İzmir Elektrik-Elektronik Sanat Enstitüsündeki bölümlere ve Mithatpaşa Sanat Enstitüsünün yapı bölümüne ilaveten bakanlıkça açılması istenilen tesviye ve ağaç işleri bölümüyle birlikte beş bölüm hâlinde, 26 Eylül 1966 tarihinde Çınarlı'daki yerleşkesinde eğitim vermeye başladı. Okulun ilk adı İzmir Çınarlı Sanat Enstitüsü oldu. Okul binaları sırasıyla inşa edildi ve bugün 41 bin 621 metrekarelik arazi üzerinde 13 bin 745 metrekarelik binada eğitim vermeye devam etmektedir.

Semte Ün Katan Okul

1966-1967 eğitim-öğretim yılında, 629 öğrenci ve 43 öğretmenle beş meslek alanında eğitim vermeye başlayan okulda bugün dokuz alan bulunuyor. Bu alanlar elektrik-elektronik teknolojisi, bilişim teknolojisi, radyo-TV,

harita tapu kadastro, makine teknolojisi, tesisat teknolojisi ve iklimlendirme, denizcilik, inşaat teknolojisi ve mobilya ve iç mekân tasarımıdır.

Yazar, dramaturg ve sanat yönetmeni Haluk Işık, 2011 yılında yayınlanan **Çınarlı-Mersinli Bir Çocukluğun Coğrafyası** adlı kitabında, “Çınarlı, depoları, ışıkları, çarpık ve yıkık döküntü binalarıyla, Bornova’ya ulaşılan bir yol-semt olma dışında, neredeyse hiçbir tadı rengi olmayan bir yerdi.” diye anlatır. Çınarlı Sanat Enstitüsü, işte böyle “renksiz” bir semtin rengi olmakla kalmamış, Çınarlı denince insanların zihninde sadece bir semti değil, dönemin en iyi sanat eğitimini veren okullarından birini de canlandırmıştır. Bornova yolu üzerinde olmaktan başka bir vasfı olmayan semt, bu okulla beraber ün kazanmıştır.

1974-1975 öğretim yılında değişen programıyla birlikte okulun adı, İzmir Çınarlı Endüstri Meslek Lisesi oldu. Bünyesinde ikinci bir okul olarak 1968-1969 öğretim yılında teknik lisenin açılmasıyla okulun adı da İzmir Çınarlı Teknik ve Meslek Lisesi olarak değiştirildi. 1971 Akdeniz Oyunları için komşu semt Mersinli’de inşa edilen ve 51 bin kişilik kapasitesi ile ülkenin en büyük olimpiik stadı olan Atatürk Stadyumu, Çınarlı’da okuyan öğrenciler için büyük bir yenilik oldu. Stadyumun

yanındaki sahalarda Altay’ın, Yeşilova’nın ve diğer İzmir takımlarının antrenmanları izlenirken okul öğrencileri de buradaki spor faaliyetlerine katıldı.

“Burası Çınarlı Radyosu”

Okul dergisi Çınar’ın 2018’de yayımlanan 17. sayısında “Bir Zamanlardı, Radyolar Vardı” başlıklı bir yazısı çıkan okulun radyo-TV alan şefi Filiz Kumlu, 1953 yılında orta dalgada dinlenen TRT yayınının yanında okulun da Elektrik ve Radyo Sanat Enstitüsü Deneme Radyosu adında bir radyo istasyonunun olduğunu anlatır. Aslında Çınarlı Radyosu’nun temeli, 1953’te Mithatpaşa bünyesinde kurulan telsiz verici tesisatıdır. **Yeni Asır** gazetesinin 9 Mayıs 1954 tarihli sayısında yayımlanan “İzmir’den Bir Ses Daha Yükseliyor-Burası Mithat Paşa Erkek Sanat Enstitüsü Radyosu” başlıklı haberde, öğrencilerin radyosu tanıtılıyor ve “Maddi imkanlar ne kadar az olursa olsun, Türk çocuğunun enerjisi, başarisinin amilidir” ifadelerine yer veriliyordu. 10 Mayıs 1954 tarihli **Demokrat İzmir** gazetesi ise radyoyu “Şehrimizde Yeni Bir Radyo İstasyonu” başlığı altında şu ifadelerle haber veriyordu: “Birkaç gündür radyolarını açanlar İzmir Mithatpaşa Sanat Enstitüsü’nün deneme yayınları ile karşılaşıyorlar. Nihayet bir okulun radyo laboratuvarında kurulmuş olan bu verici istasyonun

neşriyatı, bizim İzmir Radyosu'nunkinden daha net işitiliyor. İstasyonun bu netliği içimde bir merak uyandırdı. Bu istasyon acaba nasıl bir şeydi? Oraya giderken Fuardaki radyo binasında kurulmuş olan daha güzel bir tesisle karşılaşacağımızı zannediyordum. Fakat bunun aksi daha makuldü. Çünkü henüz deneme safhasında olan bu istasyon daha yeni kurulmuştu."

O dönem hızla gelişen elektronik tekniklerine öğrencilerin ilgisinin yanı sıra, büyük bir ilgiyle dinlenen Çınarlı Radyosu da okulun popülerliğinin nedenlerinden biriydi. Haluk Işık, öğrencilerin Çınarlı'daki liseye gitmek istemesinde Çınarlı Radyosu'nun yaptığı yayınların da etkili olduğunu belirtir ve bu etkiyi doğuran düşünceyle ilgili "Mahallede hemen her işliğin radyosu, bu liseden yapılan radyo yayınlarına ayarlıydı. Bir gün radyodan, şiiirlerin neden yayınlanmasın ki?" der.

Filiz Kumlu, radyo yayına ilk başladığında okulun elinde sadece küçük bir pikap ve beş adet de taş plağın bulunduğunu, stüdyo diye nitelenebilecek bir odada genç bir öğrencinin anons yaptığını belirtir. Radyonun yaptığı yayınlar öylesine ilgi görmüş ki 1954 yılında dinleyiciler "Niye aynı şarkıları çaluyorsunuz?" diyerek sanat enstitüsündeki genç radyoculara sitem etmişler ve okula 54 tane plak armağan etmişler.

Okul Kaçakları İçin Anons / Kapsama Alanı İç Anadolu'ya Kadar Uzanıyordu

1963 yılına kadar kısa dalga yayın yapan Çınarlı Erkek Sanat Enstitüsü Deneme Radyosu, o yıl verilen bakanlar kurulu kararı ile orta dalga yayın imkânına kavuştu. Radyo Çınarlı'nın kapsama alanına Ege Bölgesi ve hatta İç Anadolu'nun bazı yerleri de girmekteydi. Radyo, okula gelmeyen öğrencilerin adlarını tek tek okuyarak velilerine de haber verir. 1968 yılına ait "Çınarlı Erkek Sanat Enstitüsü okul kaçaklarını velilere radyo ile anons yaparak duyuruyor" başlıklı habere göre okulun yöneticileri, bu uygulamanın devamsızlık sorununun çözümünde etkili olduğuna inanmaktadır. Haberde şöyle denilmektedir: "Çünkü bütün veliler, yayın yaptığı müddetçe enstitünün deneme radyosunu 'Çocuklarımızın eseridir' diye hiç kaçırmamaktadır. Böyle olduğundan dolayı da okula gitmeyen bir öğrenci, eve döndüğünde anne ve babasına uzun uzadıya hesap vermek zorunda kalmakta, bunu göze alamayanlar ise kendi yönlerinden haklı bir sebep olsa dahi okuldan kaçmaya cesaret edememektedir." Gazeteye açıklama yapan elektronik bölüm şefi Asım Kırdar, "Bahar gelince öğrencilerde genel bir gevşeme görülüyor. Bunu

önlemek için bazı çareler aradık ama netice alamadık. Son olarak aklımıza bu fikir geldi" der. Okul kaçaklarını teşhir eden bu yayın, mezunların bugün bile unutamadığı ve tebessümle anlattıkları tatlı bir anıdır.

Filiz Kumlu, radyo hakkındaki yazısında başka ilginç bilgiler de veriyor. Mesela şöyle diyor: "Türkiye'nin ilk özel radyosu olan Radyo Çınarlı, 40 yılda neler geçirmemiş ki... Ayla Dikmen'den Erol Büyükburç'a, Ahmet Özhan'a kadar birçok ünlü Radyo Çınar'da program yapmış... O dolu dolu geçen 40 yılda tüm yayın 45 kişilik ekiple gerçekleşmiş. En başta 5 plakla yayına başlayan radyo, 40 yılın içinde üç binin üzerinde plağı arşivinde biriktirmiş ve yayın yapan vericiyi öğrenciler kendileri imal etmiş." Radyonun yaptığı yayın, yerel basının önemli isimlerince de takdirle karşılanmıştır. **Demokrat İzmir** gazetesindeki Dikiz Aynası adlı köşesinde "Çınarlı Radyosu" başlıklı bir yazısı yayımlanan gazeteci-yazar Burhan Esen, TRT'nin radyo yayınlarını eleştirdikten sonra sözlerine şöyle devam ediyor: "İzmir'i ele alalım. İki üç öğrencinin yönettiği Çınarlı okul radyosu yayına başlayınca bütün ibreler buraya çevriliyor. Sabahleyin saat 10'da, öğleden sonra 15'te evlere, kahvehanelere, pastanelere kulak veriniz. Tüm İzmirliiler sadece Çınarlı'yı dinlemektedirler. Milletın milyonlarını yutan devlet radyoları susmuştur artık. TRT dut yemiş bülbüle dönmüştür. Küçük, takatsiz okul radyosuna mağlup olmuştur."

Okulun elektronik bölümü şefi ve radyo sorumlusu Asım Kırdar'a göre radyoyu her gün 1.5 milyon kişi dinlemektedir. Kırdar, radyo için "Bu radyo sadece eğitim fonksiyonu görmüyor. Yüz binlerce İzmirlinin de eğlencesi" der. 1973 yılında Çınarlı Radyosu'nu ziyaret eden şantöz Ayla Dikmen, radyoda kendi yayını kendi takdim eder. Sanatçı, gerek aranjman gerekse arabesk tarzındaki plaklarından oluşan repertuarını sunar. Okul öğrencileri sanatçıya büyük sevgi gösterir. Ayla Dikmen, program sonrasında radyoya plaklarından armağan eder ve yeni bir program sözü verir.

12 Eylül 1980 askerî darbesinden hemen önce Çınarlı Radyosu, orta dalga 250 m 1200 KH yayını durdurmak zorunda kaldı. Radyo Çınarlı, tekrar yayın yapmak için izin beklerken özel radyolar dönemi başladı. Okul radyosu ise orta ve kısa dalga yayınına ancak Şubat 1993'te başladı ve Mayıs 1993'e kadar da devam etti. Bu sefer de özel radyolar ile beraber kapatıldı. Özel radyoların yenisinden açılmasından sonra radyo yayınları tekrar başladı. Yayınlar, mesai saatleri içinde sabah 9.00 ile akşam

16.00 saatleri arasında yapılıyordu. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, okula 1994 yılında bir yazı göndererek orta öğretim kurumlarının radyo ve televizyon yayını yapmalarının mümkün olmadığını belirtti. Öğrencilerin ve öğretmenlerin karşı çıkmalarına rağmen karardan geri adım atılmadı. Her gün “Yeni günde yine birlikte olma umuduyla” anonsu ile kapanan radyo, 21 Mart 1995 tarihinde tamamen sustu.

Türkiye’de yapılan iyi bir işin, bir başarının ilgi görmesinin ve sevilmesinin birilerine çok rahatsızlık verdiğini söyleyen Haluk Işık, radyonun kapatılmasına şöyle hayıflanır: “O günlerin tanığı bütün İzmirli, Çınarlı Radyosu adını duyunca gülümser, iç geçirir. Neden, ‘Nerede bizim radyo?’ deyip sormazlar. Kent ve kentlilik bilincinin muammalar denizinde, sorulardan bir soru olarak durmaktadır.”

Kayıp Yıllar

Türkiye’de siyasi çatışmalarla ve silahlı şiddetle anılan 1970’li yıllar, Çınarlı için de kayıp yıllardır. Ege Üniversitesi’ne ve işçi semtlerine yakın olması nedeniyle öğrenciler de siyasi gelişmelere yakın ilgi duyar ve siyasi kutuplaşmanın bir parçası olurlar. Gerilen siyasi atmosfer okulda eğitim öğretimi durdurduğu gibi öğretmenlerde, öğrencilerde ve ailelerde de can güvenliği endişesi yaratır. O yıllarda sürekli boykotlar yapılır ve okul bazen aylarca kapalı kalır. Okulda başlayan çatışmalar yakın mahallelere ve İzmir merkezine yayılırken, Tarih olayları gibi başka semtte yaşanan çatışmalar da okula sirayet eder. O yıllarda okulda okuyanların bir bölümü siyasi hareketlenmenin bir parçası olduklarını ifade ederken, bir kısım öğrenci ise olaylardan uzak durmakla beraber büyük endişe yaşadıklarını da belirtiyor. Neticede eğitim hayatının kesintiye uğraması, öğrencilerde daha sonra telafisi mümkün olmayan eğitim ve sosyalleşme açısından büyük bir eksiklik yarattı.

1983 yılında okul bünyesindeki üçüncü okul olan Anadolu teknik lisesi açıldı. Bu sefer okulun ismi Çınarlı Anadolu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi olarak değiştirildi. 15 Mart 1993 tarihinde Anadolu meslek lisesi, 2009 yılında da denizcilik meslek lisesinin açılmasıyla okulun adı Çınarlı Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Denizcilik Meslek Lisesi oldu. En son 2014 yılında yapılan değişiklikle bugünkü ismi olan Konak Çınarlı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ismini aldı.

Okul, teknolojiadaki gelişmeler doğrultusunda açılan yeni bölümleriyle ilgi görmeye devam eder. Okulun mezunları, okulda radyo istasyonunun yanı sıra renkli

televizyon stüdyosunun da bulunduğunu ve daha Türkiye’de bile olmayan bu teknolojiyi derslerde gördüklerini belirtiyor. Anadolu teknik lisesinin radyo televizyon bölümü, 1994 yılında okul müdürü Ahmet Ayaydın tarafından kuruldu. Şu an bölümde analog ve dijital radyo yayın ve yapım uygulamaları, fotoğrafçılık, kamera kullanımı, kurgu, montaj, ses ve ışık düzenlemeleri, program yapım ve yayın uygulamaları, haber tekniği, basın ahlakı, sinema ve senaryo yazımı gibi birçok konuda öğretim veriliyor.

Mustafa Koç’tan “Memleket Meselesi” Ziyareti

Koç Holding yönetim kurulu başkanı Mustafa Koç’un 21 Mayıs 2009’da okula yaptığı ziyaret, okulun tarihinde bir dönüm noktasıdır. 2006 yılında “Meslek Lisesi Memleket Meselesi” projesini başlatan ve eğitim-sanayi işbirliğine büyük destek veren Koç Holding yöneticilerinin bu ziyareti, meslek liselerinin ve özellikle de Çınarlı Endüstri Meslek Lisesinin tanıtımı için bir fırsat olarak değerlendirildi. Koç Holding CEO’su Bülent Bulurlu, şu an Fenerbahçe başkanı olan Ali Koç, Koç Vakfı, Koç Holding ve Tüpraş yöneticileri ile beraber okula gelen Mustafa Koç, Koç Vakfının bursiyer öğrencileri ile görüştü ve bilgisayar laboratuvarının açılışını yaptı. Bir öğrencinin “Başarıya giden yol nedir?” sorusuna “Çalışmak, çalışmak ve yine çalışmak” yanıtını veren Mustafa Koç, “Yönetim ve yapılanmadaki başarının sırrı nedir?” sorusunu ise “Ekip çalışması ve çalışmalarındaki uyumluluk.” diyerek yanıtladı. Mustafa Koç, okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrencilerle hatıra fotoğrafı da çekti.

Misafirlere ev sahipliği yapan okul müdürü Enver Türkoğlu, Koç Holdingin okuldaki 23 öğrenciye dört yıl boyunca burs sağlandığını ve bu öğrencilerin mezun olduklarında holding şirketlerinde işe alınacaklarını açıkladı. Türkoğlu, Mustafa Koç’tan laboratuvar, elektronik malzeme, makine ve teçhizat da istedi. Ziyaret sonrasında Koç Holdingten yapılan açıklamada ise Koç Holdingin 81 ildeki 258 okulda, toplam 8 bin meslek lisesi öğrencisine staj destekli eğitim bursu, koçluk ve şahsi gelişim imkânları sağladığı belirtildi.

Çınarlı Mezunu Aranıyor

1960’lı yıllardan yakın zamana kadar herhangi bir nedenle Çınarlı’ya gidememek veya okul sınavlarını kazanamamak bir hayıflanma nedeniydi. Sanatçı-yazar Haluk Işık, Çınarlı’ya gidememesinin yarattığı hissiyatı şöyle dile getirmiştir: “Bahçesinde kol kola dolaşan

önlüklü öğrenciler gördükçe, ben de burada okuyabili-
rim derdin. Ne de olsa marangozlar, demirciler arasında
yetiştin. Hangi bölüme girsen, kolayca üstesinden
gelebilirdin. Olmadı. Sen Gökçeada Öğretmen Okulu'na
gidecektin. Bugün bu okul, Konak Çınarlı Teknik ve En-
düstri Meslek Lisesi-Denizcilik Meslek Lisesi adı altında,
İzmir'in her açıdan onurlu geçmişe sahip okullarından
biri olarak yaşamayı sürdürmektedir.”

Çınarlı'dan mezun olan birçok insan, okulun bir eğitim
yuvasından öte, bir parçası olmaktan gurur duydukları
kültürel bir kimlik olduğunu vurguluyor. Okuldan
mezun olanlar bugün İzmir sanayisinin köşe taşlarını
oluşturuyor ve Mithatpaşa mezunlarından sonra gelen
sanayici, yönetici ve girişimci kuşağını oluşturuyorlar.
Bu yüzden Çınarlı mezunları, ara eleman değil aranan
eleman olmuşlar. Nitekim bu durum gazetelerdeki iş
ilanlarına bile yansımıştır. Çiğli Atatürk Organize Sa-
nayi Bölgesi'nde faaliyet gösteren Abaş A.Ş., 10 Aralık
1995 tarihli *Hürriyet* gazetesine “Çınarlı Meslek Lisesi
yapı ressamlığı bölümü mezunu autocat bilen teknik
ressam aranıyor” diye ilan verir.

Proje Okulu Çınarlı

Şubat 2019'da Milli Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Oda-
lar ve Borsalar Birliği ve TOBB Ekonomi ve Teknoloji
Üniversitesi arasında Meslekî Eğitim İşbirliği Proto-
kolü imzalandı. Protokol, belirlenen okullarda atölye
ve laboratuvarların kurulmasını, eğitim içeriklerinin
hazırlanmasını ve nitelikli işgücü yetiştirilmesine yö-
nelik yapılacak meslekî ve teknik eğitim faaliyetlerini
kapsıyordu. Protokole göre İzmir'de, Ege Bölgesi Sanayi
Odasının koordinasyonunda Konak Çınarlı Meslekî ve

Teknik Anadolu Lisesine TOBB'a bağlı odaların destek
vermesi kararlaştırıldı.

Protokol kapsamında yapılacak işler arasında, ilgili
mevzuat hükümlerine göre okul müdürü ve müdür
yardımcılarının görevlendirilmesi, alan öğretim prog-
ramlarının ve eğitim materyallerinin yabancı dil ağır-
lıklı olarak güncellenmesi, okulların atölye ve labo-
ratuvarlarının yeni teknolojilere göre donatılması ve
desteklenmesi, okullarda ar-ge ve beceri tasarım atöl-
yelerinin kurulması, atölyelerde uygulanacak öğretim
programlarının hazırlanması, öğretim programlarının
uygulanmasında TOBB ETÜ uzmanlarının özellik arz
eden derslere girmesinin sağlanması ve alan öğret-
menlerine MEB ile ortaklaşa belirlenecek takvim ve
programlar doğrultusunda hizmet içi eğitim/iş başı
eğitim verilmesi yer alıyordu. Ayrıca alan öğrenci-
lerine TOBB'a bağlı oda ve borsalara üye firmalarda
veya işletmelerde beceri eğitimi ve staj, mezunlara da
istihdam imkânının sağlanması, başarılı olan öğren-
cilere burs verilmesi, öğrencilere temrinlik malzeme
verilmesi, meslekî ve teknik eğitime yönelik etkinlik
ve farkındalık faaliyetlerinin düzenlenmesi ve pro-
tokol kapsamındaki çalışmaların tanıtımına yönelik
kamu spotlarının hazırlanması planlanıyordu. Protokol
doğrultusunda okulda görevlendirilecek öğretmenle-
rin belirlenmesi için Ege Bölgesi Sanayi Odası, İzmir
Ticaret Odası, İzmir Ticaret Borsası ve Deniz Ticaret
Odası İzmir şubesi temsilcilerinden oluşan Protokol
Yürütme Kurulu oluşturuldu ve çalışmalara başlandı.
Bu protokol kapsamında İzmir Büyükşehir Belediyesi
de eskiyen okul binalarının tadilatını üstlendi.

Kaynaklar

- Cevat Korkut, “İzmir Şehri'nin Coğrafi Özellikleri”, *Türk Coğrafya Dergisi*, 1974, S. 26, ss. 87-105.
- Çınarlı Endüstri Meslek Lisesi mezunları ile yapılan görüşmelerin (Kasım 2020-Nisan 2021) notları.
- Haluk Işık, *Çınarlı-Mersinli Bir Çocukluğun Coğrafyası*, 2011, İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Hülya Gölgesiz Gedikler, “1950'li Yıllarda İzmir'deki Orta Dereceli Meslek Eğitimi Kurumları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2007, S. 21, ss. 89-97.
- Mehmet Karayaman, “İzmir Radyosunun Kuruluşu ve İlk Yıllarındaki Faaliyetleri”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2018, C. 18, S. 37, ss. 563-88.
- Mustafa Kılınç, *Türkiye'de Mesleki Teknik Eğitimin Tarihi Gelişimi (1908-1986)*, 2013, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- Süleyman İlaslan, “Türkiye'de Radyonun Unutulan Sesleri: 1945-1980 Arasında Devlet Radyoları Dışında”, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2014, S. 21, ss. 118-142.
- Tekin Kayahan, “Erkek Sanat Enstitülerinin Kuruluşu ve Gelişimi”, *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2018, C. 2, S. 2, ss. 12-29.

ÇINARLI
ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ
MEZUNLARIYLA YAPILAN
GÖRÜŞMELER

ALİ KARA

“Tamek Holdingin kurduğu Ektam Makinede mühendis olarak çalışırken bir fabrika kuruluşunda altı gün otele gitmeden çalıştığımı hatırlıyorum. Gece gündüz demeden şantiye şantiye koşturdum. Atletizm aşkım ve Çınarlı Sanat Enstitüsünde eğeyi alıp demiri eğelemek, lehim yaparak devre kurmak bana bu azmi verdi. 2003'te 11 arkadaşla devraldığımız Ektam Makine, şişeleme alanında Türkiye'deki tek tesis. İngiltere'den Afganistan'a kadar 50'den fazla ülkeye ihracat yapıyoruz.”

Çınarlı ve Atletizm Hayatının Rotasını Çizdi

Ali Kara, Tamek Holdingin 44 yıl önce kurduğu, dünyanın dört bir yanında şişeleme tesisi kuran ve çok ender rastlanabilen bir ortaklık modeli ile yönetilen Ektam Makinenin yönetim kurulu başkanı. Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi'ndeki fabrikaya mühendis olarak giren Ali Kara, atletizm sevdasında olduğu gibi sanayicilikte de basamakları koşar adım çıkmış. Ektam, bugün yerli üretime ve sanayiye gönül vermiş 10 kişinin bayrak yarışı şeklinde çalışıyor ve onların eşit ortaklığı ile yönetiliyor. Firma, 274 çalışanıyla Afrika'dan Uzak Asya'ya kadar birçok ülkede şişeleme tesisleri kuruyor. Ali Kara, “Çınarlı Sanat Enstitüsünün formasyonu ile kazandığım bilgi birikimi ve hayata bakış şekli, hep önümü açtı.” diyor.

Çınarlı'ya Kendim Başvurdum

Ali Kara, Batı Trakyalı bir ailenin çocuğu olarak 1959 yılında Buca'da doğar. İki dedesi de Selanik doğumlu. Buca'da Rumların terk ettiği bağlarda, dede mesleği olan hayvancılık ve kasaplıkla geçer çocukluğu. Babası hayvancılık ve bağcılıkla başladığı iş hayatına işçi olarak devam eder. NATO'nun Montrö Meydanı'ndaki alışveriş merkezi PX'e bulaşıkçı olarak girer, kurumdan kasiyer olarak emekli olur. Kara, eğitim hayatının ilk dönemini şöyle anlatıyor: “İlkokul diplomasını dışarıdan alan biri olan babama İngilizceyi öğretmişlerdi. Beni

bazen babam alışveriş merkezine götürürdü. Amerikalıların getirdiği eşyaları, ilk Adidas spor ayakkabıyı, Pepsi Cola'yı, İngilizce filmleri o zaman gördüm. Buca Umurbey İlkokulunu bitirdikten sonra Buca Lisesinin orta bölümünü okudum. Başarılı olmasa da kötü bir öğrenci değildim. Beden eğitimi öğretmenimiz Orhan Mengü çok idealistti. Onun gayretiyle atletizme başladım. Ailem beni yönlendirecek düzeyde olmadığı için ortaokulu bitirince kendim Çınarlı Sanat Enstitüsüne başvurdum. Çok revaçta bir okuldu. Sınavla giriyordunuz. Ben de en yüksek puanlı olan elektroniği yazdım. Sonucu beklerken bir yandan da Buca Lisesine kaydımı yaptırdım. Bir hafta Buca Lisesine gittim ama kulağım Çınarlı'dan gelecek haberde. Emanet öğrenci gibi duruyorum. O kadar inanmışım ki Çınarlı'ya gideceğime, öğretmenim ‘Sen kitap defter almamışsın’ diye uyardı beni. 1973 yılında iyi bir puan ile Çınarlı'da elektronik bölümüne girdim. Buca'dan Alsancak'a, oradan Çınarlı'ya. İki araç değiştirerek okula gidiyordum.”

Üç Yılda Üç Teknoloji

Okuldaki teknik eğitim sıkı bir şekilde başlar. Şöyle anlatıyor Kara: “İlk yılımızda yarım gün atölye, yarım gün teorik dersler vardı. Önce eğe ile başladık. El becerisi kazandırmaktı amaç. T cetvelleri ile resim çizdik. O yıllar, elektroniğin adım adım gelişmekte olduğu yıllardı. Kocaman kocaman lambalı amplifikatörler

vardı. Eski radyoları, amplifikatörleri yapardık. Bir yıl sonra transistörler piyasaya çıktı. Mezun olurken de entegreler devreye girdi. Üç yıllık bölümü bitirdiğimde üç farklı teknolojiyi görmüştüm. Lambalarla başlayıp, transistörlerle devam edip entegreyi gören bir neslim ben. Bir derste televizyonu hatırlıyorum. Kimse ellemesin diye yukarı koymuşlar. Öğretmenler dedi ki 'Bu televizyon, bunun dersini alacaksınız.' Çınarlı bize çok şey kazandırdı. Parmakla gösterilen elit okullarından birisiydi. İzmirli olanlar bilir, Çınarlı'nın kendi radyosu vardı. Bizim arkadaşlarımız görev alırdı orada. Her gün yayın yapardı. Okula gelmeyenler de radyodan söylenirdi. Arkadaşlarımız orada çok güzel eğitim aldılar. Uygulama yaptılar çünkü. Spikerliğini de yayını da bizim

öğretmen ve öğrenci arkadaşlarımız yaptı. O zamanın inanmış, yetişmiş çok iyi bir öğretmen kadrosu vardı."

Kara, okuldan döndüğünde antrenmanlara gider. Oradan dayısının kasap dükkânında çalışmaya, sonra da eve ders çalışmaya. Kısaca böyle geçer okul yılları. Tam gün eğitim paylaşmayı da öğretir çocuklara: "Sabah evden çıkıp akşam dönüyorsunuz. Öğlen yemeği yemeniz gerekiyor. Köftecilerden, bir yerlerden karnınızı doyurmanız lazım. Ya da Mersinli son duraktaki lokantalarda yemek yiyorsunuz. Paranız sınırlı. Kimi zaman annemizin hazırladığı sefer taşıyla yemek getiriyorduk. Onu arkadaşlarımızla paylaşıyorduk. Bu bize paylaşımı öğretti."

Fransa'ya Niyet, İzmir'e Kısmet

Ali Kara çok şanslıdır. Çünkü yeni okulunda atletizm çalışmaya devam edeceği altyapı vardır. Atletizmle ilgili hatıralarını şöyle anlatıyor: “400 metre branşında yarışıyordum. Buca'da başlayan atletizm aşkım, Çınarlı'da devam etti. Okulun Atatürk Stadı'na çok yakın olması, atletizme yaklaşmamda etken oldu. 1975 yılında, 400 metre yıldızlarda Türkiye birincisi oldum. 16 yaşındaydım. Fransa'da yapılacak Dünya Liseler Yarışması'na katılmaya hak kazandım. Federasyondaki hocalar, ‘Üniversiteye girmek giderek zorlaşıyor. Sen sınava gir ama spora da devam et.’ dediler. Fransa'ya gitmek yerine İzmir'e dönmüştüm.”

Fransa'ya gidemez Ali Kara ama üniversite sınavını da kazanamaz. Çınarlı'da okurken daha çok atölye dersleri ve teknik dersler gördükleri için üniversite sınavlarını kazanmak kolay değildir çünkü. Milli sporcu olmadığı için de Manisa Spor Akademisine giremez. Yedek kulübesindeki sporcu gibi boşta kalır. Ama boş durmaz, Buca'da dayısının kasap dükkânında çalışır, araç kullanır, pazarcılık yapar. Paranın nasıl kazanıldığını yaşarak görür. Bu tecrübeler, onun gelecek hayatındaki ticarete eğilimini besleyecektir.

Çınarlı'dan Makine Mühendisliğine

Mezun olduktan sonra tekrar üniversite sınavına hazırlanır. O dönem dershaneler bugünkü kadar yaygın değildir. Matematik, fizik ve kimyadaki eksikini pratik zekâsı sayesinde genel yetenek dalı ile telafi etmeye yönelir. Anlatmaya devam ediyor Ali Kara: “Çınarlı'nın bana kazandırdığı altyapı, belki ders olarak çok şey kazandırmamıştı ama formasyon, zekâ ve hayata bakış anlamında çok şey kattı. İnanın o zaman yazsaydım ODTÜ'ye giriyordum. Ama ben kendimi orada göremediğim ve beni kimse yönlendirmediği için 1977 yılında Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi ön lisans bölümüne girdim. Doğrudan fakülteye giriş yoktu o zaman. Hayatımda mühendislik nedir bilmiyorum. Bir şekilde o formasyon ile kazandım. İki yıl ön lisans okuyacaktım ki bu uygulama kaldırıldı ve doğrudan fakülteyi kazanmış oldum. Üniversite sınavında kazanılmış puanlara göre sıralama yapıldı. Üç fakülte seçme hakkı tanındılar. Makine, inşaat ve tekstil mühendisliğini yazdım. Makine mühendisliğini kazandım. Bir anda Çınarlı'dan mezun olup da makine mühendisliğine girmek hakikaten o yıllarda çok zordu.”

Ya Spor Ya Mezuniyet

Üniversitede eski binalarda mühendislik eğitimi alırken, sporu da bırakmaz. O günleri anlatırken şunları söylüyor: “12 Eylül öncesini ve sonrasını yaşadık. O kaotik günlerden geçtik. BMC'de stajı talaşlı imalatla yaptım. Gece gündüz çalıştım. Dördüncü yıl bittiğinde mezun olamadım. Derslerim birikmişti. Ben kamptayken arkadaşlarım sınava giriyordu. 1978'de genç milli takıma girdim. 1980 yılında Birinci İslam Oyunları'nda atletizm takımımızda A milli olarak yarıştım. 400 metre engellide sakatlanan bir arkadaşımın yerine koştum. Bayrak yarışında 4×400'de birinci olduk. 62 yaşındayım ve hâlâ spora devam ediyorum. Spor, insan hayatına disiplin getiriyor. Başarılı olduysam okulla disiplini birleştirmemin etkisinin olduğunu düşünüyorum. 1981-1982 yılları arasında sporu ikinci plana attım. Hayatımda bir dönüm noktası oldu çünkü. Eşimle tanıştım. Evlenmeye karar verdik ama eşim, ‘Babam, sen mühendis olmadan evlenmemize izin vermez.’ dedi. Birikmiş dersleri bitirmeye gayret ettim. Ancak 1982'de Dokuz Eylül Üniversitesi kurulunca mühendislik fakültesi de yeni üniversiteye devredildi. Tek dersimi verdim fakat Ege Üniversitesi girişli olmama rağmen Dokuz Eylül Üniversitesinden mezun oldum.”

El Becerisi ve Teknik Resim

Bir yandan evlilik planları, diğer yandan işçi babasının altı kişilik aileyi geçindirmesindeki zorluğu düşünerek mezun olduktan hemen sonra iş aramaya başlar Ali Kara. Bir arkadaşının desteği ile Petkim Tesisleri'nde işbaşı yapar. Her gün sabah 05.30-06.00'da kalkıp Buca'dan Aliğa'daki şantiyeye gider.

Mühendislikteki ilk günlerini şöyle anlatıyor Ali Kara: “Petkim'in ilk kuruluşunda, deniz kenarındaki şantiyede çalıştım. O kadar basit geliyordu ki iş bana! Çınarlı'da kazandığım el becerisi ve teknik resim bana başarıyı getirdi. 1983'te yedek subay olarak İzmir Ulaştırma Okulunda askerliğimi yaptım. Tugay komutanının emir subayı oldum. Dönünce tekrar iş arayışı başladı. Hanıma ‘Evlenelim’ dedim. İşimiz yoktu ama evimiz vardı. Evlendik. Evlilikte keramet vardır derler ya, bir hafta sonra iş buldum. Bayraklı'da Boysan Boyarlar adında otomotiv sektörüne çalışan bir firmada üretim şefi olarak işe başladım. Bir yıl çalıştıktan sonra Ektam Makinenin ilanını gördüm. Kemalpaşa içinde bir yerdeydi. Tam iş görüşmesi yapmak için gitmişken fabrikanın önünde Oğuz adındaki sporcu arkadaşımı gördüm. Onun referansı ile 1986'da genç bir mühendis olarak Ektam Makinede işe başladım.”

Şantiye Şantiye Koşturdum

Ektam Makine, Melih Sipahioğlu'nun yönetim kurulu başkanı olduğu Tamek Holdinge aittir. O dönem Türkiye'nin en önemli markalarından biri olan Tamek, Pepsi Colanın da Türkiye'deki ortağıdır. Sipahioğlu, fabrikanın makinelerini ve şişeleme tesisini kendisi imal etmek ve yurtdışına para vermemek için 1977 yılında kurar Ektam'ı. Ali Kara, şöyle anlatıyor Ektam'daki iş yaşamını: "Allah uzun ömür versin, Melih Sipahioğlu Türkiye âşığı bir insan. 'Kendi makinelerimle şişeleme yapıyorum' diye övünürdü. 47 tane hat kurduk Türkiye'de. Alman lisanslı ile üretim yapmaya başladık. Çınarlı'daki becerim, mühendislik alanında başarılarımı üst üste koymamı sağladı. Yılmadım, gece gündüz demeden şantiye şantiye koşturdum. Bir fabrika kuruluşunda altı gün hiç otele gitmeden çalıştığımızı hatırlıyorum. Mikrofilm kartlarından resimleri çoğaltıp imalat yapıyorduk. Egeyi elime alıp demiri egelemek, lehim yaparak devre kurmak bana bu başarıyı getirdi. Ektam sürekli büyüdü. Yurtdışı fuarlara, eğitimlere gidip kendimizi yetiştirdik. İlk pet şişe eğitimine 1989'da gittik. Holdingin büyümesinde Ektam'ın büyük rolü oldu. Kendimize o kadar inanıyorduk ki fuarlara gidip makineleri gördüğümüzde 'Bunlar yaptığına göre biz de yaparız' diye düşünüyorduk."

Çalışan Koltuğundan Patron Koltuğuna

2002'de holding içinde sıkıntılı bir dönem başlar. Melih Sipahioğlu, Pepsi Colayı devreder. Ektam'ın geleceği de belirsizdir. Sonuçta Sipahioğlu, firmayı 2003 yılında 11 çalışanına devreder. Bu yeni dönemi şu şekilde anlatıyor Ali Kara: "Masanın bu tarafından diğer tarafına geçtik. 44 yıllık şirket tamamen bizim üzerimize geçti. Pepsi Cola fabrikasının bahçesindeydik. 'Çıkın buradan' dedi Amerikalılar. Yer bulacaksınız, üretim yapacaksınız. Ama o kadar beğenilmişiz ki bir anda müşteriler kapımızı çaldı. Yurtdışından ve yurtiçinden siparişler geldi. Suriye'den bir sipariş aldık. Bir anda ihracat yapacağız. Holding yok arkamızda. Servisi, yemek masrafını, sigortayı oturup hesaplıyoruz. 'Arkadaşlar ben varım. Sıfırdan başlamaya hazırım.' dedim. Arkadaşlarıma o şevki verdim. Sadece bir arkadaşımız ayrıldı aramızdan. 10 kişinin ortaklığı ile şirketimiz devam ediyor. Bu model Türkiye'de çok zor. Bunu, Aile İşletmeleri Derneğinde anlattık. Biz farklı bir aileyiz. Akrabalık bağıımız yok. Bir bağıımız var, o da kaderimiz. 1980'li yılların sonunda şantiyelerde kader birliği yaptık. Bize inanmış olan kadroya sahip olduk. Kadronuz iyiye başarılı olursunuz. Bakın burada kendine inanmış 10 kişi var. Felsefemizde çok para kazanmak, zengin olmak yok. Patron konuşmak yok. İşin sorumlusu olarak işin

sahibinden bahsediyorum. Herkes aynı departman müdürlüğüne devam ediyor. İşbölümü ve görevimiz var. İmalat, pazarlama, muhasebe, montaj, yurtiçi ve yurtdışı satış organizasyonu alanında görev dağılımı yaptık. Ben yurtiçi satış organizasyonunun başındayım. 274 personelle üretim yapıp hizmet veriyoruz. 35-40 kişilik mühendis kadromuz var.”

İşimiz Gücümüz Ar-Ge

Şişeleme teknolojisi alanında tesis yapmak, makine imal etmek ve bu tesisleri kurmanın Ektam Makinenin faaliyet konusu olduğunu belirten Ali Kara, “Şişenin içine giren bütün sıvılar faaliyet alanımız içine giriyor. Bir tesisin A’dan Z’ye tüm işlemlerini yapıyoruz. Komple projeye imza atabiliyoruz. Biz seri imalat değil butik iş yapıyoruz. Herkesin üzerine göre bir elbise dikeyoruz. Şişe ve ambalajına, ürüne göre makinesini yapıp fabrikasını kuruyoruz. Ektam’ın başka alternatifi maalesef yok. Olsa da sektörü yurtdışına bağımlılıktan kurtarsak. Bazı makine ve ekipmanlarda yerlilik oranında yüzde 80-90’a çıktık. Pandemide ithalata bağımlılığı azaltıp ‘Biz bize yeter, ayakta kalırız.’ başarısını gösterdik. Bu zorlu dönemden büyüyerek ve gelişerek çıktık. Bir firma Çin’den makine getirmiş, onlara hizmet verdik. Yeter ki sektör Türkiye’de yaşasın, ayakta kalsın. 50’ye yakın ülkeye ihracat yapıyoruz. Genelde Orta Doğu, Afrika, Afganistan, Pakistan, Türk cumhuriyetleri, İran, Azerbaycan ile çalışıyoruz. Avrupa’da belli ülkelerle iş yaptık. İngiltere’de çok ciddi projeler gerçekleştirdik. Kendimizi kabul ettirdik. Yurtdışına daha fazla ağırlık vererek ciroda yurtdışı payını yüzde 50’nin üzerine çıkardık. Üç yıl önce Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının ar-ge merkezi kurulması ile ilgili tüm şartlarını yerine getirdik. Ar-ge merkezinde 28 kişi çalışıyor. Yaptığımız bütün işler ar-ge ve inovasyonla ilgili. Kontrollerden başarıyla geçiyoruz. TÜBİTAK ile proje yapıyoruz. En son pet şişe şişirme makinesi imalatımız var. Tesislerimizin en önemli makinelerinden birisi. Çok önemli uğraşlardan sonra hayata geçirdik. İmal edip satıyoruz şu an.” diyor.

Yabancılar Eleman Yetiştiriyoruz!

Meslek lisesinden gelenlere bakışlarının çok farklı olduğunu ifade eden Ali Kara, “Meslek lisesi kökenli olmamın getirdiği bir aşk ve sevdadır bu.” diyor ve ekliyor: “Onlara destek oluyoruz. Önlerinin açılmasıyla ilgili okullarla ve öğretmenlerle işbirliği yapıyoruz. Başarılı gördüklerimizi işe alıyoruz. Şu anki öğrenciler

çok zeki, pırıl pırıl. İçlerindeki cevheri bulup çıkartıyoruz. İş olanağı, onları motive etmek için de faydalı oluyor. Kapımız açık mesajını veriyoruz. Tabandan gelmiş personelle çalışmak çok büyük kazanç. Yeni mezun mühendisleri alırsız, meslek lisesindeki alırsız, hepsini biz yetiştiririz. Herkes için kazanç oluyor. Okullar size teorik formasyon veriyor. Ama esas eğitimi veren yerler fabrikalar. Çalıştığınız iş yerinin vasıfları sizi farklı bir okulda okuyormuş pozisyonuna getiriyor. Gururla bunu söylüyorum. Çünkü bu konuda en üst düzey işyerlerinden biriyiz. Bizim yetiştirdiğimiz elemanı dünya devi firmalar alır. Bir tür eleman hırsızlığı yaparlar. İlk başlarda kızgınlıkla söylüyordum, sonra derin düşününce bu bize gurur verdi. ‘Ektam diye bir okul var, orada yetişenleri siz alıyorsunuz.’ dedim onlara. ‘Çaycı girdi, genel müdür oldu’ denir ya, dışarıdan hizmet aldığımız güvenlik şirketinin elemanını biz yetiştirip bünyemize alabiliyoruz. Buradan ustabaşı olarak ayrılıp Alman firmasına giden güvenlik personeli var. Olsun, yeter ki önü açılsın insanların. Hiç personel çıkarmadık, hep büyüdük.”

Gençler Önüne Hedef Koysun

Gençlere tavsiyeler veren Ali Kara, şöyle diyor: “Gençler önlerine hedef koysunlar. Tekniğe yatkın olanlara meslek liselerini mutlaka öneriyorum. Bölgemizdeki Kemalpaşa OSB’deki meslek liselerine destek oluyoruz. KOSBİ, Mopak, Mersinli, Turgutlu’daki meslek liselerine destek veriyoruz. Sanayinin kalkınmasında sanayinin içinden biri olarak tekrar dikkat çekmek istiyorum: Teori ve pratiğin birlikte olduğu eğitim modelini doğru buluyorum. Artık meslek yüksekokulları da var. Bu okullardan mezun olanlar bizim için tercih sebebi oluyor. Çok başarılı olan arkadaşlar oldu. Meslek lisesi mezunuysa işe alımlarda bir iki adım öncelikli oluyorlar.”

Ailede Üç Mühendis

Çocuklarının da mühendislik eğitimini tercih ettiğini belirten Ali Kara, şunları anlatıyor: “Bir oğlum, bir kızım var. İkisi de ODTÜ mezunu mühendis. Ailede hanım hariç üç mühendis var. Bu uğraşların içinde sosyal yaşantıya çok fazla zaman ayıramadım. Belli bir süre sivil toplum kuruluşlarında görev aldım. Balkan göçmenleri derneklerinde görev almaya başladım. Buca’da Selanik Türkleri Derneğinin başkanlığını yapıyorum. Tüm Balkan dernekleri ile temasım var. İzmir Sanayici ve İş İnsanları Derneğinin üyesi oldum. Şimdiyse derneğin yönetiminde yer alıyorum.”

DENİZ GÜNDÜZ

“Öğretmenler bizim babamız, abimiz, hamimizdi. Beraber çalışmayı, rakip değil ortak olduğumuzu, paylaşmamız gerektiğini onlardan öğrendik. Bu davranışlar ruhumuza öylesine işledi ki bugün yurtdışında tanıştığımız bir firmanın sadece bize değil, İzmir’de hangi sektöre, hangi arkadaşlarımıza fayda sağlayacağını hesap ederiz.”

Bir Göz Odada Başlayan Hayale Dünyayı Sığdırdı

Gündüz Trafonun sahibi, Ege Bölgesi Sanayi Odası yönetim kurulu üyesi ve Aliağa Organize Sanayi Bölgesi yönetim kurulu başkan yardımcısı Deniz Gündüz, Çınarlı Endüstri Meslek Lisesi mezunu bir sanayici. Tepecik’te babadan kalma evin bir odasında bir sarım makinesi ve bir çalışan ile üretime başlayan Deniz Gündüz, bugün Çiğli’deki fabrikasında AEG’den Legrand’a kadar küresel elektrik markalarına üretim yapıyor. Gündüz, “Çocukken babamın yanında yetişmem ve okulda kazandığım teknik bilgi ile iletişim yeteneği bizi buralara taşıdı. Hayatımın en güzel günleri Çınarlı’da geçti.” diyor.

İlk Bobinaj Ustasının Çırağı

Kendisinin bobinaj ustası bir babanın oğlu olduğunu belirten Gündüz, babası Mustafa Gündüz’ün İzmir’deki ilk bobinaj ustalarından birinin çırağı olduğunu ifade ediyor. Ailesi ve ailesinin geçmişiyle ilgili şunları anlatıyor: “Dedem Turgutlu Urganlılı. Düşman işgalinde İzmir Tepecik’e yerleşiyorlar. Babam 1926 yılında orada dünyaya geliyor. Ailesi çırak olarak veriyor. Türkiye’nin ilk bobinaj ustası Avni Burak’ın yanında yetişiyor. Askerliğini Tophane dediğimiz Altındağ’daki ana bakımda yapıyor. O dönem otomobil az fakat oto elektrik çok önemli. 1953’te marş motor ve alternatörlerinin tamiri, elektrik motorlarının sarımı ile ilgili kendi atölyesini açıyor. İzmir’in ilk sanayicileri olan Hayri Yorgancıoğlu ve Turan Muşkara, Gazi Bulvarı’ndaki firmaları Eklo’nun yanındaki 25 metrekaarelik bir

dükkânı babama veriyorlar. Orada kendi kalıplarını basarak ilk akü imalatını yapıyorlar. İşte ben, böyle bir ortamda, 1962 yılında doğdum.”

Gündüz Dükkân, Gece Okul

“Kendimi bildim bileli babamın dükkânına giderim.” diyen Deniz Gündüz, Adalet Partili olan babasının Birinci Sanayi Sitesi’ndeki kooperatifin kurucularından olduğunu, 1968’de atölyeyi Basmane’den sanayi sitesine taşıdığını söylüyor. Gündüz, Çınarlı Endüstri Meslek Lisesine nasıl başladığını şöyle anlatıyor: “Ortaokulu Türk Kolejinde okudum. Çınarlı’nın öğretmenlerinden Hamdi Fenike babamın çocukluk arkadaşıydı. Motorla ilgili dünyada söz sahibi olan Barış Coşan, Hatay’da bizim apartmanda oturuyordu. Okullarına istediler beni. Babamın da tercihi Çınarlı elektrik oldu. Hatta 1976 yılında bir de gece bölümü açmışlardı. 1.5 ay boyunca gündüz dükkâna, gece okula gittim. Fakat elektrik kesintisi, öğretmen bulma sıkıntısı derken gece okulu kapandı. 15 yaşında bir çocuk için gece okul, gündüz dükkân hiç kolay değildi.”

Okulda ilk başta torna, tesviye, elektronik, mekanik ana eğitimlerinden geçip eğe sallayarak demir parçasını çekiç yapmayı, markalamayı, tornavida tutmayı öğrendiklerini belirten Gündüz, daha sonra geçtikleri elektrik tesisat atölyesinde bir anahtarla lamba yakmaktan altı katlı apartmanın tesisatına kadar uzanan bir eğitimden geçtiklerini söylüyor. Gündüz, ardından bobinaj ve otomatik kumanda eğitimi gördüklerini de anlatıyor.

Hayatımın En Güzel Günleri

Onun lise yıllarında okulda, Necdet Özsunu, Sami Pamukoğulları gibi çok değerli öğretmenler vardır. Laboratuvar öğretmeni Ahmet Hamdi Saçkan, ABD’de okumuş, kitap yazarı bir öğretmendir. Bu öğretmenler hem sanat okulunda öğretmenlik hem okul dışında fabrikalara müşavirlik yapan yetkin isimlerdir.

Gündüz, okulda aldığı eğitimin muhasebesini şöyle yapmış: “Okul çok yadırgadığım bir ortam değildi. Teoriyi geliştirmem gerekiyordu. Motor sarılıyor. Açıp bakıyoruz. Önce çizip sonra mıknaatılaşmayı görüyor, onun üzerinden teknik ve bilimsel analiz yapıyorduk. Torna tesviye de yapı ressamlığı da elektrik de gördük. Meslek derslerimiz çok güzel geçti. Teknik ve teorik bilgiyi birleştirmek en güzel kısmıydı. İnsan böylece işin ne olduğunu ve nasıl yapılacağını şema ile anlatma yeteneğine sahip oluyor. Hayatımın en güzel günleri Çınarlı’da geçti. Öğretmenlerimiz çok bilgiliydi. Onların dedikleri babamızın dediklerinden daha muteberdi. ‘Akşam kalacaksanız, bu atölye taşınacak.’ denince kalır ve atölyeyi taşırdık. Babamdan korkmam ama öğretmenlerime karşı saygıyla karışık bir korkum vardı. Öğretmenler bizim babamız, abimiz, hamimizdi. Beraber çalışmayı, rakip olmadığımızı, paylaşmamız gerektiğini onlardan öğrendik. Bu davranışlar ruhumuza öylesine işledi ki bugün yurtdışında tanıştığımız bir firmanın sadece bize değil, İzmir’de hangi sektöre, hangi arkadaşlarımıza fayda sağlayacağını hesap ederiz.”

Nasıl Yaparsan Yap Ama Yap

Çocukluktan beri dükkânda yetişmesinin hayattaki başarılarında büyük rolü olduğunu vurgulayan Deniz Gündüz, bu sayede insanlarla doğru iletişim kurmayı öğrendiğini söylüyor. Bir işin olmaması diye bir şeyin asla söz konusu olmadığını belirten Gündüz, “Babam bana ‘Şu iş olacak’ dedikten sonra başka seçenek olmazdı. Nasıl yaparsan yap. Dönüşte yapamazsan onun cezasını sen çekeceksin. Okuldaki öğretmenlerin de büyük faydası oldu. Bizi dışarıya işe gönderiyorlardı. Kız sanat okulunun tesisatını yapıyor, diğer okullara, kamu kuruluşlarına gidip geliyorduk. Bedenen çalışma çok hoşuma gider. Ben uygulamacıyım.” diyor.

“Mühendis Olamazsan da Mühendis Çalıştırırsın”

Liseyi bitirdikten sonra üniversiteye gitme hayaline kapılır. Babasının yanında 24 saat çalışmak kolay değildir. Serde gençlik vardır. İstanbul’a gidip biraz nefes almak ister. İTÜ ve Yıldız Teknik’i yazar. Postadan

sonuç gelince kazanamadığını öğrenir. Süklüm püklüm babasının yanına döner. Ama babasının “Mühendis olamadın ama yanında mühendis çalıştırırsın.” sözünü hiç unutmaz. Deniz Gündüz, “Bizim için iş kutsaldır. Mühendis miyim, ilkokul mezunu muyum önemli değil. İsteyecek, hedef koyacak ve kendini yetiştireceksin. İyisini ve seni bir yere taşıyacak mesleğin çalışmasını yapman gerek.” diye konuşuyor.

1982-1983 yılında askerliğini yapar. Şoförlük eğitimi aldıktan sonra Ankara’da 901. Hava Aracı Ana Depo ve Fabrika Komutanlığına gönderilir. Orada 300 kişinin çalıştığı helikopter üreten fabrikayı yakından görür. Hayran kalır. Şoförlüğünü yaptığı komutan ise hayatını değiştirecektir. Çünkü askerden sonra komutanının kızı İzmir’de okumaya gelir ve daha sonra Deniz Gündüz’ün eşi olur.

Altı Atölye, Üstü Yatak Odası

Askerden dönünce soluğu yine babasının atölyesinde alır. O dönem invertör üreten Ajan Elektronikte trafo yetiştiremezler. Akşamları mesaiye kalırlar. Bu durumdan babasının ortağı rahatsız olur. Yolları ayırırlar. 1985’te babası ile ortak olarak Gündüz Trafo Kollektif Şirketini kurar. Tepecik’te babasının doğduğu iki katlı eve geçer. Evin bir odasında bir sarım makinesi ve bir de elemanla üretime başlar. Şöyle anlatıyor o günlerden bugüne gelen süreci Deniz Gündüz: “Evin alt katı atölye, üst katı yatak odası. Gündüz koşturuyorum, akşam imal ediyorum, gece de yukarıya çıkıp yatıyorum. Sabah 7’de kalkıp işe başlıyorum. Orada çalışıyor, orada yaşıyorum. 25 kişi olunca yan tarafa biraz genişledik. Ama mekân yetmemeye başladı. O zaman Tümer Elektronik, şimdi Tescom olan firma kesintisiz güç kaynağı üretmeye başlayınca biz de trafo vermeye başladık. Bizi iş hayatında hep müşteri talepleri belli yerlere getirdi. Her gelen ‘Şunu yapabilir misiniz?’ diyor. Biz de ‘Yapabiliriz’ diyoruz. İthalat kolay değildi. Malzeme yoktu. Her şeyi kendimiz yapıyorduk. 1995’te Yenişehir’e taşındık. 1994’te de Atatürk Organize Sanayi Bölgesi’ndeki küçük parsellerden arsa aldık. Küçük parsellerde üç tane yan yana iş yeri oldu. Legrand müşterimiz olunca işin şekli değişti. Her gelen firma bizim aurasını değiştirdi. Organize sanayi bölgesindeki şimdiki tesislerimize taşındık. Daha düzgün ve verimli çalışıyoruz.”

Dev Markaların Tedarikçisi

Şu an 62 personel olduklarını ifade eden Gündüz, şu bilgileri veriyor: “AEG’nin üç fabrikasının işini yapıyoruz. Fransa, Almanya, İspanya’ya ihracatımız var.

Fransız Legrand'ın 15 yıldır dünyada tek bitmiş ürün tedarikçisiyiz. Testler burada oluyor. Marka vuruluyor. Depoya gidip dünyaya dağıtılıyor. Çalıştığımız markalarla ilgili tasarımlar, hayata geçirecekleri yeni üretimler var. Üç mühendisimiz sadece o markaların ar-ge çalışmalarını imalata taşıyor. UPS imal eden Tescom'un 30 yıldır tedarikçisiyiz. UPS'de dünyanın 'Rolls Royce'ı olan Emerson/Vertiv'in onaylı tedarikçisiyiz. Yan sanayimiz var, dışarıya da iş veriyoruz."

Teorik bilgisinin artmasının kendisini ve firmayı bugünlere taşıdığını ifade eden Deniz Gündüz, bunda atölyedeki uygulamalı eğitimin ve hocalarının çok büyük emeği olduğunu söylüyor. Hâlâ eğitime önem verdiklerini kaydeden Gündüz, "Sanat okulundan aldığım ana bilgiler doğrultusunda iletişim kuruyorum. Ege Üniversitesinden danışman hocamız var. Belli bir yerden sonra sizi ileri taşıyacak insanlara ihtiyaç var. Her gün yeni bir şey yapıyoruz. İçerideki üretimlerin hepsi makineye, sisteme, kişiye özel üretimdir. Bizde stok yok." diyor.

Çocuklar da İşin Başında

Kendisinin hâlâ işin başında olduğunu, imkân bulduğu anda fabrikaya indiğini belirten Deniz Gündüz, sistemi ve süreçleri yakından takip ederek iyileştirmeler yaptığını söylüyor. Oğlunun ve kızının da kendisiyle birlikte işin başında olduğunu anlatan Gündüz, sözlerine şöyle devam ediyor: "Ben bir bakıma eski nesil ile yeni nesil arasındayım. Bir tür bıçağın sırtındayım. Babam Osmanlı zihniyetiyle beni yetiştirdi. Hayatımız çalışmak üzerine kuruluydu. Yanımızda çalışan çocuklar tatile giderdi, ben gidemezdim. Bunun doğru olmadığını biliyordum. Sosyal hayat olmadan olmaz. Bunun ortası olmalıydı. Oğlum ve kızımı orta yere getirdiğimi düşünüyorum. İkisine de 'Geleceksiniz' demedim. Onları yetiştirirken babamdan gördüğümü bugünkü koşullara uyarladım. Oğlum çıraklıktan başladı. Sonra endüstri mühendisi oldu. Gece iş sorumluluğu doğrultusunda mesaide kalmak ister. Kızım psikoloji okudu. Finansman ve kaliteyi yönetiyor."

Teknik Eğitim Gönüllüsü

İzmir sanayisinin kalbini oluşturan firmaların çoğunun sanat okulu mezunları tarafından kurulduğuna ve geliştirildiğine dikkat çeken Deniz Gündüz, günümüzde de sanayileşmenin ve gelişimin yolunun meslekî teknik eğitiminden geçtiğini savunuyor. Her sanayici gibi kendisinin de nitelikli eleman bulmakta zorluk çektiğini belirten Gündüz, meslek liselerinin teknolojik gelişmelerin ivmesiyle ileri gideceği yerde geride kaldığını söylüyor. Kendi zamanıyla bugünü de şu sözlerle kıyaslıyor: "Benim dönemimde herkes Çınarlı'ya giremiyordu. Okuldaki torna makinelerini, dışarıdaki atölyelerde göremiyordunuz. Sistem gayet başarılıydı ama arkası gelmedi."

Gündüz, Özel İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi Nedim Uysal Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi ve Aliağa Organize Sanayi Bölgesi'nde temelini attıkları meslekî ve teknik lise ile teknik eğitime katkı sunacaklarına inandığını söylüyor. Gündüz, AOSB'deki okula çok talep olduğunu ve çocukların sıra beklediğini belirtiyor.

Öğretmene Teşvik, Öğrenciye Hayat Dersi

Deniz Gündüz, teknik meslek lisesi konusunda şu önerilerde bulunuyor: "Geçmişte öğretmenlerin ekonomik ve sosyal imkânları yüksekti. Dışarıdan danışmanlık işi alırlardı. Şimdi de öğretmenlere bu fırsatlar sunulmalı. Teşvik edilmeliler. Çocukların belki ilkokul, belki ortaokulda kabiliyetlerine ve sosyolojik konumlarına göre devlet ve aile tarafından yönlendirilmesi faydalı olacaktır. Maksat hayatta kazanmak ve belli bir yere gelmekse bu en başta çalışmaktan geçiyor. İyi programlayıp iyi eğitim alıp en iyisini yapmayı gerektiriyor. Bir üretim yapacaksınız muhakkak bir meslekî eğitimden geçmeniz gerekiyor. Çocuklar teknik sanat okulu üzerinden geçerse, kabiliyet ve becerileri de olursa başarılı olmamaları mümkün değil. Bir katkı da bizim gibi sanayicilerin okullarda çocuklara hayat dersi vermesi olur. Biz nereden geldik? Neyi hayal ettik? Başlarken neler hissettik? Nereye geldik? Hangi zorluklar içinde geldik? Bir evin odasında bir makine ile başlayan hayal nereye geliyor? Beş yıl sonra nerede olmalıyım? Ki hep bu soruyu sorarım kendime. İnterneti açsalar her türlü dersi bulurlar. Ama hayat tecrübesi çok farklı ve onu gençlere anlatmak çok verimli olur."

HİLMİ GÜRSÖZ

“Biz bir işletme, pazarlama, finans okumadık. Ama birbirimize saygıyı, işlerin bu saygı ve işbirliği çerçevesinde yürümesi gerektiğini okulda öğrendik. Ben bir elektronik teknisyeniyim, bugün yaptığımız demir ve metalle ilgili işlerden uzaktan yakından ilgim yoktu. Okulda o dönem gördüğümüz şeyler bize inanılmaz potansiyel kazandırdı.”

Elektroniğe Olan Aşkı Sanayicilik Yolunu Açtı

Çocukluktan beri elektronikçiliğe büyük ilgi duyan Hilmi Gürsöz, bu alanda eğitim görme hayalini Çınarlı Meslek Lisesinde gerçekleştirmiş. 1970’li yılların siyasi çatışma atmosferinin getirdiği zorluklar içinde öğrenme tutkusundan hiç vazgeçmemiş. Boykotlarla, olaylarla kesintiye uğrayan lise döneminde aldığı bilgileri pekiştirdiği yer ise telsiz alanında uzmanlaştığı asker ocağı olmuş. Bugün babasının 1950 yılında kurduğu, ağabeyi Sait Gürsöz ile beraber büyüttükleri Nursaç’ta endüstriyel tozsuzlaştırma sistemleri üreten Hilmi Gürsöz, meslek lisesinde aldığı kaliteli eğitime dikkat çekerek “Çınarlı’daki öğretmenlerim ortaokulda olsaydı kesin profesör olurdum.” diyor.

Tek Tercih Elektronik

Çınarlı'ya 1977 yılında girdiğini belirten Gürsöz, “Nereden geldi bilmiyorum ama elektroniğe bildim bileli âşıktım. O zaman elektronik bölümü sadece Çınarlı’da vardı. Ben de sınava girdim, tek tercih yaptım ve en üst puanla öğrenci alan elektroniği kazandım. Elektronik isteğim olmasaydı babamın akşam okuluna, ağabeyimin ise ortaokuluna ve lisesine gittiği Mithatpaşa’ya gitme ihtimalim çok yüksekti. Meslek derslerimizin çoğuna kitapları olan öğretmenler girerdi. Çok dolu insanlardı. Atölye hocalarımız da kitapları müfredata girmiş hocalardı. Celal Dutar hocamız ses frekansı dersine girerdi. Bütün arkadaşlar o hocanın dersini

dört gözle beklerdik. Çok güzel konuşur ve anlatırdı. Hepimiz bayılırdık. Onlardan ders görmek kadar güzel bir şey olabilir mi? Şimdi kaç öğretmen kitap yazıp derse giriyor?” diye soruyor.

Okula babası Ali İhsan Gürsöz'ün Birinci Sanayi Sitesi'ndeki iş yerine uğramadan gitmez. Gürsöz, okul yıllarını şöyle anlatıyor: "İlkokul ve ortaokul dönemlerinde sokakta gezmek yoktu. Yaz tatili bir hafta okul kapanınca, bir hafta da okul açılmadan önceydi. Lisedeyken okul ile iş yeri yürünecek mesafedeydi. Sabah iş yerine birlikte arabayla geldik, sonra okula giderdim. Okul bitince iş yerine uğrayıp yine birlikte eve giderdik."

İmkânsızlık İçinde İmkânlar Çok Güzeldi

“Ortaokulda ne öğrendiğimi hatırlamıyorum. Lisedeki öğretmenlerim ortaokulda olsaydı ben kesin profesör olurdum. Demek ki teknik eğitimin temeli ortaokulda atılsa üzerine inanılmaz güçlü bir bina inşa edilirmiş.” diyen Hilmi Gürsöz, sözlerine şöyle devam ediyor: “Bölümümüz elektronik olmasına rağmen ilk sene atölye dersleri tamamen metal işlerinden esinlenmişti. Çekiç yaptık, kaynaklı ürünler yaptık. Teori olarak elektronik dersleri gördük ama ağaç ve metal işlerine yoğunlaştık. Elimiz, çekiç tutmasını da pense tutmasını da testere tutmasını da eğre atmasını da öğrendi. Sonraki yıllarda elektronik atölyesini görmeye başladık. O yıllarda imkânsızlıklar vardı. Bugüne mahsus ölçüm aletlerinin

hiçbiri yoktu. Bugün cebimizde dolaştırdığımız amper veya voltaj ölçmek için kullanılan ölçüm aletleri o zaman iki kişinin taşıyabildiği aletlerdi. İmkânsızlıkların içindeki imkânlar bizim için o dönemde çok güzeldi. Bugün çocuklarımızın elinin tersiyle ittiği işler, bizim gözümüz gibi baktığımız şeylerdi. Örneğin cep telefonunun şarj cihazında kullandığımız adaptörün bir hükmü var mı? Her yerimiz adaptör dolu. Ama o zaman adaptör yapmak için atölyeye girer, kendi yaptığımız düzgün çalışan birkaç adaptörü kullanırdık.”

Eğitim ve Disiplin

Okuldaki bilgilerden ziyade okulun kazandırdığı perspektifin hayatta ve şu an yaptığı işte önünü açtığını belirten Hilmi Gürsöz, “Biz bir işletme, pazarlama, finans okumadık. Ama birbirimize saygıyı, işlerin bu saygı ve işbirliği çerçevesinde yürümesi gerektiğini öğrendik. Ben bir elektronik teknisyeniyim, bugün yaptığımız demir ve metalle ilgili işlerle uzaktan yakından ilğim yoktu. Ama okulda o dönem gördüğümüz şeyler bize inanılmaz potansiyel kazandırdı.” diyor.

Hilmi Gürsöz, okuldaki siyasi çatışmaların okul yıllarına dair tatlı anılar biriktirmesine imkân vermediğini de anlatıyor: “Benim açımdan kötü bir dönemdi. Çok korkardım. Lisedeyken sınıfın en küçüğüydüm. Tek amacım vardı, okulu bitirebilmek. Sağa sola bakmadan okula girer, dersimizi yapardık. ‘Bugün de kazasız belasız okuldan çıktık.’ derdik. Herhangi bir sosyal veya sanatsal faaliyetim olmadı. Atölye çok yoğundu. Haftada beş gün atölye vardı. Bir şeylerle uğraşmak bizi tabiri caizse adam etti. Oradaki disiplin ve eğitim geleceğimde belirleyici oldu. Ama okulda yaşadığım korku nedeniyle yüksek okula gitmek istemedim. O günkü kısıtlı imkânlara rağmen öğrendiklerimi şu an hâlâ kullanıyorum.”

Telsizcilik Hayali Yarım Kaldı

Okuldayken kısa bir staj imkânı bulduğunu, o dönem İzmir’de büyük elektronik firmaları olmadığı için radyo, televizyon tamiri yapan bir yerde stajını tamamladığını anlatan Hilmi Gürsöz, asıl stajını askerde yaptığını söylüyor. Denizli’de askeriyenin elektronik bölümünde görevlendirildiğini anlatan Gürsöz, o günlerini şöyle anlatıyor: “Başımızdaki komutan inanılmaz destek verdi. Her ne kadar konu telsizler olsa da hayatta göremeyeceğim elektronik devreleri ve sistemleri orada gördüm. Komutanımın vasıtasıyla beni farklı kurslara ve eğitimlere gönderdiler. Oradan edindiklerimle beraber

İzmir’e döndüğümde babamın yanında çalışırken bir yandan da telsiz alım satım işine heveslendim. Bir gün gazetede, telsiz temsilciliği verileceğini yazan bir ilan gördüm ve Çankaya’daki bir firmaya gittim. ‘Gazetede ki ilan üzerine geldim, telsiz bayiliği almak istiyorum.’ dedim. Elektronik hastası olduğumu, askerde iki sene telsiz üzerine konuşmadan tamire, mors alfabesine kadar eğitim aldığımı söyledim. Bunu anlatınca diğer oturan kişi ‘Bu çocuğa istediği ürünü verin, sattıkça parasını getirsin.’ dedi. Para sormuyor, teminat sormuyor. Ben havalara uçtum. Babama gidip telsiz bayiliği alacağımı söyledim. Babam, ‘Olmaz. İş yoğunken onunla mı ilgileneceksin, işle mi ilgileneceksin!’ dedi. Yapacak bir şey yok. Karşı çıkmak yok. Gittim adama da babamın izin vermediğini söyledim. Askerden döndüğümde önümde ciddi kapılar açılabilirdi ama olmadı.”

Bir Kol Amerika’da Diğer Kol Endonezya’da

Nursaç Firmasının odağında tozsuzlaştırma sistemlerinin olduğunu kaydeden Gürsöz, faaliyetleri hakkında şu bilgileri veriyor: “Havalandırma başlığı altında toz toplama, ortam havalandırması, ısıtma-soğutma alanlarında faaliyet gösterdik. Şimdi tamamen toz toplama yapıyoruz. Büyük firmalarla çalışıyoruz. Daha önce bu tozları topluyorduk ama bunların arındırılması için de filtreler gerekiyor. Bu işi yapıyorsak filtre kısmını da yapmamız şarttı. Filtreleri de her şeyiyle biz yapmaya başladık. Endüstriyel filtrelerle uğraşıyoruz. Bir filtrenin yüzde 95’lik bölümünü burada yapıyoruz. Bu, bizim son 10 yıldaki lokomotif ürünümüz oldu. Son dönemlerde, kollarınızı açınca bir tarafta Amerika’yla Meksika’da, öbür tarafta Endonezya’da filtremiz var.”

Büyük kızının mimarlığı tercih ettiğini, oğlunun da üniversiteyi bitirerek aile firmasında işbaşı yaptığını kaydeden Gürsöz, “İnşallah umuyoruz ki bayrağı o alıp taşıyacaktır.” diyor.

Stajyere Geleceğin Çalışanı Olarak Bakın

Günümüzün en temel sorununun istihdam olduğunu düşünen Hilmi Gürsöz, nitelikli elemanın yetişmesinin iyi bir staj ile mümkün olduğunu söylüyor. Gürsöz, staj konusundaki fikirlerini şöyle anlatıyor: “Stajyeri alıp onu ‘Evet, bu benim çalışanım olacak’ gözüyle bakıp eğitmek lazım. İşte o zaman istihdam sorunu çözülür. Bize stajyer olarak gelen, sonra güvenip sistemi emanet ettiğimiz adam var. Bizim kültürle yetişip iş disiplini burada aldığı için bize faydalı oluyor. Diğer firmalar da stajyeri alıp kendi kültürleri ile yetiştirmeli. Çocuklarla

yeterince ilgilenmeyince belli bir yaştan sonra eğitmek de zor. Önce parayı değil, iş eğitimi alması gerekiyor. ‘Ben ne öğrenirim?’ diye bakmalı. Biz okullarla iç içe çalışan bir sanayi tesisiyiz. Burada stajyer kontenjanı hep açıktır. Çınarlı’dan, Mersinli’den, Mopak Endüstri Meslek Lisesinden öğrenciler gelir. Özellikle metal işleri bölümünün hocaları sık sık ziyarete gelirler. Bu işi yapmak isteyen geliyorsa hayatta geri çevirmeyiz.”

Bundan 25-30 yıl önce, eleman aramak için ilan verdiklerinde iş yerinin önünün Atatürk Stadı’nın önü gibi olduğunu anlatan Hilmi Gürsöz, o zamanlar bu ragbetten dolayı işçi alımlarını kulaktan kulağa yaptıklarını söylüyor. Şimdi ise kapıdan giren teknik elemanın gözünün içine baktıklarını ve ne istiyorsa şartlarını kabul ettiklerini söylüyor.

Okullar İyi Anlatılsın

Meslek liseleri ile sanayi arasındaki güven ilişkisinin yeniden kurulmasının önemli olduğunu vurgulayan

Hilmi Gürsöz, bu konuda şunları söylüyor: “Eğitim sistemi maalesef sıkıntılı. Ailelerin de olumsuz bir yaklaşımı var. Çocuklarına ‘Çalışmazsan meslek lisesine yazdırırım seni.’ diyorlar. Ailelere büyük görev düşüyor. Biz birebir iletişim hâlinde olduğumuz okullara boyumuz yettiğinde, elimiz erdiğince destek veriyoruz. Meslek lisesi mezunu olmamızdan dolayı bu okulların ihtiyaçlarını diğer sanayicilerden daha fazla görüyor ve karşılamak için uğraşıyoruz. Ama karşılıklı güven tesis edilirse daha fazla destek olacak sanayi kuruluşları var. Bizim zamanınızdaki donanımlı meslek liselerinin tekrar hayata geçirilmesi çok önemli. Okulların iyi anlatılması, doğru ifade edilmesi aileler için önemli. İnşallah yeni bir çehre kazanır meslek liseleri. Bizlerin okuduğu zamanki kalitede bir dönem yeniden gelir. Meslek liselerine gitmek bir ayrıcalık hâline gelir. O zaman üretim gelişir. Ülkemizin gidişatı belki de buna bağlı. Meslek liselerine güvenip inanmalıyız. Köprü burası olur diye düşünüyorum.”

HÜSEYİN TURHAN

“Çocukken her yazım çıraklık yaparak geçti. Tornanın titreşimi bile heyecanlandırırdı beni. Bu tutkuyla Çınarlı Meslek Lisesine girdim. Ne aldırısam meslek lisesinden aldım. Öğretmenlerimiz bizi öyle dolu dolu eğitti ki bizim için sanat okulunu bitirmek sanayici olmak demektir. Sana yeni ufuklar açacak pencerenin başlangıç merdiveniydi.”

Meslek Lisesi Sayesinde Dünyayı Aydınlatıyor

Hüseyin Turhan, Türkiye’de aydınlatma sektörünün öncülerinden. Yönetim kurulu başkanı olduğu Turay Aydınlatma ile Bornova Işıkkent’teki fabrikasında üretim yapan Turhan, Maldiv Adaları’ndan Kazakistan’a kadar birçok ülkede alışveriş merkezi, rezidans, otel gibi milyon dolarlık projelerde çözüm ortağı olduklarını belirtiyor.

Yaptıkları işi “bedene göre elbise dikmek” olarak nitelendiren Turhan, “Aydınlatmada 10-12 yıldır müthiş bir gelişme ve değişim var. Yatırımcılar artık aydınlatmanın insan ruhuna ve psikolojisine hitap ettiğini, 200-300 milyon dolarlık bir projenin aydınlatmasının üç tane lamba takılarak olamayacağını gördü. Bunu görünce de kapımızı çalmaya başladılar. Güzel ürünlerimizle uluslararası aydınlatma yarışmalarına katılıp ödülle dönüyoruz. Bu başarımızın altında Çınarlı Meslek Lisesinde öğrendiğim mekanik teknik bilgi var.” diyor.

Yaz, Tatil Değil Çıraklık Demekti

Hüseyin Turhan, aşçı bir babanın üç çocuğundan biri. Kendi deyimiyle “yokluklar ülkesi Türkiye”de herkesin ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmak zorunda olduğu bir dönemde geçmiş çocukluğu. Turhan, “Evde hepimiz çalışırdık. Annem dikiş diker, babam gece işten gelince fırınlarda gevrek, kadayıf dökerdi. Tek maaşla ev geçindirmek kolay değildi. Biz çocuklar da çıraklık yapardık. Yazlarımız hep çalışmayla geçti. Her yaz tatil

değil, çalışma yazıydı bizim için. Ben de on yaşından itibaren sanayi sitelerindeki kaynakçılarda, tornacılarda çıraklık yaptım. Metala ilgi duyarak geçti çocukluğum. İzmir’in ünlü markası TEBA ilk kurulduğunda orada çıraklık yaptım. Doğan ustam, saclara serpantin sarıp bana verirdi. Ben de mühendis Halil abinin Anadol’una binip yüz metre ötedeki Şafak Dökümde inerdim. Tornanın titreşimini hissedeyim diye makineyi tutardım. Öyle bir heyecan verir ki o mekanik. O sizi bir öteye, bir öteye sürüklüyor. Bu ortam, beni meslek lisesini tercih etmeye yöneltti. O dönem Atatürk Lisesi ile Çınarlı eş değer bir kıymetteydi. O sevgiyle, çalışma ortamında büyümenin etkisiyle meslek lisesine ilgi duydum. Sanayide daha iyisini yapabileceğimi hissederek bu işin okullusu, eğitimsi olmak istedim. Okulu bilinçli olarak seçtim.” diye anlatıyor çocukluk dönemini ve meslek lisesini nasıl seçtiğini.

Sanat Okullu Sanayici Demekti

Hüseyin Turhan, Çınarlı’da makine ressamlığı bölümünü kazanır. Okul yıllarını şöyle anlatıyor: “Sınavda puanım elektroniğe yetiyordu ama 14 yaşın heyecanı ile elektroniği makine ressamlığı bölümüyle yer değiştirdim. Benim için daha iyi oldu. Okula İzmir’in dört bir yanından öğrenciler gelirdi. Çiğli treni Çınarlı’da neredeyse tamamen boşalırdı. Okulda konvansiyonel tornalar el aletlerinin en lüksüydü. Bilgisayar destekli CNC tezgâhlar yoktu henüz. Üç ay mecburi staj vardı. Yağın pasın içinde öğretmenler bizi kontrol ediyordu,

çalışmamızı görüyorlardı. İş yeri sahipleri de bilinçliydi. Bir de o zamanlar, siyasetin hareketli bir dönemi. 1980'deki TARIŞ olaylarından dolayı yarı dönem okul kapanmıştı ama hocalar bu eksikliği giderdi. Bizi çok iyi yetiştirdiler. Ahmet hocamız, Çınarlı'da en uzun süre müdürlük yapan hocamızdı. Çok disiplinliydi. Onun sayesinde ömür boyu kravatı doğru takmayı öğrendim. Hocalarımız baba yarısıydı. Siyasete ilgisi olanı bilir, işini bilen ve sevenleri ayrı tutarlardı. O dönem sanat okulunu bitirmek sanayici olmak demekti. Üniversiteye geçiş adımı değildi. Sana yeni ufuklar açacak pence-
renin başlangıç merdiveni. Hakikaten de yanlış düşünmemişim. Birlikte okuduğumuz arkadaşların çoğu başarılı birer sanayici ya da yönetici oldular. Yüksekokulu okurken meslek lisesinin kıymetini daha da anladım. Hocalarımızın bizi nasıl dolu dolu eğittiklerinin farkına vardım.”

Mayam Meslek Lisesiydi

Turhan, Çınarlı'dan sonra Akdeniz Üniversitesinin makine bölümünde okur. “Ama okul, meslek lisemin yüzde 15'i kadar bilgi ya verdi ya vermedi. Ne aldysam meslek lisesinden aldım. Meslek yüksekokulu sınavına girdiğimde sanki adımı soyadımı soruyorlarmış gibi 15 dakikada sınava bitirip 100 alıyordum. Ben lisede dört silindirli motorun kesitini çizip perspektif yapmışım, elimde T cetveli, pistole cetvelle. Üniversiteye gitmişim, bana üç görünüş soruyorlar. Adımı soyadımı sormuşlar gibi oluyordu. Eğitimi kıyaslayın. Benim temelim, mayam meslek lisesiydi. Oradaki teknik bilgi hiçbir yerde yoktu.” diyor.

Aydınlatmada başarılı olmasının altında mekanik bilginin yattığını vurgulayan Turhan, bunun da temelini lisede attığını söylüyor: “Bu bilgiyi ben Çınarlı'da aldım. Hangi civatanın nereye takılması gerektiğini, hangi metalin kullanılması gerektiğini okulda öğrendim. Bu bilgiyi teknik anlamda aydınlatmaya yönlendirdim. Çınarlı'da aldığım bilgi, aydınlatma işine bol gelen bir bilgiydi. Üniversiteye gidince teknik payesini alacağınız okuldaki ders sayısı ile meslek lisesindeki ders sayısının ne kadar farklı olduğunu görürsünüz. İki saat matematik, iki saat Türkçe görüyorsun ama 25 saat teknik dersin var. Meslek liseli bu ders oranı ile üniversiteye gidemiyor ama kendisine bir yol çiziyor.”

Yeşim Armatürle Başlayan Yolculuk

Turhan, eğitimini tamamladığında artık mekanik kalıpcısıdır. En kıymetli mesleğin kalıpcılık olduğunu

ve iki erkek kardeşinin de de meslek liseli olmasa da kalıpcı olarak kendisiyle birlikte yetiştiğini anlatıyor. Okuldan sonra en büyük şansının METESAN'ın kurucusu, elektrik mühendisi Necdet Mete'nin yanında yetişmesi olduğunu vurgulayan Turhan, onun kendini geliştirmesindeki müstesna yeri hakkında şunları anlatıyor: “Firmada teknik elektrik malzemeleri üreten kalıphanenin başındaydım. Onları çizerken Necdet abiye ‘Aydınlatma işine girelim.’ dedim. Teknik ürün kopya edilebilir bir ürün. Fiş, priz gibi ürünler standart ürünler. Arkadan gelen kopya ediyor. Kâr marjınızı ve pazarınızı azaltıyorlar. Aydınlatma ise izafi. ‘Bu işi ben kendim yapmak istiyorum.’ dedim. Sekiz yıl çalıştıktan sonra ayrıldım. İlkın Çamdibi’nde 70 metre karelik bir iş yeri kiraladık. Altımızdaki arabayı ve küçük dükkânımı sattım. Freze torna aldık. Bir pres aldık. Bir de kasalı Anadol kamyonet aldık. Kardeşim içeride, ben resimlerini çiziyorum. Eskiden yuvarlak bloklar vardı balkonlarda. Onu sekizinci kat balkonunda montaj edebilmek çok zor. Montajı kolay olan vidasız dizaynı oluşturman gerekiyor. Alman malı konserve kutusundan esinlendiğim kilitleme sistemini armatürle birleştirdim ve Yeşim adını verdiğimiz o ürün, Selpak mendil gibi Türkiye’de adı bilinen bir ürün oldu. İlk maceramız plastik armatürle başladı. Sonra plastik armatürleri çoğalttık, çoğalttık. Belli bir yere geldikten sonra aynı şekilde onların da kopyaları geldi.”

Aydınlatma Bizim İşimiz

Turay Aydınlatma olarak bayilik vermediklerini, toptan mal satmadıklarını belirten Hüseyin Turhan, projelere özgü iş yaptıklarını söylüyor. Firmasının faaliyetleri hakkında da şu bilgileri veriyor: “Armatürden sonra mekanik bilgimizi daha teknik ürünlere taşımak istedik. İnsanların santimetrede hassasiyetini hissettiği aydınlatmada mikron ile iş yapınca bu bizi başka bir yere taşıdı. Çok hassas ürünler çıktı. Bu ürünler arkalarından beğeniyi, çözüm ortaklığını, bedene göre elbise dikmeyi getirince piyasa bizi bir yerlere taşıdı. Büyük projelerin çözüm ortağı olduk. Alışveriş merkezi, rezidans, otel gibi projeler için özel şekilde çalışıyoruz. Maldivler’de işimiz var. Venezuela Karakas’daki bir projeye teklif verdik. Kazakistan’da Almatı ve Astana’da 10 büyük proje yaptık. İngiltere’ye bir parça ürün sattık. Bizim normlarımıza uygun ülkelere teklif veriyoruz. Aydınlatmada 10-12 yıldır hızlı bir değişim yaşanıyor. Bu işin teknik bir altyapısı olması gerektiğinin bilincine varıldı. Yatırımcılar 200-300 milyon dolarlık otel yapıp üç tane lamba takılmayacağını gördü. Aydınlatma da

proje olarak çiziliyor artık. Elektrik ayrı, statik ayrı, tesisat ayrı, aydınlatma ayrı. Aydınlatmanın insan ruhuna büyük etkisi var. Gece uçağa biniyorsun ama 5000 kelvin ışıkları bir yakıyorlar hemen kahvaltı yapma moduna giriyorsunuz. Belli bir saatten sonra ışıkları 2700 kelvine birden indiriyorlar, uyku moduna giriyorsunuz. Oysa birazdan ineceksiniz. Işık, marketlerden tıp sektörüne, tekstile kadar her alana giriyor. Bu işin eğitimi de önemli. Kızım İngiltere’de ve İtalya’da aydınlatma eğitimi aldı.”

Çocuklara Tezgâhı Teslim Ederiz

Meslek eğitimine olan sevgilerinden dolayı Çınarlı, Mazhar Zorlu gibi teknik okullarla iletişimde olduklarını ve onlardan stajyer öğrenci talep ettiklerini ifade eden Hüseyin Turhan, talep olmadığı için meslek lisesindeki bazı bölümlerin neredeyse kapanacak hâle geldiğini, buna karşın kendilerinin yetişmiş eleman bulamadığını söylüyor. Bazı işletmelerde öğrencilerin makineleri uzaktan gördüğünü söyleyen Turhan, kendisinin tezgâhı çocuklara teslim ettiğini vurguluyor. Hatta bununla ilgili bir anısını da şöyle anlatıyor: “Bir gün fabrikaya 8-10 kişilik bir mühendis ekibi geldi. CNC tezgâhların başında stajyerlerimiz vardı. İki gün sonra ‘Yanlış anlamayın ama çocuk mu çalıştırıyorsunuz?’ dediler. Çocuklar tuşa basmazsa, o programa girmezse, tezgâhın titreşimini hissetmezse onlara faydamız olmaz. Sadece derste gördüğü bilgi ile makineyi çalıştıramaz. Bir dönem eleman ihtiyacımız vardı. Büyük bir firmadan yedi yıl operatör olarak çalışan biri geldi. ‘Şu parçayı işleyebilir misin?’ diye resmi verdik. ‘Mühendis bilgisayara işler, ben parçayı bağlar, kapatırım, işlerim.’ dedi. Biz onu 4 bin dolarlık robotla da yaparız. Yedi yıldır hiçbir şey öğrenmemiş ama farkında değil. Biz gelen bölüm öğrencisini bile boyahanede 15 gün tutarız. Kaynağa veririz. Sonra CNC tezgâhlar. O öğrenci mutfakta yapılan her şeyi görsün isteriz. Yabancı kalmasın. Önce kendine, sonra memlekete faydası olsun.”

Yetiştirdiğimizi Seve Seve İşe Alırız

Kendi işletmelerinde staj yapanları özellikle işe aldıklarını belirten Hüseyin Turhan, liseden sonra işe aldıkları bir çalışanın 24 yıldır işyerlerinde çalıştığını söylüyor. Elemanların çekirdekten yetişmesiyle ilgili

şunları anlatıyor: “Kendi yetiştirdiğimizi seve seve işe alırız. Keşke öyle çocuklarımız olsa da işi öğretsek. Meslek lisesinin özendirilmesi veya üniversite geçiş imkânlarının iyileştirilmesi lazım. Biz sanayici olarak üstümüze düşeni yapalım. Yeter ki meslek lisesinin ilgili bölümünde öğrenci olsun ki biz de yetiştirip istihdam edelim. Aşkla bu çarkı hızlandıırırsak inanılmaz başarılar elde ederiz. Bu konuda ailelere sorumluluk düşüyor. Eğitiminin altyapısını hazırlayan sistemdeki en küçük oyuncular çocuklar. Önce meslek lisesinin altyapısı sağlam olacak. Sonra veliler bu sisteme inacak. İyi bir altyapısı olan meslek liselerindeki verimi görüyoruz. İstenirse oluyor. Çocuklar meslek lisesine girdiği zaman işsiz kalmaz. Yolları açık. Özel kolejler gibi meslek liselerinin de özellikleri olabilseydi çok güçlü altyapıya sahip teknik insanlarımız olurdu. Hem sanayici hem teknik insan! CEO olacakları temelden yetiştirmiş olurduk. Para ile sanayicilik olmaz. Kişi işi bilirse yukarı doğru çıkabilir.”

Meslek Liselerini Ayağa Kaldıralım

Hüseyin Turhan, kendi ailesi içinde de eğitime çok önem verdiğini ve yakınlarını yönlendirdiğini söylüyor ve şöyle ekliyor: “Yeğenlerimden biri elektronik mühendisi, biri elektrik mühendisi, diğeri inşaat mühendisi, bir diğeri hukuk okuyor. Biri makine mühendisliğinde okuyor, öteki de mimar. Bizim bu bölümleri okuma imkânımız yoktu. Oğlum legolarla mekaniğe ilgi duyuyordu, sonra mühendisliği tercih etti. Demek ki içinden geliyor. Aileler merakı olan çocuklarını meslek lisesinin ilgili bölümlerine göndersinler. Elbirliği ile meslek liselerimizi ayağa kaldıralım. Bu okulların fazla fazla olması, isim ve iz bırakan okullar olması lazım. Böyle olursa çocuklarımız da yaptıkları işlerle ülkemizde iz bırakırlar.”

İş hayatının yanında sivil toplum örgütlerinde de se-verek görev alan Hüseyin Turhan, Ege Bölgesi Sanayi Odasında aktif olarak görev aldığını söylüyor: “Dört dönemdir EBSO meclis üyesiyim. Bir dönem de disiplin kurulunda görev aldım. Üstüme düşen her görevi zaman ve imkânlarım ölçüsünde yerine getiriyorum. EBSO beni eğitti. Sanayicilerin bu deneyimden geçmesi gerektiğini düşünüyorum. Onun dışında en büyük sos-yallığımız işimiz. İşimizi zevkle yapıyoruz.”

MURAT KURTALAN

“Otuz sekiz senedir meslekteyim. Hayatımda hiç iş aramadım. İş beni geldi buldu. Bunun sebebi Çınarlı Meslek Lisesidir. Üniversiteyi bitirdikten sonra ilk girdiğim işte Türkiye’de üretilmeyen bir parçayı yapıp yapamayacağımı sordular. ‘Ben Çınarlı mezunuyum.’ dedim. Parçayı işleyip masaya koydum. Benim ve meslektaşlarımdan çözemeyecekleri sorun yoktur.”

Bir Çınarlılı’nın Çözemeyeceği Sorun Yoktur

Murat Kurtalan, Ege Bölgesi Sanayi Odası meclis üyesi olarak kürsüye her çıktığında, teknik meslek liselerinin Türkiye için ne kadar önemli olduğundan bahsetmeden bitirmez konuşmasını. Çınarlı Meslek Lisesinde aldığı eğitim, iş hayatında hep önünü açtığı gibi müthiş bir özgüven sahibi de yapmıştır Murat Kurtalan’ı. 1949 yılında ilk dondurma makinesini üreten, şu an Torbalı’daki tesislerinde üretim yapan Sevel Makinenin genel müdürü olan Murat Kurtalan, “Meslek lisesi tutkum da Karşıyaka aşkı gibi doğumdan ölüme kadar sürecek. Tüm meslek liselerine maddi ve manevi olarak destek vermeye devam ediyorum.” diyor.

Petroçelli Yerine Makine Mühendisi

Kurtalan, baba tarafından Piriştinelı, anne tarafından Selanıklı bir ailenin çocuğu olarak 1961 yılında İzmir’de doğdu. Dört çocuklu bir ailenin en küçüğüdür. Çocukken ailesiyle Mersinli semtinde otururlar. Çocukluk yıllarını şöyle anlatıyor: “Kurtalan sülalesinde en çok okuyan, orta ikiyi terk eden abimdi. Rahmetli babam onların okuması için çok uğraşmış. Bana gelince sabrı tükenmiş. Bir gün bir ödev sordum, ilk tokadımı yedim. Yine de okumamı istedi. Kardeşlerim şofördü. Ben de ehliyet aldım ama babam aldı, yırttı. ‘Sen oku’ dedi. Okumaya devam ettim. Ortaokuldayken arkadaşlarımızla birleşip ilkokul öğretmenimize karnemizi götürdük. İyi olmayan notlar vardı karnemde. Öğretmen fırçasını

attı. Onun kızmasına üzülmedim ama karnesi iyi olan Murat adındaki arkadaşımın gülmesi bana çok dokundu. Hırs yaptım. İlk karnem hariç teşekkürsüz karnem hiç olmadı. Ortaokuldan sonra Atatürk ve Namık Kemal Liselerine gitme seçeneğim vardı. O zaman Petroçelli adlı bir dizi vardı. O diziden etkilenerek avukat olmayı çok istiyordum. Öğretmenim bu iki okulu, babam ise meslek lisesini istiyordu. Ataerki bir aileydik. Kararları babam veriyordu. ‘Torna tesviye’ dedi babam. Çınarlı’da torna tesviye bölümüne girdim. Sanat okulunu bitirdikten sonra üniversite sınavındaki sıralamalarda inşaat mühendisliğini kazanmıştım. Babam ‘Aslan oğlum!’ diyecek yerde ‘Amele mi olacaksın başıma!’ dedi. Mezun olduktan sonra ‘Neden meslek lisesi, neden makine mühendisliği?’ diye sordum babama. Çocukluğunun geçtiği Akhisar’da meslek liselilerinin özel üniformaları ve şapkaları varmış. Onlara özenirmiş. Babamın kararıyla meslek lisesi okudum ama iyi ki de okudum.”

METAŞ’tan Otobüslerle Okul Ziyareti

Meslek lisesine gittiğinde kısa boylu bir çocuktur Murat Kurtalan. Tesviye makinesine boyu yetmediği için hocası onun için bakkaldan iki Fruko gazoz kasası alır. Onların üzerine çıkıp çalışır. Birinci sınıfta tesviye ve ege ile çalışır. Kurtalan şöyle anlatıyor: “Bizim dönemde her okul kendi sınavını yapıyor ve ancak başarılı olanlar girebiliyordu. Ben de sınava girdim ama en üste torna tesviyeyi yazdım. İyi ki de yazmışım. O zaman

Çınarlı Sanat Okulu olarak geçiyordu. Elektronik bölümünün magazinsel boyutu vardı. En çok tanınan bölüm elektronikti. Çünkü elektronikçilik yeni bir meslekti. Çınarlı'nın radyo yayını vardı. Öğrenci olmadan da öğrenciyken de mezunken de abonesi olduğumuz bir radyoydu. TRT'de yasak olan şarkılar orada dinlenebiliyordu. Radyo da bu popülerliği artırıyordu. O dönem İzmir sanayisinde CNC tezgâhlar devreye girmediği için torna tesviye de popülerdi. Her fabrikada olan bir iş sahasıydı. Tamir bakım olayında kullanılan bir üründü. Eskiden daha yoğunlu bu. Ben çok iyi hatırlıyorum. İlk defa torna makinesi İngiltere'den gelmişti okulumuza. İş kazalarına karşı tornanın altında boydan boya pedalı vardı. O frene basarak iş kazasına karşı makineyi durdurabiliyordunuz. Makine bir yerinizi kaparsa kurtarabiliyordunuz. O zaman İzmir'in medar-ı iftihar olan METAŞ'tan, Ege Bölgesi Sanayi Odasından otobüslere binerek belirli aralıklarla makinelere bakmaya gelirlerdi. Açık fuar gibi olmuştuk. İyi bir eğitiminden sonra, 1978 yılında Çınarlı Endüstri Meslek Lisesinden mezun oldum. O dönem Cemil hocamız teşekkür alanları herkesin huzuruna çıkarıp teşekkür belgesi ile birlikte *Nutuk* kitabını hediye ederdi. O kitap benim için çok özeldir, özel bir yerde saklarım.”

Babamdan Harçlık Aldığımı Hatırlamıyorum

Meslek lisesinde sosyal yönleri gelişmiş öğrenciler olduklarını söyleyen Murat Kurtalan, sevgi, saygı ve vatana hizmet aşkıyla büyüdüklerini belirtiyor. Okula

dair hatıralarını şu sözlerle anlatıyor: “Öğlen yemeğinde ekonomik durumu olmayanlar evden yemek getirdiği gibi, okulda üç çeşit yemek bedelsiz olarak çıkardı. Yemekleri ‘O senin, bu benim’ demeden paylaşıyorduk. ‘O zaman devlet çok zengin miydi de öğrencilere yemek veriyordu?’ diye sorulabilir. Ama meslek lisesi kendi ayakları üzerinde durabiliyordu. Piyasaya iş yapıyordu. Döner sermaye vardı. Yan sanayi gibi sanayiciye hizmet sunardık. Okula, öğretmene ve öğrenciye para kalırdı. Ben ikinci sınıf öğrencisiyim. Babamdan harçlık aldığımı hatırlamıyorum. Sanayiden ‘Gel bu işi yap’ diye bana parça başı iş veriyorlardı.”

Kurtalan, liseden sonra Gazi Üniversitesini kazanır. İnşaat mühendisi olarak başladığı okulu, babasının isteği üzerine 1983'te makine mühendisi olarak bitirir. 12 Eylül askerî darbesinden önceki siyasi çatışma ortamında kolay bir üniversite yaşamı olmaz. Üniversitede arkadaşları öğretmenin yaptıklarına bakarken Kurtalan, bir parçayı üç boyutlu olarak kafasında canlandırabilir. “Nereden öğrendin?” diye soran hocalara da övünerek “Çınarlı'dan” yanıtını verir.

Başarımların Çoğunu Çınarlı'ya Borçluyum

Şimdiki meslek liselerini gördükçe bir meslek lisesi mezunu olarak ağlamak istediğini söyleyen Kurtalan, bu konudaki düşüncelerini şöyle dile getiriyor: “En son bir meslek lisesine gittiğimde elektrik bölümünde gördüğüm Siemens zil rolesini Siemens fabrikasına götürsek herhâlde o parayla iki, üç tane meslek lisesi

kurarız. Okuldaki makine donanımı, eğitim seviyesi hâlâ o tarihte kalmış. Benim 16-17 yaşında kullandığım cihaz, hâlâ okulda duruyor. Bu sırf torna için değil freze ve planyalar için de geçerli. Yeni yatırım hiç yapılmadığı gibi o zamanki mirası da yemişiz. Bizim okuldan mezun olduğumuz seviyedeki eğitimle şimdiki karşılaştırmak bile istemiyorum. Bu, eğitim sisteminin geriye gitmesinden kaynaklanıyor. Fersah fersah fark var. Sanayici olarak diyebilirim ki okuldan gelen öğrenciyi iş başında yeniden eğitmek zorunda kalıyoruz. İmam hatiplerin ortaokulları açıldı ama teknik meslek liselerinin ortaokulları açılmadı. İlkokuldan sonra meslek okuluna gidilen dönemi yaşamadım. Fakat ilk dört yıl temel eğitim, ikinci dört yılda da iyi bir eğitim, tesisat ve ekipman ile atölye eğitimi olsaydı müthiş bir eğitim olurdu. Çınarlı'dan sonra makine mühendisliği okudum. Ama Çınarlı eğitimi ve tecrübem olmasaydı başarımın yüzde 60'ı olmazdı.”

Meslek Lisesi Temeldir

Kurtalan, meslek lisesinin eğitim hayatındaki ve başarısındaki yerini şu sözlerle özetliyor: “Lisede lisanslı olarak futbol oynadım. Atletizm yaptım. Şimdi Karşıyaka Basketbol Kulübünün yönetimiyle ilgileniyorum. Hangi sporu yaparsanız yapın hepsinin başında ısınma hareketi diyebileceğimiz jimnastik var, o olmadan olmaz. İşte meslek lisesi de mesleklerin jimnastik yeri. Onu okuduktan sonra üzerine istediğinizi bina edersiniz. EBSO ve diğer sivil toplum kuruluşlarında başarılı

olanların çoğu meslek lisesi mezunu. ‘Meslek lisesine giden geri kalır, sadece mavi yakalı olur.’ düşüncesi doğru değil. Öğrencinin yükseköğretime hevesi varsa meslek lisesi bir handicap değildir. Meslek liseli eksik dersleri tamamlar ama düz lise mezununun teknik meslekî eğitimi alması mümkün değil. ‘Meslek lisesi mezunu olmayan makine mühendisi başarısız olur.’ demiyorum. Ama meslek lisesi temeli olursa daha başarılı olur. Meslek lisesi tutkum da Karşıyaka aşkı gibi doğumdan ölüme kadar. O nedenle bütün meslek liselelerine maddi ve manevi olarak desteğe devam ediyorum.”

Önce Para Değil, Kartvizit

Kurtalan, üniversiteden sonra, askere gitmeden Kemalpaşa’da Tamek Holdinge bağlı Ektam Makinede işe başlar. İşe ilk girişini de daha dün gibi anımsıyor: “Hayatta ilk ve son kez iş görüşmesine gittim. Güzel bir kıyafet giydim. Yönetici, ‘Seni buraya çağırdım ama işe almayacağım bilesin.’ dedi. Bir de ‘Hayatta bir daha kırmızı tükenmez ile başvuru formu doldurma.’ diye devam etti. Başvuru formunu kırmızı tükenmez kalem ile yazmışım, bir de asker mektubu gibi yazmışım. Görüşme sırasında bir ürünü Türkiye’de yapıp yapamayacaklarını düşündüklerini söylediler. ‘Verin o parçayı, ben yaparım.’ dedim. Şaşırdılar, ‘Herhâlde yaparım, ben Çınarlı mezunuyum.’ dedim. Parçayı işleyip masaya koydum. Maaş olarak 35 bin lira önerdiler. Ben maaş pazarlığı yapmadım. ‘Bana kartvizit verecek misin?’ diye sordum. Maaş yatınca mesai ile beraber 68 bin lira

aldım. Sigortalı olduğumu ilk kez orada gördüm. ‘Önce kartvizit verecek bir işe başlayın.’ diye öğüt veriyorum gençlere. Ama bana ‘Araba verecek misiniz?’ diye soruyorlar. İlk önce piste çıkıp tulumunu giymen gerekiyor. 38 senedir meslekteydim. Ben hiç iş ilanı bakmadım. İş geldi beni buldu. Bunun sebebi Çınarlı’dır. Benim ve meslektaşlarımdan çözemeyeceği sorun yoktur.”

1984 yılında askerden dönüşünde Sabahattin Beşer’in sahibi olduğu Beşer Balatacılık ve Aysan Debriyajda iş başı yapar. Çok kimseye nasip olmayacak şekilde beş fabrikanın kurulumunda aktif olarak görev alır. İtalya ve İspanya’dan bazı makineleri getirip kurdukları Aysan, Türkiye’nin ilk debriyaj fabrikasıdır. Oradan RAKS’a, sonra STFA’ya transfer olur. 40 milyon dolarlık Dünya Bankası kredisi ile granit üretim tesisi kurarlar. Ancak Körfez Savaşı nedeniyle siparişler ellerinde kalır. Tekrar RAKS’a döner. 26 inçlik kaplama tesisini ABD’den getirip kurarlar. O tesisi söküp Almanya’ya kurmak için hazırlık başlar. Alman hükûmeti alım garanti süresini üç yıla indirince yatırımdan vazgeçilir.

İnsanlarla Hep Sıcak İlişkiler Kurdum

Şu an yöneticisi olduğu Sevel Makinede 1996 yılından beri çalıştığını söyleyen Murat Kurtalan, işi dışındaki faaliyetlerini şöyle anlatıyor: “25 yıla yakın bir süredir soğutma sektöründeyim. Sektörün ilk derneği olan Ege Soğutma Sanayicileri Derneğinin başkanlığını yaptım. Derneğin yönetiminde görev aldım. Üç dönemdir sektörü EBSO’da temsil ediyorum. TOBB delegesiyim. TOBB Dayanıklı Tüketim Meclisi üyesiyim. İzmir İl İstihdam Kurulu üyesiyim. Çınarlı Meslek Lisesinin desteklenmesi için TOBB ve MEB işbirliği projesinde EBSO’yu temsil ediyorum. Birçok sivil toplum kuruluşlarında görevde bulunuyorum. Hem bu görevler sayesinde birçok sektörü görme hem de birikimlerimi aktarma imkânı buluyorum. O zamanlar meslek liselerinde kız öğrenci azdı, erkek lisesi gibiydik. Bu durum asosyallığe neden olur diye düşünce vardı ama tam tersi oldu. İnsanlarla hep sıcak ilişkiler kurdum.”

Tulumu Giyip Çalışırım

Murat Kurtalan, vaktinin çoğunu üretim sahasında geçirdiğini söylüyor. “Mehmet gelmezse ne olacak, diye düşünmem.” diyor ve ekliyor: “Gelmeyenin işini yaparım. Her mühendis yapamaz. İş başa düştüğünde tulumu giyip çalışabilirim. Meslek lisesi farkı budur. Onlar üniversite bitinceye kadar öğrenci, biz ise emekçiydik. Çalışana talimat verirken biz kendimiz

gibi hissedebiliyorduk. Bey kısmından abiciğim kısmına geçebiliyoruz. Bunun faydasını yönetici olarak çok gördüm. Eğitim dediğimiz insanda ufuk açar ama öbür yandan profesyonel iş yapmanın da bir aracıdır. İstihdam ve para kazanmaksa arz talep dengesi ile ilgili. 67 kişiyiz bu fabrikada. Bir makine mühendisi benim. Diğer arkadaşlar mavi yakalı. Onlar olmazsa bu tesis olmaz. Kendi tercihi ile sanat okuluna girip mezun olup da iş bulamayan insana ben denk gelmedim. Şu an fabrikaya üç, dört arkadaş arıyorum ama bulamıyorum. Problem şu: İş arayan kardeşimin yetenekleri ile işçi arayan sanayicinin talepleri uyuşmuyor. Sanayici artık ‘İşçi aranıyor’ diye ilan vermiyor. Boyacı, kaynakçı, CNC operatörü diye işçi aramaya çıkıyor.”

Öğrenci Staj Yaparken Para Kazansın

“Türkiye üretmeden kalkınamaz.” sözünün tüm sanayicilerin ağzında olduğunu söyleyen Murat Kurtalan, bunun yolunun meslek liselerini geliştirmekten geçtiğinin altını çiziyor. Ama bu konuda yakındığı bazı şeyler var. Şöyle diyor: “Meslek liselerini kamu spotları, billboardlar vs. ile anlatmalıyız. Üretmenin dişlisi, ana motoru meslek liseleridir. Okulların tanıtımını ailelere yapabiliriz. Meslek altın bilezik. Rahmetli Mustafa Koç, ‘Meslek lisesi, memleket meselesi’ demişti. Benim zamanımda yeni gelen torna makineleri ile övünüyorsak, şimdi de okula yeni gelen makinelerle övünmemiz lazım. Torbalı Endüstri Meslek Lisesindeki öğrenciler gelsin, fabrikamızdaki makineleri kullansın dedik. Çocuğun sigortasının kimin üstleneyeceği çözilemeyince bu proje yattı. Çocukların staj yaparken, okurken para da kazanabilecekleri bir sistemi uygulamalıyız. Meslek lisesine giden çocuk eve ekmek getirebiliyorsa tanıtım otomatik şekilde olacaktır. Ama şimdi televizyona bakıp gazeteleri okuyunca ‘Bu ülkede meslek lisesi var mı, yok mu?’ diye düşünüyorum. Bana EBSO’da meslek liselerinden sorumlu meclis üyesi derler. Bu konuyu yirmi defa meclisteki kürsüde dile getirmişimdir. Yaşım 59. Bir Atatürkçü olarak Cumhuriyet için düşündüğümü meslek lisesi için de düşünüyorum. Ben giderim ama geride çocuklarım, torunlarım var. Geçmişe hep ‘fakir Türkiye’ deniyordu ama mutlu ve geçinen bir Türkiye vardı. Geçen hafta bir meslek liseli öğrencim işe gelmedi. ‘Neden gelmedin?’ diye sordum. Servisi kaçırdığını, dolmuş parasının da olmadığını söyledi.”

MUSTAFA MOROĞLU

“Hiç yorulmadan çalışmayı, sorun çözmeyi Çınarlı’da öğrendim. Yaşım 63, hâlâ gece gündüz çalışıyorum. Yeri geliyor tesisat, yeri geliyor sevkیات, yeri geliyor tamirat. Kimi zaman işin sahibi, kimi zaman da çaycısı oluyorum.”

Meslek Lisesinden Meclise

Çınarlı Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi elektrik bölümü mezunu olan Mustafa Moroğlu, 24. dönem İzmir milletvekili. Meslek lisesinden meclise uzanan 35 yıllık hayatı, fabrikadan mahpushaneye, işsizlikten işadamlığına büyük mücadeleler ile geçmiş. Moroğlu, “Matematiği bilen her şeyi çözer derler ya, elektronğin matematiği de bize her şeyi öğretti. Orada akımlar arasındaki ilişkiyi, direnci, üç fazın ne olduğunu öğrenirken toplumsal ilişkilerin karmaşıklığını da kavradık. Ailede en küçük benim ama lider de benim. Bir sorun olsa ‘Bunu Mustafa çözer.’ derler. Neden? Çünkü meslek lisesinde işe bir şey yapmakla, bir sorunu çözmekle başlıyorsun.” diyor.

Altından Dere Geçen Ev

Denizli’nin Güney ilçesinde tütüncü bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir Mustafa Moroğlu. Babası Moralı Hüseyin, daha sonra memurluğa geçer. Çünkü tütün para etmiyordur. Çocukluğunu ve meslek lisesine nasıl başladığını şöyle anlatıyor: “Ortaokul yıllarında ‘gıy-naşık’ yani yaramaz bir çocuktum. Orta ikide piyes oynadım. Tiyatroya ilğim vardı. 1972 yılında Deniz Gezmiş ve arkadaşları idam edilince, elimizde gazeteyle okula duyurup öğrencileri saygı duruşuna davet ettik. Onların idamı beni avukat veya gazeteci olmaya heveslendirdi. Tabii siyasete olan ilğim nedeniyle babam ile aram bozuldu. Kimin vesile olduğunu hatırlamıyorum ama ortaokul diplomamı alarak Denizli Endüstri Meslek

Lisesine kaydoldum. Olanakları, mekânı iyi olan bir okuldur. Orada elektrik bölümünde okumaya başladım. Birinci sınıfı okudum, sonra 1974’te kaydımı teknik lise olan Çınarlı’ya aldurdum. Basmâne’de trenden kafamdaki sinide anamın yaptığı yufkayla ve elimde tarhanayla indim. Bayraklı Çamlık Durağı, Fuat Edip Baksi Mahallesi’nde oturan makinist bir akrabamızın, Durmuş dayının evinin yanında bir ev tuttuk. Acıpayamlı bir sınıf arkadaşım ile eve yerleştik. Evde yer minderi var. Rüzgâr bir taraftan girip öbür taraftan çıkıyor. Soba yok. Para bitince trene binmek mümkün değil. Yürüyerek veya otostopla okula gidiyorduk. Arkadaş da evden ayrılınca Durmuş dayının odunluğunu eve çevirdik. Orada kalmaya başladım. Ev bir derenin üstündeydi.”

Tesisat da Döşedi Temel de Kazdı

Lisedeyken okul yemekhanesinde ayrımcılık yapıldığını düşünen ve meslek lisesi mezunlarının üniversiteye gitme yolunun açılmasını isteyen öğrenciler boykota başlar. Mustafa Moroğlu da boykotun lideri olur. Bir yandan siyasi faaliyetlerine devam ederken öbür taraftan mesleğini de öğrenmeye çalışır. Moroğlu, o günlerdeki gayretlerini şöyle anlatıyor: “Atölyede temrinlerimiz vardı. Önce bize bir demir verdiler. Onun üstünü eğelererek dört köşe yapmamızı istediler. Kumpas ve gönyeyle ona üç santime üç santim şekil yaptık. Bir üretim, bir sabır işiydi. Endüvi ve motoru sarıp lehim yapmak için sıraya girerdim. İyi yapardım. Okul dışında da paramız yetmediği için inşaatlara gider, temel kazardık. Bornova

Özkanlar'da 1975'te temel kazmaya gittim. Tesisat ve kablo çekmeye gittim. Ama siyasi olaylardan dolayı teknik okulu bitiremediğim için teknisyen olamadım. Ancak meslek lisesini bitirebildim.”

TARİŞ İplik Yılları

1978 yılında İstanbul'a gider. İzmir'e döndüğünde TARİŞ İplik Fabrikasına girer. Otomatik kumandaların, iplik makinelerinin tamirini yapar. Moroğlu, “Hangi işi yapıyorsam iyi yapmayı, bazen elimdekini bozarak öğrenirdim.” diyor. Siyasi görüşünden dolayı TARİŞ İplikten çıkarılır. Peyzaj mimarı olan eşi de kendisi gibi işsizdir. Kemalpaşa Ovası'na işaretleme sırıgı olan jalon dikme işine girer. Orada çalışırken, işadamı Osman Hilmi Sezener'in ortağı olduğu Sunsez Kazan Fabrikasına başvurur. Patron, “Kule vincini tamir edersen seni işe alırım.” der. Vincin tepesine çıkar, uğraşır didinir, İzmir'e gidip gelir, nihayet vinci tamir eder ve işe girer. Kaynak yapmayı öğrenir. İş bitince fabrikayı süpürür. Bir gün fabrikanın trafosunu yanmaktan kurtarır. 12 Eylül askerî darbesinden hemen sonra hakkındaki ifadeler nedeniyle tutuklanır. Patronu emniyete kadar gelir, mahkemede lehine tanıklık yapar. Yargılama sonucunda TARİŞ olaylarına katılmaktan 15 yıl hapis cezası alır.

Cezaevinde Elektrikçiliğe Devam

1981-1987 yıllarında Buca ve Çanakkale cezaevlerinde kalır. Bir yandan saz çalarken, diğer yandan elektrik atölyesinde çalışmaya başlar. Karşısındaki ile kavga etmeden anlaşmayı orada öğrenir. Moroğlu, o ilginç zamanlardan şöyle bahsediyor: “Bir gün koğuştaki Philips

marka radyo buldular. Elektrik atölyesinin anahtarı bende. Kaynak makinesi de var. Demirleri kesip radyoyu koğuşa sokan bendim. Hapisten çıkınca kimse bana iş vermedi. Saatlerce yolculuk yapıp Çeşme'de bir tatil köyünün elektrik tesisatında çalıştım. Herkes yorulur, ben yorulmam. Ege Üniversitesinde profesör olan İlçin Aslanboğa'nın evinin elektrik tesisatını döşedim. Para almak istemedim ama zorla verdi. Ben milletvekili olduktan sonra İlçin hoca bunu duymuş. Eşiyle oturup ağlamış. Beni evine davet etti. Baktım bir hamağa yatmış beni bekliyor. O hamağı da ben örmüştüm cezaevinde. Yeter ki iste, her zorluğu yenersin. Şu an 63 yaşındayım ama 163 yıl yaşamış gibiyim, derim hep. Bunun içinde acılar da sevinçler de var. Kısa zamana çok şeyi sığdırdım.”

Okul Çözümü Öğretti

Çınarlı Meslek Lisesinin kendisine çok şey kazandırdığını ifade eden Mustafa Moroğlu, o dönem Çınarlı'da okumanın ayrıcalık olduğunu belirtiyor ve şunları söylüyor: “Babam Moralı Hüseyin, ‘Benim oğlum Çınarlı'da okuyor.’ diye gerine gerine gezermiş ilçede. Hani ‘Matematiği bilen her şeyi çözer’ derler ya, elektronğin matematiği de bize her şeyi öğretti. Orada akımlar arasındaki ilişkiyi, direnci, üç fazın ne olduğunu öğrenirken toplumsal ilişkilerin karmaşıklığını da kavradık. Motor sarıyorsun, mili yanlış bağlarsan tekrar sarman gerekiyor. Okul size çözümü öğretiyor. Ailede en küçük benim ama lider de benim. Bir sorun olsa ‘Bunu Mustafa çözer.’ derler. Anamın bir şeyi bozulursa ‘Mustafa bayramda gelir, tamir eder.’ der. Neden? Çünkü meslek lisesinde işe bir şey yapmakla başlıyorsun. Burada bir

okula masa, sandalye lazım mıış. Marangoz atölyesine girip yardım ediyorum. Planyanın karşısına, hızarın karşısına geçmeyi meslek lisesinden öğrendim.”

Yeri Gelir Çaycı, Yeri Gelir Patron

Şu an Narlıdere'deki beyaz eşya ve mobilya mağazaları ile hizmet verdiğini söyleyen Mustafa Moroğlu, hayatında disiplin ve demokrasinin bir arada olduğunu, işe çalışanından önce gelip çayı demlediğini anlatıyor. Yıllar sonra Uludağ Üniversitesi İşletme Fakültesini kazandığını ama iş yoğunluğundan bitiremediğini anlatan Moroğlu, “Hâlâ gece gündüz çalışıyorum. Yeri geliyor tesisat, yeri geliyor sevkiyat, yeri geliyor tamirat. Kimi zaman işin sahibi, kimi zaman da çaycısı oluyorum.” diyor.

Milletvekilliği sırasında birçok faaliyette bulunduğunu ancak özellikle Kınık'taki bir tarım arazisinin birilerine peşkeş çekilmesini ve Kemalpaşa Akalan Köyü'ne taş ocağı açılmasını engellemek için verdiği mücadeleyi kazandığını söyleyen Moroğlu, “Şimdi fark ettim ki milletvekilliğim döneminde meslek liseleri ile ilgili önemli bir çalışma yapmamışım. Bu da bir özleştirici olsun. Bu röportaj bana meslek liseleri için sorumluluk ve görevler yükledi.” diyor.

İzmir Ticaret Odasının ve İzmir Sanayici ve İş İnsanları Derneğinin üyesi olduğunu, Pamukkale Şarapçılığın sahibi Yasin Tokat ile birlikte Denizli Güneyliler Vakfını kurduğunu söyleyen Moroğlu, doğup büyüdüğü memleketindeki vakfın sahibi olduğu cevizliğin geliri ile öğrencilere burs vermek ve bazı tarihî evleri korumak için yaptığı çalışmalarını anlatıyor.

Çocuklara Çalışmadan Yaşamayı Öğretiyoruz

Yıllar sonra bir belge almak için gittiği okula hiçbir yatırımın yapılmadığını gördüğünü ve çok üzüldüğünü söyleyen Moroğlu, Türkiye'de üniversitelerin lise, liselerin de ortaokula dönüştüğünü düşünüyor ve ekliyor: “Bu okulların en büyük katkılardan biri, meslek öğrenmekten öte bir meslek ahlakı kazandırmaktır. Bir işi en iyi şekilde yapmayı öğreniyorsun. Teori, ezber öğrenmiyorsun. Bir şey üretmeyi öğreniyorsun. Ailelere çocuklarını meslek liselerine göndermelerini tavsiye ediyorum. Neden? Çünkü hizmet sektörü çok büyüdü. Beyaz eşyadan otomotive kadar her alanda serviste çalışacak insana ihtiyaç var. Ben kendi işimde, serviste çalıştıracak, matkap tutmasını bilen insan bulamıyorum. Parçayı sökmesini, lehim yapmasını bilen yok. Çocuklara ve gençlere çalışmadan yaşamayı öğretiyor Türkiye. Ama ülke olarak kalkınmak istiyorsak gençlerimizi meslek sahibi yapmak zorundayız. Aileler istemeden bir şey değişmiyor. Ben Denizli Güney'in Daşlıgerisi'nde tütüncülük yapan bir ailenin çocuğu olarak kalkıp geldiğim Çınarlı'da aldığım eğitimle hayatımda çok önemli sorumluluklar üstlendim. Kimse üretime dayalı meslek liselerini küçümsemesin. Bu okulları eğitim ve donanım yönünden geliştirelim. Özellikle organize sanayi bölgelerinde okullar açalım. İş dünyası da üzerine düşen sorumlulukları almalı. Stajyer öğrenci alma konusu teşvik edilmeli. Çocuğu teşvik edecek bir para verilmeli. Bu ülkenin yöneticileri de insanları hayata hazırlayan bu okulları teşvik etmeli. O okullara pozitif ayrımcılık tanınmalı. Ülkenin kurtuluşu orada.”

NEVİN MUTLU

“Harita kadastro mesleğini Bulgaristan’da seçtim. Meslek liselerini ortaokulda tanıtırlarken hem arazide hem ofiste çalışılabilecek bu meslek hoşuma gitti. Türkiye’ye gelince de Çınarlı Endüstri Meslek Lisesine yatay geçiş yaptım. Bizim dönemde bilgisayar olmadığı için virgülden sonraki dört rakamla çalışmanın hassasiyetiyle işimi yaptım.”

Araziden Başkan Yardımcılığına

Nevin Mutlu, Çınarlı Endüstri Meslek Lisesi harita kadastro bölümünden mezun. Okulu bitirdikten sonra özel sektör, belediyeler, organize sanayi bölgesi derken, en sonunda kendi danışmanlık ofisini açmış. Topluma hizmetin de bir görev olduğunu düşünerek girdiği siyasette Gaziemir belediye başkan yardımcılığına kadar yükselmiş. Nevin Mutlu, şu an Gaziemir belediye meclis üyesi ve imar komisyonu başkanı olarak görev yapıyor.

Mesleğimi Kendim Seçtim

Nevin Mutlu, Bulgaristan’ın Kırcaali şehrinde doğmuş. Öğretmenlerinin yönlendirmesiyle de harita ve kadastro bölümünde okumaya başlamış. Mutlu, Bulgaristan’daki eğitimin kalitesinden ve disiplinli olmasından şöyle bahsediyor: “Ya öğreneceksin ya öğreneceksin. Başka yolu yok. Öğlene kadar ders, öğleden sonra dersane. Yapamayanlar öğrenene kadar dershanede kalıyor. Sizi öğretmenler yönlendiriyor. Örneğin gurur kaynağımız Naim Süleymanoğlu, çok çalışkan ve başarılıydı ama bu yeteneğinin keşfini öğretmenine borçluydu. Öğretmeninin yönlendirmesi ile dünyaca bilinen sporcu oldu. Ben de mesleğimi Bulgaristan’da seçtim. Meslek liselerini ortaokulda tanıtırlarken hem arazide hem de ofiste çalışılabilecek harita kadastro mesleği hoşuma gitti. O dönem bilgisayar yoktu. Haritaları elle yapıyorduk. Birinci sınıfı orada bitirdim. 1989 yılında ailemle beraber Türkiye’ye gelince okula

Çınarlı Endüstri Meslek Lisesinin ikinci sınıfından devam ettim.”

Sıfırdan Başlamanın Azmi

Yatay geçiş yaptığı Çınarlı’da dilden dolayı zorluklar yaşar. Matematigi ve fiziği Bulgarca görmüştür. Kendi ifadesiyle “sıfırdan başlama”nın motivasyonu ile çok çalışır ve başarılı olur. Şöyle devam ediyor Nevin Mutlu: “Şaban Şadi hocamız, Dursun hocamız, Ertuğrul hocamız gerçekten iyi ve disiplinli hocalardı. Bizde atölye yoktu. Eğitimlerimizi okulun bahçesinde yapardık. Kırsal alanda çalışma imkânımız vardı. Hesap işleri, normal ders olduğu için bunları sınıfta yapardık. İki gün okula, üç gün staja gidiyorduk. Harita mühendisliği büroları ya da belediyelerde staj yapıyorduk. Benim staj yerim Buca Belediyesiydi. Okuduğum dönemde meslek liseleri tercih edilen ve gidilmek istenen liselerdi. Güzel eğitim alıyorduk. Mesela hem Fransızca hem İngilizce eğitim gördüğümüz dersler vardı. Özverili çalışıyorduk. Mezun olunca boşta kalmak diye bir şey yoktu. Buca Belediyesindeki müdürlerimizin ‘Staj bittiğinde memur olarak kal.’ dediğini hatırlıyorum. Sınıfımızda sekiz kız öğrenci vardı. Şu an altı kadın arkadaşım, mesleklerini yapıyor. İzmir Büyükşehir Belediyesinde, ilçe belediyelerinde, Karayollarında, Devlet Su İşlerinde, özel sektörde çalışan arkadaşlarımız var. Erkek arkadaşlarımız da madenlerde, büyük inşaat firmalarında, inşaatlarda çalışıyor. Mesleğimizin iş alanı çok geniş. Ama bölümler yeterince tanıtılmadığı için tercih edilmiyor.”

Haritada İş Bitmez

Mutlu, mesleği ile ilgili şunları söylüyor: “Harita kadaströ her çalışmanın zemini aslında. İmar planı yapılacaksa haritacı olması gerekiyor. Şehir planlamaya ve inşaatla yararlı bir meslektir. Geçmişte sürgülü cetvellerle hesap yapılarak haritacılık yapılmış. O döneme biz yetişemedik. Bilgisayar yoktu biz okurken. Virgülden sonraki dört rakamla çalışırız. Ona göre hassas çalışmamız gerekir. Şimdiki çalışma insanları da sabırsızlandırdı. Eskiden araziye giderdik. Uzakta okuma makineleri daha yeni çıkmıştı. Bir tane krokinin olması gerekiyor mutlaka. Teknolojinin gelişmesi iyi ama daha önce dört kişi olması gereken ekipler küçüldü. Teknoloji gelişince insanlar azaldı. Artık GPS’ler var. Kuruyorsunuz, size topografyayı çıkarıyor. Bakıp kontrol ediyorsunuz. Evet, işi çok hızlı yapıyoruz. Yine de GPS’ler madenlerde, yol inşaatlarında, kanal inşaatında çalışmıyor. Harita kadastronun ömrü daha uzun gibi görünüyor.”

Belediye ve Organize Bölge Tecrübesi

Nevin Mutlu, Çınarlı’dan mezun olduktan sonra eğitimine Dokuz Eylül Üniversitesinde devam eder. Üniversitede okurken de harita ofislerinde çalışır. 1994’te mezun olduktan sonra üç ay iş arar ve Menderes ilçesinin Oğlananası Belediyesinde çalışmaya başlar. Ardından Kemalpaşa ilçesinin Ulucak Belediyesinde fen memuru olur. O dönem Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi’nin yapılma sürecine destek olur. Ardından Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi’nde göreve başlar. Nevin Mutlu, buradaki görevinin kendisine çok şey öğrettiğini, mesleğine ve kişiliğine çok büyük katkısı olduğunu ifade ediyor ve ekliyor: “Kemalpaşa OSB’de müdürlük çalışanı olarak işe başladım ve imar müdürü olarak iki üç yıl görev yaptım. İşin temposu çok yoğun. Yeterince emek verdiğimi düşündüm. İnsanın içinde ‘Kendim için de bir şey yapayım.’ düşüncesi olur ya, kendime iş kurmaya karar verdim. İnşaat mühendisi iki arkadaşımızla ortaklaşa danışmanlık ve emlak alım satım işi yapmaya başladık. Beş yıl devam ettik. Ortaklık bitince tek başıma devam etmeye gayret ettim, hâlâ da ediyorum. Bir ofisim var, danışmanlık yaptığım firmalar var. Gaziemir Belediye başkan yardımcılığı yaptım. Şu an Gaziemir Belediyesi imar komisyonu başkanı ve meclis üyesiyim.”

Siyasete, Balkan Göçmenleri Derneği sayesinde

girdiğini anlatan Mutlu, “Dernektekiler ‘On bin üyemiz var. Mecliste bizim de temsilcimiz olsun.’ dediler ve böylelikle birkaç arkadaş beraber aday olduk. Siyaset çok önemli. İnşallah devam ederiz. Yapılacak şeyler var.” diyor.

Kadından Neden Tornacı Olmasın?

Nevin Mutlu, kadın olduğu için değil, azimle çalıştığı için başarıyı yakaladığını belirterek “Kesinlikle mesleğim dolayısıyla buradayım.” diyor. Mutlu, toplumun kadına bakış açısını değiştirmek zorunda olduklarını düşünüyor ve bu konuda şunları söylüyor: “Halalarımın biri tornacıydı. 40 yaşına kadar Bulgaristan’da tornacılık yaptı. Ama burada iş bulamadı. ‘Hadi oradan, kadından tornacı mı olur?’ dendi Türkiye’de. Neden yapamam? Çınarlı’da kız arkadaşlarımdan biri, iyi bir talibi çıktı diye evlendi. Biz Bulgaristan’da tütün işçisiydik. Türkiye’de babam inşaatla işçi olarak çalıştı. Annem kayısı, defne fabrikalarında çalıştı. Üç kız kardeşiz. Hepimizin boynunda evin anahtarı, o şekilde okuduk. Kardeşim yedi yaşında tek başına okula gidip geliyordu. Bir gün haritaları kucaklamış okuldan eve dönüyordum. Yaşlı bir teyze merak etmiş, ne bunlar diye sordu. ‘Ben haritacı olacağım. Arsada, tarlada çalışacağım.’ diye yanıt verdim. ‘Ne işin var erkeklerin içinde, konfeksiyonda hiç iş yok mu?’ dedi. Ben siyasette kadın kotasına karşıyım. Yapabilecek kadın görev isteyecek. Fikrini söyleyecek. Kendimize, kızlarımıza güveneceğiz ve toplumu değiştireceğiz.”

Gençler Yıllarını Feda Etmesin

Organize sanayi bölgesindeki ve belediyelerdeki görevlerinden dolayı iş başvuru süreçlerini yakından takip ettiğini vurgulayan Nevin Mutlu, konuyla ilgili şunları anlatıyor: “Gaziemir Belediyemizde de CV bankası var. Üniversite öğrencilerinin iş bulması çok zor oluyor. Gençler zehir gibi. İki dil biliyorlar. Bu kadar vasıfla üretimde olmak istemiyorlar. Lise mezunu olup da 10-15 gün içinde bir işe yönlendirilenler daha çok. Organize sanayi bölgelerinde işçi bulamayan sanayici var. Gaziemir de hatırı sayılır bir sanayisi olan bir ilçe. Onlar da bizim CV banktan eleman arıyorlar. Lise mezunu akrabalarım var. İkisi Çınarlı mezunu. Buca Meslek Yüksekokulu mezunu akrabam var. Hepsi çalışıyor. İyi bir yaşam standardını yakalamış şekilde devam ediyorlar. Bana göre meslek lisesi mezunlarının asgari ücretle çalışan insanlar değil de standardın üzerinde

gelir kazanan insanlar olduğunu topluma gösterirsek, bu okullar tercih sebebi olur. Bugün normal bir üniversiteyi bitirmek, öncesinde hazırlık süreci, sonrasında askerlik ve iş arayışı ile yılları alıyor. İnsanlar çok para kazanmak için üniversite okuyor ama teknisyen ve tekniker ile mühendis arasında fark, yıllarını feda edecek kadar çok değil.”

Çocukları Öğretmen İkna Eder

Oğlunun da üniversite okuduğunu söyleyen Nevin Mutlu, şunları anlatıyor: “Onu mu okusam, bunu mu okusam diye lisede bir türlü karar veremedi. Kendisini özgür bıraktım. Eşim de benim gibi meslek lisesi mezunu. Liseyi Bulgaristan’da bitirip geldi. Yanınızda

belgeleriniz varsa burada küçük sınavdan sonra size hak tanınıyordu. Oğlum meslek lisesi okumak isteseydi engel olmazdım. Kızım olsaydı, o isteseydi ona da engel olmazdım.”

Nevin Mutlu, meslek liselerini topluma ve gençlere tanıtmak için ilgi çekici lise tanıtım günlerinin yapılmasını, havacılık, denizcilik gibi yeni meslek alanlarının öne çıkarılmasını öneriyor. Mutlu, sözlerini şöyle tamamlıyor: “Çocuklar öğretmenlerin yönlendirmesine değer veriyorlar. Anne ve baba olarak çok ikna edici olamayabiliyoruz. Öğretmen, çocuğu daha objektif olarak değerlendirebilir. O nedenle öğretmenlere büyük görev düşüyor.”

ÖZKAN MUCUK

“Çınarlı Meslek Lisesinden sonra Dokuz Eylül Üniversitesi elektrik ve haberleşme mühendisliğini kazandım. Çınarlı’daki laboratuvar zenginliğini üniversitede bulamadım. Biz meslek lisesinde motor sarımından tesisata, galvanizlemeye kadar elektrikle ilgili olan her şeyi atölyede görmüştük. Mühendislik bölümünden mezun oldum ama hayatımda hep Çınarlı’daki elektrik bilgimi kullandım.”

En Enerjik Çınarlılı

Elektrik mühendisi Özkan Mucuk, 1989 yılından bu yana Ege Bölgesi’nde çok sayıda müteahhitlik işi yapmış. Şu anda da yenilenebilir enerji projeleri konusunda Türkiye’nin her yerindeki yatırımcılara yol gösteriyor. Ege Bölgesi Sanayi Odası meclis üyesi olan Özkan Mucuk, elektrikteki teknik bilgisini üniversiteden ziyade Çınarlı Endüstri Meslek Lisesine borçlu olduğunu söylüyor.

Mucuk, elektronik bölümünü tercih etmesinde baba mesleğinin etkisini şu sözlerle anlatıyor: “Babam, Astsubay Elektronik Okulundan mezundu. İlkokul ve ortaokulu Ankara’da bitirdikten sonra, 1977 yılında, endüstri meslek lisesi sınavına girip elektronik bölümünü kazandım. İyi bir öğrencilik hayatım vardı. İlk yıl başarılı olunca teknik liseye geçme hakkını kazandım. Ama Ankara’da elektronik bölümünün teknik lisesi yoktu. Bir kararsızlık yaşadık aile olarak. Akralarımız İzmir’de yaşıyordu. Babamın da emekli olma ihtimali vardı. Hâl böyle olunca teknik lisenin elektrik bölümüne geçtim. Şartların değişmesi üzerine teknik lisesinin ikinci yılında İzmir’e geldik. Üçüncü sınıfa Çınarlı’da başladım. 1980 yılı çok ilginç bir yıldır. O günleri ancak yaşayanlar bilir. Okulun belli bir dönemi kapalı olarak geçti. İşgaller, olaylar vardı. Okulun içinde polis vardı. Ben de o yılın karnesi yoktur.”

Teknik Aşkı Asherliğe Baskın Çıktı

Meslek lisesinin tüm gün olması, yoğun bir eğitimi de beraberinde getirir. Bu yüzden öğrencilerin sosyal yaşama ayıracakları pek fazla zamanları kalmaz. Teknik lisede okuduğu için hem meslek lisesi hem de normal lise okuyor gibidir. Stajlarını inşaatlarda elektrik tesisatı döşeyerek geçirir. Çünkü fabrika gibi bir yerde staj yapma imkânı bulamaz. Şöyle anlatıyor Özkan Mucuk: “Müthiş bir eğitim ve mesleği öğrenme şansımız vardı. Atölyelerimiz, öğretmenlerimiz çok iyiydi. Mezun olduğum sınıftaki 38 kişi, daha sonra doktor, elektrik mühendisi, elektronik mühendisi, jeoloji mühendisi, harita mühendisi, öğretmen, peyzaj mimarı, eczacı, subay, ziraat mühendisi ve elektrik teknisyeni oldu. Herkes hayatını iyi şekilde idame ettirecek fırsata kavuştu. Ben okul bitince hiç başarısız olacağımı düşünmedim. Dört yıllık okulun üçüncü sınıfını bitirince üniversite sınavına girme hakkımız vardı. Üç yıl okuyunca endüstri meslek lisesi diploması alıyorduk. Puanlarım iyiydi. Tahmin ediyorum ki fen fakültesi gibi bölümleri kazanma ihtimalim vardı. Ancak babamın zoruyla okuldan sonra askerliğe yönlendirildim. Gönülümde Hava Harp Okulu vardı. Sınav süreci çok uzundu. Tek başıma ilk defa İstanbul’a gittim. İstanbul’a gitmek, Avrupa’ya gitmek gibi bir şeydi. Fakat sağlık konusunda heyetten geçemedim. Bu sefer Ankara’da Kara Harp Okulunun

sınavına gittim. Bütün evrak hazırды. Tam teslim olacakken ‘Ben çıkıyorum buradan.’ dedim. Neden? Çünkü ben teknik bir insandım. Teknik konuları seviyordum.”

Mucuk, askerlik olmayınca boş durmaz. İnşaatlarda elektrik tesisatı işinde çalışır. Babasının elektronik tamircisi arkadaşlarının yanında işin pratiğini öğrenir. Önce at arabası, sonra kamyonetle manavlık yapar. Kahvede de manavda da çalışır. Pide satar. Mucuk, bunlardan hiç yüksünmediğini, insanın kendisine güvenmesi hâlinde her işi yapabileceğini belirtiyor.

Hiçbir Arkadaşım Benim Yaptığım İşi Yapmadı

“Bu kadar teknik lise, elektrik okudum. Bundan sonra eğitimimi bu alanda sürdürebilirim diye düşündüm. Babama üniversiteye devam edeceğimi söyledim. Benim kararına saygı duydu. Bir yıl inanılmaz bir tempo ile çalıştım. Üniversiteye hazırlandım. Dokuz Eylül Üniversitesi elektronik ve elektrik mühendisliği bölümünü kazandım. O zamanki ismi elektronik ve haberleşme mühendisliği idi. Biz ilk öğrencileriydik. Hakkı Oranç adındaki çok değerli profesörümüz kurmuştu bölümü. Üniversite hayatı ile meslek lisesi hayatı birbirinden gerçekten farklıydı. Üniversitede bilimsel konulara yönelik dersler olduğu için oradaki tek faydalı ders, teknik resimdi. Benim için çok basitti. İlk yıl tamamen akademik dersler vardı. Farkı bir tek, teknik resimde görebiliyordum. Olayları anlayıp çizebilmem daha kolaydı. Bizim bölüm yeni kurulduğu için laboratuvarı zayıftı. Bu yüzden Çınarlı’daki laboratuvar zenginliğini üniversitede bulamadım. Biz meslek lisesinde motor sarımından tesisata, galvanizlemeye kadar elektrikle ilgili olan her şeyi atölyede görmüştük. Mühendislik bölümünden mezun oldum ama hayatımda hep Çınarlı’daki elektrik bilgimi kullandım. Bu mesleği yapmamın altyapısını oluşturan aldığım eğitimi ve disiplini, üniversiteden ziyade Çınarlı oluşturmıştır. Çınarlı’nın verdiği bilgi ile sektörde kendi işimi yapmayı hedef koydum. Şimdi de o işi yapıyorum.”

Üniversitede okurken elektrikçi olan kuzeniyle beraber inşaatlarda çalışır Özkan Mucuk. Böylece şu anda da yaptığı emek yoğun işin nasıl yapılacağını yaşayarak görür. Mezun arkadaşlarının büyük bölümü üniversitede kalır. Bir bölümü Türk Telekom, ASELSAN gibi kuruluşlara girer. Mucuk, “Benim gibi iş yapan bir firma kuran veya böyle bir firmada çalışan başka okul arkadaşım yok.” diyor.

Üniversitede okurken aile de İzmir’e yerleşir. Babasıyla Bornova’da bir atari salonu açar. Balçova’da açtıkları İzmir’in ilk ruhsatlı atari salonudur. Satın aldıkları

makinaları Ege Bölgesi’ndeki farklı yerlere kiralarlar. Bu işin de hayata bakışına farklı bir katkısı olur.

TEDAŞ Müteahhitliğine Giden Yol

Okulu 1987’de bitirince hemen Vestel’e girer. Ama askerliğini erteleyemeyince Vestel’deki iş hayatı uzun sürmez. Askerlikten dönünce kendisini Feridun Kumruoğlu adlı bir büyüğü çağırır. “Sana maaş veremem ama firmayı kur, işi takip et, ben de sana destek olayım.” der. 1989’da şahsi firmasını kurar. Bir taraftan da oyun salonu çalıştırır. Aynı dönemde evlenir. Daha sonra aşağıda elektronik dükkanlarının, üst katta da büroların olduğu Birinci Onur Han’a taşınır. TEDAŞ da Elektrik Mühendisleri Odası da oradadır. Özkan Mucuk, iş hayatına nasıl atıldığını ve sonrasındaki başarılarını şöyle anlatıyor: “18-19 metre karelik bir ofis tuttum. Kendi masamı kendim çizdirdim. Babam bana kefil oldu ama bir süre sonra ‘Artık tek başınasın.’ dedi. O zaman kızmıştım. Piyasada bilinmeyen bir kişisin. Müşteri edinmeye çalışıyorum. Elektrik projesi çizimi, projecilik diye bir şey vardı. Gece gündüz proje çizmeye başladım. Bir şey gerçekleştirmek istiyordum. Yolda yürürken eşime ‘Bu fabrikanın trafosunu ben yaptım. Nakil hattını ben kurdum. Şu enerji santralini ben yaptım.’ demek istiyordum. Bunu da başardım. Üniversitede teknik okula gitme nedenim buydu. Taahhüt yapmaktı. Sürekli bunu zorladım. Önce bina tesisatları yaptım. Kısa zamanda kendimi endüstriyel tesislerde ve sanayide buldum. Küçük atölye tesisatları yaptım. 32 yıl boyunca kendimi geliştirmeyi hiç bırakmadım. İnsan bir şeye hazırlıyor kendini. Bir sonrası, bir sonrası hep. Bina iç tesisatı, küçük atölye projeleri ve tesisatı, derken yüksek gerilim projeleri yapmaya başladım. Mevzuata göre proje çizip uygulama yapmak kolay değildi. Atölyeler, trafolar birleşti. Büyük endüstriyel tesisler yapmaya, 2002’de ise ihalelere girmeye başladık. TEDAŞ işlerini takip etmeye başladım. İlk olarak Torbalı Belediyesinin aydınlatma ihalesini aldım. TEDAŞ’a kazancı az ama montanlı işler yapmaya başladık. 10 trafo merkezi, 500 direk gibi. Ona göre ekip ve ekipman kurup yönetmeyi, bankalarla çalışmayı öğrendik. İzmir bölgesinin önemli TEDAŞ müteahhitlerinden biri oldum.”

Mucuk, daha sonra piyasada daha hacimli işler geliştirmeyi hedefler. 2008’de KİPA mağazalarına enerji getirme, trafo bağlama işini üstlenir. Tecrübelerini şöyle anlatıyor: “KİPA’nın arkasında gazdan enerji üreten ve bunun soğutmada kullanılacağı kojenerasyon tesisi kuruluyordu. ‘Bunu yapabilir misin?’ dediler. Tecrübem yoktu ama ‘Yapabilirim.’ dedim ve yaptım. TEİAŞ,

Enerji Bakanlığı ve enerji üretim sistemleri ile ilgili mevzuatları öğrendim. Bu sefer enerji firmalarına bir fırsat penceresi açtım. Enda'nın hidroelektrik santralini yüksek gerilim işi vardı. Tuzla'da jeotermal enerji santrali kuruldu. Tüm elektrik işlerini yaptım. Başka projelere referans oldu bu iş. Yolumuzu açtı. 2013'ten sonra bu konulara yöneldim."

EBSO'da Görev Yapmanın Gururu

2013 yılında hayatında önemli bir şey daha olur. Yolu, Ege Bölgesi Sanayi Odası ile kesişir. Odadaki faaliyetlerini de yenilenebilir enerji üzerinde yoğunlaştırmış. Yaptıklarını şöyle anlatıyor: "Bizim nesil sosyal hayata fazla zaman ayıramadı. Hep çalıştık. İşler yoğunlaştıkça sivil toplum kuruluşlarında görev yapmam gerektiğini anladım. O yıl seçimlerde EBSO meclis üyesi olma gururunu yaşadım. Aynı yıllarda İzmir Sanayici ve İşinsanları Derneğinin üyesi oldum. EBSO'da yenilenebilir enerji ile ilgili kendimi geliştirmeye çalıştım. Misyonum yenilenebilir enerjide farkındalık yaratmaktı. Hatta İZSİAD bünyesinde böyle bir konuyu gündeme getirerek komisyon kurulmasını amaçladık. Önce derneğimiz üyelerinde, sonra İzmir'de, ondan sonra Türkiye'de... Bir kişide bile farkındalık yaratabilsek ne mutlu bana. Enerji temalı İzmir Enternasyonal Fuarı'nda bir stant açtım. Türkiye'nin farklı yerlerinden birçok kişi soru sormak için beni arar. Yenilenebilir enerjinin kurulumu, bakımı, projelendirmesi olacak. Piyasaya yeni bir iş imkânı sunmuş olacağız. Bu vesileyle yenilenebilir enerjinin bölgemizdeki hafızası oldum."

Çocukları İşten Uzaklaştırıyoruz

Meslek lisesinin elektrik-elektronik bölümünden gelen öğrencileri yetiştirmek için çaba gösteren Özkan

Mucuk, eğitimin kalitesinin azalmasının kendisini üzdüğünü belirtiyor. Herkesin masabaşı iş istemesinden yakınan Mucuk, "Benim gibi inşaatta elinde keski çekiçe, sıcakta soğukta bu işi yapmaktan çocukları uzaklaştırıyoruz. Oysa biz o günlerde böyle çalışmaktan büyük mutluluk duyardık. Bize verilen öğrenme ve çalışma imkânı büyüktü. Hocalarımız bizi bu hayata hazırlıyordu. Hükûmetlerin izleyeceği politikalarla çocuklarımızı bu yönde desteklemezsek mutsuz ve başarısız olurlar." diyor.

Devlet ve Sanayici İşbirliği Yapsın

Meslek lisesi eğitiminin ülke olarak kalkınmanın ve başarılı olmanın lokomotifi olduğunu savunan Özkan Mucuk, şu görüşleri dile getiriyor: "Sanayileşmek için kalifiye elemana ihtiyaç var. Onlar da meslek lisesinden çıkar. İyi bir meslek eğitimi alanlar işsiz kalmaz. Ama aile ve okulla bitmiyor. Okullara altyapı, alet edevat, ekipman takviyesi yapmak lazım. Kumpas ve osiloskop (elektriksel işaretlerin ölçülüp değerlendirilmesinde kullanılan bir alet) görmeden çocukların mezun olduğunu duyuyoruz. Sanayicilerin organize sanayi bölgeleri kanalıyla da mutlaka konuya el atması, sanayi odalarının devletle birlikte bu alana ciddi yatırım yapması lazım. TOBB kaynaklarının bir bölümü fon şeklinde meslek liselerine aktarılabilir. İmkân verilirse çocuklarımızın başarılı olacağına inanıyorum. Ben bunun örneklerinden biriyim. Elektrikten mezun olan bir öğrenci hemen ertesi gün işine başlayabilir. Bu okullar hayata daha çabuk atılmanın yoludur. Çınarlı'da bir kantin vardı. Duvarını, sıvasını, kontrüksiyonunu öğrenciler yapmıştı. Meslek liselerini kaliteli hâle getirebilmek için el birliği ile bu konuyu memleket meselesi hâline getirmemiz gerekiyor."

RIZA ÖTENBÜLBÜL

“Küçükken trolleybüs yapma hayalim vardı. Güzelyalı’da üretilen beş trolleybüsün aynısını ölçekli olarak telden yapmışım. Kardeşlerim Damlacık Stadı’nda futbol oynamaya gittiklerinde, ben evde bir şeyler ürettiyordum. Hayatıma yön veren ‘Ben yaparım abi.’ ruhu işte ilk defa o yaşlarda içime yerleşti.”

Tel Araba Hevesi Endüstriyel Robota Dönüştü

Rıza Ötenbül, ortaokulu Mithatpaşa Sanat Enstitüsünde, liseyi Çınarlı Sanat Enstitüsünde bitiren ender sanayicilerden biri. Meslek eğitimine ortaokulda başlaması, Mithatpaşa’nın üzerine Çınarlı’nın pratik eğitiminin ve Ankara Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisinin teorik bilgisinin eklemesi, onu özel makineler yapan bir işletmenin kurucusu hâline getirmiş. Ortağı makine mühendisi Hasan Yaşayanlar ile birlikte Torbalı’da faaliyet gösteren Başar Elektromekanik kurucusu olan elektrik mühendisi Rıza Ötenbül, ürettikleri makinelerle ithalatı önledikleri gibi gerçekleştirdikleri ihracatla ülkeye döviz de kazandırdıklarını belirtiyor. Çalışmaya her gün saat 8.30’da işe gelip önlüğünü giyerek başlayan Ötenbül, akşama kadar atölyeden çıkmıyor.

Metin Oktay’ın Stadı Yerine Evin Garajı

Rıza Ötenbül’ün anlattıklarından bir şeyler üretme ve yeni şeyler ortaya koyma hevesinin çocukluğunda başladığı anlaşılıyor. Şöyle diyor: “Babamın yanında marangoz cıraklığı yaptım. Elim işe yatkındı. Çocukken telden araba yapıyordum. Hatta yaptığım oyuncakları vadeli şekilde sattığımı hatırlıyorum. ABD’de icatlar hep garajda yapılır ya, ben de Eşrefpaşa’daki bahçeli evimizde kendime bir metrelik bir yer yaptım. Kardeşlerim, arkadaşlarıyla beraber Metin Oktay’ın da yetiştiği Damlacık semtindeki stada maç yapmaya gittiğinde ben evde bir şeyler yapardım. Trolleybüs yapma hayalim vardı.

Güzelyalı’da üretilen beş trolleybüsün aynısını ölçekli olarak telden yapmışım. Ahşabı çok güzel işliyordum. Sonra baktım ki demir olsa daha iyi işleyeceğim. Belki de Mithatpaşa’ya gitmek orada aklıma geldi. 1966’da Mithatpaşa’ya başladım. Ortaokulda normal bir okulun bütün derslerini öğrendikten sonra, haftada dört gün atölyeye gittim. Ağaç işleri, torna, döküm, elektrik, torna tesviye atölyelerinde eğitim gördüm. Teknik resim öğrendik. Örneğin bir çekicin, sıcak yumurtayı sıcak sudan almak için kullanılan tutamacın resmini çizip sonra onu yapıyorduk.”

Okul Trolleybüsten Başlar

Okulu bir eğitim yuvasından çok, tüm hayatlarını kaplayan bir manastıra benzeten Rıza Ötenbül, şöyle devam ediyor: “Okul, trolleybüsle giderken başlardı. Araç çok kalabalıktı. Oradaki biletçiyle şakalaşırdık. Bazen tartışma havası olurdu. Trolleybüste mutlaka bir iki öğretmen olurdu. Bir gün Orhan Yalaz hocamız şakalaşmamızı duymuş. Bizi uyardı. Trolleybüsten inince okulun demir kapısında sizi üzerinde beyaz çizgili kuşak olan iki ağabey karşılıyordu. Şöyle baştan aşağı süzüyorlardı. Onlardan onay alamazsanız geri dönüp müdür muavininin olduğu kapıya yönelmeniz gerekirdi. Orta holde sıra olup andımızı söyler, sonra sınıflara dağılırdık. Oradaki merdivenden çıkamazdınız, orası öğretmenlere aitti. Sonra demir kapı kapanır, bir manastırdaki gibi içeride kalırsınız. Öğlen 12.00’de demir kapı açılınca, kardeşimle beraber evden getirdiğimiz

yemeği ayağımızı denize sallandırarak yedik. Deniz güzeldi. Kayıklar vardı. Hâlâ geçerken o manzarayı hatırlarım. Okulun her anı sizi olgunlaştıran deneyimlerle doluydu. On iki yaşındaki çocuğa ege ve demir verip çekiç yapmasını istiyorsunuz. Bu işi yaparken bıkmayacaksınız. Bir sefer evden babamın egesini okula götürdüm. Hocam kızdı. Egenin kör olduğunu o da biliyordu. Ama bu da eğitimin bir parçasıydı. Tezgâha boyumuz yetmiyordu. Ergonomi yoktu ama tahta bir sandık vardı. Onun üzerine çıkıp eğeye devam ederdik. Hayattaki başarı ve sabır, işte o ege ile başlıyor. Parça eğeleyince parlamaya başlıyor. İster istemez elliyorsunuz. Birden ensenize sevecen bir tokat gelirdi. Hocamız ‘Elleme!’ derdi. Çünkü elindeki yağ malzemenin üzerine sıvaşırsa ege kesmez ve kayıp sizi yaralayabilir. Demir ve marangoz atölyelerinde sıranın parçaları yapılıp birleştirilirdi. Biz de sıraları kamyonete yüklerdik. Döner sermayeden de paramızı alırdık. Bir, iki liraydı. O zaman evden 25 kuruşla çıkıyorduk. O paraya o kadar çok seviniyorduk ki! Çocukları bu tür ufak paralarla mutlaka ödüllendirmek lazım. Döküm atölyesinde Atatürk büstü döktük. Adımızı yazdık. Alüminyumu büyük sınıflarda okuyan öğrencilerin gözetiminde döktük. Döküm öncesinde üç tane çivi koyduk. A4 boyutlarında tahta verdiler. Cilaladık. Tahtayı çivilerle büste çiviledik. Öğretmenlerimiz ‘Şimdi gidin bunu eve asın.’ dedi.”

Ruhuna Giren Elektrik Aşkı

Ötenbülbul, henüz liseye başlamamışken kendi ailesinin evi yıkılıp yeniden yapılırken evin elektrik tesisatının nasıl döşendiğini görür. Bu gözlem onu elektriğe yöneltilir. “Elektrikçilik ruhu içime girmişti. Ama Mithatpaşa’da elektrik bölümü yoktu. Birkaç yıl sonra açıldı. Daha eskiden Göztepe’de Köprü Parkı’nın üstünde Elektrik Elektronik Sanat Enstitüsü vardı. O tarihi binadaki okul daha sonra Çınarlı’ya taşınmıştı.” diye anlatıyor. Ortaokulu matematikten kaldığı için bir yıl geç bitirir ve kardeşiyle aynı yıl mezun olur. Abi kardeş, birlikte Çınarlı sınavına girerler. Kardeşi elektronik bölümünü kazanır ama Rıza Ötenbülbul sınavı kazanamaz. Mithatpaşa’ya geri dönmek ister ama kabul edilmez. Bu esnada elektrikçi çıraklığı yapmaya devam eder. Nihayetinde düz liseye, Eşrefpaşa Lisesine gider. Orada tarih, edebiyat ve biyoloji dersleri alır, başarılı kompozisyonlar yazar, sosyal yönünü geliştirir.

Normal Lise Beni Kesmedi

Ötenbülbul, şöyle anlatıyor o yılları: “Üç yıl teknik resim çizmişim, oradaki beceriyle biyolojide öyle güzel terliksi

hayvan çizirdim ki. Ama bir yandan da kardeşime havya, ölçü aleti alındıkça özeniyorum ona. Aklımda meslek lisesine gitmek var. Bir şey yapıp onu ortaya koyduğunuz zaman, o size başka bir zevk veriyor. Bir şey yaratıyorsunuz. O dönem ağaç yakma aleti yapıp para kazanıyordum. Hayatımda milli piyango almadım. Şans oyunları oynamadım. Hep ‘Üretirsem para da kazanırım.’ diye düşündüm. Normal lise beni kesmedi. Bir kez daha sınava girdim ve elektrik bölümünü kazandım. Eşrefpaşa’dan aldığım bilgilerle lisede hep sınıf birincisiydim. Notlarım teknik liseye gitmeye yetiyordu ama matematik bilgim yetersizdi. Bana ‘Teknik lisede limit, integral, türev var. Sınıfta kalırsın. Üç yıllık okulu bitir. Torna vida, penseyi cebine koyunca işsiz kalmazsın.’ dediler. Bunun üzerine meslek lisesine girip oradan mezun oldum.”

İlk Maaş Radyo ve Tıraş Makinesine

Çınarlı Radyosu her öğrenci gibi Rıza Ötenbülbul’un de anılarında yer etmiş. Şunları anlatıyor: “Asım hocanın radyosu vardı okulda. Zaten güzel olan sosyal ortam, bu radyoyla daha da güzelleşiyordu. Ama ‘Telsiz Yasası’na uymuyor diye radyoyu kapattılar. Sanki casusluk bir tek telsizle yapılmış gibi. O radyo yaşasaydı, bugün TRT de özel kanallar da bu kadar ithalat yapmazdı. Çınarlı’nın laboratuvar olanakları çok iyiydi. Doğru akım motorunu, trolleybüsün içindeki motoru, iki motor iki jeneratör nasıl bağlanıyorsa bizzat yaparak öğrendik. Oto elektrik laboratuvarını, bobinaj atölyesini gördük. Dışarıdan yaptığımız işler için bize küçük bir para veriliyordu. Staj yerini hocalar buluyordu. Velilerin çocuğunun staj yapacağı yer bulma endişesi yoktu. İlk stajımı MOVAS’ta (Motor Ventilator Sanayi), sonra İMESKO Madeni Eşyada ve TEPAŞ’ta yaptım. Orada fırın rezidansını yapıyorduk. ‘Staj bitince çalışır mısın?’ dediler. Arkadaşım Süleyman ile birlikte orada çalıştık. Haftalığı alınca ilk defa Philips tıraş makinesi aldım. Evdeki radyomuz büyüktü. Babam gürültü yaptığımız için kızılıyordu. Yatarken kulağımıza koyabileceğimiz küçük bir radyo aldım.”

Ver Elini Ankara

Ötenbülbul, Çınarlı’yı bitirince üniversite sınavına girer. Puanı mühendislik fakültesine de teknik öğretmen okuluna da yetiyordur. İzmir’de elektrik bölümü o dönem yoktur. İstanbul ise Rıza Ötenbülbul’ü korkutur. Tercihini Ankara’dan yana kullanır. Ankara Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisinin elektrik bölümüne girer. Hocaların hepsi çok başarılı, yurtdışında eğitim

görmüş, Türkiye'ye gelince kitap çevirmiş insanlardır. Matematik, yüksek matematik, diferansiyel derken ilk iki yıl zorlanır. Sınıfta 60 kişi normal lise, 40 kişi sanat okulu mezunudur. Ötenbülbul, o günleri şöyle anlatıyor: "Biz matematiği bilmiyoruz, onlar da motoru. Çok iyi bir matematik öğretmeni olan İrfan Baki Yaşar, bize bakıp 'Mekteb-i sanatlılar anladınız mı?' derdi. Anladık sonunda. Sıra elektrik makineleri, teknik resim gibi derslere geldi. Üç boyutlu bardağı çizip bir de Atatürk Lisesini bitirmiş arkadaşlara çizim yapıyorduk. Biz Çınarlı'da motoru elleyerek, bağlayarak, çalıştırarak öğrendik. Kendi iş yerimizi açtık. Diğerleri ise devlet memuru oldular. Ama bugün de inanıyorum ki hayatın gidişatı içinde hem teori hem pratik birliği olacak. Artık uygulamacı olanın teorik yanının düşük olması kabul edilemez. İkisi birlikte olmalı. İşte biz bunu başardık."

Havada Kalan Patent Başvurusu

Yıl 1976'dır. Rıza Ötenbülbul, henüz okulu bitirmemesine rağmen asansöre binildiğinde katları gösteren dijital bir göstergeyi zeytinyağı tenekesi, araba tavan ampulü ve diyot matrisi ile yapar. Bu buluş, hocasının da hoşuna gider. Kendisini patent başvurusu için teşvik eder. Üniversitelerden inceleme için 5 bin lira isterler. Ama bu para kendisinde yoktur. 1979'da İzmir'e gelince bütün asansör üreticilerini, satıcılarını dolaşır. Herkesin hoşuna gider bu buluş ama onlar da ilgilenmez. Bir ithalatçı, "İş güzel ama bizim ülkemizde gitmez. Sen erken davranmışsın." der. Ötenbülbul, "Kızdım ama haklı olduğumu da sonra anladım." diyor ve ekliyor: "12 yıl sonra Alsancak'ta yaptığım aletin asansöre takıldığını duydum. Koşa koşa gittim. Evet benim dijital gösterge oradaydı. Orada mücadele azmini hissettim. Bir tanıdık, destekçi olsa kapılar açılırdı. Şu anki makinelerde bile patent alınacak çözümlerimiz var. Ama artık uğraşamıyorum bu işlerle."

Mezun Olduğu Okula Öğretmen Oldu

Okul bitince iş arar ama bulamaz. Şöyle anlatıyor o zor günleri Rıza Ötenbülbul: "Biz 12 Eylül çocuğuyuz. Hayata başka bakıyoruz. Kemalpaşa'da bir fabrikaya iş başvurusu yaptım. Hangi kitabı, gazeteyi okuduğumu sordular. O zaman Emre Kongar'ın *Türkiye Gerçeği* kitabını okuyordum. Gazete olarak da *Cumhuriyet* okuyordum. Almadılar tabii. O sıra Çınarlı'dan Ayçin hocam, 'Sen ne yapıyorsun?' diye sordu. İş aradığımı öğrenince 'Burada çocuklara bir şeyler öğret.' dedi. Bana 10 ders yazdı. Yol parası değildi ama olsun. Pazar günleri Bit Pazarı'na gidip cebimdeki para kadar oradan bir şeyler

alıyordum. Sınıfa gidip çocuklara 'Bir tornavida, bir pense getirin de sökelim.' diyordum. Çocuklar da beni seviyordu. Ama aklımda illaki üretim vardı."

İsmimizi Cevdet İnci Koydu

Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra JANTAŞ'a girer. Orada da iki yıl çalışır. İnci Holdingin kurucusu merhum Cevdet İnci, gemi sökümünden aldığı parçalarla makineler yaptırır onlara. Adeta yoktan var ederler. Yerli kaynak makinesi yapmaya başlarlar. Sonrasında hâlen ortağı olan Hasan Yaşayanlar'la "Biz bu işi yaparız" derler ve kendi atölyelerini kurarlar. İlk makinelerini de JANTAŞ'ta denerler. Tecrübelerini ondan dinleyelim: "Cevdet İnci bir gün bizi gördü. 'Ne oldu, başardınız mı?' dedi. 'Başardık' deyince 'İyi iyi...' dedi. Şirketimizin adı da oradan geldi. Önce gaz altı kaynak makinesi ile başladık. İşin şekli değişti. Şimdi daha çok otomasyona yönelik işler yapıyoruz. Doğalgaz bacası kaynak makinesinde birinciyiz. İnce ve hassas makineler üretiyoruz. Bacacıların yüzde 99'u bizi tercih ediyor. İnşaatta en fazla kaza iskelede yaşanıyor. Metal iskele kullanılması zorunlu oldu. İskelede kaynağı hızlı ve kaliteli yapmak gerekiyor. Daha önce bir milim kalınlığında yapıyorduk. Daha ince malzeme lazımdı. Uğraştık, didindik. Gece rüyalarım girdi. Sonuçta 0.40 milimetreye indik. Bunu beş bin liralık makine ile yaptık. Biz bunu yapınca Almanlar, İtalyanlar Türkiye'ye makine satamaz hâle geldi. Türkiye'de bir numarayız. Otomatik kaynaklı kartezyen robot yaptık. Altına parça koyduğunuz zaman öğrettiğiniz yerleri kaynatıyor. TÜBİTAK bize destek oldu. Başar Elektromekanikte 24 kişiyiz. Çalışanlarımızın çoğu meslek lisesi mezunu. Ortağım Hasan da Mithatpaşalı. Çok iyi bir birlikteliğimiz var."

Türkiye'nin sanayileşme dönemini ıskaladığını savunan Ötenbülbul, Devrim Arabası yapılsaydı Türkiye'de otomotiv sanayi, yan sanayi ve teknolojinin gelişeceğini, meslekî eğitimin daha da ileri gideceğini düşünüyor. Ayrıca kendisinin de otomotiv sektörüne iş yaparak standardı yakaladığını ve geliştiğini belirtiyor.

Usta Eliyle Mühendis Akli Birleşmeli

Meslek lisesinde okuyan öğrencilerin staj yapmasının çok önemli olduğunu düşünen Rıza Ötenbülbul, konuyla ilgili düşüncelerini şöyle dile getiriyor: "İş yerimize stajyer alıyoruz ama sınırlı sayıda alabiliyoruz. Kaynak makinesini kendine yakın hisseden öğrencileri tercih ediyoruz. Ama bir stajyer bürosu olmalı. Okul yönetimi ve öğretmenler piyasayı tanımalı. Sanayi odası, ticaret

odası işin içinde olmalı. Ayrıca meslekî teknik eğitimin gelişmesi ve nitelikli işgücü için teorik ve pratik bilgiyi birleştirmeliyiz. Ben *Devrim Arabaları* filmini üç kez, ağlayarak izledim. Oradaki mühendislikle ustalığın birleşimi, sosyolojik-teknik ilişkiler çok önemli. Usta eli yapamıyorsa mühendis çok iyi düşünse bile olmuyor. Zanaat kısmı ile bilimsel kısmı buluşturmak gerekiyor. Usta-çırak ilişkisini mühendis-teknisyen düzeyine çıkaramıyoruz.”

Disiplinlerin Duvarları Yıkılmalı

Kendisinin ve arkadaşlarının gençlere gönüllü eğitmenlik yaptığını da vurgulayan Ötenbül, şunları anlatıyor: “Makina Mühendisleri Odası İzmir şubesi mekatronik komisyonunda üç yıl gönüllü eğitmenlik yaptım. Herkesi çağırdık. ‘Bu cumartesi gelir misiniz?’ dedik. Hazırlıktan doktora kadar öğrencilere kaynak öğretmeye çalıştım. Öğrenciler beş saat boyunca kıpırdamadan oturdular. İyi oldu. Elektrik Mühendisleri Odasında da bir mekatronik komisyonu kuralım dediler. Disiplinlerarası bir çalışma artık şart. ‘Ben ondan anlamıyorum.’ demek yok artık dünyada. Ben hep makine mühendisi ve elektrik mühendisi arkadaşları bir araya getirip, hatta yazılımcı arkadaşları da ekleyip nasıl bir ekip oluşturabiliriz diye hayal ettim.”

Meslek liselerinin ve teknik eğitimin öneminin kamuoyunda duyurulması gerektiğini vurgulayan Ötenbül, “Bugün Türkiye’de doktorlarla ilgili bir sürü dizi var da neden mühendislerle ilgili yok? Türkiye yerli araba yapmaya çalışıyor. Hiç mi hikâyesi yok?” diyor.

Tornavida Tutan Daha Çok Kazanıyor

Rıza Ötenbül, meslekî eğitim için ailelere ve çocuklara şu tavsiyelerde bulunuyor: “Bugün hiçbir aile çocuğunu marangoz çıraklığına vermiyor. Oysa bu işin temeli meslek lisesidir. Meslek lisesine maalesef liseye gidememiş öğrenciler gidiyor. Meslek liseleri küçümsenmemeli. Eline tornavida yakışan, iyi tornavida tutan insan amaç para kazanmaksa daha çok kazanıyor. Dünyanın her yerinde tutuluyor. Ailelerin çocuklarını meslek lisesine vermesi onların yaşamını kolaylaştıracaktır. Okul-aile işbirliği çok önemli. Okula yön verebilecek bilinçli aileler olması gerekiyor. Meslek liselerinin de Millî Eğitim Bakanlığından alınıp sanayi odalarına, ticaret odalarına bağlanması gerekir. Böylece bizim gibi insanlar okullarda en az iki üç saat eğitime katkıda bulunurlar.”

SAMİ AKAY

“Her şeyin temeli elektrik tesisatını anlamakla başladı. Çok basitti belki bir ampulü yakmak ama çok önemliydi. Çınarlı’yı bitirdikten sonra üniversiteye gitmemekten ve hayata erken atılmaktan pişman olmadım. Daha 18 yaşındaydım. Ağabeyimin hayali olan bant kayıt stüdyosunu kurmuştuk. Üniversite mi, iş hayatı mı deyince iş cazip geldi. Önce dolmuşçulara karışık kaset doldurdum, sonra oto teypleri tamir ettim.”

Herşey Ampulü Yakmakla Başladı

Ortaokuldayken en büyük hayali elektronik alanında eğitim görmek olan Sami Akay, bu hayalini Çınarlı Endüstri Meslek Lisesinde gerçekleştirmiş. Okulun verdiği özgüvenle mezun olduktan sonra iş hayatına atılan Akay, kaset kayıt stüdyosundan çay ocağı işletmeciliğine, yazar kasa pazarlamacılığından akıllı bina sistemlerine kadar farklı işler yapmış. Akay’ın 1993 yılında kurduğu Barış İletişim şirketi, bugün 225 çalışanı ile Turkcell Superonline firmasının çözüm ortağı. Sami Akay, “Bugünkü hayatımı okulda aldığım eğitime ve bu eğitimi veren öğretmenlerime borçluyum.” diyor.

Çok Revaçta Bir Okul

Çınarlı Endüstri Meslek Lisesine kolektif bir karar sonucunda girdiğini belirten Sami Akay, “Ortaokulda en sevdiğim ders matematikti. Ortaokulu bitirdiğimizde arkadaşlarla ‘Liseyi nerede okuyalım?’ diye konuştuk. Bazıları Bornova Anadolu Lisesi, bazıları Atatürk Lisesi dedi. Daha sonra Çınarlı Endüstri Meslek Lisesinin çok iyi bir okul olduğunu, bize faydalı olacağını düşündük ve arkadaşlarımızla kendi aramızda bu yönde bir karar verdik. 1976 yılında hep beraber Çınarlı’nın imtihanlarına girdik. Hepimizin hedefi elektronik bölümünü kazanmaktı. Ben 32 puanla elektroniği kazandım. Bu tercihimizin arkasında hayata daha çabuk adım atmak ve geleceğimizi kazanmak düşüncesi yatıyordu. Biz dört kardeşтик. Babamız memurdu. Normal liseye gittiğinizde üniversiteyi kazanamazsanız boşa kalırdınız. Meslek lisesine gidince hayatınızı kazanmak garantiydi. Öte yandan o yıllarda Çınarlı’nın çok revaçta olduğunu, özel okul gibi algılandığını biliyordum. Reklamı

iyi yapılmıştı sanırım. Kazanınca çok mutlu oldum.” diye anlatıyor.

Sınıfta Kalmanın Faydası

Okulu kazandığı yıllarda Bayraklı’da oturduğunu, bu nedenle okula bazen otobüsle bazen de yürüyerek gittiğini anlatan Akay, özellikle güzel havalarda okuldan mahalleye arkadaşları ile sohbet ederek döndüğünü söylüyor. Sami Akay, o günlerin hatıralarını şu sözlerle yad ediyor: “Okul başlayınca hemen yakın dostluklar kurduk. Sabah derste ve atölyedeydik. Öğlenleri arkadaşlarla tavla atıyorduk. Öğle yemeklerini beraber yiyorduk. Evden aldığımız harçlığı kontrollü olarak harcardık. O bölgede çok güzel köfteciler ve ciğerciler vardı. Tabii o dönem siyasi bir dönemdi. Okula başladığımız gün etrafta bir sürü siyasi figür belirmişti. Ben de siyasetin içinde olayım derken ikinci sınıfta kaldım. O nedenle dört yıl okudum. Ama dersleri iyice öğrenmemde sınıfta kalmamın faydası oldu.”

Ampulü Yakmak

Okuldaki öğretmenlerine çok şey borçlu olduğunu vurgulayan Sami Akay, bugünkü hayatını orada aldığı eğitime borçlu olduğunu söylüyor. Akay’ın zihninde o günlerden bugüne kalan pek çok şey bulunuyor. “Kahraman hocamız bize okulu çok sevdirdi. Celal Dutar ve Sönmez Akbay çok iyi eğitim verdiler. İlk başladığımda elektrik tesisatını öğrendik. Basit görünür ama bunu öğrenmek adeta beynimizi açtı. Bütün öğrendiklerimin temeli oldu. Çok basitti belki bir ampulü yakmak ama çok önemliydi. İşin mantığı bu şekilde oluştu. Eğelerle, levyelerle ortasını delip çekici yaptık. ‘Ne işim var, ben

elektronikçiyim.' diye düşündüm ama emeğin değeri olduğunu gördüm. Siyasi olaylara rağmen mesleği öğrenmek çok önemliydi. Düşünün her cuma boykot vardı. Bazen okul aylarca kapalı oluyordu. Hocaların iyi eğitimi bu kayıpları kapattı. Bizi sonraki hayatımıza hazırladı. Biz de istedik ve o eğitimin karşılığını verdik. Elbette bazı ideallerimiz vardı ama temel olmadan bir şey olmazdı. İnsani duyguları, teknik becerileri hep okulda öğrendik. Elektrik atölyesi, elektronik atölyesi, TV atölyesi, sonra renkli televizyon atölyesi. Renkli televizyonu boykotlardan dolayı bir sezon gördük ama sonrasında tamamladık. Okulumuzda radyo yayını vardı. O dönem İzmir'de, Kadifekale'den yayın yapan bir Polis Radyosu dinleniyordu, bir de Çınarlı Radyosu. Stajımı radyo televizyon tamiri yapan teyze oğlunun Konak'taki dükkânında yaptım. Oradaki staj, mesleği öğrenmemde faydalı oldu."

Dolmuşlara Kaset

Mezun olduktan sonra sınıf arkadaşlarından çoğunun üniversiteyi kazandığını ve çeşitli mesleklerde başarılı olduklarını anlatan Sami Akay, kendisinin de Buca'daki iki yıllık bilişim teknolojileri bölümünü kazandığını ama gitmediğini söylüyor. Çünkü Akay'a çalışıp para kazanmak daha cazip gelmiştir. Şöyle anlatıyor: "O sırada birçok işe başlamıştım. Daha 18 yaşındaydım. Ağabeyimin hayali olan bant kayıt stüdyosunu kurmuştuk. Üniversite mi, iş hayatı mı deyince iş hayatı cazip geldi. Para kazanıyordum çünkü. Ferdi Özbeğin, Bülent Ersoy, Sezen Aksu, Ümit Besen ve Kibariye'nin kasetleri modaydı. Dükkân Konak-Karşıyaka dolmuşlarının geçtiği Alaybey'deydi. Dolmuş şoförleri geçerken listeyi veriyorlardı. Ben de plağa koyup şarkılardan karışık kaset yapıyordum. Plak 600 kuruştı. Her kayıt saatlerce sürüyordu. Günde altı yedi kayıt yapabiliyordum. Plağın parasını da çıkarmak lazım. Neyse ki Ümit Besen, Sezen Aksu kurtarıyordu bizi. Daha sonra dolmuşun teybi bozulunca onu da tamir etmem için bana veriyorlardı. 150 kuruşa teyp yapardım. Oto teypte bir numaraydık. Bir arkadaşım da dükkâna gelip televizyon tamir etmeye başladı. Bu arada çay ocağının kiracısı babamı kandırınca bir de çay ocağımız oldu. İki ağabeyim de askerde. Hem çay ocağını hem stüdyoyu birlikte yönettim."

Hayata hemen atılmaktan ve üniversiteye gitmemekten pişman olmadığını söyleyen Sami Akay, "Ama pozisyonum öyle bir noktaya geldi ki muhataplarım beni üniversite mezunu olarak görüyordu. Lise mezunu olduğuma inanmıyorlardı." diyor.

Yazar Kasa Pazarladım

Askerden gelince mevcut işleri kapatıp Tatış Holding bünyesindeki Sanyoda işe başlar. O dönem Turgut Özal

ve Adnan Kahveci'nin yazar kasa devrimi başlamıştır. Alışveriş yapanlar mutlaka KDV ödeyecek ve fişini yazar kasadan alacaktır. Sami Akay, profesyonel iş hayatına nasıl başladığını şöyle anlatıyor: "Yazar kasa üretimi ve pazarlamasına Türkiye'de ilk defa Sanyo başladı. 1985 yılıydı. Hem programcı hem satışı arıyorlardı. İşe girdim. Tanıtıyor, satıyor, kuruyorduk. Çınarlı'daki sosyalliğimi ve girişimciliğimi burada pazarlama yaparak kullandım. Daha sonra Sanyo yazar kasa üretimini ve satışını bıraktı. Biz de arkadaşlarla kendi şirketimizi kurduk. Olivetti Profilo bayiliğini aldık. Satış ve pazarlama yaptık. Kendimize güveniyorduk. Sonraki yıllarda yazar kasa satış kanalı değişti. Elektronik teraziler çıkmaya başladı. Onların servis ve bakımını yaptık. Ama diğer arkadaşlarım benim hızıma yetişemeyince ben de 1993'te kendi şirketimi kurdum. Elektronik terazi ve güvenlik sistemleri alanında faaliyet göstermeye başladım. Derken bina otomasyonları işine girdik, müteahhitlerle çalışmaya başladık. Akıllı bina kurulumlarında çalıştık. Artık bir binanın zayıf akımını baştan sona yapar hâle geldik. Çok sayıda müşterimiz oldu. Elektronik, kamera, diyafon, görüntülü kapı telefonları, uydu sistemler, zayıf akımlar derken işlerimiz büyüdü. Bu alanda İzmir'de öncü olduk. Teknikleri biliyorsunuz çünkü. Bu şekilde 2009'a kadar devam ettik. Personel sayımız 20'ye çıktı. Sonra akıllı bina işindeki iletişimi-miz sayesinde Turkcell ile görüştük. Bize Superonline altyapı ve hizmetlerinin satış ve bakımını teklif ettiler. Kabul ettik. O tarihten beri de devam ediyoruz. Şu an dört şirketimiz var. Çalışan sayımız 225 kişi. İş dışında bir sosyal faaliyete zaman ayıramıyorum. Çünkü bizim işimiz insan ağırlıklı. Makinelerle çalışmıyoruz. Hizmet veriyoruz. Odaklanmazsanız başarılı olamazsınız."

Çocuklar Mesleklerini Elleriine Alsın

Lisede yaptığı stajın faydalarını hayat boyu gördüğünü dile getiren Sami Akay, bu nedenle stajyer alımına büyük önem verdiğini belirtiyor. Akay, sözlerine şöyle devam ediyor: "Çalışanlarım arasında çok sayıda meslek liseli var. Benim en eski elemanım stajyer olarak geldi buraya. Askere gidip döndükten sonra bizde çalıştı. Şu anda onun staj yaptığı aynı yaşta kızı var. O da Çınarlı mezunu. Onun gibi çok arkadaş var. Onlara ihtiyacımız var. Gelirleri de iyi. Bizim için teknik meslek lisesi mezunu çok daha önemli. Eleman bulmakta zorluk çekiyoruz. Herkesin hayali farklı. Meslek lisesine gidip de mesleğini devam ettirmeyen çok kişi var. Bana göre çocuklar mesleklerini ellerine alsınlar. Yeni kanallar açılıyor, yeni sektörler çıkıyor. İşlerini iyi öğrensinler, kendilerini iyi yetiştirsinler. Aileler de çocuklarını teknik meslek liselerine göndersinler. Bu tercih onların hayatlarını kazanmaları açısından çok önemli. Örneğin ben başarıyı okulumla borçluyum."

SATI ÇALIŞKAN

“Birinci sınıfın yazında Akdeniz Oyunları için İnciraltı’nda yapılan tesislerin tesisat işinde çalıştım. Tabii o yıllarda tesisatçılık şimdiki gibi plastik borularla değil demir borularla yapıyordu. Herkesin yapacağı işler değildi. Burada çalışmanın çok büyük yararını gördüm. İkinci sınıfa döndüğümde herkesin önündeydim. O zaman bana müthiş bir güven geldi. ‘Ben bu işi yapabilirim.’ dedim.”

Bir Çınarlı’dan Dört Okul Yeşertti

Bir insan, ömrüne kaç okul sığdırır? Ya da bir eğitimci kaç okulun kurucusu olabilir? 41 yıldır eğitimcilik yapan Satı Çalışkan’da bu sorunun cevabı beştir. Çınarlı Sanat Enstitüsü mezunu Satı Çalışkan’ın öğretmenlikteki ilk görev yeri, Çınarlı Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi olmuş. Bu okulda yaklaşık 20 yıllık öğretmenlik ve yöneticilik yaptıktan sonra sırasıyla, Mazhar Zorlu Plastik Endüstri Meslek Lisesinin, Selçuk Yaşar Boyacılık Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesinin, Özel İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi Nedim Uysal Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesinin ve Özel Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi Zülfü-Mevlüt Çelik Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesinin de kurucu müdürlüklerini yapmış. Kurucu müdürlük yaptığı okullardan başka Mazhar Zorlu Meslek Lisesinde endüstriyel otomasyon teknolojileri bölümünün de kurulmasını sağlamış.

Bir orman köyünde doğup çimento fabrikasında çalışan bir babanın oğlu olarak gecekondu semti Gültepe’de büyüyen Satı Çalışkan, teknik meslekî eğitimde Türkiye’ye örnek olan okulların kuruluşunda görev almasında “Hem öğrencinin hem öğretmenin okulu.” olarak nitelendirdiği Çınarlı Meslek Lisesinin büyük rolü olduğunu söylüyor.

51 Yıl Önce Başlayan Yolculuk

Şu an ikinci eğitim yılında olan Özel KOSBİ Zülfü-Mevlüt Çelik Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesinin müdürü

olan Satı Çalışkan, teknik meslek lisesi yaşamının 51 yıl önce Çınarlı’ya adım atması ile başladığını söylüyor. Çalışkan, çocukluğunu, ailesini ve eğitim hayatını şöyle anlatıyor: “Ben bir orman köyünde doğdum. 1965 yılında, 13 yaşındayken İzmir’e geldik. Babam ÇİMEN-TAŞ’ta işçi olarak çalışıp beş kişilik aileyi geçindirmeye çalışıyordu. O zaman Gültepe’de oturuyorduk. Bu ortamda benim bir an önce bir meslek edininip çalışmam gerekiyordu. Babam önce beni bir tornacının yanına çıkararak verdi. Sonra fabrikadaki mühendislerin telkiniyle beni okutmaya karar verdi. Gültepe Ortaokulunda okuduktan sonra mahallemizdeki Çınarlı Endüstri Meslek Lisesine giden çocuklarla konuştum. Bu konuşmaların sonucunda da Çınarlı Sanat Enstitüsüne gitmeye karar verdim. Hangi bölümden mezun olursam daha kolay iş bulabileceğimi düşündüm. O zaman adı sıhhi tesisat ve kalorifer bölümü olan tesisat teknolojisi meslek alanına 1970 yılında kaydoldum. Babam bu konularda hiç bilgisi olmayan biriydi. Beni sadece okula yazdırdı.”

İnciraltı’nda “Ben Bu İş Yapabilirim” Dedim

Çalışkan’ın ve arkadaşlarının otobüsle okula gidecek paraları bile yoktur. Her gün mahalleden toplanıp yürüyerek giderler kilometrelerce uzunluktaki yolu. Üç yıl süren öğrenciliği, el becerisi kazanmasının yanı sıra İzmir’i tanınması ve sosyalleşmesi için de bir fırsat olur. Birinci sınıfta okurken, o dönem Akdeniz Oyunları

için İnciraltı'nda yapılan tesislerin tesisat işinde çalışır. Çalışkan şöyle anlatıyor: “Burada çalışmanın çok büyük yararını gördüm. İkinci sınıfa döndüğümde herkesin önündeydim. O zaman bana müthiş bir güven geldi. ‘Ben bu işi yapabilirim.’ dedim. Tabii o yıllar tesisatçılık şimdiki gibi plastik borularla değil demir borularla yapılıyordu. Herkesin yapacağı işler değildi. İkinci sınıfta staj zorunluluğu vardı. İnciraltı'nda çalışırken tesisat ustası arayan müteahhitlerin Kardiçalı İş Hanı'nda bir çay ocağına geldiklerini biliyordum. Ben de staj yeri bulmak için o çay ocağına gittim. Oradaki amca elimden tutup beni Halit Ziya Bulvarı'nda bir mühendislik ofisine götürdü. Hayatımda ilk defa bir ofise gidiyordum. Koltukta bir adam oturuyordu. Beni götüren amca, ‘Barlas Bey bu çocuk sana emanet.’ deyip döndü gitti. O zaman büyüklerin küçüklerle ne kadar destek verdiğini gösteren bir örnektir bu. Orada üniversiteliler proje çiziyordu. Ben telefonu ilk defa orada gördüm. İlk defa insanlarla hangi seviyede konuşulacağını orada öğrendim. İlk defa kahvehane dışında oturulacak çay bahçelerini, Kordon'u gördüm. Projeler Makina Mühendisleri Odasında, belediyelerin fen işlerinde onaylanıyordu. Buralara girip çıkmayı öğrendim. Proje çizmenin yanında müthiş bir sosyal beceri kazandım. Okula dönünce kendimi çok farklı ve önemli bir insan gibi hissediyordum.”

Çınarlılılar Fark Ediliyor

Proje ofisi ihtiyaç duydukça Satı Çalışkan'ı çağırır. Oradaki öğrencilerin etkisiyle sınavsız girilebilen bir özel okul olan Buca Mühendislik Fakültesinde okumayı kafaya koyar. Ancak Çınarlı'yı bitirdiği yıl, özel mühendislik okulları kapatılır. Başka bir üniversiteyi kazanacak bilgi birikimi de yoktur. Staj yaptığı ofiste çalışmaya başlar. Ofisteki mühendis adaylar getirdikleri kitaplarla

kendisini besler. Bu sayede 1974'te Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulunu kazanır. Satı Çalışkan, okula girerken mezun olduğu lisedeki öğretmenlerden onay alındığını, branş sınavına tabi tutulduklarını ve mülakattan geçirildiklerini anlatıyor: “Gerçekten nasıl anlatsam, öyle bir meslekî eğitim aldık ki bir öğretmen yetiştirmek için çok güzel bir eğitimdi. Okulun son dönemleri siyasi açıdan karışık dönemlere gelse de iyi bir eğitim aldık. Zaten altyapımız iyiydi. Sanat enstitüsünde iyi bir eğitim almıştık. Piyasa deneyimimiz de vardı. Okulumu ön plana çıkarmak için söylemiyorum ama Çınarlılılar çok farklıydı. İyi yetişmişler. Bu Çınarlı'nın diğer bölümlerini bitirenler için de geçerliydi. Meşakkatli bir süreçten sonra okulu bir yıl uzatarak 1979'da bitirdim. Eş durumundan dolayı İzmir'e tayin oldum. Kendi alanımla ilgili bölüm bir tek Çınarlı'da vardı. Mezun olduğum lisede öğretmenlerimle öğretmenlik yapmaya başladım.”

O dönem Çınarlı'da, elektrik, elektronik, tesviye, ağaç işleri, yapı ve yapı ressamlığı bölümleri vardır. Türkiye'deki siyasi gerilim okulu da içine alır. Çalışkan, iki ay öğretmenlik yaptıktan sonra okul kapanır. Birinci dönem öğrencilere karne veremezler. Mart ayında okul yeni bir eğitimci kadrosu ile açılır. Okul müdürü Ahmet Ayaydın öncülüğünde meslekî eğitimde büyük bir atılım gerçekleştirilir. Onun hakkındaki izlenim ve hatıralarını şöyle anlatıyor: “Okul müdürümüz bilgili, deneyimli, işini bilen bir büyüğümüzdü. 4 bin 200 öğrencisi, 310 personeli olan bir okulu iyi bir organizasyon olmadan yönetmek kolay değildir. 1985'te müdür yardımcısı, 1994'ten sonra müdür başyardımcısı olarak görev yaptım. Yaklaşık 20 yıl boyunca müdürümüz Ahmet Ayaydın ile çalıştım. Bende emeği çoktur. Allah selamet versin.”

Japonlar Bizi Seçti

1998 yılı Satı Çalışkan için bir dönüm noktası olur. İzmir sanayisinin duayen ismi Mazhar Zorlu, plastik üzerine eğitim verecek bir okul kurmak ister. Bornova'daki okulun temeli atılırken, Çalışkan rehber müdür ve sonra da kurucu müdür olarak görevlendirilir. Şöyle anlatıyor Satı Çalışkan: "Mazhar Zorlu, Allah rahmet eylesin, çok zeki, bilgili ve eğitimi seven biriydi. Çok saygı duyardım kendisine. O da bizi evladı gibi görürdü. Çok çalışkandı. Hep 'Ben tembeller sayesinde zengin oldum.' derdi. 1998 yılında kadrom Çınarlı'dayken, Mazhar Zorlu Plastik Endüstri Meslek Lisesinde kurucu müdür oldum. 1998-1999 eğitim yılında okulu açtık. Okulu eski cumhurbaşkanı Kenan Evren ile o dönem cumhurbaşkanı olan Süleyman Demirel açtılar. Türkiye'de alanındaki tek okuldu. Mimarisi bile çok farklıydı. Ardından aynı okulda otomatik kumanda eğitimi verecek beş yıllık bir anadolu teknik lisesi açıldı. 2000 yılında Türk ve Japon hükümetleri arasındaki işbirliği çerçevesinde Türkiye'deki anadolu teknik liselerinin bünyesinde endüstriyel otomasyon teknolojileri bölümlerinin kurulması gündeme geldi. Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı, İzmir, Konya ve Adana illerinden birini seçecekti. Seçim için okul müdürü ve bir sanayici Ankara'ya çağrılacak, daha sonra heyet okulları ziyaret edecekti. Seçilecek okula Japon hükümeti tarafından uzman, ekipman ve öğretmen eğitimi desteği verilecekti. Bir gün bir araba yanaştı. Baktım arabayı İZELTAŞ'ın kurucusu merhum İsmet Yorgancılar kullanıyor. Mazhar Zorlu'nun arkadaşı olduğu için okula el aletleri getirmişti. Bizim talebimiz üzerine Ankara'ya gidecek sanayici olarak bir mühendisini görevlendirdi. Ankara'da sunumlarımızı yaptık. Okullar ziyaret edildi. Projenin koordinatörü olarak okulumuz seçildi. 2001 yılında endüstriyel otomasyon teknolojileri alanı başlatıldı. Mekatronik ve endüstriyel kontrol dalları vardı. O zaman mekatronik mühendisliği bölümü üniversitelerde dahi yoktu. Japonlar ön hazırlık olarak altı uzman ve biri proje yöneticisi olarak okulda göreve başladılar. İlk işleri öğretmenlerimizi kursa almak oldu. Konya'daki okuldan öğretmenler de bize eğitime gönderildi. Öğretmen eğitimleri öğrencilerle aynı atölyede yapıldı. MEB, Japon uzmanların da önerisi üzerine bir öğretmen eğitimi merkezi kurdu. Uygulama laboratuvarlarının yanı sıra 60 kişilik pansiyonla konaklama sorununu da çözdük."

Hem Mazhar Zorlu Hem Selçuk Yaşar

Satı Çalışkan, yeni okulunda canla başla çalışırken, bir gün Ankara'dan bir telefon gelir. Arayan Erkek Teknik

Öğretmen Okulu genel müdürüdür. Yaşar Holdingin boyacılıkla ilgili bir okul kurmak istediğini söyleyerek kendisini vekil müdür olarak görevlendirir. Mazhar Zorlu'da asil, Selçuk Yaşar Boyacılık Meslek Lisesinde vekil müdür olarak çalışır. Özverili bir çalışma ile okulu planlanan zamanda açmayı başarırlar. Bir yıl boyunca her iki okulu birden idare eder. Bu esnada Mazhar Zorlu, hem plastik hem endüstriyel otomasyon alanında eğitimi üretimle beraber yapabilen ender okullardan biri hâline gelir. Piyasadan iş alıp istenen kalitede üretilen piyasaya satan bir okul olur. Okul sanayi işbirliğini hedefleyen Avrupa Birliği projesi MEGEP'e de dahil olur. Proje ile öğretmenler öğretim programını sanayicilerden görüş alarak hazırlar. 2006'da Milli Eğitim Bakanlığının düzenlediği kalite yarışmasında Mazhar Zorlu İzmir birincisi ve Türkiye ikincisi olur.

"Okul Keşke Yatılı Olsa"

Hem Mazhar Zorlu Lisesinde hem de Selçuk Yaşar Boyacılık Meslek Lisesinde bir müddet çalışan ve başarılı bir idareci olan Satı Çalışkan, "12 yıl çok severek birlikte çalıştık. Ama 2010 yılında emekli olma kararı aldım." diyor. Emekli olma kararı almıştır almasına ama Satı Çalışkan'ı bu sefer de sanayiciler bırakmaz. Mazhar Zorlu Holding yönetim kurulu başkanı Kemal Zorlu, Türkiye genelinde tesisatçılara seminer vermek için kendisine yardımcı olmasını ister. Bu projde bir süre çalıştıktan sonra İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi yönetimi, kurmayı planladıkları İzmir'in ilk özel teknik meslek lisesi için kendisini arar. Böylece 2011 yılında, Özel İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi Nedim Uysal Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesini 72 öğrenci ile açarlar. İlk başta öğrenci bulmakta zorlanırlar. Vatandaş, "Özel fakat neden ücretsiz?" diye sorar. Okul okul gezip tanım yaparlar. Organize Sanayi Bölgesi yönetiminin okul, yemek ve kırtasiye ihtiyacını karşıladığını, tek amaçlarının öğrencilerin iyi yetişmesi olduğunu anlatırlar. Çalışkan, bu okuldaki tecrübelerini ve duygularını şöyle anlatıyor: "Hem çocuklar hem veliler çok mutlu oldular. Hatta öğrenciler 'Hocam okul keşke yatılı olsa da akşam da burada kalsak.' dediler. İnanın öğrenci normalde okulu sevmez ama böyle dedikleri için çok mutlu olduk. Okul binamız tamamlanınca bölüm sayısını üçe çıkardık. Her sınıfta 24 kişi, elektronik, makine teknolojisi ve endüstriyel otomasyon teknolojisi alanında eğitim görüyordu. İkinci yıl başvurularda patlama yaşandı. Yüzde 5'lik dilimle öğrenci aldık. Sayın Nedim Uysal başta olmak üzere, bölge yönetimini saygıyla yad ediyorum. Karşımızda çok güzel bir eser vardı. Dedik ki

bu işin önü açıldı. Çorbada tuzumuz oldu. O da bizim gururumuz, mutluluğumuz oldu.” diye anlatıyor.

Nedim Uysal KOSBİ'ye Örnek Oldu

Satı Çalışkan için artık eşiyile emeklilik zamanıdır. 2018 yılında şehir dışındaki küçük bahçelerinde yaşamaya başlarlar. Ama emeklilik planı sadece beş altı ay sürer. Bir gün hem sanayici hem de eğitim gönüllüsü bir genç arar. Çalışkan, o telefonu ve ardından yaşanan gelişmeleri şöyle anlatıyor: “Ali Rıza Çelik, bir arkadaşımın damadıdır. Atatürk Organize Sanayi Bölgesi’ndeki okulu görmüş. Kendisi de faaliyet gösterdiği Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi’nde rahmetli babası ve hayattaki annesi adına bir okul açmak istiyormuş. Mevzuat hakkında bilgi verdim. KOSBİ yönetimi ile çalışabileceğini söyledim. Okulu hızlı bir şekilde 2019-2020 eğitim döneminde açtık. Bir yandan da velilerle ve eğitimcilerle toplantılar yaptık. İkinci yıl müthiş bir talep oldu. Özel KOSBİ Zülfü-Mevlüt Çelik Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesinin işleticisi ve sahibi KOSBİ. Şu anda sadece 9. ve 10. sınıflarımız var ve bu sınıflarda toplam 241 öğrencimiz okuyor.”

Türkiye’nin en önemli meselelerinden birinin meslekî teknik eğitim olduğunu vurgulayan Satı Çalışkan, “Meslekî teknik eğitimi layık olduğu yere taşımak zorundayız. Ekonominin, sanayinin gelişmesi ve ülkemizin kalkınması için başka yol yok.” diyor.

Öğretmene Yenilenme Fırsatı Verelim

Çalışkan, ömrünün 41 yılını teknik meslek liselerine vermiş bir eğitimci olarak şu değerlendirmelerde bulunuyor: “Meslek liseleri geçmişte nispeten sanayinin önündeydi. Şu an ne yazık ki ekipman ve güncel bilgi olarak geride. Teknoloji çok hızlı değiştiği için ekipmanı okula taşımak mümkün değil. Ben üç kez Japonya’ya gittim. Oradaki eğitim sistemini inceleme fırsatım oldu. Avrupa’yı gördüm. Orada neyi gördüm biliyor musunuz? Ülkemizde eğitim sistemi onlardan geri değil. Aslında ekipmanlar da kötü değil. Adamlar felsefe olarak meslek lisesinden gelen öğrenciden temel bilgiyi iyi almış olmasını bekliyor. Öğretmenin bilgisini yenilemesine çok önem veriyorlar. Bizde meslek lisesi öğretmeni 47 saate kadar ders alabiliyor. Oradaki öğretmen 20 saat ders alıyor. Bizde öğretmenin kendisine vakti kalmıyor. Uzun saatler ders veren öğretmenin açığı da dolmuyor. Yurtdışında öğretmen yıl içinde hizmet eğitimine katılıyor. Ya da öğretmen eğitim merkezine gönderiliyor. Orada okul gibi, meslek lisesi gibi, her bölümün atölyesi

var. Öğretmen orada yeni bilgi alıp, yeni uygulamalar görebiliyor. Öğretmenin üzerindeki ders yükünü azaltmamız, öğretmenin bilgisini yenilemesine fırsat vermemiz gerekiyor. Türkiye’de özel meslek liselerinin açılmasını bir devrim olarak niteliyorum. Fakat bir okulun 500-600 öğrenciyi eğitmesi yeterli olmaz. Diğer okullarla koordineli şekilde çalışacaklar. Bu okullar bir iş daha yapacaklar. Sanayide çalışan usta, teknisyen ve mühendise hizmetiçi eğitim vermeliler. Hem onlardan bir şey öğrenmeli hem de onların teknolojik anlamdaki bilgilerini yenilemelerine destek vermeliler. Okullarımız iyi model oldukça, diğer sanayi bölgelerinden gelip ziyaret ediyorlar. Buna benzer okulları kurmak için harekete geçiyorlar. Kalkınmış ülkelerde meslekî teknik eğitimde okullaşma oranı yüzde 85. Hep beraber bu hedefe yürümek bizim görevimiz.”

Her ailenin çocuğunun bir meslek sahibi olmasını istediğini, çok haklı olarak ve mümkün olursa da üniversiteye gitmesini istediğini belirten Satı Çalışkan, “Meslek lisesinde okuyan neden üniversiteye gitsin?” şeklindeki düşünceye katılmadığını, gidebilenin en yükseğini okumasının zararı olmadığını vurguluyor. Çalışkan, üniversite sınavlarının da kendi gençliğindeki gibi normal lise mezunlarına ayrı, meslek lisesi mezunlarına ayrı yapılması gerektiğini düşünüyor.

Çocukların Koluna Altın Bilezik Takıyoruz

Velilere ve öğrencilere teknik meslek liselerini öneren Satı Çalışkan, şunları söylüyor: “Sanayi bölgeleri içinde ve onlar tarafından yönetilen okullarda imkânlar son derece iyi. Çocuklar mutlaka bu okullarda kendilerini çok değerli hissedecekler. Onlara bir tek şey kalıyor, o da çalışmak. Biz okulumuzda çocukları mevcut müfredat doğrultusunda yetiştiriyoruz. Bunun dışında üniversiteye hazırlık için henüz ilk sınıftan itibaren çalışmalarımıza başlıyoruz. Benzetmek doğru olursa, son iki yılda üniversiteye hazırlık kurslarını birer derşane gibi planlayıp çalıştırıyoruz. İsteyen her öğrenciyi ulaşabildiği kademede yüksek okula hazırlıyoruz. Veliler, çocuklarını okullarımıza gönül rahatlığıyla gönderebilirler. Çünkü biz çocukları meslek sahibi yapıp kendi ayakları üzerinde duracakları hâle getiriyoruz. Kesinlikle kollarına altın bilezik takıyoruz. Çocuklar kapıdan girince ‘İyi ki buraya geldik.’ desinler. Başarı sonra arkasından geliyor zaten. Çocuklarımız o kadar istekli ki okulu ve öğrenimi çok çabuk benimsediler. Biz yeter ki önlerini açalım. Her çocuğun başaracağı işler vardır.”

SAYIM TÜTÜNCÜ

“İkinci Sanayi Sitesi’nde, 60 metrekaarelik bir dükkân ve bir freze ile işe başladım. Şimdi Kemalpaşa’da 15 bin metrekaare kapalı alanı olan fabrikamızda 175 çalışan ile dört bine yakın çeşit ürün üretiyoruz. Avusturya dışındaki tüm Avrupa Birliği ülkelerine ihracat yapıyoruz. Bizi bugüne getiren özgüvenin ve yetenekli insan olmanın temelinde meslek lisesi var.”

Tek Frezeden 40 Ülkeye İhracata

Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi’nin en büyük fabrikalarından biri olan TP Elektrik, ürettiği dört bine yakın endüstriyel tip elektrik malzemesinin yaklaşık yarısını ihraç ediyor. Avusturya dışındaki tüm Avrupa Birliği ülkelerine mal satan, ihracat yaptığı 40’ın üzerindeki ülkeye Çin’i de eklemeye hazırlanan bu fabrikanın başarısının arkasında kurucusu Sayım Tütüncü’nün Çınarlı Meslek Lisesinde ve daha sonra teknik öğretmen okulunda kazandığı bilgi ve deneyim var.

TP Elektrik yönetim kurulu başkanı Sayım Tütüncü, Muğla Köyceğizli çiftçi bir ailenin evladı olarak 1973 yılında Çınarlı Endüstri Meslek Lisesi torna tesviye bölümünü kazanır. Tütüncü, çiftçiliği değil de meslek lisesini terih edişini şu sözlerle anlatıyor: “Şimdi çiftçiliğin bir kazancı yok. O zaman da şimdiki kadar kötü olmasa da çiftçiliğin ekonomik getirisi iyi değildi. Ürettikleriniz çok iyi para yapmıyordu. Tornacılıksa 1970’li yıllarda iyi bir meslekti. Türkiye’de sanayileşme çok fazla değildi ve sanayi dalları gelişmeye müsaitti. Tornacılığı öğrenip makine imal etmeyi hayal ediyordum. Bu nedenle torna bölümünü seçtim. Düz liseye gitseydim hayatta bir şeyler yapmak, üretmek hayalini gerçekleştiremeyecektim.”

Üretmenin Şevki

Okul yılları kolay olmaz. Herkes ailesinin yanındaiken Sayım Tütüncü, gurbettedir. Önce özel bir yurttan kalır, sonra arkadaşları ile ev tutar. Yemekleri kendileri yapıp bir ev için gereken her şeyle ilgilenirler. Bu şartlarda okula devam eder. O dönem sanat okullarında okuyan her öğrencinin olduğu gibi öğretmenleri onların da hayat rehberidir. Tütüncü, şöyle anlatıyor: “Okulda çok iyi hocalarımız vardı. Sabırlı öğretmenlerdi. Eğitim gerçekten çok öğreticiydi. Ege sallamanız için sabırla uğraşmanız lazım. Başaramazsanız geçme şansınız yok. Egelediğimiz malzemeyi Niyazi hocamıza götürdüğümüz zaman ‘Çınarlı’dan bakıp Alsancak görünüyor.’ derdi. Hiç itiraz etmeden ege sallamaya

devam ederdik. Bizlerin de altyapısı iyiydi. Öğretmenler bizi yetenekli insan olarak yetiştirdiler. Çınarlı revaçta bir okuldu. Sınavla öğrenci alıyordu. Matematik, tasarım, geometri gibi konularda iyi yetiştirildik. Her bölümün öğretmeni farklıydı. Disipline çok önem veriyorlardı. Kulandığımız makineler o dönemin son teknolojisiydi. Milli Eğitim Bakanlığından iyi bir destek vardı. Bu makinelerde biz devamlı çalıştırılıyorduk. Ezbercilik yoktu. Sadece kitaplardan öğrenmiyor, tezgâhlarda çalışıp üretiyorduk. Öğretmenler de seçme öğretmen oldukları için tezgâhı iyi biliyor ve iyi öğretiyorlardı. Hepimize eşit davranıyorlardı. Ailemin yanında olmadığım için sadece derslere zaman ayırıyordum. İnsan üretince özgüveni artıyor. Hem Çınarlı hem teknik öğretmen okulu bu özgüveni veriyor size. Dünyaya yeniden gelsem yine meslek lisesine giderdim.”

BİSAN Patronundan Ödül

Okul stajını yine Çınarlı’da bulunan ve vantilatör üreten Yumlu’da yapar Sayım Tütüncü. Ardından Türkiye’nin efsane bisiklet fabrikası BİSAN’da işbaşı yapar. O günlerin hatıralarını şöyle anlatıyor: “BİSAN kalıphanesinde çalışma şansı buldum. Böylece kalıpcılığı öğrendim ve tercih ettim. Fransa’dan parçalar geliyordu fabrikaya. Bir bayram tatilinde ustamız ‘Gelir misin sana kalıp yaptıracağım?’ dedi. Frezeci olduğum için dişli sistemlerini kurup kalıbı yaptık. Teknik resme ve elimizdeki örneğe uygun şekilde ürünü imal ettik. İşverenler de çok mutlu oldu. O dönem dış ticarete sıkıntı vardı, döviz yokluğu vardı. Böylece o parça Türkiye’de üretilmeye başladı. Çok büyük de bir ödül verildi bize o zaman. İstanbul’da okurken birkaç ayı çok rahat geçirdim.”

Öğretmenlikten Sanayiciliğe

Sayım Tütüncü, Çınarlı’dan sonra İstanbul Yüksek Teknik Öğretmen Okulunu kazanır. Öğretmenlerin çoğu endüstri meslek lisesi kökenlidir. İstanbul Teknik Üniversitesinden gelen öğretmenler de vardır. Orada iyi bir eğitim alır. 1980’de mezun olduktan sonra tayini Samsun Vezirköprü’ye

çıkardık. İki yıl öğretmenlik yaptım. Şöyle anlatıyor Tütüncü: “Öğretmenliğin bana göre olmadığını düşünmeye başladım. Aceleci bir insandım. Ege’de yetiştiğimiz için matematik gibi temel derslerin altyapısını almıştık ama Anadolu’da böyle bir altyapı yoktu. O zaman okullarda iyi makineler ve tezgâhlar vardı. İdealist öğretmen olduğum için onları çocuklara öğretmeye çalıştım. Fakat öğrenciler ‘Ben bu kadar yaptım. Ne not verersen ver.’ diyordu. Öğrenciyi kendi meslek lisesi eğitimime göre kıyaslıyordum. Neticede bana göre olmadığını düşünerek öğretmenliği bıraktım. İzmir’e dönmeye karar verdim.”

Dönüşte İzmir’de Dirinler Makinede işe başlar. Döküm tozu rahatsız ettiği için kısa bir süre çalıştıktan sonra RAKS’ın kalıphanesine geçer. Sonra da Ege Endüstriye geçiş yapar. Orada atölye şefi olur. Bu fabrikada tezgâhlar çok büyük ve pahalıdır. Tütüncü’nün aklında ise kendi makinesini imal etme fikri vardır. Dönemin okulu olan METESAN fabrikasında bir süre çalıştıktan sonra 1989 yılında kendi firmasını, T-Plastı kurar.

Tek Freze İle Başladı

Sayım Tütüncü, 32 yıl önceki kuruluş öyküsünü anlatmaya devam ediyor: “Muhasebecimiz Tütüncü’nün T’sine, plastik enjeksiyon makineleri var diye de P’yi ekleyerek T-Plast adını verdi firmaya. Biz de yıllar sonra plastikçi olmadığımızdan firmanın ismini ‘TP Elektrik’e çevirdik. İşe tek bir freze ile başladım. İkinci Sanayi Sitesi’nde 60 metre karelik bir dükkânımız vardı. O kadar iyi bir eğitim almış ve sanayideki tecrübemize o kadar güveniyorduk ki tek bir makine ile çalışma hayatına atılabilecek durumdaydık. Cumartesi, pazar demeden akşamları geç saate kadar çalışıyorduk. BMC, Vestel gibi büyük firmalara kalıp yaparak başladık. O firmalar dışarıya iş veriyorlardı. Böylece kendimizi geliştirdik. Tezgâhlar çoğaldı. Bizim işimiz elektrik malzemesi üretmek ama bunun elektrikle ilgisi yok. Bunları yapabilmek için kalıp üretmeniz lazım. Sonrasında fiş ve priz işine girdik. İhracata başladık. Kaliteden taviz vermemeyi öğrendik. Avrupa’ya mal satabilmek için düzgün iş yapabilmemiz lazım. Fuarlarda tanıştığımız insanlar bize geldiler. Türkiye’de bir ürünü ürettiğiniz zaman bayiye gidiyorsunuz. Ürüne bile bakmadan ‘Pahalı’ deniyor. Ama Avrupalı geldi, ürünlerimizi inceledi, ‘Şu eksikleri tamamlar mısınız?’ dedi, eksikleri tamamladık, sonra tekrar gelip ‘Şimdi fiyatınız nedir?’ dediler. Biz de fiyatımızı söyledik. Böylece Avrupalı alıcılarla çalışmaya başladık.”

AB’ye İhracat Tamam, Çin’e de Hazırız

TP Elektrik olarak üretimlerinin yüzde 45’ini ihraç ettiklerini belirtiyor Sayım Tütüncü: “Türkiye’deki kriz nedeniyle iç piyasada daralma var. Çin’e ihracat için görüşmelerimiz devam ediyor. İhracat için tüm ürünlerimizde geçerli belgeleri aldık. İhracata hazırız. Almanya, ABD ve Kanada belgelerimiz var. Devamlı belge almaya gayret ediyoruz. Bunun için çok para harcıyoruz. Hem üretim hem yatırım yapıyoruz hem de ihracat için altyapıyı sağlamak, gerekli

belgeleri almak ve standartları tutturmak için çabalıyoruz. Ben bu işe girdiğimde ‘Dört ürün üretir, satar, rahat geçirim.’ diye düşünüyordum. Ama şu an ürün çeşidi dört bine yaklaştı. Almanya, Fransa, İsveç, İsviçre’ye ciddi miktarda ihracat yapıyoruz. Avusturya dışındaki bütün AB ülkelerine, toplamda 40’ın üzerinde ülkeye ihracat yapıyoruz. 15 bin metre karelik kapalı alanımız var. Yüzde 30’u kadın olmak üzere 175 çalışanla üretim yapıyoruz. Makinelerimizin tamamına yakını Avrupa üretimi makineler. Bizi bu kadar iyi geliştiren de ihracat yapmamız.”

“Meslek Lisesi Mezununa Kapımız Açık”

Sayım Tütüncü, fabrikada özellikle meslek lisesi mezunlarına öncelik tanıyor. TP Elektrikte teknik bölümde çalışanların çoğu endüstri meslek lisesi mezunu. Sayım Tütüncü, stajyer ve çalışan alımında taşıdığı hassasiyetle ilgili şunları söylüyor: “Ne yazık ki çalışanlarımızın tamamı meslek lisesi mezunu değil. Çünkü yetişmiş eleman bulamıyoruz. İnsanlar sanayide çalışmak yerine AVM’lerde temizlikçilik, bekçilik yapmayı tercih ediyor. Öğretmen kökenli olduğum için meslek lisesi mezunu öğrencilere staj için kapımız her zaman açık. Onları çalıştırmak için değil, öğretmek için fabrikaya alıyoruz. Ülkemizin buna ihtiyacı var. Yurtdışında fuarlara gittiğimiz zaman öğrencilere fuarları gezdirdiklerini görüyoruz. Onlara fabrikalarda eğitim veriyorlar. Bizde bu çalışmalar yeterli değil. Dahası öğrencilerden işgücü olarak da faydalanmak isteniyor. Kısa süre bir şey elde ediliyor ama yarını yok etmiş oluyorsunuz. Fabrikamıza okullardan ziyarete geliyorlar. İş yerimizi tanıtıp gezdiriyoruz. Onların da başarılı olabileceğini belirtiyoruz. İyi yetişmiş bir endüstri meslek lisesi mezununun işsiz kalması mümkün değil. Üstelik öğrendikçe, bir memurdan bile iyi kazanması mümkün. Biz hemen alırsanız meslek lisesi mezununu. Burada eğitiyor, bilgilendiriyoruz. Ustaların yanında gelişmesini sağlıyoruz. Zaman içinde de yetişiyorlar.”

Kalkınmak Üretimle ve Bilgili İnsanla Olur

Meslek liselerine devletin ve sanayicinin sahip çıkması gerektiğini belirten Sayım Tütüncü, görüşlerini şu şekilde dile getiriyor: “Okullardaki makineler çok eski. Günümüzde teknoloji çok hızlı değiştiği için okulların pahalı makineleri alma şansı yok. Buna bütçe ayıramıyor. Bütçe ayırlırsa öğrenciler daha iyi yetişir. Bugün Mars’tan Dünya’ya resimler gönderiliyor. Okulların da buna uyarlanabilmesi lazım. Temel eğitimlerin verilip liyakatli öğretmenlerin yetiştirilmesi ve öğrencilerin sanayiye yönlendirilmesi gerekiyor. Meslekî eğitim gerçekten geleceğin eğitimi. Sanayileşmek ve kalkınmak üretimle, üretim de bilgili insanlarla olur. Bugün teknolojideki ilerlemenin insanı ortadan kaldırdığından bahsediliyor. Her ne kadar teknoloji gelişse bile o makineyi çalıştıracak, kumanda edecek insanlar lazım. Bir işi projelendirilmek için teknik bilgi, tasarım, geometri bilmeniz, üç boyutlu düşünmeniz lazım. Ama maalesef ülkemizde bu konu biraz yavaş gidiyor. Avrupa’daki öğrencinin ilgisini görünce şaşırıyorsunuz. Size çok güzel sorular soruyorlar.”

TAYFUR GÜRCAN

“Torna tesviye bölümünde binde bir ölçüyle, sıfır toleransla çalışmayı öğrendik. Bu el kumpas kullandı, bu göz hayata milimetrik baktı. Atölyedeki toleranssızlığı hayatın tüm alanlarına, en ince ayrıntılarına kadar uygulamayı öğrendik. Ben organik üzüm ticareti yapıyorum. Sıfır hata ile çalışıyorum. Yurtdışına kaç yıldır ürün gönderiyoruz. Bir kez dahi sorun yaşamadık.”

Kumpasta Öğrendi, Gıdada Uyguladı

Tayfur Gürcan, Türkiye'nin en köklü borsası İzmir Ticaret Borsasının yönetim kurulunda ve meclisinde uzun yıllar görev aldı. Kuru üzüm ticaretinden bağcılığa, organik üzüm ihracatından şaraplık üzüm yetiştiriciliği ve şarap üretimine kadar tarım ve gıdanın birçok alanında faaliyet gösteriyor. Organik ürünün ve şarap üretiminin sıfır tolerans istediğini belirten Tayfur Gürcan, “Toleranssız çalışmayı Çınarlı'dan öğrendim.” diyor.

Dayı Nasihatı

Kemalpaşa'nın Aşağı Kızılca Köyü'nde doğan Tayfur Gürcan, çiftçi ve tüccar bir babanın çocuğu. Gürcan, çocukluğundan ve meslek lisesine girişinden şöyle bahsediyor: “Biz bağcıyız. Babam kuru üzüm ticareti yapıyordu. Benim dayım modelciydi. Sanayiciyle çalışırdı. Bizim eve gelip giderken babama ‘Kemal, oğlunu meslek lisesine gönder. Elinde bir mesleği bulunsun. Sanayinin önü açık.’ derdi. Böylece 1975 yılında Çınarlı Endüstri Meslek Lisesi torna tesviye bölümüne girdim. Türkiye o dönem yeni sanayileşmeye başlıyordu. Biz de meslek sahibi olalım, sanayide çalışalım diye okula girdik. Çınarlı farklı bir meslek lisesi. Bir sanayi sitesine gidersin, ya usta ya da tornacı Çınarlı'dandır. Çınarlı ruhu çok farklıdır. Okul düz lise gibi değildi. Çok heyecan duydum. Teknik resimle bir parçayı üç boyutlu çizeceksin. Helisel dişlinin iki sayfalık formülü vardı. Sınıfta kimse yapamadı. Ben yaptım. Tabii biraz hayal kırıklığı da yaşadık. Okuldan çıkınca makine mühendisi olmayı hayal ediyorduk. Oysa bu hayali çocuklara vermeyeceksin. Bugün ülkemizin geldiği noktada önemli olan ara elaman. Sanayici eleman ararken meslek liseli istiyor. Meslek liseli olup da işsiz kalma durumun yok. Hiç unutmadığım bir anım var.

Çınarlı ikinci sınıftayken, torna atölyesine Ege Üniversitesi makine mühendisliğinden öğrenciler geldi. Dediler ki ‘Burada torna varmış, nerede?’ Oysa torna gözlerinin önünde. Ama bilmiyorlar. Biz de ‘Kantine çay içmeye gitti.’ diye alay ettik. Biz eksantrik milleri yapıyoruz, çeşitli parçalar yapıyoruz. Makine mühendisi olmuşlar, tornayı bilmiyorlar. ‘Bizim görevimiz makine başında çalışmak değil.’ diyorlar.”

Belki Sanayici Olurdum

Okula köyden gelip gitmek müthiş bir çaba gerektirir. Sabah saat 07.00’de yola çıkar. Dolmuşa binmek için karda kışta yola inip iki kilometre yürür. Yeşilova’da inip Çınarlı’ya kadar yürür. Akşam karanlıkta aynı yolu kullanarak köye döner. Gürcan, okul yıllarını şöyle anlatıyor: “Ben tornayı sevmedim ama frezede çok başarılıydım. Orada öğrencinin tercihi saygı duyacaksın. Gönüllü olarak hangini yapmak istiyorsa, hangi alanda becerikliyse öğrenci kendisi seçecek. Bana sorsalardı eğitimimi freze üzerinde geliştirmek isterdim. Bugün ne yazık ki rulman, dişli alırken ‘Orijinal mi, yerli mi?’ diye soruyorlar. Biz yapamaz mıyız? Dünya robot yapıyor, biz dişli mi yapamayacağız? Öğrenci baştan meslek lisesine gönüllü giderse, bölümü seçme iyi bir yönlendirme sonucu öğrenciye bırakılırsa, işi severek öğrenirse başarılı olur. Bu yöntem izlenseydi belki benim bir dişli fabrikam olabilirdi. Biz üç kardeşiz. Küçük kardeşim Akın ile bir gün bağda kullanmak için makine yapalım dedik. Hidrolik motor, traktör şasisi, dişliler aldık. Turgutlu Sanayi Sitesinde makineyi yaptırдық. O makine fikri benden çıktı fakat yüzde 80’ini kardeşim yaptı. Etrafta ‘Akın, asıl senin sanat okuluna gitmen gerekiyormuş.’ dediler. Çocukların çok iyi yönlendirilmesi gerekiyor.”

Önlükler Yağ Kir İçinde

Stajı Tamçeki firmasında yapan Tayfur Gürcan, firmanın sahibinin de sınıf arkadaşı olduğunu söylüyor. Staj yaptığı firmanın o dönemde de başarılı olduğunu anlatan Gürcan, birçok arkadaşının kendini geliştirerek atölye veya fabrika sahibi olduğunu, bazı arkadaşlarının da iyi şartlarda iş bulduğunu belirtiyor. Staj yaparken giydikleri önlüklerin yağ pas olduğunu söyleyen Gürcan, “Şimdi makineler tamamen otomatik. CNC tezgâhların önünde doktor gibi beyaz önlüklü insanlar çalışıyor.” diyor.

1980 öncesinde, Çınarlı'nın toplumsal olayların yoğun yaşandığı bir okul olduğunu ifade eden Tayfur Gürcan, meslek liselerinin sigortalı olması için kampanya düzenlendiğini ve sık sık boykot yapıldığını anımsıyor. Gürcan, 1979'da mezun olduktan sonra bu nedenle iş bulmakta zorlandığını ve dolayısıyla vakit geçirmeden askere gittiğini anlatıyor. Askerden döndükten sonra da baba mesleği olan kuru üzüm ticaretine girdiğini anlatan Gürcan, sadece meslek lisesinde öğrendiği ilkeleri her zaman ve her alanda uyguladığını anlatıyor.

Makinayı Sesinden Anlarım

Tayfur Gürcan, şöyle devam ediyor: “Ben Çınarlı'da okuduğum için gurur duyuyorum. Okul bize sıfır toleransla çalışmayı ve yaşamayı öğretti. Bugün kredi kullanırken bile risk almam. Atölyede milimin binde biriyle uğraştık. Hocamız hassas aletlerle bakıp ‘Olmamış’ diyordu. Ben organik üzüm üretiyorum. Binde birle çalışıyorum. Yurtdışına kaç yıldır ürün gönderiyoruz. Bir ürünümüz de dahi sorun yaşanmadı. Çünkü okuldan toleranssız çalışmayı öğrendim. Organik üzümün yanı sıra şarap sektörüne de girdik. Fabrikaya gelen üzümün bir saat içinde sıkılıp tanka aktarılması gerekiyor. Sıkma makinesi çalışırken ‘Durun!’ diyorum, ‘Makinenin sesinde bir tuhaflık var.’ Sap ayırırken taneyi atıyor. Devrin tutmadığını görüp ayar yapıyorum. Araba kullanırken motorun sesinin değiştiğini fark ederim. Bir sıkıntı var. Çekerim kenara. Bende makine kulağı gelişmiş. Neyin bozulduğunu, neden bozulduğunu, nasıl tamir edileceğini biliyorsunuz. Rulmanı, devri biliyorsunuz. Dişli işler gibi düzgün tarla sürerim. Askerde hava üsünde bir uçağın döndüğünü anlarım. Yüzbaşı, ‘Nereden biliyorsun?’ diye sorar, ‘sesinden’ derim. Sanat okulunda pratiklik kazanıyorsun. Meslek lisesine gitmesek olmazdı.”

Her İşimiz Titiz

İzmir Ticaret Borsasında yirmi iki yıl boyunca meclis üyeliği ve altı yıl yönetim kurulu üyeliği yapan, üzüm üreticisinin, tüccarının, çiftçinin hakları için mücadele eden Tayfur Gürcan, tecrübelerini anlatmayı da ihmal

etmiyor: “Yönetim kurulu toplantılarına her zaman beş dakika erken gelirim. Bir gün yönetim kurulu üyemiz Nelson Arditi'ye ‘Ağabey biz vaktinde geliyoruz, diğerlerini bekliyoruz. Biz de geç gelelim.’ dedim. Nelson ağabeyin ‘Yanlış örnek almayalım.’ sözünü unutmam. Hayatı ciddiye alıyorsunuz. Meslek lisesinin disiplini hayatınızın her alanına yansıyor. Örneğin şarap üretimi için Denizli'nin kıraç bölgelerinde yetişen doğal üzümleri alıyoruz. Çünkü Türkiye'de ilaç yanlış kullanılıyor, gıda güvenliği sorunu var. Bizde her tankın aroması başka çünkü doğal üretim yapıyoruz. Her işin doğrusunu yapmayı meslek lisesinden öğrendim. Bir civatayı eksik tak, olmuyor. Şarap işi de ince işçilik, titizlik gerektiriyor. Tıpkı okulda gördüğümüz teknik resim gibi. Bu el kumpas kullandı, bu göz hayata milimetrik baktı. ‘Çeliğe su verildi.’ derler ya, ben de Çınarlı'da öyle yetiştim.”

Okulun hayatın her alanında bir şeyler öğrenme imkânı sunduğuna da aktaran Gürcan, borsa meclis toplantılarında, kürsüde metne bağlı kalmadan konuşmasının herkesi hayrete düşürdüğünü belirtiyor. Gürcan, “Borsa meclisine katılan milletvekilleri ve diğer protokol bana ‘Ne mezunusun?’ derler. Ben de gururla ‘Çınarlı’ derim. Çünkü bilgi ortada, okumak insanın elinde.” diyor.

Elinizde Mesleğiniz Olsun

Meslek liselerini çocukların talep edecekleri, gönüllü şekilde gitmek isteyecekleri hâle getirmek gerektiğini vurgulayan Tayfur Gürcan, şöyle devam ediyor: “15 yaşındaki çocuk tercihi bilmez. Üniversiteyi bitirip işsiz kalınca anlar. Bizim doğru yolu başında göstermemiz lazım. Etrafımdaki insanları meslek lisesine yönlendirdim hep. Ama bunun devlet politikası olması lazım. Mühendis olma hayali kuranlar da oradan yürüsün. Avrupa'da meslek liseleri olmadan sanayiye geliştiremezsiniz. Yeni bir dünya düzenine geçiyoruz. Her şey değişecek ama sanayi gelişmeye devam edecek. Genç bir nüfusumuz var. Avrupa'nın nüfusu yaşılanıyor. Onun için aileler çocuklarına sanat okulunu çok iyi anlatmalı. Meslek lisesine girmek isteyenler elektronik, bilgisayar diyor. Oysa bunun tornası var, elektriği var, marangozluğu var. Üniversite mezunu ‘Her işi yaparım.’ diyor, sonra iş bulamıyor. Ben meslek lisesi mezunu olup da işsiz olanı görmedim. Eğitim kalitesini artırdığımız okullara çocukları yönlendirirsek, okulları iyi tanıtırsak meslek liseleri gelişir. Gerçek ortada. Ülkemizin ara elemana ihtiyacı var. Rahmetli ninem ‘Elinizde mesleğiniz olsun.’ derdi. Hakikaten de mesleği olmayan çınar yaprağı gibi savrulur, mesleği olan kaya gibi sağlam durur. Türkiye'nin sanayileşmesi yolunda meslek liseleri bir motordur. Okulları ayağa kaldırırsak Türkiye yeni bir Çin olabilir.”

YAVUZ ALKAN

“Ben sanatkâr bir aileden geliyorum. Dedem sanatkâr, babam soğuk demir ustasıydı. Babamın 40 yıl kullandığı boru anahtarını hâlâ ofisimin başköşesinde saklarım. Ben de onların izinde yürüdüm. Dönemin en prestijli okulu Çınarlı’da okudum. Çınarlı, radyosuyla ünlüdür ama TRT siyah beyaz yayın yaparken, Türkiye’de ilk defa renkli TV laboratuvarını öğretmenlerimizle birlikte kurduk..”

Türkiye’nin İlk Renkli TV Laboratuvarını Biz Kurduk

Yavuz Alkan, Türkiye’de birçok önemli altyapı projesine elektronik çözümler geliştiren bir elektronik mühendisi. Bugün meslekî deneyimlerini İzmir Ticaret Odası meclis üyesi olarak İzmir’in bilişim ve teknoloji alanında ilerlemesi için kullanıyor. Yavuz Alkan’ın başarısına giden yolun kavşağında, aileden gelen sanatkâr ruh ve 1980 yılında kapısından girdiği Çınarlı Endüstri Meslek Lisesi yatıyor.

Ailesinin endüstriyel sanatkâr olduğunu söyleyen Yavuz Alkan, dedesinin fabrikalarda çalışan soğuk demir ustası olduğunu, babasının ise Uşak Şeker Fabrikasında 38 yıl soğuk demir ustası olarak çalıştığını belirtiyor. Alkan, babasının 40 yıl kullandığı boru anahtarını ofisinin başköşesine asmış.

İnsanın Bir Mesleği Olmalı

Yavuz Alkan, meslek lisesine girişini şöyle anlatıyor: “Uşak Besim Atalay Ortaokulunda iyi bir eğitim aldım. Ortaokulda ben ve arkadaşımı TÜBİTAK projesi için seçmişlerdi. Öğretmenler bizi iyi yönlendirdi. Ortaokul bitince ailemin ısrarı ve o okula giden arkadaşlarımla teşvikiyle İzmir Atatürk Lisesine kaydımı yaptırdım. Bunun için öğretmen akrabalarımız devreye girdi. Okula bağışlar yapıldı. Aynı dönem endüstri meslek lisesi

sınavına girdim ve elektronik bölümünü kazandım. Kazanır kazanmaz ‘Atatürk Lisesine gitmiyorum.’ dedim. ‘İnsanın önce mesleği olmalıdır.’ sözü hep aklımda olduğu için meslek lisesinde okumayı tercih ettim. 1979 yılında ilk kaydımı Uşak Endüstri Meslek Lisesine yaptırardım. O zaman Uşak’ta teknik lise yoktu. Arkadaşlarımda Atatürk Lisesine gittiği için İzmir merakım doğdu.”

O dönem babası emekli olur ve Oto Yavuz adlı bir yedek parça dükkânı açar. Yavuz Alkan da babasına yardım etmek için sanayiye gidip gelir. Rahmetli babaannesi, “Bu çocuk Uşak’ta kalırsa sanayide çalışır, ayakkabılarının arkasına basar, ceketini omzuna atar.” diye aileyi korkutup Yavuz Bey’in meslek lisesine gönderilmesine ikna eder. Alkan, şöyle anlatıyor: “Böylece bir yıl sonra okumak için İzmir’e geldim. Ama tam da 12 Eylül askerî darbesi oldu. Emekli albay olan eniştemle önce Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesine gittik. Okul yöneticileri, yeni öğrenci almadıklarını söylediler. Eniştem bir de Çınarlı’yı deneme önerisinde bulundu. O zaman okulun kapısında gulyabani gibi uzun boylu olan Göçmen Recep dururdu. Eniştemin askerî unvanını kullanarak müdürle görüşebildik. O dönemki askerî havanın bana bir faydası oldu. Teknik lise kaydımı Uşak’tan İzmir’e alarak Çınarlı Endüstri Meslek Lisesi 2-C sınıfında okumaya başladım.”

Prestijli Okulda Okumanın Mutluluğu

“Çok mutluydum. İstedğim okulda okuyordum. Hem İzmir’deydim hem prestijli bir okuldaydım.” diyen Yavuz Alkan, askerî darbenin okulda yarattığı havanın eğitimi zorlaştırdığını hatırlıyor ve o günleri şöyle anlatıyor: “O yıllarda okullara dışarıdan görev tanımı bilinmeyen insanlar tayin edilmişti. Denetçi gibilerdi. Kimi bölüm hocası, kimi spor hocası gibi sıfatlar taşıyor, öğrencilerin üzerinde baskı kuruyorlardı. Bu durumdan yılan arkadaşlarımız oldu. Özgür davranan biz öğrenciler, bir anda askerî disiplin içine girmek zorunda kaldık. Tek tip kıyafet zorunlu hâle geldi. Lacivert ceket, açık renk gömlek, gri pantolon, lacivert kravat. Tek tip kıyafet nedeniyle maddi sorun yaşayan arkadaşlarımız da oldu. Kemeraltı esnafı sağ olsun yardımcı oldu bize.”

Renkli TV Laboratuvarı

Çınarlı’da öğretmenlerin kalitesinin ve okulun olanaklarının çok iyi olduğunu vurgulayan Alkan, Milli Eğitim Bakanlığının desteği ile öğretmenlerle birlikte Türkiye’de ilk defa renkli televizyon laboratuvarını Çınarlı’da kurduklarını söylüyor ve ekliyor: “Çınarlı’nın en popüler markası radyosuydu. 1981 yılında elektronik bölümü inşaatı bitti. Eski binayı yeni binaya taşıırken radyoyu da biz taşıdık. Ama Çınarlı Radyosu o dönem kapalıydı. Telsiz Genel Müdürlüğü yasaklamıştı. Yayınları dinleyemedim fakat inanılmaz zenginlikte bir plak arşivini gördüm. Aranjman, alaturka türkü plakları bulunuyordu. Bugünkü özel radyoculuğu yapmışlar. Her şeyden önce saat 10.00’da radyoda okula gelmeyenler isim isim okunurmuş. O yıllarda TRT’nin bir kanalı ve siyah beyaz yayını vardı. Biz renkli televizyon laboratuvarı kurduk.”

Harçlığı RTL’den Çıkardık

O dönem Yunanistan’dan İzmir’e RTL 1, RTL 2 sinyal geldiğini, bazı hocaların yaz aylarında dışarıda çalışarak sekam modüller yaptığını dile getiren Yavuz Alkan, hocalarının kendilerine de iş verdiğini anlatıyor: “Siyah beyaz televizyonlara UHF Sekam modülü takardık. RTL yayınlarını izlerdi halkımız. İnanılmaz bir iş alanıydı. Hem modül taktık hem harçlığımızı çıkardık. Dördüncü sınıfta dijital elektronik laboratuvarı kurduk. Malzemeler geldi. Öyle güzeldi ki. Transistör seviyesinden entegre seviyesine geçtik. Entegre ile testler yapıyorduk. Birçok tasarım yaptık. Ben bunun faydasını üniversitede

gördüm. Orada hocalarımız şaşırıyordu benim yaptığım işleri görünce. Biz dijitalleşmeye 1982-1983’te başlamıştık. Devlet bu tür yatırımlara imkân sağlıyordu. Bütçe ayırıyordu. TRT İzmir Prodüksiyon Merkezinin bütün ekipmanları ve laboratuvarları 1981’de renkli ve stereo yayın yapacak hâldeydi. Ama TRT tek kanaldı ve siyah beyaz yayın vardı. Bu bir gariplikti. Belki 1980 talihsiz darbesi yaşanmasıydı hızlı yol alacaktı. Zaten altyapı hazırды.”

Skorbordu Öğrenciler Yaptı

Öğretmenlerinin Türkiye genelinde okutulan teknik kitapları yazacak kadar bilgili olduğunu ifade eden Yavuz Alkan, Celal Dutar’ın **Transistör Esasları** ve **Ses Frekans Tekniği** başlıklı kitaplarının sürekli yeni baskı yaptığını hatırlıyor. Ayrıca TV tekniği öğretmeni Sönmez Akbay’ın MEB’in bastığı **Renkli TV Tekniği** kitabının da ders kitabı ve kaynak kitap olarak okutulduğunu belirtiyor.

“Şaban Kurtuldu hocamız dijital elektronik laboratuvarını kurdu. Biz de yardım ettik. İş öğrendik. Celal hoca beni çok sevmişti. Hem ustamız hem hocamız hem de hayat dersi veren insanlardı. Yüksel Becerik hocamız idari olarak bizim bölümden sorumlu müdür yardımcısıydı. Sırdaşımızdı. Bizimle çok güzel diyaloglar kurardı. Bize ‘Endüstri meslek diplomasını da alın koyun cebe, dördüncü sınıfta teknik lise diplomasıyla üniversiteye giderseniz.’ öğüdünü verirdi. Piyasadaki talebe teknik liseden, meslek lisesinden mezun olanlar yetmezdi. O nedenle özel meslek kursları açılırdı. Bizim hocalarımız akşamları oraya gidip ders verirlerdi. Çok aktiflerdi. İş yerleriyle ortak çalışıp bizi pratiğe yönlendirirlerdi. Okulda spor da vardı. Voleybol, basketbol takımlarında oynadım. Sınıfımız sporcuydu. 1982-1983 döneminde müdürlük kupasında teknik lise 4-C olarak okul birincisi olduk. Spor salonu olan nadir okullardandık. Elektronik bölümü olarak spor salonuna skorbord yaptık.” diyor.

Stajını İzmir Fuarı içinde bulunan TRT’de yapar Yavuz Alkan. Kurumun birçok teknik adamının Çınarlı ya da Mithatpaşa mezunu olduğunu belirtiyor. Stajda çekim ve kurgu yapıp not alırlar. Alkan, şöyle diyor: “İzmir’deki en iyi iş yerlerinde staj yapıyorduk. Çınarlı’dan başvurunca kimse reddetmiyordu. Kordon’da NATO çalışanlarının kurduğu bir elektronik laboratuvarı vardı. Başvuran herkesin işe alındığı bir yer değildi. Oraya başvuran Çınarlılı önce staja, sonra işe alınırdı.”

Torpil Komutandan

1983'te okuldan mezun olur. Ancak okulun kazandırdığı beceri ve alışkanlıklar, özellikle de disiplin hayatının bundan sonraki döneminde de belirleyici olur. Alkan, "Hayat boyu okulunuza, arkadaşlarınıza aidiyet hissediyorsunuz. Çocuk yaşta arkadaşlarınızla meslektaş oluyorsunuz. Bugün bile yirmi arkadaşımızla buluşma ayarlarız, çoğu gelir. Çünkü aynı atölyede eğe yaptık, radyo tamir ettik." diyor. Fakat mezuniyete doğru tercihler ve yollar farklılaşır. O dönem Gaziemir Hava Teknik Eğitim Okulunun komutanı okula otobüs gönderip çocukları aldırır, hangarları ve uçakları dolaştırır, yemek yedirir. "Size kapımız açık. Torpiliniz benim." der. Alkan, bu torpilin sonuçları şöyle anlatıyor: "Sonrasında arkadaşların bir bölümü askerliği tercih etti. 3-4 arkadaşımız kendi işini kurdu. 13-14 kişi de üniversiteyi tercih etti. Birlikte okuduğumuz okulda, Çınarlı'da aldığımız özgüvenle yaptık bunu. Meslek lisesi mezunu olan biri asla yolda kalmaz. Mutlaka başının çaresine bakar. Kendini geçindirir. Motivasyonumuz çok iyiydi."

Gaziantep'teki ODTÜ

Liseden sonra o da üniversite yolunu tutar. Üniversite tercihlerinde sadece elektroniği yazar. ODTÜ Gaziantep mühendislik fakültesini kazanır. Şöyle devam ediyor Alkan: "Okulun eğitim kalitesi çok güzeldi fakat yöresellik sebeplerinden hayal kırıklığı yaşadım. Antep, öğrencilere açık bir ortam değildi. Buna rağmen hiç sıkıntı yaşamadan okuldan mezun oldum. Burada Çınarlı'nın çok büyük faydasını gördüm. Üniversitede laboratuvar uygulamalı dersler ve meslek dersleri vardı. Ben transistör yapısını zaten biliyordum. Elektronikler nasıl bu tarafa uçuyor, protonlar nasıl bu tarafa kaçıyor ilkesini bildiğimiz için sıkıntı yaşamadım. Laboratuvar derslerinde arkadaşlar bize bırakırdı işi. Test düzeneğini hemen kurardık. Hatta bir gün bir arkadaş öğretmenin anlattıklarından anladığı ve kitaptan okuduğu kadarıyla düzeneği kurmuş. Ama bütün krokodilleri birbirine bağlamış. Belli ki kavramlar kafasında oturmamış. Oturup anlattım ona. İşte bu farkları gördük."

Mezun olmalarına yakın okulları Gaziantep Üniversitesine dönüştürülmek istenir. O dönem bunun öncülüğünü Milli Eğitim Bakanı ve Gaziantep milletvekili Hasan Celal Güzel ile vali Abdülkadir Ateş yapar. Hemen öğrenci derneği kurup bu girişime karşı çıkarlar. Girişimde Alkan'ın yaptığı ateşli konuşmaya Hasan Celal Güzel, parmağını sallayarak "Gaziantep Üniversitesi mezunu olmadığın için pişman olacaksın." diye tepki

gösterir. Sonuçta mücadelelerini kazanıp ODTÜ mezunu olarak mezun olurlar.

Sahadaki Mühendisin Ne Yaptığını İyi Bilirim

Stajını Salhane'deki PETPOSAN'da yapar. İzmir'e dönünce ASELSAN'a, Vestele ve İzmir Elektronik Sanayine başvurur. Üç iş yerinden de kabul alır. Bunun sebebini özgeçmişinde Çınarlı elektronik mezunu ve elektronik mühendisi yazmasına bağlıyor Yavuz Alkan: "Bakın biz burada sohbet ederken dokuz mühendisimiz sahada. Onların ne yaptığını ben çok iyi biliyorum. Çünkü uygulamadan geldim. Bu büyük bir kazanç. Ben bu deneyimi Çınarlı'dan öğrendim. Başka bir okul yok."

Alkan, en yüksek maaşı yeren ASELSAN'dan yana kullanır tercihini. 30 yıldan fazla sürecek profesyonel iş yaşamına 1990'da başlar. Kurumlara telsiz haberleşme sistemleri kurarlar. Fakat Yavuz Alkan'ın aklında hep kendi iş yerini kurmak vardır. 1994'te gıda mühendisi olan eşi ile evlenir. Ardından arkadaşlarıyla elektronik komponent ürettirip kendi markasıyla satan Alman Kondrad firmasının İzmir şubesini açmayı planlar. Bunun için Almanya'ya giderler. Fakat 5 Nisan 1994 ekonomik krizi olur. Bu sefer ortaklık dağılır. ASELSAN'dan bayilik ister. Manisa bayiliğini alır. İzmir'de bir firma ile ortaklık kurarak özelleştirilen DSİ'nin sulama birliklerine telsiz satar. Alkan, "Bir yıl içinde Salihli, Turgutlu, Sarıgöl, Alaşehir, Menemen'de sulama birliklerine inanılmaz telsiz sattım. Pazar günü bile Sarıgöl Sulama Birliğinin çatısına anten kurdum. Telsizleri kullanmayı öğrettim." diye anlatıyor.

Selatin Tüneli Dönüm Noktası Oldu

Daha sonra ABS Alarm firmasını kurarak büyük altyapı projelerine elektronik çözümler geliştirir. TANSAS'ın 98 mağazasının yangın alarmından güvenliğe kadar bütün elektronik işlerini yapar. PETKİM ile çalışır. Bankalara hizmet verir. Ama Selatin Tünelleri'nde yaptığı iş dönüm noktası olur. Tünelin elektromekanik işlerini Siemens almıştır. Telsiz ve FM radyo işi konusunda yüksek maliyetlerle karşılaşan firma, kendisini çağırır. Tünele dışarıdan sinyal, tünelden dışarıya sinyal göndermek gerekiyordur. Alkan, o olayı ve sonrasını şöyle anlatıyor: "Ben çözerim." dedim. 450 bin dolarlık maliyet çıkardım. Karşı taraf meğer 2.5 milyon dolarlık teklif vermiş. Tünelin seslendirme kısmı için Çınarlı mezunu olan ve TRT'de çalışan bir ağabeyimiz ile inceleme yaptık. Resmen icat çıkardık. O icat karayollarının teknik şartnamesine girdi ve diğer tüneller de

bu şekilde yapıldı. Aynı bilgilerle 17 tünelde iş yaptım. 2014'e kadar en son Bursa tarafında Orhangazi Tüneli işlerini yaptık. O işlerde fiyat kargaşası olunca eskiden beri yaptığım elektronik sistemler, kameralar, yangın algılama sistemlerine ağırlık verdim. Teknoloji gelişmişti. IP sistemler var her yerde. İZBAN'ın da telsiz işlerini yaptım. Tekrar yapı elektronik sistemlerine ağırlık vermeye başladım. 1982'de kurulan İstanbul merkezli EEC firması ile işbirliği yaptım. Kendi şirketimi, EEC firmasının Ege bölge müdürlüğüne dönüştürdüm. Yaptığımız işler çok katlı yapılar. Endüstriyel tesisler ve büyük yerleşkelerde yangın algılama, söndürme, seslendirme, acil anons ses yayını, kameralı izleme, enerji izleme yapıyoruz. En büyük marifetimiz tüm bu uygulamaların bir network üzerinden, bir merkezden izlenmesi. 50'si mühendis, toplam 120 kişiyiz. Diğer arkadaşlarımız da aranan eleman dediğimiz teknik elemanlar."

Kaliteli Personele İhtiyaç Artıyor

Teknik eğitim veren meslek liselerinin önemini her platformda anlattığını dile getiren Alkan, şu görüşleri dile getiriyor: "Meslek lisesine gitmek eksiklik değil, aksine avantaj. Meslek lisesinin eski kalitesinde olmadığı söyleniyor. Ama üniversiteler de aynı kalitede değil. Tercih edildikçe meslek lisesinin kalitesi artacak. Koç

Holdingin 'Meslek lisesi memleket meselesi' sloganı da buydu. Rahmetli Mustafa Koç, bu bilinçle bizim okulumuzu ziyaret etti. O millî bir projeydi. Çok değerliydi. Kaliteli teknik personele, her alanda elektrik, elektronik, makine, torna, ağaç işlerinde inanılmaz ihtiyaç var. Ulu Önder Atatürk'ün, Hasan Ali Yücel'in, Tonguç Hoca'nın benimsediği fikirlere göre köy insanı okumalı, sanat sahibi olmalıydı. Belki zengin olmayabilirdi ama bu şekilde ailesine ve ülkesine faydalı olabilirdi. Bu inanç bize kadar uzandı. Bundan sonra da devam etmeli."

İzmir Yönünü Teknolojiye Çevirdi

İzmir'in yeni teknoloji ve bilişimde önemli bir kavşakta bulunduğunu savunan Yavuz Alkan, bunun temelinde ilk hoparlör, ilk televizyon fabrikası, ilk uzaktan kumanda gibi Türkiye'nin ilklerine İzmir'in ev sahipliği yapmasının yattığını söylüyor. İzmir Enternasyonal Fuarındaki Amerikan ve Sovyet pavyonları sayesinde Türk insanının uzay teknolojisi ile tanıştığını belirten Alkan, "İzmir'in teknoloji ile gelişeceğine herkes inanmaya başladı. Artık amiral gemisinin yönünü ileri teknolojiye, elektroniğe, yazılıma, bilişime çevirmeye başladık. Biyomedikal, tıp elektroniği alanında büyük gelişmeler var. Buradan elde edilecek katma değer bütün İzmirlilerin faydasına olacaktır." diyor.

MİTHATPAŞA
ENDÜSTRİ MESLEK
LİSESİ

MİTHATPAŞA ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ

Okul Kuran Okuldan Sanayici Fabrikasına

Konak Meydanı'ndan Mithatpaşa Caddesi yönünde ilerleyip önce Asansör'ü ve Karataş'ı geçip sonra Küçükyalı'ya vardığınızda, sol yanınızda muazzam görkemli ve İzmir'in parmakla sayılacak kadar azalmış eski binalarından birini görürsünüz. Bu bina, bir zamanlar İzmir Mekteb-i Sanayi, sonra İzmir Sanat Enstitüsü, şimdiki adıyla da Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi olan binadır. Belki de daha doğru bir adlandırma ile burası İzmir'in sanayi mektebi, sanayici üreten fabrikası, sanayici fabrikasıdır.

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinin kuruluş tarihi 1868'dir. O tarihlerde Osmanlı İmparatorluğu'nda lonca adı verilen tarihî üretim birimleri erozyona uğramış ve var olan sanayi Batı'da hızla gelişen kapitalizmle rekabet edememeye başlamıştı. Başta tekstil sanayi olmak üzere güçlenen sanayi dalları ile Avrupa, Anadolu'yu hammaddelerini düşük fiyattan ithal edip bitmiş sanayi ürünlerini yüksek fiyata satacağı potansiyel bir pazar olarak görüyordu.

İşte sanayiye teknik eleman yetiştirecek sanayi mekteplerinin kurulması da bu dönemde gündeme geldi. Çünkü hem lonca sisteminin dayandığı çırak-kalfa-usta zinciri zayıflamıştı hem de arzu edilen bir sanayileşme hamlesinin başlatılması için teknik elemene ve bu

elemanı yetiştirecek teknik okullara duyulan büyük bir ihtiyaç vardı. III. Selim döneminden itibaren Türkiye'ye getirilen yabancı kalifiye işçi ve mühendis ile bir süre daha idare edildiyse de teknik eleman ihtiyacını çözmek bu yolla mümkün olmamıştı.

Meslekî ve teknik okulların açılmasına ilk dikkat çeken hükümdar, II. Mahmut'tu. Onun devrinde Avrupa'ya eğitime gönderilen bazı çocukların teknik eğitim alanında yetiştirilmesi üzerinde duruldu. Abdülmecit döneminde ise sanayileşme yolunda önemli adımlar atıldı. Sanayi hamlesinin temelinde, o dönem devletin en çok ihtiyaç duyduğu sanayi dalı olan savunma sanayi ve askerî yatırımlar bulunuyordu. Feshane fabrikası, çuha fabrikaları, dokuma fabrikaları ardı ardına faaliyete geçti.

Mithat Paşa'nın Eseri

Sanayileşme ihtiyacını karşılamak için ilk olarak 1848 yılında, Zeytinburnu Sanayi Mektebi açıldı. Ancak okul gerçek anlamda açılmadan kapandı. Onu, kuruluş çalışmaları 1863'te başlayan İstanbul Sanayi Mektebi takip etti. Yeterli kaynağın bulunup okulun açılması içinse 5 yıl beklemek gerekecekti. Nihayet Kasım 1868'de Sultanahmet mevkiinde inşa edilen binalarda eğitime başlandı. Mektep binası dersane, atölyeler ve bir

fabrikadan oluşuyordu. Ancak İstanbul Sanayi Mektebi örneği İstanbul ile sınırlı kaldı. Sanayi eğitiminin diğer koluysa ıslahhaneler üzerinden yürüdü.

Osmanlı Devleti'nin egemen olduğu topraklara yayılan ıslahhaneler, sanayi eğitiminin temellerini oluşturur. Islahhanelerin kuruluşu Mithat Paşa'nın eseridir. Niş ve Tuna valiliği görevlerinde bulunurken ilk ıslahhaneleri açan Mithat Paşa, ekonomi ve sanayide çeşitli hamleler yaparken Balkanlar'daki 3 ayrı şehirde de teknik okullar açtı. Bu gelişmeler doğrultusunda 52 maddeden oluşan Islahhane Nizamnamesi de yayımlandı. Gösterilen başarı nedeniyle devlet bunları bir model alarak tüm ülkede yaygınlaştırdı.

Balkanlar'daki örneklerinden esinlenerek 1868'de İzmir'de ve Edirne'de, 1869'da Bursa, Bosna, Trabzon, Kastamonu, İşkodra ve Erzurum'da, 1870'deyse Diyarbakır'da ıslahhaneler açıldı. İzmir Islahhanesi de 12-13 yaşındaki kimsesiz ve fakir çocukların parasız yatılı okutulduğu, sanat öğretilen 5 yıllık okul olarak faaliyetine başladı.

Gülnaz (Koyuncu) Yakın'ın 1997 yılında yüksek lisans tezi olarak hazırladığı "İzmir Sanayi Mektebi-Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi (1868-1923)" başlıklı çalışması, kuruluşundan Cumhuriyet'e kadar uzanan okulun yarım asrı aşan tarihini tüm detaylarıyla anlatıyor. Aşağıdaki bilgilerin büyük bölümü bu çalışmaya dayanmaktadır.

Sultan Abdülhamit Başıladı

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinin ilk açıldığı tarihteki mekânı, bugünkü lisenin doğusundaki alanda bulunan uzunlamasına dikdörtgen planlı, baraka tipi yapılarıdır. Bu barakalar daha önce Sahil Sıhhiye Karantinası olarak kullanılıyordu. Daha sonra karantina, ıslahhaneye yer açmak için Urla'daki İskele mevkiine taşındı. Sanayi okulu, karantina binalarındaki faaliyetlerini sürdürürken bir taraftan da batıdaki alana bugünkü Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinin binası inşa edilmeye başlandı. Dönemin İzmir valisi Halil Rıfat Paşa'nın girişimiyle 18 bin liraya yapımı tamamlanan bina, aslında Mekteb-i Sultani binası olarak tasarlandı ancak yeterince öğrenci ve gelir sağlanamadığından faaliyete geçemedi. Hâl böyle olunca II. Abdülhamit de bu yeni binayı sanayi okuluna bağışladı. 23 Nisan 1891'de okul, yeni yerine taşındı. Bu tarihten sonra da eğitim bu yeni binada devam etti. Okulun adı da Abdülhamit'e şükranın ifadesi olarak Hamidiye Mekteb-i Sanayi yapıldı. Öte yandan Sultan Abdülhamit'in bu

bağışında okulun musika takımının da önemli bir rolü olduğu söylenir. Zira okulun musika takımı saraya davet edilir, yaptıkları gösteri ve geçitler çok beğenilince okul padişah tarafından sanayi madalyası ile ödüllendirilir.

Herkes Eşit

Sanayi okullarının amacı, kimsesiz ve fakir çocuklara sanat öğretmek, onları hayata hazırlamak ve ülke sanayisi için eleman yetiştirmektir. Bu okullarda sanat ağırlıklı eğitim verilmekle beraber kültür dersleri de eğitim programında yer alıyordu. Din derslerinde ise Müslüman çocuklar Müslüman öğretmenlerden, Hristiyan öğrenciler ise Hristiyan hocalardan ders alıyordu. Sanayi okullarında öğretilecek dersler terzilik, kunduracılık, debbağlık, bez ve çuha dokumacılığı, iplik yapımı ve vilayet matbaasında mürettepliği. Çocuklar birçok meslek lisesinde hâlâ uygulanan şekilde sabahleyin teorik dersler alırken, öğleden sonra ise çavuşların denetiminde atölyelerde sanat öğrenirlerdi.

İzmir Islahhanesinde 1868'de başlayan eğitimde, risale-i ahlak, coğrafya, ilm-i hesap dersleri ve terzilik, kunduracılık, kilim nesci ve tabaat sanatları gösteriliyordu. Daha sonraki talepler doğrultusunda yeni dersler ve sanatlar da eğitim programına eklendi. 1888'de okulda marangozluk, demircilik, kunduracılık, müretteplik, mücellitlik, çorapçılık, çulhacılık ve musikacılık bölümleri yer alıyordu. Daha sonra tenekecilik, saraçlık, sepetçilik ve oymacılık da öğretilen sanat dalları arasına girdi.

İlk zamanlarda İzmir Sanayi Mektebinin eğitim süresi 5 yıldır. Daha sonra yapılan düzenlemelerle eğitim süresi 7 yıla, okulun vasfı da rüştiye seviyesine çıkarıldı. Fakat II. Abdülhamit'in baskıcı politikaları nedeniyle okulda din ağırlıklı bir eğitim uygulanmaya başladı. Bu yüzden de sanat eğitimi geri plana düştü.

Abdülhamit'in devrilmesinden sonra başlayan özgürlük rüzgârı Mithatpaşa'ya da ulaşır. 1915 yılında ilk ve orta öğretimi kapsayan okul, 9 yıla çıkarılır. "Avrupa Sanayi Okulları Programı" esas alınarak 5 yıl teorik eğitimi, 4 yıl da sanayi kısmı için uygulamalı eğitimi kapsayan yeni bir ders programı hazırlanır. O dönem öğrencilere tornacılık, tesviyecilik, kara demircilik, oymacılık, dökümcülük, modelcilik, fenercilik, marangozluk, kunduracılık ve terzilik sanat dalları öğretilir.

Kundura Fabrikası

Kunduracılık okulda öğretilen ilk ve en önemli sanat dalıdır. O dönem İzmir'de gelişmiş bir deri endüstrisinin

olması bu eğitimi daha da önemli hâle getirir. Kunduracılık öğrencilere kundura ustaları tarafından öğretilir. Okulda üretilen ayakkabılar, okulun Kemeraltı'ndaki satış mağazasında satılır. Ayrıca askeriye ve zaptiye için de üretim yapılır. Üretim halka kadar yayılır. İsteyenler okula kadar gelip ölçü vererek ayakkabı yaptırabilirler. Elle üretimin yanı sıra kundura makineciliği de gelişir. Okuldaki terzihane de mülkiye ve askeriye için her türlü kıyafet dikilir. Halk da okula gelerek uygun fiyatla kıyafet diktirebilir. Halkın rağbetiyle öğrencilerin terzilik bölümüne rağbeti hemen hemen paraleldir. Zira terzilik ve marangozluk bölümleri, kunduracılıktan sonra en çok öğrencinin sanat eğitimi gördüğü bölümlerdi. Terzilik eğitimini ise daha çok Yahudi ve Hristiyan ustalar veriyordu. Terzihane ustaları Jakob, Karabet, Mordehay ve Kolibon Dimos'tu.

Okulun içinde bir de marangozhane bulunuyordu. Burada hem halka yönelik üretim yapılıyor hem de üretilen ürünler okul yararına düzenlenen açık artırmalarda satılıyordu. 1890 yılında okul ekonomik bunalıma düşünce marangozhane, esnaftan Yani Usta'ya kâr ve zararı kendisine ait olmak üzere işlettirildi. Yine terzilik bölümünde olduğu gibi marangozluk bölümünde de dersleri, Nikolaki, Hristaki, Suteri ve Espara adındaki Hristiyanlar ustalar veriyordu. Demircilik eğitimi de sanayisi yok denecek kadar güçsüz olan Osmanlı Devleti için çok önemliydi. Demirhanelerde ilk üretim genellikle tarımsal mekanizasyona yönelikti. Demirci ustası Baskalaki Efendi, 1891 yılında okulla yaptığı sözleşmeyle 15 öğrenciye demircilik sanatını öğretirken 9 öğrenci de Kalyon Şirketi Mecidiye Fabrikasına gönderiliyordu. 1900 yılında okulun demirhanesi de II. Abdülhamit'in tahta geçişinin 25. yılı nedeniyle ıslah edildi.

Demirhanede Amerikan ve Yunan usulü saban ve diğer zirai ürünlerin üretildiği haberi gazeteler aracılığı ile halka duyuruldu. Hatta 1914'te Bergama'da Ethem Efendi, pullukların satıldığı bir acenta açtı. Demirhanede çift sabanlarının yanı sıra kovalı kuyu dolapları ve zeytin pres makineleri de üretilip uygun fiyata satılıyordu.

İzmir'de Viyanalı Bir Orkestra Şefi

Okuldaki ilginç bölümlerden biri de musikacılık bölümüdür. Sanayi Mektebi Musika Takımı, İzmir'deki resmî tören ve toplantıların neredeyse tamamında hazır bulunur. Vilayet törenlerinde marşlar çalıp söylerler. 1888 yılındaki bir törende okulun musika takımı, Defterdar Kadri Bey'in padişah için yazdığı ve Santo Efendi'nin bestelediği nihavent makamında bir methiyeyi çalar. Okul musika takımının öğrenci

mevcudu 30-40 kadardı. Okuldaki öğretmenlerin çoğu da tanınmış kişiler olan Santo Efendi, Hafız Dilaver ve Mustafa Feridun Efendi'ydi. Santo Efendi, "Ben Bir Türküm, Dinim Cinsim Uludur" manzumesini "Cenge Giderken" başlığıyla, gerdaniye makamında ve aksak usulde besteledi. 1902'de Viyana'da orkestra şefi olan Viktor Kaleya okula öğretmen olarak getirtildi ve böylece 80 kişilik bir bando oluşturulmuş oldu.

Okulun musika takımı başarılarıyla da takdir topluyordu. Nitekim 1891 yılında İstanbul Musika-i Hümayun'da gösterdikleri performans üzerine padişah tarafından sanayi madalyası ile ödüllendirildiler. Öğretmenlerin nota ile yaptığı bazı besteler de okul yararına satışa çıkarılıyordu. Ancak Yunanlıların İzmir'i işgal etmesi, kentteki sosyal yaşamı olduğu gibi okuldaki eğitimi ve düzeni de bozar. Okulun düzeni ancak şehrin kurtuluşundan sonra yeniden tesis edilir. İzmir'in kurtuluşundan hemen sonra okul ilk eğitime dayalı, ortaokul seviyesinde 3 yıllık sanat eğitimi vermeye başlar. Bu süreçte öğretilen sanat dallarından fenecilik ve terzilik çıkar, yerine elektrik eğitimi eklenir.

Öğrencilere Sermaye

İzmir Sanayi Mektebi'ne alınacak öğrencilerde yerli, yabancı, İslam veya Hristiyan şartı yoktu. Öğrencilerin 12-13 yaşında, öksüz ve yetim, kimsesiz ve fakir olması yeterliydi. Ayrıca gelir durumu iyi aileler de çocuklarını sanayi okullarına verebiliyordu. Fakat onların sadece bir miktar ücret vermesi gerekiyordu. Ancak İzmir'deki sanayi mektebinde hiç ücretli öğrenci okumamıştır. Yani okul, Cumhuriyet dönemine kadar hep yoksul ve kimsesiz çocukların okuduğu bir eğitim kurumu olma özelliğini korumuştur. Okulda ortalama öğrenci sayısı 150-200 arasında değişirken, 1900 yılına geldiğinde talep hızla artar. 1902 yılında ise 250 Müslüman, 17 Rum, 1 Ermeni ve 1 Yahudi öğrencisi bulunan okula başvuru yapan adaylar kura ile seçildi.

İzmir Sanayi Mektebinde dışarıya da iş yapıldığı için bir süre sonra öğrencilere yaptıkları iş karşılığında maaş ödenmesi gündeme geldi. Ancak para hiçbir zaman öğrenciye nakit olarak ödenmedi. Bunun yerine bir deftere yazılarak öğrenci mezun olduktan sonra ona kendi işini kurması için sermaye olarak verildi. Böylece çocukların eğitim gördüğü sanat dalında bir iş kurmaları için ilginç bir teşvik modeli oluşturuldu. Dağıtılan sermaye miktarı, okulun bütçesi arttıkça daha da arttı. 1913 yılında gazeteye ilan veren bir grup İzmir Sanayi Mektebi mezunu, kurdukları Türk Kundura Şirketi ile her çeşit kundura ve iskarpın ürettiklerini belirterek

halkı mağazalarına teşrif etmeye davet ediyordu.

Okulda öğrencilere sadece kendi işlerini kurma fırsatı yaratılmıyor, aynı zamanda okulun eğitici kadrosu içinde sanayi ustası olarak görev alabilmelerinin de yolu açılıyordu. Okulda sanayi ustası olarak kalmayı seçenler, ya maaş karşılığı ya da kâr ve zararı kendilerine ait olmak koşuluyla görev yapıyordu. Zaten okulda görev yapan sanat ustalarından önemli bölümü de yine aynı okulun mezunlarıydı. Mezunlardan bir bölümü de İzmir’de sayıları az olan fabrikalarda ve demiryollarında işe başlıyordu.

Okulun Gelirleri

İzmir Sanayi Mektebi, döner sermaye marifetiyle işletilen küçük bir bütçeye sahipti. Okulun kuruluş döneminde, padişah tarafından bağışlanan birkaç gayrimenkulün kirası, öğrencilerin ürettiği ürünlerin satışı ve hayırseverlerin bağışı toplam geliri oluşturuyordu. Okul komisyonu, daha sonraki yıllarda gelir getiren mülklerin sayısını hızla artırdı. 1884 yılından sonra Hamidiye Vapur Şirketinin net kazancından yüzde 15 hisseyle, 1889 yılından itibaren düzenlenen piyangoardan gelen gelirlerle ve 1893’te çevre belediyelerin yıllık vergilerinden yüzde 2 pay ayrılmasıyla bütçe büyüdü. 1891’de 1300 lira geliri, 2 bin lira masrafı bulunan okul, bütçe açığı verirken; 1893’te çevre belediyelerden alınan vergi gelirleri ile okulun bütçe açığı kapatıldı. 1898 yılındaysa okul, bütçe fazlası veren bir kurum hâline geldi. Ancak 1908 yılından itibaren atölyelerin geliştirilmesi ve malzeme gereksinimiyle beraber giderler arttı. Belediyelerin de okula vergi kesintisini ödememesi yeniden bütçe açığına yol açtı.

Okulun ilk gelir getiren mülkü, Kadife Kebir Çiftliği’ydi. 1869’da sahibinin ölmesi üzerine devlete kalan ve talep üzerine okula bırakılan Tire’deki bu çiftlik, açık artırma yoluyla kiraya veriliyordu. Daha önce hapishane olarak kullanılan Cezayir Hanı da yeni hapishanenin yapılması üzerine boşaltılmış ve okula verilmiştir. Balçova kaplıcaları ve çevresindeki tarlalar da okula bırakılan en büyük mülklerden biriydi. Fakat arazinin bakımsız kalması üzerine vali Halil Rifat Paşa devreye girdi. Vali, 1890’da düzenlenen bir piyangodan elde edilen gelir ile buraya 4 odalı 7 daireden oluşan bir otel ile tek odalı, içinde banyosu bulunan 24 dairelik ikinci bir otel ve gazino yaptırdı. Bu mülk her kaplıca mevsiminde ihaleye çıkarılıyor ve kirası ile okula ciddi bir gelir sağlanıyordu.

Gazinocular Kralından Bağış

1891 yılında okulun karşısındaki deniz doldurularak

buraya bir bahçe ve bir kahvehane yaptırıldı. Her yıl açık artırma ile kiraya verilen bu tesisler ile de okula gelir sağlanıyordu. Bu bahçenin deniz tarafındaki kıyısına, rıhtımın yanına bir de deniz hamamı yaptırıldı ve bura da kiraya verildi. Okulun yanında bulunan Karantina Hamamı da okulun gelir getiren bir mülküydü. Seferihisar’da bulunan 5 bin 23 dönümlük Galinoz Çiftliği de okulun mülküydü. Diğer akarlar İzmir’deki Büyük Vezir Hanı’nda bulunan mağazalar, Balçova’da 6 dönümlük bostan tarlası, Alsancak’ta 3 mağaza ve bir arsa, yine Alsancak’ta 8 gaz mağazası, Ok Kalesi’nde 8 tane mağaza, belediye dairesi karşısında mağazalar, Tuzla Burnu’ndaki bir arsa, İkinci Kordon’daki Palamut Hanı, Peştemalcilerbaşı’nda bulunan Acem Hanı, Yıkık-köy’deki 39 dönümlük tarla ve Mesudiye Caddesi’ndeki arsadan oluşuyordu.

Okulun bir diğer gelir kaynağı da Vilayet Matbaasıydı. Okul matbaaya eleman yetiştiriyor, matbaa da masraflar düşüldükten sonra kalan bölümü okula bağışlıyordu. Okul bir yetimhane statüsünde olduğu için halktan para ve yiyecek yardımı da yapılıyordu. Nitekim okulun ilk kuruluşunda halktan 200 bin kuruş toplandı. Okula sadece İzmir’den değil civar yörelerden de yardım geliyordu. Mesela bunlar arasında Armutlu’dan 5 deve yükü kömür, Salihli’den 35 kese sade yağ, Çeşme’den kuru üzüm, Ödemiş’ten kuru fasulye, börülce, tarhana, bulgur, nohut sayılabilir. Okulun ilginç bağışçıları vardı. İzmir’in tanınmış gazino işletmecilerinden Mösyö Kramer de bunlardan biriydi. O dönem yayınlanan **Ahenk** gazetesine açıklama yapan okul yöneticileri, “Kordon’da Viyana Gazinosu sahibi Mösyö Kramer, bu sene dahi bayram münasebetiyle San’ayi Mektebi talebesine 15 mecidiye ihda’i eyledi.” diyordu.

İzmir Hamidiye Vapur Şirketi henüz kurulma aşamasındayken şirketin gelirlerinin bir bölümünün İzmir Sanayi Mektebine bırakılması gündeme geldi. Bu doğrultuda da şirketin kârının yüzde 15’i okula ayrıldı. 1894-1895 yılı için şirket gelirinden okula ayrılan para, 1000 kuruştur. Okulun gelir kaynakları arasında düzenlenen piyangoardan sağlanan gelir de önemli bir yer tutuyor. 1886 yılında eşya piyangosu olarak başlayan çekilişler, 1890’dan itibaren nakit ödemeli ve süreli piyangoya dönüştü. Bu piyango, İzmir’de düzenlenen ilk piyango olması açısından da önemliydi. Okul yararına ürettirilen “Boğaziçi Hatırası” adlı sigara kâğıdı da gelir elde etmek için yapılan bir girişimdi.

Okul yönetimi, 1898 yılında okulun gelirini artırmak için tramvay işletme imtiyazını da valilikten istedi.

Okul yönetiminin teklifinde tramvayın Güzelyalı'dan Üçkuyular'a, oradan da Balçova, Ilıca, Yıkıkköy, Abdah Ağa Çiftliği ve Kilizman'dan geçerek Urla ve Seferihisar'a kadar ulaşması öngörülüyordu.

Avrupa'ya Öğrenci İhracı

Meşrutiyetin ikinci kez ilan edilmesinin ardından okulun yeniden organize edilmesi ve gelir sıkıntısına çözüm bulunması gerekir. Okulda yeterli kalitede meslek eğitimi verilmemekte, mezun olan çocuklar boşta kalmaktadır. O dönemin gerektirdiği makineli üretim yerine hâlâ el sanatları ağırlıklı bir eğitim uygulanmaktadır. Bu sıkıntıyı çözmek için çeşitli öneriler değerlendirilirken yurtdışına öğrenci gönderilmesi de gündeme gelir. 1909 yılının sonlarına doğru alınan bir karar ile İzmir Sanayi Mektebinden iki öğrenci, eğitim için yurtdışına gönderilir. Gazeteci-yazar Hüseyin Cahit (Yalçın) bir yazısında, İttihat ve Terakki Cemiyetinin girişimi ile Fransa'ya öğrenci gönderme girişimini överek, "İşte şimdi doğru yolu bulduk." der. Yurtdışına öğrenci gönderme girişimleri sonraki yıllarda da devam eder. Okuldan iyi derece ile mezun olan 3 öğrenci de Macaristan'a gönderilir. Hatta Macaristan'a gönderilen Adil Efendi, o ülkedeki fabrikalarda iki yıl çalışarak çulhacılık, pazen, basma gibi kumaşların üretimi hakkında kendini yetiştirir. 1913 yılında İzmir'e dönen Adil Efendi, çeşitli kumaşlar üretecek bir fabrika kurulması için ayrıntılı bir proje hazırlar. Ancak bu konuda girişim yapıp yapılmadığı bilinmemektedir.

Yine Meşrutiyet'le beraber, İzmir Sanayi Mektebinde bir kız şubesi açma düşüncesi de yeniden gündeme gelir. Bu konuda ilk düşünce 1891 yılında ortaya atılmış ancak hayata geçmemiştir. Vali Faik Bey, 1908 yılında, okulun yeni yapılan sanayihane binasının açılışında, burada 50 kişilik bir kız şubesinin kurulmasını dile getirir. Bu öneri gazeteler tarafından övgü ile karşılanır. Kimsesiz, yetim ve öksüz kız çocuklarının hizmetli olmak yerine terzilik, dokumacılık, dantela gibi sanatları öğrenmelerinin iyi olacağı ifade edilir. Fakat bu öneri de hayata geçmez. Daha sonraki yıllarda farklı vesilelerle kız şubesi açma girişimleri gündeme gelse de bunlar da bir türlü uygulanamaz.

"Mektep Kapatılsın"

1914 yılı vilayet bütçesi görüşmeleri sırasında Soma azası Yusuf Rıza Efendi, sanayi mektebinin kapatılmasını, bunun yerine sanat öğrenimi için yurtdışına öğrenci gönderilmesini önerir. Buna itiraz eden bazı azalar, tam tersine okulun geliştirilmesi gerektiğine dikkat çeker.

Ertesi yıl yapılan bütçe görüşmeleri sırasında Çeşme azası Ali Bey, okulun kapatılıp bunun yerine yurtdışına öğrenci gönderilmesi önerisini yeniden gündeme getirir. Ancak bu öneriler kabul edilmez.

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girmesi ve ardından İzmir'de yaşanan Yunan işgali, okul eğitimini önemli ölçüde kesintiye uğratır. İşgal sırasında okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrenciler zor günler geçirir. Bir kısmı da tutuklanır. Öğrencilerden Rasim Efendi, işgal sırasında şehit edilir. İşgal, okulun eğitim sistemini altüst eder. Savaş yıllarında askeriye tarafından okula getirilip kurulan makineler, savaş bitiminde sahipleri tarafından geri alınır. Hatta bazı kişiler, kendilerine ait olmayan makineleri de alıp giderler. Yine de okulun marangoz ve kundura atölyeleri çalışmaya devam eder. İşgal yıllarında okuldan mezun olanların sayısı ise hızla azalır. Adeta okul, kimsesiz çocuklar için bir han işlevi görür. Öyle ki 1919'da okula alınan 83 öğrenciden yalnızca bir tanesi mezun olur. 1920 yılında toplam 6, bir sonraki yılda ise ancak 9 öğrenci mezun olabilir.

İşgalden hemen sonra ise okulda yeni bir eğitim sisteme geçilir. Artık okul bir ıslahhane ya da yetimhane değildir. 1923 yılında Vilayet Genel Meclisi, okula 74 bin 720 liralık bütçe ayırır ve bununla okula 100'ü paralı, 100'ü de parasız yatılı olmak üzere toplam 200 öğrenci alınması kararlaştırılır. Yeni ders programları hazırlanır ve atölyelerin geliştirilmesi için karar alınır. "9 Eylül Sergileri"nde okulda üretilen ürünler halka tanıtılır. 1927 yılından itibaren okul eğitimi 5 yıla çıkarılır. 1931 yılından sonra tüm sanat okulları, bölge sanat okuluna dönüştürülür. Okullar vilayetlerce verilen iştirak hisseleri ile idare edilir. 1935 yılında ise okulların tamamı, Maarif Vekaleti bütçesine alınarak tamamen milli eğitime bağlanır.

Atatürk'ten Öğüt

Mustafa Kemal Atatürk, ilk olarak 13 Şubat 1923 tarihinde İzmir Sanayi Mektebini ziyaret etti. Daha sonra iki defa daha okula geldi. Atatürk, ilk ziyaretinde okul defterine şunları yazdı: "İzmir San'atlar Mektebi, tarih-i ihyasından henüz iki ay geçmiş olmakla beraber çok ümit ve itminan veren mahiyet gösteriyor. Müdür ve muallimler yeni Türkiye devletini ve Türkiye Büyük Millet Meclisini ve hükümetini bütün manasıyla bütün yeni emelleri ile tanımıştır. Bu çok memnuniyeti mucibidir. Ancak böyle zihniyetlerin terbiye ve talimi müsmir olur. İçinde talebenin hâlini ve meaisini görmekten mütehasıl neşe ve sürür ile mali dakikalar

geçirdiğim İzmir San'atlar Mektebi, 31 sene zarfında 100 san'atkâr yetiştirmiş (tahkik neticesi takribi)... Kâfi değildir. Her sene 100 talebe yetiştirseydi 3 bini müteceviz san'atkâra malik olacaktık. Yeni Türkiye Devleti, 'İzmir San'at Mektebi'nden bu nispette san'atkâr ister. Çok himmet, çok gayret, çok dikkat lazımdır... Vasıl olmağa mecbur bulunduğumuz seviyeye bugünkü kadar uzak kalışımızın sebeplerinden biri san'ata ve san'atkârlığa layık olduğu derece ehemmiyet verilmemiş olmasıdır. Bunda kabahatin her şeyde olduğu gibi, sultanlarda, şahsi saltanatlarda olduğu daima hatırdadır tutulmalıdır. Milleti içinde bir saraç mevcudiyetinden münkesir, meysus olan Osmanlı padişahı vardır.”

Ad Değişikliği

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinin adı çeşitli tarihlerde değiştirilmiştir. 1878 yılına ait bir gazetede yer alan bir ilanda adı “İzmir Islahhanesi” olarak geçen okul, 1879-1881 yıllarına ait Aydın vilayeti salnamelelerinde “İzmir Mekteb-i Sanayi” adıyla yer almıştır. Yine aynı salnamelerde, 1882-1890 yılları arasında “İzmir Islahhanesi” olarak anılan okula, 1891’de okul binasını bağışlayan Sultan Abdülhamit’e şükranın ifadesi olarak “Hamidiye Mekteb-i Sanayi” adı verilmiştir. Okul, İkinci Meşrutiyet’ten sonra “Osmanlı Sanayi Mektebi”, Cumhuriyet’in ilk yıllarında ise “İzmir Sanatlar Mektebi” adıyla anılır. 1931 yılında çıkan kanunla Türkiye’deki tüm sanat okulları “bölge sanat okulu” adını alır. 1942-1943 öğretim yılında “bölge sanat okulları”, yerini “erkek sanat enstitüleri”ne bırakır. 1948 yılında ise okulların üç yıllık birinci devrelerine “orta sanat okulu”, iki yıllık ikinci devrelerine de “sanat enstitüsü” denilerek okullar iki kademeye ayrılır. Orta sanat okulu olan

birinci devreler, 1959-1960 öğretim yılından sonra klasik ortaokula dönüştürülür. Sanat enstitüleri ise 1974-1975 eğitim öğretim yılında “endüstri meslek lisesi” adını alır. Bu doğrultuda, 1974-1975 öğretim yılında İzmir Sanayi Mektebinin adı da Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi olarak değiştirilir.

Okul Kuran Okul

1930 yılındaki çok şiddetli yağmurlar nedeniyle okulun arkasındaki Karantina Deresi taşar ve okul atölyeleri yerle bir olur. Buna rağmen Karantina ve çevresinin elektrik ihtiyacı okuldan karşılanır. Bugünkü atölyeler de 1930 yılında tekrar yapılarak eğitim öğretime ve özellikle de üretime tekrar başlanır. 1940-1950 yılları arasında sanayinin henüz yapamadığı makine ve avadanlık üretimini de bu okul gerçekleştirir. Ayrıca Türkiye’de açılan sanayi okullarının ihtiyaç duyduğu makine ve avadanlıklar da Mithatpaşa’da imal edilir. Bu yüzden o tarihte Mithatpaşa’ya da “okul kuran okul” denir.

31 Mart 1997 gecesi yaşanan bir yangınla ikinci büyük felaketini yaşayan okul, devletin ve İzmirliilerin desteği ile kısa sürede onarılıp restore edilerek eğitime hazır hâle getirilir.

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi, en parlak dönemini Türkiye’nin kalkınma ve sanayileşme hamlesi döneminde yaşar. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında bu okulda eğitim gören öğrenciler, bugün İzmir’in ve Türkiye’nin en önemli sanayi kuruluşlarının temellerini atar. O dönemin mezunlarının kurduğu küçük işletmeler ve atölyeler, bugünün fabrikaları olarak ülke ekonomisine hizmet verir.

İzmir'in Heybetli Binası

Kuruluşu binlerce yıl öncesine dayanan İzmir, Romalılar'dan Osmanlılar'a kadar onlarca uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Bu Akdeniz liman kentinde çok farklı dinî ve etnik topluluk uzun yıllar barış içinde yaşamıştır. Batıdan ticaret uğruna doğuya taşınan Levantenlerin ve binlerce yılın İzmirliileri olan Rumların yaşadığı kıyı semtleri, şimdiki fuar alanında bir zamanlar var olan Ermeni mahalleleri, Pagos Dağı'na (Kadifekale) sırtını dayamış Müslüman İzmir, engizisyonun hışmından dolayı İspanya'dan kaçıp gelmiş Yahudilerin yaşadığı semtler... Bu farklı topluluklar, yüzyıllar boyunca kentin kültürüne büyük bir zenginlik katmış, ibadet yerleri, okulları ve evleri ile bu zenginliği kentin mimarisine de taşımıştır. Ancak bu kültürel, dinî ve etnik zenginlik, 20. yüzyılın başında yerini felakete bıraktı. İzmir'in işgali ve ardından yaşanan büyük yangın, kenti farklı toplulukların huzur içinde yaşadığı bir yer olmaktan çıkardı. Rumlar ve Ermeniler bu topraklardan gitti. Özellikle Türk ordusunun kente girmeye hazırlandığı sırada başlayan ve günlerce süren yangın, İzmir'e izini bırakan mimari bir yoksullaşmaya yol açtı. Bugün bir çok Akdeniz kentinin aksine İzmir'deki tarihî yapılar parmakla gösterilecek kadar az. Yangın artığı birkaç yapı ise kenti Karşıyaka'dan Üçkuyular'a kadar, adeta bir Çin seddi gibi saran apartmanların gölgesinde kaldı.

İzmir'in Gururu

İzmir'in bu mimari yoksullaşması düşünüldüğünde Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinin binası, gururla gösterilen ender tarihî binalarından biridir. Üstelik önce sel, sonra yangın felaketine maruz kalmasına

rağmen hâlâ dimdik ayakta. Başak İpekoğlu ve Mine Hamamcıoğlu'nun 2002 yılında yazdığı ***İzmir Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi, Yangın Sonrası Restorasyonu*** başlıklı çalışmada, binanın tarihçesine, mimari özelliklerine ve 1997'de yaşanan yangından sonraki restorasyon çalışmalarına detaylı şekilde yer veriliyor.

İzmir Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi binası, 19. yüzyıl ikinci yarısındaki Osmanlı modernleşmesinin karakteristik eğitim yapılarından biri. Osmanlı mimarisinin Batılılaşmasının örnekleri arasında sayılan bina, Mithatpaşa Caddesi üzerinde yer alıyor. Aslında Osmanlı mimarisinde yaşanan Batılılaşma eğiliminin kökleri, 18. yüzyıla kadar uzanır. Sultan Abdülhamit döneminde (1839-1861) Tanzimat Fermanı'yla tüm kurumların Batılı tarzda yeniden örgütlenmesi hedeflenir. Bu süreç, yeni yapı türlerine de ihtiyacı doğurur ve 19. yüzyıldan itibaren kışla, okul, postane, banka, tiyatro, müze, işhanı, otel ve gar gibi yapılar Batılı tarzda inşa edilmeye başlanır.

Denizle Bağı Kopmadı

Kesin inşa tarihî kayıtlarda bulunmayan Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi binası (o zamanki adıyla Mekteb-i Sultani), Osmanlı'nın Batılılaşma hedefinin mimari-deki bir örneği olarak inşa edildi. Bina, 1891 yılında kullanılmaya başlandı. Mithatpaşa Caddesi'ne farklı bir görünüm veren bina, doğu, batı ve güneyindeki atölye binalarıyla beraber bir yapı grubu oluşturur. Ana bina olan eğitim binası, spor salonu, konferans salonu, dö-küm atölyesi, ağaç işleri atölyesi, tesviye atölyesi, metal işleri atölyesi, hamam ve atölyeler avlusu binanın belli başlı yapılarıdır.

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi binası, ana binası ve ek binalarıyla hizmet veren bir yapı grubudur. Giriş cephesi ile Mithatpaşa Caddesi'ne açılan yapı grubu, caddenin karşı kenarındaki park alanı sayesinde hâlen denizle doğrudan ilişkilidir. Parkın doğu sınırını lisenin hizmetindeki tek katlı barakalar, batı sınırını da tarihî Hamidiye Camii belirler. Daha doğuya gidilince, Ege Ordusu komutanının eski yalısı ile apartmanlar dizisi ile karşılaşılır. Binanın doğusunda Millî Savunma Bakanlığı İnşaat Emlak Daire Başkanlığı olarak kullanılan tarihî binalar ve yine tarihî bir yapı olan askerî hastane binası yer alır. Güney sınırını ise tarihî Karantina Hamamı ve güneydoğu yönünde yükselen Halil Rıfat Paşa Yokuşu oluşturur. Batıda ise Şehit Nihat Bey Caddesi vardır.

Batı ve İslam Sentezi

Yapı, simetrik bir planlama anlayışının ürünüdür. Birbirine dik dört kanat ortadaki avluyu çevirir. Şeref merdiveni görkemli tasarımı ile hemen göze çarpar. Planın klasik dikdörtgen geometrisi, dışarıdaki kitle tasarımına da yansımıştır. Cephelelerdeki tasarım anlayışı ise kente, sokağa ya da dış çevreye dönük etkileyici bir görünüme sahiptir. Avrupa'daki bahçe ve açık alan düzenlemelerinden esinlenilerek yapılan uygulamalar ile binanın önündeki alan hem yapı hem de denizle ilişkili bir park alanı olarak düzenlenmiştir. Bina genel tasarımları ile Batılı tasarıma sahiptir. Ancak açıklıkların yayvan üçgen kemerli biçimlenişi ve pencereler arasındaki yüzeylerdeki taş sıralarının geometrik motifli düşey kartuşlar hâlinde düzenlenmesi yapıda İslami bir karakterin okunmasına neden olur. İpekoğlu ve Hamamcıoğlu'na göre bu üçgen kemerli açıklıklar, Kahire'deki El-Ezher Camii'nin revak kemerlerinin bir yorumudur. Batılılaşma döneminin genel anlayışı çerçevesinde, Osmanlı kültürüne ait olmayan bazı mimari elemanlar ve süslemeler, geleneksel plan şeması içinde yorumlanarak bir araya getirilmiştir.

Görkemli Giriş Kapısı

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi ana binası, dışarıya kapalı, uzanımı gökyüzüne olan merkezî bir iç avlu etrafında planlanmıştır. Bu iç avluyu yarı açık dolaşım mekânları olan revaklar kuşatır. Kapalı mekân birimleri de bu revaklara açılır. Kuzey güney doğrultusunda uzunlamasına geliştirilmiş dikdörtgen plan şeması, iki katın üçüncü boyutta yükselmeleri ile oluşan bir kütlenin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bu iki kata ek olarak kısmi bodrum ve ara katlar vardır. Bodrum kat; orta avlu, revaklar ve şeref merdiveni evi

dışındaki kapalı mekân birimlerinin altına yerleştirilmiştir ve tavanına yakın pencerelerle aydınlanan servis birimlerinden oluşur. Mekânsal çeşitlenmenin sağlandığı diğer bir bölüm ise giriş kısmıdır. Mithatpaşa Caddesi üzerinde düşünülmüş olan ana giriş, binanın simetri aksında yer alıyor. Burası, kuzeyinde caddeye, güneyinde de revağa açılan, dışarıdan içeriye yönelindiğinde genelden özele mekânsal sıralanmayı ve yapının görkemini bir anda okutan; dış-ıç, genel-özel, açık-kapalı gibi farklılıkları birbirine bağlayan bir ara mekândır.

Yangın Sonrası

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi binası, 31 Mart 1997 günü, akşam 20.00 sıralarında çıkan bir yangınla harap olur. Çok dikkatli bir restorasyon sürecinden sonra bina 15 Ekim 1997'de yeniden hizmete açılır. Yangın, yapıyı büyük hasara uğratmış ancak tümüyle yok edememiştir. Bir asrı aşkın süredir mimari özelliklerini büyük ölçüde koruyan yapının tarihi ve özgün elemanlarının bir kısmını tümüyle yok eden yangın, bir kısmında da büyük tahribat yarattı. Yerel yönetimin yangından hemen sonra binanın yeniden eğitime açılması yönündeki talebi üzerine İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Mimarlık Fakültesi, proje sorumluluğunu ve uygulama denetimini karşılıksız olarak üstlendi. Çalışma bir yangın sonrası restorasyonu olarak adlandırılırken, alışlagelmiş bir restorasyon süreçlerinden farklı bir yol izlendi. Çalışma; acil koruma önlemleri, projelendirme sürecinin tanımlanması, yangın enkazının kaldırılması ve belgeleme çalışmaları, 1-50 ölçekli uygulama projesinin hazırlanması ve onaylanması, malzemeye ilişkin laboratuvar çalışmaları, detay çizimlerinin hazırlanması ve uygulamalar olmak üzere çeşitli bölümlerden oluştu. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca uygun görülen ve onaylanan proje kararları doğrultusunda 1997 Mayıs ayında uygulama başladı.

Yapının birinci katında, yeni kullanım süreci için gerekli görülen mekânlar özgün duvarlar korunarak elde edildi. Kuzeyde büro mekânları, batıda ise sınıf olarak kullanılacak mekânlar alçıpan duvar sistemi ile oluşturuldu. Yapı genelinde mekânlar, yeni kullanımlarında özgün niteliklerine kavuşturuldu. Giriş bölümündeki camekânlı bölmeler kaldırılıp bu bölüme yeni bir giriş rüzgârlığı projelendirildi. Zemin katta güney bölümünde yer alan tuvaletler kaldırıldı. Sonuçta doğru bir restorasyon ile kente yeniden kazandırılan binanın ömrü tahmini bir asır daha uzatıldı. 15 Ekim 1997'deyse Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinin tarihî binası, uygulama tamamlanarak kullanıma açıldı.

MİTHATPAŞA
ENDÜSTRİ MESLEK LİSESİ
MEZUNLARIYLA YAPILAN
GÖRÜŞMELER

ADİL ÇETİNGÖZ

"Yurtiçinde 90'ın üzerinde tesis kurdum. İlk yaptığım makinelerden biri hala ilk günkü gibi çalışıyor ve sahiplerine, ülkemize para kazandırıyor"

67 Yıldır Mesaide

Türkiye'nin sanayileşme serüvenine baktığımızda karşımıza Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü'nün mezunları çıkar. Mithatpaşalı sanayiciler o dönemin şartlarına göre basit ve küçük sayılabilecek atölyelerinden devasa fabrikaların temellerini attıkları gibi, bugüne uzanan çok sayıda yenilikçi teknolojiyi de ülkeye kazandırmıştır. İşte bu öncü sanayicilerden biri Egemas şirketinin kurucusu Adil Çetingöz'dür.

Sebze ve meyve boylama ve paketlenme alanında birçok patent ve buluşun sahibi olan Egemasın altyapısını 1947'de hazırlayan Adil Çetingöz'ün hayatı, tam anlamıyla bir mucidin hayat öyküsüdür. 1929'da İzmir'de doğan Adil Çetingöz, dedesi Hacı Mehmet Efendi'nin tabiriyle "dokuz göbek İzmirli"dir. Çetingöz'ün makinelere duyduğu merak çocukluğunda başlar. Çünkü babası da o dönemin şartlarında makinelere büyük ilgi duyan biridir. Çetingöz, çocukluğundan şöyle bahsediyor: "İlköğretimimi Karşıyaka Cumhuriyet İlkokulunda, ortaöğretimimi Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsünde yaptım. Çocukluğum o günün şartlarında öyle herkesin göremediği pervanelerin ve çemberlerin arasında geçtiğinden, küçük yaşlardan itibaren makinelere karşı aşırı bir ilgim vardı. O zamanlar her evin bahçesinde tulumlarla su çekilen kuyular vardı. Rahmetli babam ise bizim bahçedeki kuyunun üzerine kurduğu yel değirmeni ile suyu 9 metre yukarıdaki depoya çıkarmış ve oradan da evin her köşesine dağıtmıştı. O kuyunun karşısına oturur yel değirmeninin nazlı nazlı dönüşünü seyreder, nasıl çalıştığını merak ederdim."

Oyunu İşi Yaptı

Babasının küçük dükkânında bıçak, satır, ustura, hacamat, berber makinesi ve her türlü makası sattığını anlatıyor Çetingöz ve şöyle devam ediyor: "O zamanlar, bu tür malzemelerin üretimi ve toptan ticareti İstanbullu gayrimüslim vatandaşlarımızın elindeydi. Babam İstanbul'a giderek bu malzemeleri alıp dönerdi. O zamanlar imkânlar kısıtlıydı, alınan bir mal yıllarca kullanılırdı. Babam önceleri bileme işlemini ege ile yapardı. Ama müşterilerden gelen körelme şikâyetleri artınca talebi karşılayamadı ve bir fabrikanın hurdalığından aldığı 3 metrelik voland ile kendisine 2 tane bileme tezgâhı yaptı. Bu volandı çeviren iki işçi ile işini seri hâle getirdi. Okulumun tatil olduğu günlerde babam, elimden tutarak beni de iş yerine götürürdü. Elektriğin olmadığı o günlerde bu iki işçinin kol gücü ile çevirdiği 3 metrelik volanda asılırdım ve ayaklarım belli bir süre yerden kesilirdi. Çocukluğumdan aklımda kalan en güzel oyun anları bu anlardır."

Adil Çetingöz'ün sadece babası "çekirdekten sanayici" değildir. Ablasının eşinin de bir torna atölyesi vardır. İlk çıraklık deneyimini de burada yaşar. Meslek öğrenmek için girdiği atölyede kalfalığa kadar yükselir. Hayalinde ise teknik öğretmenlik okulu vardır. Ancak eniştesi vefat edince bu hayalinden vazgeçip torna atölyesinin başına geçer. 1947 yılından itibaren vergi mükellefi olup ablası ile ortak çalışmaya başlar. Daha sonra ablasının hisselerini de devralır.

Kendi Tezgâhını Kendi Yaptı

İş yerinde tek kalınca Adil Çetingöz'ün yeni şeyler keşfetme serüveni de bundan sonra hızlanır. Çetingöz, 1950'li yıllardaki girişimlerini şöyle sayıyor: “Kendi başıma topladığım parçalarla ince işler yapabileceğim bir torna tezgâhı yaptım. Kahve makineleri ve dondurma makineleri yapmaya başladım. İş yerim de ayrıca freze çakıları, torna kalemeleri, demir testere ağızları satıyordum. Bu parçaları alıp satma işim daha yoğunlaşınca tornalarımı daha az çalıştırır oldum. Ancak 1956 yılında Milli Korunma Kanunu yeniden uygulanmaya başlanınca, sattığınız her parça malın üzerine fiyat etiketi yapıştırma zorunluluğu getirildi ve uymayanlara çok ağır para ve hapis cezaları verilmeye başlandı. Bu yüzden alım satım işine ara verdim. Tekrar torna tezgâhımı çalıştırmaya başladım ve otomobil lastiklerini şişiren bir pompa yapmaya başladım. Bir gün askerî hurdalıktan uçakların hurda iniş takımlarını satın aldım ve atölyemde onların pistonunu silindirden çıkarıp içindeki hidrolik yağını bir kaba boşalttım. Çıkan 2 teneke yağı tamirci arkadaşlarıma yarımşar, birer kilo sattım, o kadar kıymetliydi ki kapışıldı. O yağın parası ile almış olduğum bütün hurdaların parasını ödedim. Elimde kalan piston millerini matkap tezgâhlarının gövde kısmının üzerine oturttum, alt kısmının ucuna da matkap tezgâhının tablasını işleyerek matkap tezgâhları yaptım ve sattım.”

“Resmini Gösterin Yeter”

1960 yılında döviz kıtlığı, yedek parça ithalatını zorlaştırır. Çetingöz, bu engeli de avantaja dönüştürür. Şöyle diyor: “Dışarıdan gelecek parçalara muhtaç olmadan ne üretebilirim?” diye düşünmeye başlar. Torna tezgâhında bakkalların ve manavların kullandığı tartım ağırlıklarını takım olarak yapıp satmaya başlar. Sonra kamyonlar için havalı kornalar yapar. Yine çırcır fabrikalarına çift çeneli granklar yapmaya başlar. Çetingöz'ün girişimcilik faaliyetleri bununla sınırlı kalmaz. Şöyle devam ediyor Çetingöz: “Bir gün İstanbul'dan bir müteahhit bana geldi. Bu, ODTÜ'de hocalık yaparken istifa edip ticarete atılmış bir zattı. ‘Siz su şebekelerinde kullanılan vantuz yapabilir misiniz?’ dedi. Daha önce yapmış olduğum ancak dükkânın bir köşesinde unutduğum vantuzu getirip gösterdim. Müteahhit ‘Evet, tam benim aradığım parça bu.’ dedi. Çantasını açtı ve içinden bana bazı çizim ve resimleri gösterdi. ‘Bunları yapabilir misiniz?’ diye sordu. ‘Sizin bana resmini göstereceğiniz her şeyi yapabilirim.’ dedim.”

Çetingöz'ün yeni şeyler icat etme serüveni burada bitmez. Taş öğütücülü kahve ve tuz değirmeni imal eder. Türkiye'de üretilmeyen yeni bir değirmen yapıp

patentini alır. Motorlu araçlar için emniyetli fren tertibatı yapar. Bunu İtalya'da gittiği fuarda bir Rus firmasına satar. O parayla da ilk arabasını satın alır. Çetingöz, bugün de devam ettiği narenciye sektörüne yönelik makine imalatına yine bir tesadüf ile girer. Bu tesadüfü kendisinden dinleyelim: “1965 yılında bir narenciye ihracatçısı elinde bir tek yaprak katalogla bana geldi. Resme baktım ve ‘Bana iki gün müsaade edin.’ dedim. Eve kapanarak sadece aksamı görünen makinenin ne şekilde çalışıyor olabileceğini kafamda tasarlayarak bir proje çizdim. İki gün sonra tüccarla buluşunca istediği makinenin daha iyisini yapacağımı söyledim. Ertesi gün sabahın çok erken saatinde gelerek bana avansımı getirdi. İlk makinemi yapmaya başladım. Yaptığım kalıpların ve parçaların içerisine ‘Adil Çetingöz/Egemas’ yazısını yazdırdım.”

Bakanın Aradığına İnanamadı

Bir gün, Çetingöz'a Sanayi Bakanlığından telefon gelir. Ama Çetingöz “Koca devletin bakanı beni niye görmek istesin?” diye inanmaz. Birileri şaka yapıyor diye düşünür. Sonra ikna olur. Atlar, Ankara'ya gider. Çetingöz, şöyle anlatıyor bu buluşmayı: “Beni sayın bakanın huzuruna çıkardılar. Bakan, bana ‘Narenciye makinelerini sen mi yapıyorsun?’ deyince ben de doğruladım. O sırada odada bulunan mühendisler itiraz ettiler. Ben de ‘Efendim eğer inanmıyorsanız mühendis beyleri makinelerimin çalıştığı bir fabrikaya götürüyem.’ dedim. Bakan bey bu fikrimi onayladı ve benimle beraber mühendisleri makinelerini yeni kurduğum Finike'deki Meysan Narenciye Fabrikasına gönderdi. Mühendisler makinelerin takır takır çalıştığını gördüler ama yine inanmadılar. Eğilip bakınca kalıpların içindeki Adil Çetingöz/Egemas yazısını gördüler de o zaman inandılar. Mühendisler bir rapor düzenleyip bakan beye verdiler. O da beni başarımdan ötürü kutladı. ‘Türkiye'nin kasasında dövizin olmadığı zamanlarda bu makineleri üretebiliyorsan, o zaman ithalatı tamamen kapatırız.’ dedi. O günden bugüne kadar İran, Suriye, Mısır, Suudi Arabistan, Ürdün ve Macaristan'a makine ihraç ettim. Yurtiçinde 90'ın üzerinde tesis kurdum. İlk yaptığım makinelerden biri hâlâ ilk günkü gibi çalışıyor ve sahiplerine, ülkemize para kazandırıyor.”

Adil Çetingöz, ilk sebze ve meyve boylama makinesini yaptığı 1965 yılından bu yana sektöre çok sayıda usta ve girişimci yetiştirir. Yetiştirdiği ustaların çoğu da kendi işini kurar ve yeni başarılarla imza atarlar. Çetingöz ise “Bense 80 yaşımı aştım. Ancak her gün iş yerime erkenden giderim. İşbaşı yapılmadan önce, ürettiğimiz ve üreteceğimiz makinelerin sahiplerine bol ve hayırlı kazançlar sağlaması için Allah'ıma dua ederim.” diyor.

ADIL ÖZYİĞİT

“Sanatçılar ‘Çocuk yaşımda sanata merak sarmıştım.’ derler ya, ben de çocukken üretime heves ettim. Çok şanslı bir çocukluk geçirdim. Babam ve annem inanılmaz şekilde önümü açtı. İlkokul sıralarında belli makineleri üreteceğime inanır, onların planlamasını yapardım. Dolayısıyla bu istek beni Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesine yöneltti. Öğretmenler bizi hayata çok güzel hazırladılar. Okuldan mezun olduğum yaz ilk işimi kurdum.”

Hem Meslek Okulu Hem Hayat Atölyesi

İzmir’in oyuncak sektöründe Türkiye’nin en önemli merkezlerinden biri olmasının en büyük sebebi, bu konuda kurumsal firmaların ve girişimcilerin olması. Onlardan biri de 1987 yılında oyuncak sektörüne adım atan Adil Özyiğit. Aynı zamanda İzmir Ticaret Odasının yönetim kurulu üyesi olan Özyiğit, önce Kemeraltı’ndaki, şimdi de Gaziemir’deki mağazalarından toptan, perakende ve e-ticaret yöntemiyle oyuncak satışı yapıyor. Özyiğit, meslekteki 34 yıllık başarısını, hayallerine sonsuz destek veren ailesine ve kendilerine okul sıralarında hayatı ve piyasayı öğreten Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesindeki öğretmenlerine borçlu olduğunu söylüyor.

Makine Yapma Hayali

Çocukluğundan bu yana bir şeyler üretme ve ürettiğini de satma fikrine sahip olduğunu söyleyen Adil Özyiğit, kendisini meslek lisesinin kapısına götüren fikri şöyle anlatıyor: “Sanatçılar, çocuk yaşımda sanata merak sarmıştım derler ya, ben de çocukken üretime heveslendim. Çok da şanslı bir çocukluk geçirdim. Babam ve annem inanılmaz şekilde önümü açtı. Babam oto galericilik ve gayrimenkul işi yapardı. Vizyonu olan, hayallerimi ve geleceğe dönük planlarımı destekleyen biriydi. Ben de ilkokul sıralarında belli makineleri üreteceğime inanır ve onların planlamasını yapardım. Dolayısıyla bu heves beni Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesine götürdü. Okumak istediğim makine bölümünü kazanamadım ama metal bölümünde okudum.”

Atölyede çok kaliteli bir eğitim aldığını ve daha sonraki hayatında ve mesleğinde kullanacağı birçok bilgiyi burada edindiğini ifade eden Özyiğit, atölyeye keyifle girdiklerini ve oradaki işleri mutlulukla yaptıklarını anlatıyor. O günleri kendisinden dinleyelim: “Okulda metal, marangozhane, teknik resim ve elektrik olmak üzere tüm atölyeleri görme fırsatımız oluyordu. Hâlâ elimizden her şey geliyor. Okuldan aldığımız bilgi çok değerliydi. O bilgiyi ticarete ve üretim hayatımızda kullanmaya devam ediyoruz. Ama teknik bilgidan öte hayat bilgisini ve piyasa bilgisini öğrendik. Atölyede teknik ve pratik bilgisi çok yüksek öğretmenlerimiz vardı. Bize dışarıdan iş gelirdi. Öğretmenlerimiz, ‘Yapılamayanı siz yapın ama yaptığınız işin bir piyasa payı olsun.’ derdi. Bizi hayata çok güzel hazırladılar. Elleri aldıkları hamuru çok güzel yoğurdular. Hepsisi bizi destekledi. Hiçbiri hayallerimizi, umudumuzu kırmadı. Biz de gerçekten öğrenmek için oradaydık. Öğretmenlerin ağzının içine bakardık.”

Mithatpaşa Ruhunu Yaşadık

Okul yıllarında spora seyirci olarak ilgi duyduğunu belirten Adil Özyiğit, bu ilgisini “Yaşar hocamız vardı. Okulumuz hentbolda büyük başarılar elde etti. Avrupa üçüncülüğü vardı. Maçları kaçırmazdık.” diye anlatıyor.

Okul yıllarında çok güzel dostluklar kurduklarını; okulun havasından, suyundan, tarihinden, öğretmenlerin üstün kabiliyetinden kaynaklanan Mithatpaşa ruhunu gönülden yaşadıklarını belirten Özyiğit, birçok arkadaşının mezun olduktan sonra üniversiteye gittiğini

söylüyor. Özyiğit, “Mithatpaşa binası yandığında en çok ağlayanlardan biri belki bendim. O güzel binanın geri dönemeyeceğine dair korkum vardı. Korktuğum olmadı. Türkiye’nin en tarihî okullarından birisinden mezunuz. Kapıdan girince başka bir atmosfer bizi kaplardı.” diyerek okuluna duyduğu bağlılığı dile getiriyor.

Bir İmkân Varsa Binlik Planımız Var

Bu şevk ve istekle mezun olduğu 1987 yılında iş hayatına adım atar Adil Özyiğit. İlk önce bir arkadaşı ile geri dönüşüm sektörüne yönelik bir proje hazırlar. Makine almak için İstanbul’a giderler. Türkiye’nin en büyük sanayi kuruluşlarından BMC’nin kapısını çalarlar. Özyiğit, daha sonra hammadde üretip oyuncak işine girer. Adil Özyiğit, şöyle anlatıyor oyuncak sektörüne adım atmasını: “Hayata dair beklenti beni üniversiteden ziyade ticarete itti. O gençliğin verdiği şevkle çıtayı yüksek tuttuk. Bir imkânımız varsa binlik plan yapmıştık. Babam hep destek verdi. Sonra geri dönüşüme bilgi ve becerimizin yetmeyeceğini gördük. Üretim ve oyuncak işine odaklandım. Babamın yurtdışı gezilerinden dönerken bana getirdiği oyuncaklar, kimsede olmayan oyuncaklardı. Bu işe girmemde tüccar bir babanın katkıları oldu. Babamla çok güzel bir baba-oğul ilişkimiz vardı. Annem de tüm maddi birikimlerini işe girerken bana verdi. Mezun olduğum yaz, ikinci sınıf deftere tabi olarak ticarete başladım. 1987’de oyuncak ile başladım ve hâlâ oyuncak ile devam ediyorum.”

Oyuncak işine başlamalarından kısa süre sonra Körfez Savaşı çıkar. Babasının uyarılarına “Irak nerede, biz nerede?” diye kulak asmaz Özyiğit. Ama ekonomideki savaş kaynaklı kriz, bir iş yaparken yurtdışı faktörünün ne kadar önemli olduğunu öğrenmesini yol de sağlar.

Hedef E-Ticareti Güçlendirmek

Adil Özyiğit, sahibi olduğu Dilay Oyuncak ile oyuncak imalatı ve ticareti yaptıklarını, bütün sanal pazarlarda var olduklarını belirterek Ege Serbest Bölgesinde altyapısını hazırladıkları bir tesiste, ithalat ve imalatı e-ticaret ile birleştirecekleri bir yatırım yapacaklarını ifade ediyor. İzmir’in coğrafi olarak çok şanslı bir bölgede olduğuna vurgu yapan Özyiğit, üretim gücünü kullanarak buradan dünyaya satış yapacaklarını ve özellikle sanal satış ayağına ağırlık vereceklerini anlatıyor.

Kızının hukuk fakültesinde okuduğunu, oğlunun da makine mühendisi olmak istediğini söyleyen Adil Özyiğit, nasıl kendisinin hayallerine ailesi sahip çıktıysa, kendisinin de çocuklarının hayallerine sonuna kadar destek verdiğini dile getiriyor.

Meslek Lisesi Mezunu Gençlere İş Kredisi

Sosyal sorumluluk projelerine ağırlık verdiklerini kaydeden Özyiğit, oyuncak da olsa silaha hayır dediklerini, silahların birebir modellerini satmadıklarını ifade

ederek, şu bilgileri veriyor: “Kurucu yönetim kurulu üyesi olduğum Yürekten Dokunuşlar Derneği ile oyuncak silahını getiren erkek çocuklara top, kitap gibi hediyeler veriyoruz. Pedagoglar bize eşlik ediyor. Amacımız çocukları eğiterek kadına şiddete karşı çıkmak. Dernek olarak meslek lisesi mezunlarımıza geri ödemesiz şekilde mikro kredi vereceğiz. Projemiz hayata geçmek üzere. Altyapı çalışmasını bitirdik. 10 bin liraya kadar işe başlangıç kredisi vereceğiz. Tekstil, gıda, imalat sektöründen arkadaşlarımız da bize destek olacak. İlk etapta, öncelik kızlarımıza olmak üzere 15 gence destek olmayı planlıyoruz.”

Üç Yılda Yepyeni Bir Çınarlı

İzmir Ticaret Odası yönetim kurulu üyesi, İZSİAD üyesi, Lider Yaratıcı Katılımcılar Derneği üyesi ve Çınarlı Meslek Lisesi Protokol Yürütme Kurulu üyesi olduğu bilgisini veren Adil Özyiğit, bu görevlerinde meslekî eğitim için çalıştığını ifade ediyor. Özyiğit, sivil toplumdaki hizmetleri hakkında şu bilgileri veriyor: “Sayın yönetim kurulu başkanımız Mahmut Özgener ile birlikte eğitim faaliyetlerimiz son derece önem kazandı. En önemli konunun eğitim olduğuna inanıyoruz. Odamızda kurulacak meslekî eğitim komitesi ile çocukları hayata hazırlayıp firmaların ara eleman ihtiyacını karşılamayı amaçlıyoruz. Çınarlı Meslek Lisesinde İZTO’yu temsilen yönetim kurulu üyesiyim. Orada devrim niteliğinde projeler yapılacak. İZTO, Ege Bölgesi Sanayi Odası, İzmir Ticaret Odası, Deniz Ticaret Odası projenin içinde yer alıyor. Duayen bir meslek lisesi mezunu olan ağabeyimiz İbrahim Gökçüoğlu işin başında. İzmir Büyükşehir Belediyesi, okul binalarının tadilatı ile ilgilendi. Biz makinelerin alımlarını tamamlıyoruz. Önümüzdeki yıl ile ilgili planlamalar bitti. Üç yıl içinde yepyeni bir Çınarlı Meslek Lisesi ortaya çıkacak. Gençlerimiz son derece kabiliyetli. Bu işe ailelerimizi de inandırmalıyız. Oradan iyi yetişmiş elemanlar mezun edersek ortaya bambaşka bir İzmir çıkar.”

Kilit Rol Ailelerin

Çocukların meslek lisesini seçmesinde kilit rolün ailelerde olduğunu savunan Adil Özyiğit, şu görüşleri dile getiriyor: “Bütün ailelerin çocuklarına inanması, güvenmesi ve sevgi içinde onlara yol göstererek meslek liselerine yönlendirmesi gerekiyor. Meslek liseleri de onlara sa-nayide ve ticari hayatta çok başarılı olacağı, kazanç elde edeceği bir yol çizecektir. Bugün Mithatpaşa mezunu bir çocuğumuz bir firmada bir makine mühendisinden iki kat fazla maaşla iş bulabiliyor. Bunu kesinlikle bilginin, eğitimin ne kadar önemli olduğuna inanan birisi olarak söylüyorum. Bu okullar Türk sanayisi ve Türk ticaret hayatı için çok önemli okullar. Aileler bu çocukları motive edip yönlendirmeli. Çünkü çocuklarını en iyi bilen onlar. Bu ülkenin geleceği meslek liselerinden geçiyor.”

AHMET KÖSTEM

O zaman İzmir'in sanayisi Kızlarağası Hanı'ndaydı. Orada dökümcü Giritli Ali Usta vardı. Ben piyasada onun yanında yetiştim. Sonra TCDD'ye girdim. Keşke girmeseydim. Arkadaşlar dışarıda büyük sanayici oldular. Ben memur gibi çalıştım durdum

Demiryollarının İcatçı Ustası

Ahmet Köstem, 84 yaşında bir delikanlı. Mithatpaşa'da okuyup sanayiciliğe atılan ve İzmir'in sanayileşmesine öncülük yapan bir kişi. Mithatpaşa'dan mezun olduktan sonra, önce sanat okulunda öğretmenlik yapıyor, ardından Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarında (TCDD) çalışıyor. Daha sonra da sanayiciliğe adım atıyor.

Köstem, kendisini hayatta hep yeni bir şeyleri keşfetmenin heyecanının yönlendirdiğine inanıyor. Eskilerin "icat çıkarma" sözüne inat, hep yeni bir şeyler icat etmekle geçmiş ömrü. Köstem, "İcat ruhu meraktan geliyor. Hâlâ bu yaşta evde gemi maketleri yapıyorum. Görseniz hayran kalırsınız!" diyor.

Ahmet Köstem ile soğuk ama pırıl pırıl bir Urla öğle sonrasında deniz kıyısında konuşuyoruz. Çakmak çakmak gözleriyle önce hatırlıyor, sonra anlatıyor heyecanla. Hatırlıyor dediğimiz de sözün gelişi. TCDD'deki maaşını kuruşuna kadar söyleyecek kadar unutmamış geçmişi.

Öğretmene Yumruk

Köstem, 70 yıl önceye dönüp Mithatpaşa'ya gidişini anlatıyor: "Ben 1930 doğumluyum. Doğma büyüme Bucalıyım. Babam Tekel Sigara Fabrikasında eksperdi. Atadan tütüncülük vardı. Biz de küçükken Buca'da tütün dikedik. Şimdiki Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesinin olduğu yerler bahçeydi o zamanlar. Orası İngiliz bahçesiydi. Bahçenin içinde karacalar, geyikler serbestçe dolaşırlardı. İlkokulu Buca'da okudum. İki okul vardı, birinci okul, ikinci okul diye. Gittiğim okul

Buca'da hastaneye giden yoldaydı. Okul, eski millî eğitim bakanı Hasan Ali Yücel'in eviymiş. Okul yapmışlar sonra. Mezun olduktan sonra ortaokula gitmek icap etti. Buca'da ortaokula kaydımızı yaptırdık. Ama sanat okulu bir hafta sonra açılıyordu. Ben açıkta kalmayayım diye okula kayıt yaptırdım. Kitabımızı alıp derse başladık. Ama bir taraftan da sanat okuluna kaydoldum. Esas onu okumak istiyordum. İlk dersimiz Türkçeydi. Ben kekeleyerek okurdum, okumam iyi değildi. Utangaçlık da vardı içimde. Öğretmen geldi. 'Aç bakalım kitabını, filanca sayfayı oku.' dedi. Ben kıpkırmızı oldum. Okumamak için 'Hocam benim kitabım yok.' dedim. 'Al yanındaki arkadaşının kitabını, onu oku.' demez mi. Ben başladım kekeleyerek okumaya. O kadar öğrencinin içinde heyecanlanıyorum. Öğretmen geçerken benim kafama bir tokat attı. Zaten okuyamıyorum. Kafama vurunca okuyabilir miyim? Ben artık kitabın sayfalarını bile unuttum. Hemen kalktım. Hocaya bir yumruk vurdum. Yere düşünce pencereden kaçtım. Bir daha o okula gitmedim, kitaplarımı da almadım. Bir hafta sonra sanat okuluna başladım."

Ahmet Köstem başladığında, okulda bölümler yoktur henüz. Bütün bölümleri dolaşır. Sabah ders, öğleden sonra atölye vardır. 3 ay dökümhane, 3 ay demirhane, sonra tesviyehane, soğuk demir atölyesi. En son atölyesi, sıcak demirhane olur. Orayı çok sever. 1941-1942'de okula girer ve 5 yıl okur. İkinci Dünya Savaşı'nın en ağır günleridir. Köstem'in hatıralarında İzmir Limanı'na zorunlu iniş yapan ve orada günlerce bekleyen

bir Alman deniz uçağı bile vardır. Köstem, şöyle anlatıyor o günleri: “Okulu çok seviyordum. Başarılı bir talebeydim. Matematğim çok kuvvetliydi. Kırık not hatırlamam. En kuvvetli dersim teknik resimdi. Hatta hocamız Mustafa Meriç beni salondan dışarı çıkartırdı, imtihana sokmazdı. Amaç diğer öğrencilerin kopya çekmemesiydi. En sevdiğim arkadaşım Halil İbrahim Hepşen’di. Sonra boru sanayi fabrikalarının müdürü oldu diye duymuştum. Ali Baş vardı. Bornova Ağaçlıyol’da (Üniversite Caddesi) benzin tankeri yapmaya başlamıştı. Atölye şefimiz İbrahim Çirmen’di. Onun damadı Mustafa Meriç’ti. Ne zaman atölyeye girdim, kendimi sanayide sandım. Ömer Usta, Hamdi Usta, bir de Kel Kerim vardı. Bunlar öğretmendi ama piyasadan geliyorlardı. Piyasa ustalarıydı. Onların yanına çırak gibi gidiyorduk. ‘Çekici ver, şunu ver.’ diye. Yaptığımız işlerin adı temrindi. Örneğin bir bıçak yapacaksa bir resim çizerdik. Hocaya götürürdük. O da not verirdi bize. Benim bütün notlarım 9-10. Hiç 8 olmazdı. Ortaokulda ne ders varsa, orada da vardı.”

5.18 Treni

Ahmet Köstem, Bucalıların çok iyi bildiği ünlü 5.18 treninin yolcusudur. Her sabah o trenle okula gider. Köstem, okula gidiş geliş serüvenini tatlı tatlı anlatıyor: “O zaman trenler 4.5 kuruştı. Buca’dan Alsancak’a kadar giderdi. Biz Kemer’de inerdik. Oradan Konak’a, hükümet binasına yürüyerek gelirdik. Sonra tramvaya binerdik. Tramvay Karantina’ya, okulun oraya kadar 1.5 kuruştı. Bazen tramvayın arkasına takılırdık. Okula da belki en erken giden talebe ben olurdum. Trenin belli saatleri vardı. Ona yetişmek gerekirdi. Daha sonrakine binsek geç kalırdık. Bir 5.18 treni vardı, meşhurdu o tren saati. Bir de 6.00 treni vardı. Bir sene tramvayın fiyatını 3 kuruşa çıkardılar da kimse binmez oldu. Okula yayan gitmeye başladık.”

Köstem, okulda yediği yemekleri de aradan uzun yıllar geçmesine rağmen hiç unutmamış: “Kızılay fakir talebelere yemek veriyordu o zaman. Bir gün kuru fasulye ve makarna yemeği çıkmıştı. Biz fakir olmadığımız için okul yemekhanesinde yemiyorduk. O gün bir arkadaş gelmemiş, beni aldılar yemekhaneye. İnanın o fasulyenin tadını hâlâ unutmuyorum. Kuru fasulye ama kıyma ile yapmışlar. Bir de düdük makarna. Hanıma arada ‘Yap bir kuru fasulye, kıymalı olsun.’ derim.”

Köstem, okul yıllarında spor da yapar. Hem güreş hem de boks ilgi duyduğu spor dallarıdır. “Boks daha fazla yaptım. Hatta hocamız Galatasaraylı Küçük Erol’du. Demirspor Kulübünde lisansımız vardı. Çok dayak yedik, çok da attık.” diyor.

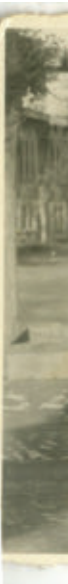
1947-1948 döneminde mezun olur. Okulda son sene bir kurum hesabına okur herkes. Köstem’e de Millî Müdafaa, yani askeriye düşer. Okuldan mezun olduktan sonra 2 yıl staj vardır, sonra da Ankara Teknik Öğretmen Okuluna imtihana gidilir. Sınavı kazandığınız zaman da asaletiniz onaylanır. Köstem, önce eski Sümerbank Fabrikasının olduğu Darağacı’ndaki bir demirci ustasının yanında çalışır, sonra Bilecik’te öğretmenlik yapar.

Boksör Öğretmen

Demirci çıraklığı ve öğretmenlik günlerinin hatırları hâlâ Köstem’in zihninde capcanlı. “Darağacı’nda bir demirci ustası vardı. Onun yanına girdim. Bana 3 lira haftalık vermeye başladı. İyi paraydı.” diyor ve ekliyor: “İyi yetişmiştik zaten okuldan. Orada çalıştım biraz. Ondan sonra öğretmenliğe gittim. Bir yazı geldi bana. Yılbaşından önce gelirim, maaşımı alacaktım. Hemen elime bavulu alıp, doğru Bilecik’e vardım. Orada sanat okulu yeni açılıyor. Talebesi yok. Okuldan atılmış talebeleri toplamışlar. Güzel bir okul oldu sonra. Orada güzel günler geçirdim. Çocuklara çok şey öğrettim. Demir hocasıydım, teknik resim derslerine giriyordum. İki sene öğretmenlik yaptım. Askerliğe gittim, bir daha dönmedim. Çünkü öğretmenliği sevmedim. Ben çok disiplinliydim. Serttim. Boksörlük de yaptığım için döverdim çocukları. Sinek uça sesi duyarsın. O kadar sessizlik. Bir gün kar yağdı. Karın ağırlığı nedeniyle atölyenin çatısı çöktü. Hemen talebeleri pencereden dışarı çıkardım. Kimsenin burnu kanamadı. Bizim takımları ortaya topladım. Atölyeyi taşıdık. Bir hafta içinde diğer tarafta faaliyete geçirdik. Öğretmenliği şöyle sevemedim. Biri zengin, biri fakir iki talebe var. Birinin kitabı var, evde odası var ama tembel. Öte taraftan fakir öğrenci diğerinden fikren daha zengin. Ama sene sonu oldu mu öğretmenler toplantısı yapılıyor. Müdür diyor ki ‘Bir ton kömür aldı, buna sınıfı geçirelim.’ Ben geçirmem diyorum. O yüzden geçirmedim o çocuğu. Yapamadım. Ters geldi. Haksızlık olur diye düşündüm. Hâlâ haksızlığı sevmem. Öğretmenliği bıraktıktan sonra askere gittim.”

Her ne kadar sevemese de öğretmenlik dönemine ait tatlı anıları var Ahmet Köstem’in. Birini şöyle anlatıyor: “Ben okulda hiç iş önlüğü giymedim. Müdür bey, Turgutlu’dan Abdullah Halis Kavruk’tu. Bana bir iş önlüğü verdi. Ben yine giymiyorum. Bir gün bir bey geldi okula. Müdürün odasını sordu. Meğerse adam müsteşarmış. Adı Reşat Tardu. İş önlüğü giymediğim için beni talebe sanmış.”

Askerden sonra arayışları devam eder ve nihayet son-raki durağı TCDD olur. Burada işe başlaması ise ayrı bir

hikâyesidir: “Ben atölyede çok iyi yetiştim. Arkadaşlardan 10 basamak daha iyi yetiştim. Bir yerde sınav oluyordu. Gidip kazanıyordum. O zaman İzmir’in sanayisi Kızlarağası Hanı’ndaydı. Orada dökümcüler vardı. Giritli Ali Usta vardı. Ben piyasada onun yanında yetiştim. Para kasaları yapardı. Kızlarağası’ndaki Hisar Camii’nden gir, hemen sola dön, dar bir yol var. Dükkânı oradaydı. Sonra TCDD sınavlarına girdim. Kazandım. Keşke girmeseydim diyorum. Arkadaşlar dışarıda büyük sanayici oldular. Ben memur gibi çalıştım durdum.”

Trene Tenekeyle Su

Mithatpaşa’da o dönem motor dersleri de görmüş Köstem. O nedenle TCDD’de zorluk çekmez. Her çeşit kaynağı yapar. Şöyle anlatıyor TCDD yıllarını: “Atölye müdürü Harun Bey’di. ‘Deli Harun’ derlerdi. O zaman Fransız motorlu trenleri vardı. Mavi renkteydi. Çok su kaynatıyordu. Her istasyona 10 teneke su hazırlıyorlar. Tren Kemer’den Şirinyer’e gitti. İstasyonda durur durmaz orada ustalar radyatöre su atıyor. Tren Seydiköy’e (şimdiki Gaziemir) gidiyor, orada su atıyorlardı. Bunu çözmek için bir çabaya girdik. Füze yapacağız, füze dediğimiz de 40 santim çapında bir boru. 4 pervane. Motoru verdiler, dört kanat yaptım, kanadı motora bağladım, borunun alnına da motoru bağladık, motorlu trene yerleştireceğiz. Fikir bu. Ben evde yattığım yerde uyuyamıyorum. Sonra vazgeçildi bundan. Ama ben yine de izin istedim. Şefe ‘Bana izin ver, o parçayı motora yerleştireceğim.’ dedim. ‘Nasıl yapacaksın?’ diye sordu. Ben de ‘Sana ne, ben yapacağım.’ dedim. O zaman maşım 187 lira 35 kuruş. Eğer yerleştiremezsem masrafı kaç liraysa ödeyeceğimi söyledim. Şef, ‘Bana nasıl yapacağını anlat.’ dedi. Ben gene anlatmadım. Borunun şeklini değiştireceğim hâlbuki. Bir şeyler yapacağım. Bu konuda anlaşılmadık. O zaman ben de ayrılacağımı söyledim.”

Petrol Devinden Destek

Köstem, TCDD’den ayrıldıktan sonra 1970’li yıllarda kendi işini kurar. Bunun için amcası ona destek çıkar. Köstem, ilk işinin açtığı kapıları şöyle anlatıyor: “Çakır Tahsin derlerdi amcama. İş yeri Bitpazarı’ndaydı. Öyle üçkağıtçı bir adamdı ki. Arabanın içine ekmek koyuyor. ‘Al bu arabayı ekmek yersin.’ diyor. ‘Motor sıfır. Bana dua edeceksin.’ diyor. Yemin ediyor. Motorun sıfır olduğuna yemin ediyor. Hakikaten hiç motor yok yani sıfır. İçine gres yağı koymuş. Böyle bir adamdı. ‘Bana 3 bin lira vereceksin.’ dedim. Verdi. Gittim, kaynak makinesi buldum. Bir örs hediye etti. Doğrultma işini bilmiyorum. İzmir’de parmakla gösterilen bir usta buldum. İş yerimiz Kapılar semtindeydi. Dükkânı açtık. BP şirketinin müdürü vardı, Orhan Bey. Eski model Mercedes arabası vardı. Kapıları ters açılır. ‘Ahmet Usta, kapıları ters çevirebilir miyiz?’ deyince yaptım. Memnun oldu. İngilizler depoların içini polyester kaplayalım demiş. Müdür ‘Ahmet Usta atla gel.’ dedi. İzmir’de polyester yapanlar vardı. Gece çalışıyorlar. Gittim dikkatle baktım. Polyester malzemesi aldık. İlaçlarını aldık. Geldik, benim dükkânda dondurmak için tecrübe yaptık. İlk başta donduramadık. Sonra uzun uğraşlar sonunda başardık. Orhan Bey bana oradan iş verdi ve benimle ortak oldu. İstanbul’a tayin oldu sonra. Bana resim gönderdi. ‘Benzin pompası yapabilir misin?’ dedi. Ben bir tane yaptım. 29 firma birer numune yapmış. BP şirketinin İngiliz bir genel müdürü vardı. Benim pompanın önünde durmuş. ‘İşi bu firmaya verin.’ demiş. ‘Efendim o firma İzmir’den’ demişler. ‘Olsun, ambalaj (nakliye) parasını ayrıca verirsiniz.’ demiş.”

Ahmet Köstem, petrol devi BP’den siparişleri alır ama gerçek anlamda bir atölyesi bile yoktur. Şöyle anlatıyor Köstem: “Dükkân alçak. Çatı arka tarafa doğru iniyor. Arkaya gidince başın değer. Umum müdür İzmir’e geldi. Fabrikayı gezelim, demiş. Fabrika diyor adam. Biz ezildik büzüldük tabii. İstanbul plakalı bir araba durdu. İçinden indi müdür. Boyu 1.90. ‘Sen burada mı yapıyorsun bunları?’ dedi. 5 dakika kaldı böyle. ‘Tebrik ederim bu adamı.’ demiş sonradan. Sonra BP’nin araçlarını gönderdi. Yeni şoför mahalleri yaptım onlara.”

Ahmet Köstem, sonraki yıllarda işini ferforjeje çevirir. Sıcak demircilik çok iyi bildiği bir meslektir. 2001 yılında emekli olur. Ama emeklilikte de boş durmaz. Evinde gemi maketleri yapmaya başlar. İzmir kayığı, oğlu doçent doktor Levent Köstem’in Urla’da kurduğu müzede yerini alır. Ahmet Usta’nın 84 yıllık hayatının ustalık eseri olan bu kayık, Urla’daki müzede İzmirli beklüyor.

ALİ AKTAŞ (1940-2024)

"Okuldan mezun olduğumuz yıl Metaş fabrikasından bir mühendis geldi. O dönemin İzmir'deki en iyi fabrikasında çalışmak için bizi seçtiler. Fakat ben gitmedim. Soranlara kendi isimi kuracağımı söyledim"

Mithatpaşa Diploması Hayatını Değiştirdi

İzmir'de asansör denince akla gelen ilk isimlerden biridir Ali Aktaş. İkinci Dünya Savaşı'nın yokluk yıllarında dünyaya gelen Aktaş, bugün dünyaya asansör ve yürüyen merdiven ihraç eden Löher'in yönetim kurulu başkanı. Çalışma azmi ve enerjisi ilk günkü gibi devam eden Aktaş, bugünlere gelmesinin temelinde Mithatpaşa Sanat Enstitüsünün olduğunu söylüyor. "Bizi çok ezdiler ama iyi yetiştirdiler" diyen Aktaş, öğrencilik yıllarını hiç unutamıyor. Mithatpaşa'nın kendilerini hayata hazırladığını, orada öğrendikleri sayesinde iş yaşamında cesur adımlarla ilerlediğinin altını çizen Aktaş, "Mithatpaşa'da okumasaydım, kesinlikle bugün çok farklı bir hayatım olurdu." diyor.

Çocukluğunu ve onda bıraktıklarını şöyle anlatıyor: "Ben 1940 yılında, önceki adı Seydiköy olan Gaziemir'de dünyaya gelmişim. İkinci Dünya Savaşı nedeniyle o yıllar kıtlık yıllarıymış. Ben Bulgaristan göçmeni sekiz çocuklu bir ailenin yedinci çocuğuyum. Ailem 1890'lar da önce Bulgaristan'dan Konya'ya gelmişler. Rahmetli dedem Bulgaristan'dan hacca gittiğinde İzmir'e uğramış. Bulgaristan'a döndüğünde İzmir'e gitmemizi vasiyet etmiş. Bizim aile olarak İzmirli olma öykümüz bu. Ben tütün tarlasında yetiştirdim. Beş yaşından itibaren çalışmaya başladım. Çiftçilik yapar, hayvan güderdim. İlkokuldan sonra, 1952 yılında Mithatpaşa'ya yazılmam ile birlikte hayatım değişti. Yoksa büyük ihtimalle çiftçiliğe devam edecektim."

Zor Şartlarda Okudu

Mithatpaşa Lisesinde çok zor şartlarda okuduğunu belirten Aktaş, o yıllarda Gaziemir'den Mithatpaşa'ya gelmenin çok meşakkatli söylüyor. Her gün Gaziemir'den

sabah 6 trenine binen Aktaş'ın treni kaçırmaması hâlinde İzmir'e başka bir vasıta ile gelme ihtimali de yoktur. Bu yüzden okul yılları boyunca büyük bir stres yaşar. Treni kaçırdığı ender günlerde kum kamyonları ile Eşrefpaşa'ya geldiklerini, oradan da okula kadar yürüdüklerini söyleyen Aktaş, okula gidiş öyküsünü şöyle anlatıyor: "Benden bir büyük ağabeyim de Mithatpaşa Sanat Enstitüsüne gidiyordu. Ben de bu vesile ile meslek sahibi olmak, kısa süre içinde hayata atılmak istiyordum. Ailem yoksuldu. Benim de daha iyi bir hayat için okumaktan başka şansım yoktu. 1952 yılında okula kayıt oldum. Demir-doğrama bölümünü tercih ettim. Okula kayıt olduğumuzda ilk önce marangozhane, demirhane ve tesviyehaneyi gezdirdiler. Zaten ilk yılın ilk döneminde tesviyehanedeydi, ikinci döneminde ise demirhane ve marangozhanede eğitim aldık. Ben ikinci sınıfa demirhanede başladım. Liseye geldiğimde ikinci sınıfta iki dersten bütünlemeye kaldığım için o yıl piyasada iş yapmaya başladım."

Kestanepazarı'nda İşe Başladı

Önce Kemeraltı'ndaki Kestanepazarı'nda, Demirci Ahmet Usta'nın (Ahmet Özpolat) yanında çalışmaya başladığını söyleyen Aktaş, o dönem iyi para kazandığını vurguluyor. Aktaş, o günlerde haftalıklarını da babasına vermiş: "Burada çalışırken, bütünlemeye kaldığım dersleri de vermek için yine okula gidiyordum. İki dersi sonunda verdim. Okulda yoksul çocuklara yemek verilirdi. Bizde öylelikle okulda öğle yemeğimizi yedik. Tabii bu yemek için de çalışmamız gerekiyordu. Biz de seve seve çalışıyorduk. Bu şekilde iki yıl daha geçti. İki yıl daha okusaydım yedek subay olacaktım. Gündüz okula gidiyordum, gece çalışıyordum. Yine Kemeraltı'nda

Birinci Beyler’de çalıştım. Soba yapıyordum. Harçlığımı çıkarıyordum.”

“Kaçamak’ı Çok Severdik”

Mithatpaşa Lisesine gittiği dönemde Seydiköy Yeşil Mahallesi’nde oturduklarını, sekiz kardeş oldukları için gece kardeşlerinden biri gelme bile evde yokluğunun fark edilmediğini söyleyen Aktaş, o yıllarda hastalıkları da evlerinin damının akmasını da önemsemezmiş. Evlerinin bin 500 metrekarelik bir arsada olduğunu, arsada kuyularının ve çok sayıda meyve ağaçlarının olduğunu anlatan Aktaş, “Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi birinci sınıfına gittiğimizde annem bize evde çoğunlukla mısır unundan yapılan kaçamak denilen bir hamur işi yapar, üzerine tereyağı gezdirirdi. Bizde onu iştahla yerdik.” diyor.

METAŞ’ın İş Teklifini Kabul Etmedi

Okula ara verdiği dönemde Ahmet Usta’nın yanı sıra Kaynakçı Arap Musa’nın da yanında çalıştığını söyleyen Aktaş, burada kaynakçılığı öğrendiğini ve iş hayatında kendisinin hâlen Kaynakçı Ali olarak anıldığını vurguluyor. O yıllarda ne iş varsa yaptığını belirten Aktaş, şunları söylüyor: “Benim yapmadığım iş kalmadı o dönemde. Ailemden kalan bir maaş ya da gelirimiz yoktu. O nedenle çalışmak zorundaydık. Okuldan mezun olduğumuz yıl METAŞ’tan bir mühendis geldi okula. O dönem, İzmir’deki en iyi fabrika olan METAŞ’ta çalışmak için bizi seçtiler. ‘Ben METAŞ’a gelmem.’ dedim. ‘Sen niye gelmiyorsun?’ diye sorduklarında ise onlara ‘Ben kendi işimi kuracağım.’ dedim. O zaman mühendis ‘Ulen, senin ayağında ayakkabın yok, nasıl kendi işini kuracaksın? Herkes METAŞ’a girmek için bana rüşvet veriyor, sen gelmiyorsun.’ diye bana çıkıştı.”

Kaynakçı Ali

Piyasada bir süre çalıştıktan sonra “Kaynakçı Ali” diye anılmaya başladığını ve bu nedenle İzgi Asansör firmasındaki kaynakçı ihtiyacı üzerine asansör sektörü ile tanıştığını anlatan Aktaş, İzgi Asansörlerinin sahibinin de okulda öğretmen olduğunu ve kendisine bu işi yapabileceğini söylediğini anlatıyor. O zamanlar hocadan çok korkulduğu için hocaya bilgi satmanın ayıp olduğunu söyleyen Aktaş, şöyle anlatıyor: “İthal edilen asansör kapılarını yaptım. Bana hocam ‘Burada çalışmak için yevmiye ne istersin?’ diye sorduğunda, ben ‘35 lira isterim.’ diye cevap verdim. Ama o dönemde İzmir Fuarı açılacağından bir ay müsaade istedim. Orada o yıllarda çok iyi para kazanıyordum. Fuarda yüzen kayıklar benim eserimdir. Çocuk bahçesi yaptım. Oradaki ustam ‘Sen bunca şeyi nereden öğrendin?’ diye sorduğunda ben de gururla ‘Mithatpaşa Lisesi mezunuyum.’ diye

yanıt verdim. İzgi Asansörlerinde fuardan sonra çalışmaya başladım. İlk yılın sonunda atölye şefi oldum. Kahramanlar’da Kayalıoğlu Apartmanının altında 70-80 metrekare bir yerde üretim yapılıyordu. Sabah saat 6 treniyle Alsancak’a gelirdik. Oradan Kahramanlar’a kadar yürürdük. O yıllarda elektrik konusunda yetersiz olduğumu gördüm ve iki yıl Çınarlı Teknik ve Endüstri Meslek Lisesinde elektrik eğitimi aldım. İki yıl gündüz çalıştım, gece elektrik bölümünü okudum. Benim o yıllarda aylık maaşım 1000 liranın üzerindeydi. Kardeşim ise Betontaş firmasında 240 lira maaş alıyordu. Ben evimize ilk elektriği de Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinden mezun olduğum yıl bağlatmıştım.”

“Ali Usta Yapar”

Askere gidip geldikten sonra Kıbrıs Şehitleri Caddesi’nde Sevinç Pastanesi’nin bulunduğu hanın altında ilk atölyesini kurduğunu belirten Aktaş, o günlerde asansör tamiratına da başladığını ifade ediyor. O zamanlar asansörlerin Türkiye’ye ithal geldiğini belirten Aktaş, şunları anlatıyor: “O dönemlerde asansör tamiratında ustalaştım. Asansörlerde bir sorun olsa ‘Ali Usta yapar’ deniyordu. Kordon’daki apartmanların yeni yükseldiği, Hatay’ın yeni kurulduğu dönemlerdi. 1967 yılına kadar böyle gitti. Sonrasında asansör üretimine başlamak için Gaziemir’de Löher’i kurdum. İlk yıllarda Aktaş markasını kullanıyordum. O yıllarda iş yaptığım müteahhidin biri bana ‘Yabancı bir isim koy’ dedi. Ben de bunun üzerine en sevdiğim şeyler olan lale, öğretmen, Hatay, Edirne ve Rize’nin baş harfleri ile Löher markasını oluşturdum. 1972 yılında Halk Bankasından aldığım 350 bin TL kredi ile bir planya makinesi aldık. Kredi, büyüme ivmemiz arttı.”

“Mithatpaşa’ya Borçluyum”

Löher olarak bugün üç kıtaya ihracat yaptıklarını, İngiltere’de, Viyana’da kendilerinin ürettiği yürüyen merdivenlerinin hizmet verdiğini vurgulayan Aktaş, hedeflerinin ABD’ye ihracat olduğunu söylüyor. Bugünlere gelmelerinde Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinin katkısını inkâr etmenin mümkün olmadığını belirten Aktaş, son olarak şunları söylüyor: “Ben hayata Seydiköy’de başladım. Tütün tarlasına gidip, kuzularını koyunları güden sekiz çocuklu gariban bir ailenin çocuğuydum. Mithatpaşa’dan aldığım kültürle bugün İngiltere’ye ihracat yapıyorum. ABD’ye ihracat yapmayı hedefliyorum. Bütün bunları Mithatpaşa’dan aldığımız kültür ve ahlakla gerçekleştirdim. Mithatpaşalı dürüsttür, aklının ermediği işlere girmez bildiği işi yapar. Ben Mithatpaşalı olduğum için çok mutluyum. Bugünlerde alanımda bir marka isem ve bu noktalara geldiysem bunu Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesine borçluyum.”

ATILLA ÖZBEK

Baktım mı bir makineye, onu yaparım. Makine karşımda dursun yeter. Ben de onu çalıştırırım. Çalıştırdığım zaman içindeki sistemi hemen çözerim

Çin'i Fetheden Adam

Bundan 3-5 yıl önce bir İzmirli kalkıp da “Deri makineleri sanayinde dünyada söz sahibi olacağım.” dese, kimse inanmazdı. Deri makineleri nerede, Türkiye’deki teknoloji nerede! Hele hele İtalya gibi bir teknoloji devi varken, deri makineleri üretip dünyaya satmak olsa olsa tatlı bir hayal olurdu.

İşte İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi’ndeki fabrikasında deri makineleri üreten Atilla Özbek, imkânsız gibi görünen şeyi başardı. Bugün deri sektöründe dünyada Atilla Özbek’in ve firması Özdersan’ın adını duymayan yok. Herkes ona “Çin’i fetheden adam” diyor. Çünkü her alanda her ülkeyi istila eden Çin dalgası, deri makinelerinde Türkiye’ye uğramadı. Atilla Özbek, Çin istilasını göğüslediği gibi, deri sanayinde hızla ilerleyen bu ülkeye de çok sayıda makine satmayı başardı. İlk ihracatını 16-17 yıl önce gerçekleştiren Özbek, bugün 30 civarında ülkeye ihracat yapıyor. ÖZDERSAN, İtalya’ya deri makinesi ihraç eden dünyadaki tek firma.

Atilla Özbek, “çekirdekten yetişme” sanayicilerden. ÖZDERSAN’ı 1982 yılında kardeşleriyle beraber kuran Atilla Özbek hayat boyu hep çalışmış. Özbek’in başarısının altında, kaliteye verdiği önem, araştırma-geliştirmeye yaptığı yatırım ve elbette Mithatpaşalı yıllar yatıyor. Atilla Özbek ile İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi’ndeki fabrikasında buluşuyoruz. Sanayiciliğe ilk başlayan bir genç gibi heyecanla anlatıyor macerasını. Fabrikasını dolaştırırken de gururla gösteriyor yeni ürettiği makineleri. İlk kullandığı makineleri de sergilemeyi unutmamış Özbek.

Tornacı Hilmi’nin Oğlu

Atilla Özbek ile beraber Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesindeki yıllara, 1960’ların ortalarına gidiyoruz. Şöyle anlatıyor: “1950 doğumluyum. Benim okula girişim 1965-1966 dönemi. Ben, torna tesviyede okudum. Aynı zamanda makine ressamlığı yani teknik resim eğitimi gördüm. Annem babam Foçalı. Bizim ailede iş hayatı erken başlar. Bir çocuk ilkokul birinci sınıfa kadar yazları tatil yapar. Daha sonra karne alındıktan sonra çalışmaya başlar. Biz çocukken cumartesi de okul vardı. Öğlen karne alınınca eve gelirsin, sonra sokakta oynarsın. Pazar da tatil yaparsın. Pazartesi tekrar Foça’ya gitmek yok. Babam meşhur Tornacı Hilmi Usta. Basmane’de 9-10 metrekarelik ufacak bir dükkânımız vardı. Piyasaya tamir işi yapıyordu. Torna ve freze tezgâhlarının yapacağı tüm işleri yapıyorduk. O zaman yedek parça yok. Bir otomobilin aksının kırıldığı vakit geliniyordu. Aks kaynatılıyordu, işleniyordu. Şimdiki gibi servis, yedek parça yok. Babamın Macar malı tornası, Çekoslovak malı frezesi vardı. Frezeyi hâlâ elden çıkarmadık. Hatıra diye saklıyoruz.”

Küçük Demir Parçası Hayatını Değiştirdi

Baba Hilmi Usta, hayatın kolay olmadığına inandığından çocuklarını da adeta askerî bir disiplin içinde yetiştirmeyi tercih etmiş. Şöyle anlatıyor Özbek, o yılları: “Ben daha dükkâna gitmeden önce annem babama ‘Anneannesinin yanına gönderelim yazın.’ diyor. Babamın yanıtı ise ‘Sen benim işime karışma, dükkâna gelsin.’ oluyor. Şimdiki çocuklar gibi ‘gelemem baba’ yok. Hak getire. Gel dediği vakit, gideceksin. Dükkânda

babam iki santim kalınlığında bir demir parçasını aldı, bir gönye ve elmas uçlu çizcek ile çizdi. Testere ile biraz kestikten sonra bana 'kes' dedi. 'Ne lüzumu var, oksijenle keselim olsun bitsin.' dedim. 'Sana kes dedim' diye bağırdı. Sürekli düzgün kesmemi söylüyor. O zaman kara kuru çok zayıf bir çocuktum. Ya kestim ya da bitmediyse de kesmeme çok az kaldı, akşam yemekte bana 'Sana demir parçasını oksijenle kestirirdim, diğer tezgâhta da temizletirdim. Fakat sen bunu böyle kes, eğer buradaki yorgunluğu bilmezsen belki de ömür boyu bir baltaya sap olamayacaksın. Bu zorluğu bil ve oku.' dedi. Bütün kalbimle size itiraf ediyorum: Ben okuduysam ve yüksek tahsil yaptıysam testereyle o parçayı keserken yorgunluğumdan öldüğüm, bittiğim için yaptım. Kardeşlerim arasında en büyük benim. Üniversite bitinceye kadar her yaz o tatilini dükkân-da geçirdim. O dönem İzmir'in 5 büyük takımı Altay, Göztepe, Altınordu, Karşıyaka ve İzmirspor'du. Sanat okulunda ilk yıl cumartesi tesadüfen tatildi. Ben evde yatıyorum. Babam anneme 'Bugün ne yapıyor?' diye sordu. Annem maça gideceğimi söyleyince 'Sen söyle ona, yatacağı kadar yatsın, sonra çıksın dükkâna gelsin.' dedi. Emir büyük yerden. Kalktık dükkâna gittik."

Hilmi Usta'nın dükkânında pişen Özbek, daha sonra Mithatpaşa Sanat Enstitüsüne kaydını yaptırır. Artık sabah erken saatte Bayraklı'dan Alsancak'a, oradan Konak'a, Konak'tan da okula gider gelir. Her gün üç araç değiştirir. Sonraki yıllarda Hatay'a taşındıklarında işi kolaylaşır. Okuldaki 3 yıllık eğitimi oldukça başarılı şekilde tamamlar. Ortaokulu bitirdikten sonra babası ona 'Bak, arkadaşların düz liseye gidiyor. Ben senin iyi bir sanatkar olmanı, makineci, hatta mühendis olmanı istiyorum. Sanat okuluna gittim diye daha sonra bana sitem etme.' der ve sanat okuluna devam etme kararını babasıyla birlikte alır. O dönem imtihanla alınan okula Ege Bölgesi Sanayi Odasından götürdüğü bir belge ile girer Özbek. Bölümü de torna tesviyedir.

Hükümsüz Mahkûm

Özbek, "Ben orada kendimi 'hükümsüz mahkûm' olarak nitelendiriyordum." diyor ve sözlerine şöyle devam ediyor: "Sabah 8.00'de gidiyorsun. 4 saat ya atölye ya ders. Öğleyin yemek yiyoruz bir saat. Orada bir serbestlik vardı. Dışarıya da çıkabiliyorduk. Yemeği okulun kantininde yiyorduk. Saat 13.00'te tekrar gelip 5'te çıkıyorduk. Hava kararınca eve geliyorduk. Bu da seni disipline ediyor. Yarım günlük okullarda boş zaman seni başarısızlığa götürüyor. Burada tam gün eğitim. Akşam eve geldiğimizde de ders çalışmak lazım. Atölye öğlenden sonraysa yorgunluktan iflahın kesiliyor.

Yine de bana atölye hayatı çok hafif geldi. Ne de olsa oraya gidinceye kadar ilkokuldan beri 8 yıl tatillerimi babamın atölyesinde geçirmişim. Babam beni çok iyi yönlendirdi."

Okulda aynı zamanda piyasaya da iş yaparlar. Sene sonunda da döner sermayeden pay verilir öğrencilere. Özbek, şöyle anlatıyor: "Bize çeşitli işler yaptırılıyordu. Bir gün okulun konferans salonuna topladılar bizi. Mükemmel bir salondur. Benim hiçbir şeyden haberim yok. Her girene bir para veriyorlar. Bana da 'Seni tebrik ederiz.' dediler. Çıkardılar zarf içinde para verdiler. 'Biz düşkünler lisesi miyiz?' diye düşündüm önce. 'Nedir hocam?' diye sordum. 'Sen dünya kadar iş yaptın. Bu da senin paran.' dedi. O zaman ikinci yılımızdı. Üçüncü yılda biz daha çok keyif almaya başladık. 'Hocam para kazandıracak bir şey varsa verin.' derdik. Ferit Budak diye bir hocam vardı. 'Sen bu işi 3 ayda bitireceksin.' derdi. Tercih edilen bir elemandım. Bazı işlerle 15-20 gün, bazı işlerle 6 ay uğraşıyorduk. Torna olacak, planya olacak, tesviye olacak. Bize veriliyordu bu işler."

Sanayiciler Okulu

Özbek'in el becerileri iyidir ama beden eğitimi bir faciadır: "En berbat notum beden eğitiminden. Neredeyse sınıfta kalacaktım. Hoca bir kasa koyuyor, ben Allah'a sığınıp kendimi sakatlama pahasına atlıyorum üstünden. Hoca 'Seni basket takımına yazacağım.' diyor. Ben de 'Hocam basket kim, ben kimim!' diyorum. Bir atıyorum topu taş atar gibi. İlk dönem notum 4 geldi. Bizde 19 Mayıs hareketlerine girersen istersen yerinden kımıldama, sınıfı geçiyorsun. Yatıyorum kalkıyorum evde, rüyamda 19 Mayıs hareketlerini içime sindiriyorum. 17-18 hareket. Kesinlikle beni seçmesi lazım hocanın. Sonra atölye hocasının, beden eğitimi hocasının kayınbiraderi olduğunu öğrendim. Gittim atölye hocası ile konuştum. 'Hocam konu ders değil, makine işi hiç değil, daha büyük.' dedim. Hoca benim derdimi anladı. Nihayet 19 Mayıs hareketlerine seçildik de sınıfı geçtik."

O yıllarda Mithatpaşa'da okuyanların önemli bölümü bugün İzmir'in önde gelen sanayicileridir. O dönemin öğrencilerini Özbek'ten dinliyoruz: "Tabii İzmir piyasasında pek çok arkadaşım var aynı okulda okuduğumuz. Mustafa Dirin, sanat okulunu bitirdi. İbrahim Gökçüoğlu ile aynı sınıfta okuduk. Tuncer Vardarcı bizim sınıftaydı. Benden önce pek çok isim var. Çoğu işini kurdu. Benim amcam Zeki Özbek de sanat okulu mezunu. O da babamla beraber işini kurdu. O zamanlarda o okula gidip de mezun olduktan sonra piyasada her türlü işe girme cesaretine sahiptin. Biz sonra üniversiteye gittik.

Teknik resme profesör geliyor, hak getire. Dişli hesaplarında en profesyonele taş çıkartırsın. Bunu içimize sindirerek öğrettiler. Teknik resmi öğrendim. Hesapları öğrendim. Meslek işlerini öğrendim. Piyasa senden ne isteyecek başka. Piyasa seni cesaretlendirecek. ‘Gel bakalım, şunu da yap, şunu da yap.’ diye. Mithatpaşa’dan mezun olur olmaz her türlü tezgâhın başına geçecek öğrencilerdik.”

“Arkadaşlarına İmrenme”

Özbek’in okul hayatı vardır ama sosyal hayatı hiç yoktur. Hayatı okul ve iş ile sınırlıdır. Dükkânda çalışırken arkadaşları gelir kimi zaman, babalarının arabalarını alıp gezmeye davet ederler Atilla Özbek’i. Şöyle anlatıyor hatıralarını: “Bana ‘Çalış çalış nereye kadar?’ derlerdi. Onlara imrenmemek mümkün değildi. Babam ‘Söyle arkadaşlarına buraya gelip gitmesinler, sen de onlara imrenme.’ dedi. Rahmetli babam iyi ki böyle yetiştirdi. Benim mantığım başka, onların bambaşka. Biz manifaturacı, ticaret erbabı değiliz. Bizim iş öğrenmemiz lazım. Okul hayatım kayıpsız oldu. Matematik, teknoloji, kimya, meslek dersleri. Ben tarih, sosyal bilimlere meraklı bir öğrenci olamazdım. Bana problem ver, düşün de. Allah rahmet eylesin, Türkan Güleç adında müthiş bir öğretmenimiz vardı. Matematik öğretmenimizdi. Yüzünü bir kez gülerken görmedim. Kapıdan girince hepimiz hazır ol pozisyonundayız. Kravatın yoksa seni dışarı atar, bir de sıfır verirdi. Müthiş ödev veriyordu. Teker teker dolaşıyordu. Öğretiyordu ama müthiş de korkuyorduk. İlk imtihanını yaptı. Sonuçları okuyordu. Ben anlayamadım kaç aldığımı. İnanın parmaklarım titreyerek ‘Hocam kaç aldım, tekrarlar mısınız?’ dedim. 8 almışım. Eve geldim. Anneme ‘Bu hocadan 8 aldysam bu iş bitti.’ dedim.”

Maç Yerine İş

Meslek lisesinde yazın da staj dönemidir. Ya bir işletmede ya da okulda staj. Ama stajlardan kaçma şansı olmaz Atilla Özbek’in. Şöyle anlatıyor: “Rahmetli babam çalışmaktan başka bir şey bilmezdi. Ben de hiç tatil yapmadım. Hiç unutmam Göztepe stadyumunda maçlar vardı. Genç takımlar turnuvası. Bir dönem hem okulda hem dışarıda staj yapıyorduk. Okul dönemindeki stajda öğleden sonra maç vardı. ‘Baba İtalya takımlarıyla Göztepe’nin maçı var.’ dedim. Bana ‘Sen okula git, seni İtalya’ya maça gönderirim.’ dedi. Ben hayatta bugün bu başarı grafiğini elde ettiysem, babamın aşırı derecedeki kontrolü sayesinde elde ettim. Kendisi müthiş bir sanatkârdı. Kafası da çalışıyordu. Biz de meraklıydık. Yetişmemizdeki etkisi büyük oldu.”

Mithatpaşa’daki başarıda hocaların bilgileri ve disiplinleri etkilidir. Özbek, şöyle devam ediyor: “Sanat okuluna körpecik bir beyinle gidiyorsun. Bizim dönemimizdeki hocaların öğrenciler üzerinde hissedilir bir otoritesi vardı. O otoriteden dolayı öğrenci hem meslekî derslere hem atölyeye hem de ressamlığa iyice odaklanıyordu. Zaten çok gençsin. 16 yaşındasın. 3 yıl sanat okulunda teorik ders öğreniyorsun, pratik öğreniyorsun. Bir de o yıllarda hocalar tezgâhın başına geçip her işi yapabilecek nitelikteydi. İyi bir ustanın yapabileceği derecede ustalık kabiliyetine sahiptiler. Eğer iyi bir öğreticiyse sana da iyisini öğretiyor ve senden istiyor. Sen de ay-nısını yapıyorsun. Öğretmen tezgâhın başına geçip bir kare vidanın erkek tarafını ve somununu işliyordu. Bu başlı başına bir iş. ‘Hadi bakalım siz de geçin işleyin.’ diyordu. Okulda bu denli hassas bir işi yapabiliyorsanız piyasaya çıktığınız zaman çok kolay şekilde adapte oluyorsunuz. Çok değerli makine ressamlığı hocaları vardı. Teknik resim bu işin teorisinin başlangıç noktası. Okumasını bilmiyorsan, çizemiyorsan sen bir yere kadar varsın demektir. Çünkü o yıllarda piyasalarda pratikten yetişme insan aranırken, o yıllardan sonra sanat okulu öğrencileri talep edilmeye başlandı. Mühendislik mezunları çok sonra gündeme geldi.”

Üniversite Mezunu Kaynakçı

Mithatpaşa’yı başarıyla bitiren Atilla Özbek, eğitimini bu noktada bırakmaz. Bir adım daha ileri gider. Ege Üniversitesi makine mühendisliği bölümünü kazanır. Diplomasını bir kenara koyar. Çünkü Özbek için diploma değil, meslekî bilgi ve mesleği sevmek daha önemlidir. Şöyle bir anısını anlatıyor Özbek: “Mühendis olduktan sonra dükkâna geldim. Bir kaynak işi geldi. Ben de yapıyorum. Rahmetli amcam ‘Senin ne işine kaynakçılık?’ dedi. Ben de amcama ‘Öyle deme, yarın bir gün iş gelir, dükkânda kaynakçı olmaz.’ yanıtını verdim. Üniversiteden mezun olduktan sonra da her türlü makinenin başında çalışmak için çaba gösterdim. O hırs hâlâ devam ediyor. Sen her türlü tezgâhta çalışırsan, işi fevkalâde öğreniyorsun.”

Atilla Özbek, mezun olduktan sonra kendisini aile işletmesinin içinde bulur. Babası Hilmi Özbek ve amcasının kurduğu Özbek Makine, piyasada kimsenin el uzatamadığı işleri üstlenir. Yaptıkları iş tamiratçılıktır ama bir tür imdada yetişme işidir. Özbek, “O zaman ‘Bu kırılmış, yenisini al.’ diyemezsin. Yedek parça İngiltere’den, Amerika’dan gelecek. Bizim işimiz bir hastanenin fizik, kalp, karaciğer bölümü vardır ya, öyleydi. Adeta acil servis.” diyor.

“Kendimizi Koç Sandım”

Basmane'deki 9 metre karelik dükkândan, önce yine aynı yerdeki 70-80 metre karelik bir yere taşınmaları, ardından Bornova Ağacliyol'daki 750 metre karelik yeni yerlerine geçmeleri inanılmaz bir sıçramadır Özbek için. Özbek, sanayicilikteki ilk zamanlarını şöyle anlatıyor: “Bornova'da Coca Cola'ya yakın bir yer aldık. Biz oraya gidince ‘Koç mu yoksa Sabancı mı olduk?’ dedik kendi kendimize. Yer 3 bin metre kare. 750 metre karelik bölümünü kapattık. Ben muhtelif tezgâhlarla çalışıyorum. Bizim yanımızda çok iyi bir usta vardı. Çocukluktan beraber yetiştik. O usta ile bir resim üzerine tartıştık. O haklı çıktı. Ama bu bana çok koydu. Kendini tatmin etmek için beni bir tür sınava tabi tutuyor. ‘Vay anasını!’ dedim. Müthiş üzüldüm. O gün kara gündü. ‘Bunun da üstesinden gelmek lazım.’ dedim. Bir tek şey yapmak lazımdı. Bir adama iş mi verilecek, ben kendim gidip çalışıyordum. Kısa sürede çok açıldım. Bir adama iş tarif ederken, eksiksiz tarif etmesini öğrendim.”

Ama yaptıkları işin sonu yoktur, Özbekler de ilerledikçe ilerler: “O zamanlar CNC tezgâhları yok. İşler ömür tüketiyor. Biri kapıdan giriyor. Ne olduğu belli değil. Malzemesini bulamazsın, gördüğünü yapamazsın. Sonra ihalelere girmeye başladık. Amcam Batman Petrol Rafinerilerinde uzun zaman çalışmıştı. Sondajı da bildiği için MTA, TPAO, DSİ'nin ihalelerine girdik. Tabii malzemeler yerin 500 metre altına gidecek. Hata yapmamak, kaliteli üretmek lazım. Türkiye'de ilk defa petrol pompalarını biz yaptık. Hatta babama ‘Oğlun seni iflas ettirecek, kanma bu çocuğa!’ diyenler oldu. Bu olumsuz yorumlar da benim sağlam şekilde yetişmemi sağladı.”

Yeşildere Macerası

1982 yılında Özbek ailesi bir yol ayrımına gelir. Aile ortaklığı dağılır. İşte o günlerde tesadüf eseri yeni bir umut ışığı doğar. Atilla Özbek, deri sanayi ile tanışır. O dönem İzmir, İstanbul ile beraber deri sanayiinin en güçlü olduğu yerlerden biridir. Özbek, şöyle anlatıyor: “Tanrı'nın bir lütfü. Aile ortaklığı dağılmadan bir yıl önce deri sanayisi ile tanıştım. Ben doğma büyüme İzmirliyim. ‘Dere dere’ derler, Yeşildere. Çalışmaktan başka bir şey bilmediğimiz için hiç gitmemiştim. Bir gün ‘Basmane kapısının önünden Fuar'dan minibüse binip Yeşildere'ye gideyim.’ dedim. Gitmedim tabii. Fakat bir gün dükkâna bir çocuk geldi. Elinde bir parça var, düzeltilmesini istiyor. Bizim de dünya kadar işimiz var. Bir sürü ihale almışız. Çocuğa ‘Senin işini akşam üstü yaparım.’ dedim. Getirdiği de 4-4.5 metre boyunda bir mil, ucu eğriydi. Düzeltip teslim ettim. Borcunu sordu,

‘Yok, yarım saat uğraştım sadece.’ dedim. Çocuk sonra tekrar aradı. ‘Abi ben tekrar geleceğim. Bunu takarken eğrilttim, ne olursun reddetme.’ dedi. Tekrar düzelttik. Borcunu sordu yine, ben de ‘Ustaya bahşiş ver, yeter.’ dedim. Çıkardı, bizim ustaya verdiğimiz maaş kadar bahşiş verdi. Hayatım boyunca unutamam. Çocuk ‘Abi gel bu parçayı birlikte takalım.’ dedi. Ben o zamana kadar ne bir deri fabrikası ne deri makinesi görmüşüm. Aldı beni, Yeşildere'ye götürdü.”

Tıraş Makinası

Atilla Özbek'in deri sanayisinde yolculuğu böyle başlar. Yeşildere'deki tabakhane'ye geldiğinde şaşkındır. Şöyle anlatıyor Özbek: “Ağustos ayıydı. Her taraf pislik içinde. Sinekler bombardıman uçakları gibi, biri iniyor biri biniyor. O zaman Yalı'da oturuyorum. ‘Denize nazır rakını iç, ne işin var buraya geldin.’ dedim kendime. Neyse biz parçayı taktık, taktık ama üstüm başım rezil. O saatte fabrikaya dönemem. Dolmuş da almaz. Çocuk beni eve bıraktı. Fakat beni bırakmadı. ‘Abi sen akıllısın, biz de bu makineleri yaptırıyoruz, gel sen yap bu makineleri.’ dedi. Aldı beni, birkaç deri fabrikasına götürdü. İşte Turgut Aktınmaz ile deri sanayine girişimiz böyle oldu. Ben 32 yaşındaydım. Ancak babam ile amcamı ikna edemedim. Aradan 10 ay geçti. Bazı sebeplerden ailede ayrılık söz konusu oldu. Ben de kardeşim de bir çalkantı olduğu zaman durmayız, gideriz. ‘Tamam’ dedim, ‘bize hürriyet lazım’. Aynı işe devam etsek karşımızda amcamız var. Kalktım Turgut Aktınmaz'a gittim. ‘Her türlü makineyi yaparım, siz ne istiyorsunuz söyleyin.’ dedim. Oysa elde avuçta bir şey yok. Ceketini alıp çıkıp gitmişiz. Sonra borç harç iki torna, bir tane matkap aldık. ‘Bana öyle bir makine söyleyin ki herkesin yapmadığı bir şey olsun ama herkesin ihtiyacı olsun ve stokta olmasın.’ dedim. ‘Tıraş makinesi yap.’ dediler. Aldılar beni, dolaştırdılar. Ölçü almak için bir fabrikaya gireceğim, sokmadılar. Salhane'de merhum Ersin Faralyalı'nın (eski enerji bakanı) Kısmet Deri Fabrikası vardı. Ersin Bey, ‘Gelsin, biz destek veriyoruz.’ diyor. Otomatik tıraş makinesi deyince, bir deri fabrikasının kalbi. Koca İzmir'de üç tane var. Makine boştayken ölçülerini aldım. Onlar gündüz çalışıyor. Sonra ben fabrikaya gidiyorum. Önce makineyi temizliyorum. Gece 03.00'lere kadar ölçü alıyorum. Bu iş 7-8 ay sürdü. Ben ölçü alıp resim çiziyorum. En küçük kardeşim de tezgâhta çalışıyor. Bu ara Ersin Bey, yurtdışından ikinci el makine almış. Ama makine parça kırıyor. Hemen beni çağırıyorlar. Gece yarısına kadar çalışıp parçayı takıyoruz. Sabah arıyorlar, ‘Ne zaman gelip takacaksın?’ diye. Biz de ‘Kardeşim, yapıp taktık bile.’ diyoruz.”

Faralyalı'dan Yardım Eli

Özbek ve kardeşi Bornova'da 100 metrekarelik bir dükkânda ÖZDERSAN'ı kurar. Ama inanılmaz bir para sıkıntısı çekerler. Her ay 150 lira tezgâh borcu. Elde avuçta yok. Arkadaşları bayramda 5 yıldızlı otelde eğlenmeye gitmeye karar verir. Özbek'in cevabı "Ben gelemem, bayramda yersek işe otomobille değil otobüsle gideriz." olur. O sırada hızır gibi Ersin Faralyalı imdada yetişir. Oradan ayda 400-500 lira gelir. Makine imalatında da Ersin Faralyalı "Ben sana parayı vereyim, sen bana ödersin." teklifini getirir. Özbek, onunla olan hatıralarını şöyle anlatıyor: "Çok girişimci biriydi. Hayatımda çok büyük etkisi var. Ersin Bey'den tamirattan para kazanıyoruz, bir de makine için 300 lira verecek. O zaman arkadaşlarıma telefon açtım. 'Haydi, bayram tatiline gidiyoruz.' dedim. Ama 5 yıldızlı otele değil, motele. Hanımlar yemekleri pişirecek. Bodrum'da yanıma aldığım krokileri çalıştım. Millet denize gidiyor, ben elimdeki krokileri temize çekiyorum. Tabii makineyi bitirdik. Ama elimiz ayağımız titriyor, nasıl çalışacak diye. Makine tuttu. Ersin ağabey beni çağırır. 4 bin lira verdi. Bu makineyi alıp orijinalinin yanına koyduk. Millet kıyamet gibi fabrikaya geliyor. Otomatik tıraş makinesi, savaşa giderken bir adamın topu tüfeği. Makinen yoksa küçükçük makinelerde bir ustaya esirsin."

"Soyoğlu'ysa Tamam"

Makine imalatı biter ama sıra satmaya gelir. Bu arada Yeşildere'de inanılmaz bir karşı propaganda başlar Özbek ve ÖZDERSAN aleyhine. Türkiye'nin farklı deri üretim bölgelerinden siparişler gelir ama İzmir'den bir türlü yeni sipariş alamaz Özbek. Ancak talihi bir anda tersine döner. Özbek, şöyle anlatıyor: "Bir gün oturuyoruz yazıhanede. Yazıhane dediğim merdivenaltı. İki kişi oturuyor, bir kişi dışarıda. Tabii içim acıyor, İzmir'e makine satamayacağız diye. 'Ben makine alacağım' diye bir adam girdi içeri. Ben, 'Bu garanti dolandırıcı.' diye düşündüm. Otomobiline baktık koca bir balina kasa Mercedes. Adamın adı Kamil Soyoğlu. Deri işinin babası. Tabii bunu sonradan öğreniyoruz. Çok kibar. 'Çocuklar sizi tanıdığımıza mutlu oldum.' dedi. 'Hem çeklerinizi vereyim hem de Yeşildere'deki ofisimi görün.' diye konuştu. 'Bize o kadar güveniyor ki buna layık olmalıyım.' dedim. Ben hemen Turgut Aktınmaz'ı aradım. 'Adam galiba dolandırıcı.' dedim. Adını sordu. 'Kamil Soyoğlu' deyince bana 'Atıllacığım bu iş burada bitti. Artık seni kimse tutamaz. Eğer Kamil ağabey geldiyse, arkadan diğerleri de gelecek.' dedi. Hakikaten diğer dericiler de

peşi sıra geldi. O zaman takım taklavat yok. 3-4 ayda bir makine çıkıyor. Şimdi biz aynı makineden ayda iki tane yapıyoruz. İşler bir başladı açılmaya. Sonra Anadolu'dan talepler geldi. Biz de deri sektörünü iyice öğrendik. Diğer makineleri de üretmeye başladık. Yerimiz dar geldi. Yanımızdaki boş yeri kiraladık. Avans alınca doğru gidip malzemeyi alıyor, ambarımıza stokluyorduk. Yağmur yağdığı zaman naylon serip altında kaynak yapıyorduk."

Çiğli'de İki Fabrika

İşler açıldıkça dükkân yetmemeye başlar. Yeni yer arayışı hızlanır. ÖZDERSAN'ın İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi'ne taşınma öyküsü de böyle başlar. Anlatmaya şöyle devam ediyor Özbek: "Bir akşam Kemal Baysak'ın yanına uğradım. O zaman Ankara yolundaki fabrikadılar. Yıl 1988. 'Bize yer lazım.' dedim. Haber vereceğini söyledi. Bir gün beni aradı: 'Sen baba yadigarısın. Birisi ödeme güçlüğüne düştü. Parayı verdin mi arsa senin.' dedi. O zamanın parasıyla Çiğli'de 8 bin küsur lirayı verdik, arsayı aldık. 1990'da fabrikayı bitirdik, İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi'ne taşındık. Hiç unutmam, rahmetli Cemal Dirin, her hafta 3-4 gün uğradı. Babamın yakın arkadaşıydı. Bir gün uğradığında 'ben bir kabahat yaptım, köşedeki yeri aldım.' dedi. Ben 'Bize de bir kabahat yap.' dedim. Fabrikamızın yanındaki arsayı gösterdim. Korkum biz talip olunca fiyat 5 iken 10 olacak diyeydi. 'Sen merak etme.' dedi. Arsa sahibi ile bizi ofisinde buluşturdu. Biz anlaştık, tabii adam arsasının yanında benim fabrikamın olduğunu bilmiyor. Ben parayı bir an önce vermeye çalışıyorum. Biz çay içerken arsanın bedelinin yarısı adamın hesabına yatmıştı. Allah nasip etti, hem burayı hem yandaki fabrikayı yaptık."

Aklı Fikri İhracatta

İşler iyi gidiyordur. Ama Atilla Özbek'in aklına yurtdışına makine yapıp satmak düşer. "Biz dışarıdan makine alıyoruz, neden satamayalım?" sorusunu sorar kendine. Paris'teki deri makineleri fuarına gider. Paris'teki fuar ona, dünyanın öbür ucundaki Çin'in kapılarını açar. Paris'teki fuardan Çin'e giden süreci şöyle anlatıyor Özbek: "Fuarda kafayı kıracağım. Orada yatacağım neredeyse. Fuara en önce ben giriyorum. En son ben çıkıyorum. Sonraki yıllarda biz de yurtdışı fuarlarına katılmaya başladık. Önce en zor pazar olan Çin'den başladık. 5 yıl hiçbir şey yapamadık. 5 yılın sonunda 'Tamam, buradan bize ekmek çıkmaz.' diye düşünürken üç günlük fuarın son günü bir makine satmayı başardım. Bir gün Hollanda'dan bir telefon geldi. Çin'de fabrikası olduğunu,

bizden makine almak istediğini söyledi. Ben adama iki makine gönderdim. Adam makineleri aldı. Ardından 10 makine, sonra 15 makine. Adam Çin'in Vakko'su, Beymen'i. Ondan sonra bir açıldı işler... Dericilerde 'O alıyorsa ben neden almayayım?' düşüncesi vardır hep zaten. Bu şekilde Çin pazarına girdik. Bu pazarda oldukça başarı kazandık. Her yıl Şangay, Hong Kong fuarlarına mutlaka gideriz." Ama Çin ile bitmez ihracat yolculuğu. Özbek, şöyle devam ediyor: "Çin'den sonra bize cesaret geldi. Türk Cumhuriyetleri patladı. Gelip gitmeye başladılar. İran iyi bir alıcı oldu. Dış ticareti artırmak için de özel organizasyonlar yapmaya başladık. Kalitemizi hissedilir derecede artırdık. Bugün Teksas'tan Avustralya'ya, Hong Kong'a kadar bizim makinelerimiz var. Daha sonra mekanik tezgâhları terk edip CNC otomatik bilgisayarlı makinelere ağırlık verdik. İstanbul'daki bir fuarda İtalyan müşteri geldi. Benden makine istiyor. Bin dolar düşük verdiği için satmıyorum. Nihayet beni ikna etti. Aldı makineyi, İtalya'ya götürdü. Makineyi kendine göre modifiye etmiş. Bir-iki ay kullandıktan sonra çıktı geldi tekrar. 'Şu makinelerden almak istiyoruz.' dedi. 3-4 sene boyunca ayda 4 makine sattık İtalya'ya. Bugün İtalya'ya deri makinesi satan tek firma biziz. Eğer benim makinem İtalya'da kullanılıyorsa, daha fazla mütevazı olmanın gereği yok. 17-18 senedir dışarı odaklanıyoruz. Yeğenim de işin başına geçince tüm dünyayı dolaşmaya başladık. Endonezya'dan bir süre önce sipariş geldi. Hindistan tamamen pazarımız oldu."

"Bakıp Çalıştırayım Yeter"

Atilla Özbek'in makine konusunda ayrı bir yeteneği var. Bir makineye şöyle bir bakıyor, sonra da oturup onu yapıyor. Şöyle anlatıyor: "Allah bana bu yeteneği vermiş. Baktım mı bir makineye, onu yaparım. Parça parça söküp yapmıyoruz. Dış çerçeveden ölçü alıyorsun. Adam sana makineyi zaten söktürmez. Makineyi çalıştırıyorsun tabii. İçindeki sistemi çözmek de Allah'ın verdiği yetenek. Makine benim karşımda dursun yeter. Ben de onu çalıştırayım. Çalıştırdığım zaman onun nasıl çalıştığını, içindeki sistemi hemen çözerim."

Sohbetimizin sonuna yaklaşırken, konu Atilla Özbek'in sanayicilik serüveninden yeniden okul yıllarına dönüyor. Meslek lisesinde öğrendiklerini kelimelerle anlatmasının mümkün olmadığını dile getiriyor Özbek. Orada öğrendiği makine ve resim okuma bilgisi ile en kritik projeleri çözdüğünü, orada öğrendiği makine bilgisi ile en kritik tasarımları yaptığını ifade ediyor. İlk

makinelerini yaparken resimleri kendisinin çizdiğini vurgulayan Özbek, şunları söylüyor: "Onları sanat okulundan öğrendiğim teknik bilgi ile çizdim. Mithatpaşa bizim zamanımızda gerçek üniversiteydi. Büyüklüğü tartışılmaz. Hepimizi sanayiciliğe hazırladı. Teknoloji dünyasına nam salmış bir iş ile meşgulüm. Ama bunun tasarımını Mithatpaşa'dan öğrendiğim resim bilgisi ile yapıyorum. Atilla Özbek buraya geldiyse Mithatpaşa sayesinde geldi. Bir sanat okulunun iş hayatındaki etkinliğini gördüm. İzmir'in sanayisinin köçe başlarında Mithatpaşa Sanat Enstitüsünden yetişenler var. Bugünkü eğitim yeterli mi? Değil. Bugün hakikaten sanayinin doğması ve büyümesi ve yürümesi için bir mutfağa ihtiyaç var. Sanat okulu sanayicilik yapacak bir insanın gerçek mutfağı. Herkes sanat okuluna istekle gitmez. O yıllarda ise sanat okuluna giden herkesin bir ideali vardı. Arkadaşlarımız 'Ben sanat öğreneceğim, icraat yapacağım.' diyordu. Hem teorisini öğreniyor-sun hem pratiğini. Babam da fevkalâde bir sanatkârdı. Piyasadan öğrendi. Ama kaç senede öğrendi. Pratiğini öğrendi ama teorisini öğrenemedi."

"Şimdiki Çocuklar Korkuyor"

Özbek'i en çok üzen şey meslekî eğitimin ilerlememesi, aksine gerilemesi. Staja gelen öğrencilerin eskikilerle aynı bilgi düzeyinde olmadığını belirten Özbek, "Bizim onlardan beklentilerimiz var. Fevkalâde ilgi gösteriyor-um öğrencilere. Çünkü o devirleri yaşamış biriyim, o okulun öğrencisiydim. Ustalara da 'Şu işi öğrencilere ver, onlar yapsınlar' diyorum. Ama yapamıyorlar, korkuyor-lar. Sanat okulunda okuyacak olan bir öğrencinin sanata karşı duyarlı olması lazım. Meslekî bilgiyi artırmak için orası bir derya. İçinde varsa zaten başarılı olursun."

Sohbeti bitirirken unutamadığı bir okul anısını aktarıyor Atilla Özbek, gözlerinin içi gülerek: "Bir gün sınıfta teneffüs zili çaldı. Ben de sıranın birisine uzandım. Çıkmadım teneffüse. Bir el geldi, burnumu kapattı. Ben gözlerimi açmıyorum. Sadece 'Çek elini.' diyorum. Kulağı cınlasın, Şadan diye bir arkadaş vardı. 'Yapsa yapsa bu şakayı o yapar.' diyorum. Sonra tekrar 'Sana paşa paşa çek elini dedim!' diye bağırardım. Sonra 'Çek ulan elini!' diye bağırarak ayağa kalktım. Bir de baktım freze hocamız Kemal Tursun. 'Hocaya bağırılır mı?' dedi. Adam atölye derslerimize geliyor. Aramızda bir hukuk var. Başarılı da bir öğrenciyiz. Sonra hocadan özür diledim. O zaman otorite vardı. Ama hoca da dersi öğretiyordu. O nedenle hocalarımızdan korkmuyorduk."

BÜLENT TALAY

"Mithatpaşa'dayken yaz stajlarımız vardı. Çocuğu hayata hazırlıyordu. Mühendislikte de iki staj vardı. Birini BMC'de, diğerini Piyale Makarna Fabrikası'nda yaptım. BMC bana çok şey kazandırdı"

Babadan Mithatpaşalı

Bülent Talay, İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi'nde fabrika kuran en eski sanayicilerden. Kendi deyimiyle bölgenin önemli bir kobisi olan Talay Makinanın yönetim kurulu başkanı. Dünya çapında 15 ülkeye gıda ve ambalaj makineleri ihraç eden bir Mithatpaşalı, 40 yıllık makine mühendisi. Bundan öte gururla söylediği gibi yine Mithatpaşalı "Demirci Hoca" Hasan Fehmi Talay'ın oğlu...

Talay ile söyleşimizi Çiğli'deki fabrikanın ofisinde, 3 yıl önce hayata veda eden babasının portresinin altında gerçekleştiriyoruz. Aslında bir değil iki söyleşi yapıyoruz. Bülent Talay "Mithatpaşalı babamdan bahsetmezsek olmaz." diyor ve ekliyor: "Babam İzmir sanayisinin nüvesini oluşturan kuşağın bir üyesi. Babamdan bahsetmezsek haksızlık olur. Çünkü bizi sanayiciliğe iten, onun sanayicilik ruhu, meslek aşkı. Türkiye'ye bir çivi çakmak isteyen bir ruha sahipti onlar." Önce babasının öyküsünü anlatıyor bizlere, sonra kendisinin ve çocuklarının.

Bir Ayakkabı İçin Urla'ya Yürüdü

Hasan Fehmi Talay, 1923 yılında Urla'da doğar. Çok yoksul bir ailenin çocuğudur. Ailesi onu meslek sahibi olsun diye Mithatpaşa'ya gönderir. Oğul Talay, şöyle anlatıyor babasının öyküsünü: "O dönem Urla'da bir lise yok. Babamı o zaman yatılı öğrenci kabul eden Mithatpaşa'ya vermişler. Üst katta, şimdiki dershanelerin olduğu yerde yatakhaneler varmış. Okula ne zaman başladığını bilmiyorum ama bitirdiği tarih 1943 yılı. Devlet o dönem sanat okullarını yaygınlaştırmak istiyor. Mithatpaşa,

İstanbul'daki Sultanahmet Sanat Enstitüsünden sonra ikinci sırada yer alıyor. Babamın sınıf arkadaşları arasında Gırgır Süpürgelerinin sahibi Tacettin Hiçyılmaz ve Balçova'da soba üreten Mithat Ağabey var. Orada çok zor yıllar geçirmiş. Okul onların iâşesini veriyor, eğitimlerini karşılıyor ama üst başları öğrencilere ait. Babam bir gün gözü dolarak bana bayramlık ayakkabı ile ilgili başından geçen bir olayı anlattı. Babamın ayakkabılarının altı delik ve bayrama yeni ayakkabı ile girmek istiyor. Bir akşam okuldan kaçıp Urla'ya yola çıkıyor. Ailesinden para alıp bir ayakkabı satın alacak. Otobüse binmek için para da yok. Harp yılları. Gece Urla'ya varıyor. Kapıyı çalıp para istiyor. Ama annesi kendilerinde de para olmadığını söyleyince yürüyerek tekrar okula dönüyor. 40 kilometre mesafe. O zamanın imkânlarını düşünün."

Tire'nin Demirci Hocası

Sanat mektepleri sayesinde devletin yetenekli gençleri toplayıp meslek sahibi yaptığını, bunu yaparken de büyük özveri gösterdiğini belirtiyor Talay. Bu modelin başarısının en büyük ispatının babası olduğunu dile getiren Talay, yoksul bir ailenin çocuğu olan babasının önce öğretmen, sonra sanatkâr olmayı bu şekilde başardığını anlatıyor. Talay, babasının öyküsüne şöyle devam ediyor: "Babam demir atölyesi mezunu. O dönem devlet mezunları 6 ay kursa tabi tutup meslek lisesi öğretmeni yapıyor. Tabii babamın Ankara'ya gidip okuyacak parası yok. Dedemin Urla'da bir lokantası var. Babamlar eğitimi yine Mithatpaşa'da alıyor. Öyle bir okul ki yetiştirdiği öğrencileri öğretmen olarak Anadolu'ya salıyor. Tayini Malatya Sanat Enstitüsü'ne çıkıyor. Annemle

evleniyorlar. İki ablam orada doğuyor. 5 yıl öğretmenlik yapıyor orada. Öğretmenlik yapıyor ama maaşı ikinci bir ayakkabı almaya yetmiyor. Oturduğu ev ile okul arası 500 metre. Karlara bata çıka okula varıyor. Hemen ayakkabısını sobanın yanında kurutuyor. Okuldan eve dönünce de aynı macera. Malatya'dan sonra tayini Tire'ye çıkıyor. Ben de 1951 yılında Tire'de doğuyorum. Babam daha sonra geçinemeyince öğretmenliği bırakıp bir demirci atölyesi açıyor. Babama herkes 'Demirci Hoca' diyor o zaman. Soğuk sıcak demir işleri yapıyor. Daha sonraki yıllarda Soma'da yüksek gerilim hatlarının yapım işini alan bir müteahhit firmaya yüksek demir direkler yapıyor. Ben hayal meyal hatırlıyorum. Demir direkler kağnılarla taşınıyordu. Babama yaptığı işlerden dolayı bonservis veriliyor, Ege Madencilik'e 17 metre boyunda, 32 ton ağırlığında 65 adet demir direk yaptığı için. Ben bu belgeyi arşivde buldum ve hemen çerçevelettim. Müşteriler 'Ne kadar eskisiniz?' diye sorunca duvara astığım bu belgeyi gösteriyorum ve '58 yaşındayız' diyorum."

Sanayicilik Hevesi Babadan

Baba Hasan Fehmi Talay, Anadolu'nun değişik yerlerine iş yapar. Daha sonra İzmir'e gelir. Abdullah Yüksel adlı öğrencisinin verdiği sermaye ile Fetay markası altında elektrikli ev eşyaları üretimine başlar. Elektrik ocağı, sobası, ızgarası yapar. Küçük bir atölyede seri imalata girme kararı alır. Konak'ın arka tarafında bir atölye kurulur. Ofis ise Kemeraltı Başdurak Camii'nin yanındadır. İşte Bülent Talay'ın iş hayatı da orada başlar: "Ben ilkokuldan çıkıp önlüğümü asıyor, babamın verdiği siparişleri dağıtıyordum. Yaz aylarında imalatın içinde çalışıyorum. Babamı sanayicilik arzusu içinde görünce ben de o hevese kapıldım. İlkokul bitti, babamın Tire'den öğretmen arkadaşı vardı, İbrahim Çaypınarlı. Mithatpaşa'da demir öğretmeni. Babam 'Gidip onu bulacaksın.' dedi. Okula gittiğimde o gün kayıtları o alıyormuş. Benim kaydımı da yaptı. Hatta velim oldu."

Aile Ocağı Gibi

Altı yıl okuduğu Mithatpaşa'yı hep sevgiyle anlatıyor Bülent Talay: "Mithatpaşa bize düzenli bir atölye terbiyesi verdi. Sistemli çalışmayı, takımını, tezgâhını temiz tutup iyi bakmayı öğretti. Öğretmenler bize 'o tezgâh sizin ekmek kapınız', 'aslan yatağından belli olur' diyerek bu vizyonu verdiler. Kendimize ait bir elbiseyi giyip nasıl tertemiz bırakırsak, tezgâhları da aynı şekilde temiz bırakmayı orada öğrendik. Mithatpaşa'nın her damarından, yolundan geçmişizdir. O zaman Konak'ın arkasında Uzunyol denen bir yer vardı. Orada otururduk. Daha sonra Güzelyalı'ya taşındık. Yürüyerek

gidip geliyorduk okula. Babam her gün 50 kuruş verirdi. Trolleybüs 25 kuruştı o zaman. Ama trolleybüse binmek yerine parayı biriktirip hafta sonu sinemaya giderdik. Çok arkadaşımız daha uzak yerlerden geliyordu. Biz şanslıydık. Mithatpaşa'da o zaman çok babacan öğretmenler vardı. Önce bize evlatları gibi, mezun olacağımız zaman da arkadaş gibi davrandılar. Mithatpaşa bir aile ocağıydı. Orada çok mutluyduk."

Sınıfta Kalmak Kamçıladı

Bugünün sanayicileri Mustafa Dirin ve Atilla Özbek ile sınıf arkadaşısıdır Bülent Talay. Genel olarak uysal bir öğrenci olarak tanımlıyor kendini. Okuldaki sonraki yıllarını şekillendirecek bir olay başına gelir Bülent Talay'ın. Orta üçte bir sene bekler. Şöyle anlatıyor bu olayı ve sonrasında yaşadıklarını: "Velim ile karnemi imzalatmaktan imzalatmaya karşılaştık. Babam bir kere okula geliyor. Başmuavin Ethem Bey var. 'Nasıl benim oğlum?' diye soruyor. Notumun 4.5 olduğunu öğrenince 'bırakın kalsın' diyor. O bana ders oldu. Okulda kaldığım yıl hem atölyede çalıştım hem okulda ek ders aldım. Ama çok kırıldım, çok ağladım. Sonradan olayı öğrenince babama küstüm. Lisede o sayede en çalışkan öğrenciydim."

O dönem sanat enstitülerinin en büyük eksikliği fen dersleridir. Üniversiteye hazırlanan gençler, üniversite öğrencilerinden 2.5 liraya ders alma yolunu seçerler. Ama o da yetmez. Bu sefer soluğu okulda çok sert mizacı ile tanınan matematik öğretmeni Türkan Hoca'da alırlar. Şöyle anlatıyor Talay: "Türkan Hoca bizi görünce şaşırdı. Hiç taviz vermeyen bir öğretmendi. Öğretmenler odasında ondan ekstra ders almak istediğimizi söyledik. Çok iyi bir matematik öğretmeni idi. Gözleri doldu. 'Bugüne kadar bütün talebeler kaçtı, siz ders almak istiyorsunuz.' dedi. Döndü, 'Ethem bunlar benden ders almak ve ücretini ödemek istiyorlar.' dedi. Gülüştüler. Bize ders verdi ama hiçbir ücret almadı. Biz o dersler sayesinde imtihanları kazandık. O kursa katılan 10 kişiden hepsi kazandı sınavları."

Silah Eşliğinde Ders

Bülent Talay, iki aşamalı sınavdan sonra şimdiki adı Fırat Üniversitesi olan Elazığ Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisini kazanır. 1970'li yılların başında Elazığ'da okumak pek kolay değildir. Talay, o günleri şöyle anlatıyor: "Elazığ'a gideceğiz ama yol iz bilmiyoruz. O zaman Ege Üniversitesinden arkadaşım olan Necip Kalkan'a nasıl gideceğimi sordum. 'Çayırbaşı firmasının otobüsüne binip Gaziantep'e git. Oradan Elazığ arabalarına bin.' dedi. Tabii bu tavsiyeye uyunca 48 saatte varabildik. Sonra öğrendik ki başka otobüsler

de varmış. Orada 2.5 liraya bir otelde kalıyoruz. İnanmayacaksınız belki, kaldığımız otelin en altında bar gibi bir yer var, her gece silah sesleri... Yağmur yağınca tavan damlar, şemsiye açardık. Okul 5 kilometre uzaktaydı. Keban Barajı'nın yapımında ODTÜ ve İstanbul Teknik Üniversitesinden mezun olan ağabeylerimiz çalışıyordu. Okul onlardan istifade etti. Bize ders verdiler. İkinci sene yurt binasına taşındık. Elektrik kesiliyor. Sıcak su yok. Biraz derslere hız verip Ege Üniversitesine yatay geçiş yaptım."

Temeli Sağlam

Sanayicilikte daha sonraki yıllarda elde ettiği başarının arkasında Mithatpaşa'nın mı yoksa üniversitenin mi yattığını soruyoruz Talay'a. Bülent Talay, şunları söylüyor: "Mithatpaşa'dayken yaz stajlarımız vardı. Çocuğu hayata hazırlıyor. Mühendislikte de iki staj vardı. Birini BMC'de, diğerini Piyale Makarna Fabrikasında yaptım. BMC bana çok şey kazandırdı. Bant sistemi nedir, bir araba nasıl üretilir, onu gördük. Değerli ağabeylerimizden de birtakım şeyler öğrendik. Mühendislik okurken hocalarımız bize mekanik ya da malzeme ya da tasarı geometri olarak bir şey anlatırken biz daha hızlı algılıyorduk. Mühendislik nosyonunun temelinde, Mithatpaşa'da aldığımız eğitimin çok büyük faydalarını gördük. Üretim yaparken başarılı olmamızın sebebi takım tezgâhlarını tanımamızdı. Bilfiil tezgâhın başında çalıştık. Bu bilgi birikimi, eleman alırken de avantaj. Adam tornaya geçtiği zaman usta olup olmadığını ilk yarım saatte anlıyorsunuz. Bize ustalarımız kumpası mutlaka yumuşak kumaşa koymamız gerektiğini öğretti. Zedelenirse hassasiyetini kaybeder. Adam eğer kumpası atıyorsa bitti benim için. En değerli alet hassas ölçü aletleridir çünkü. Ben fabrikadaki atölye düzeninde, makine mühendisliğinden çok Mithatpaşa'daki eğitimden istifade ettim. Temel çok sağlamdı."

Mithatpaşa çalışkan ve disiplinli olmanın yanı sıra temiz ve tutumlu olmayı da öğretir. Talay, okulun kendisine kazandırdıklarını saymakla bitiremiyor: "Mithatpaşa'daki atölyede temrin yapardık. Zil çaldı paydos ederiz. Herkes mengenesini temizler. Yerleri süpürür. Sonra tezgâhın başında durur. Hocamız gelir bakar. Mengeneler iki santim açık kalacak. Ellerimiz yağlı olur. Öğretmenlerimiz arap sabunu ile el yıkamayı öğrettiler. Üstüpyü israf etmeden kullanmayı öğrettiler. Ben odamdan baktığım zaman hangi işçi çalışıyor, hangisi çalışmıyor, hangisi doğru iş yapıyor görüyorum. Büroda işim bittiği zaman iner atölyeyi dolaşırım. Yanlış iş yapanı, gözlük takmadan çalışanı ikaz ederim. Artık beni gören gözlüğünü, eldivenini takar. Bir noktada da iş güvenliği uzmanı gibi çalışıyoruz. Fabrikanın

etrafını dolaşırım. Sürekli ikaz ederim. Bunlar hep Mithatpaşa'dan gelen alışkanlıklar."

Türkiye'de Mühendis, Almanya'da İşçi

Mezuniyetten sonra Almanya'ya gider Bülent Talay. Orada bir yıl kalır. Önce kendi imkânlarıyla yüksek lisans yapmayı düşünür. Temel Almancayı öğrenir. Üniversiteden cevap gelmeyince Almanya'nın önde gelen firmalarından birinde yardımcı işçi olarak çalışmaya başlar. Talay, şöyle anlatıyor Almanya yıllarını: "Yolların stabilite malzemesini oturtan silindirler yapan Bomak firmasında çalışmaya başladım. Orada kampanalar işlettiler bana. Lisanım yetmediği için büro yerine atölyede çalıştırdılar. Orada da üretimi gördüm. Atölyenin içinde olmak, üretimi seven bir insan olarak hoşuma gitti. Bana bir torna verdiler. Bir saatte kavradım. Şimdiki gelişmiş CNC tezgâhlarının ilk modellerinden biriydi. Biri benden önce 70 parça yapmış. Ben 140 parça yaptım. Alman işçi şalteri kapattı. Bana 'Yarın benden de bu kadar parça yapmamı isteyecekler. Ben bunu yapamam. Daha uzun yıllar çalışmak zorundayım. Sen bundan sonra 100 parça yapacaksın.' dedi. Ben de 'Onu öğlene kadar yapıyorum.' dedim. 'O zaman sen git gez.' dedi. Ben de öğleden sonra bütün fabrikanın bölümlerini gezmeye başladım. Kontrolörler hata bulamadılar yaptığım parçalarda. Almanya'da da bir fabrika düzenini gördüm. İlk gördüğümde şaşırdım. Devlet limanlara, fabrikaların içine kadar tren yolu getirmiş. Orada devlet ile sanayici işbirliğini gördüm."

Mühendisliğe Niyet Patronluğa Kısmet

Hayalinde hep bir fabrika kurmanın yattığını dile getiren Bülent Talay, Almanya'dan döndükten sonra bir fabrikada mühendis olarak çalışmayı düşünür önce. Ama iş bulamaz. O dönem Hasan Fehmi Talay, Birinci Sanayi Sitesi'ndeki atölyesinde ortaklarıyla elektrik kaynak makinesi üretmektedir. Fetay Kaynak Makineleri, Türkiye'deki ilk üç markadan biridir. Talay, "3000 lira maaşla mühendis olarak iş bulamadım. O dönem sanayi kısıtlı. METAŞ, BMC, DYO, Piyale, Çimentaş var İzmir'de. O zaman nişanlıydım da. Babam çektiğim sıkıntıyı gördü. Zaten hep benimle çalışmak istiyordu. 'Gel bizimle çalış. Usta olarak 5000 lira kazanırsın.' dedi. Baktım işleri de bozuluyor. Gidip birkaç yıl çalışırım diye düşündüm." diye anlatıyor.

Atölyeden giriş o giriş. Babasının küçük atölyesini dünyaya ihracat yapan bir fabrika hâline getirene kadar maraton devam eder. İşleri hem üretim hem pazarlama boyutunda hızlandırır Talay. Para kazanmaya başlarlar. Çalışan sayısı 25'e çıkar. Anadolu'yu dolaşıp kamyonla mal satarlar.

Almanlar Korktu

Talay, gıda makineleri üretimine başlamalarını şöyle anlatıyor: “O zaman enflasyon dönemi. Senetleri ödeyinceye kadar malın fiyatı yüzde 50 artıyordu. Rahmetli Kemal Urla diye bir ağabeyimiz vardı, babamın çocukluk arkadaşı. ‘Sen makine mühendisliği değil pazarlamacılık yapıyorsun.’ diye bana kızılıyordu. Kemal Bey’in zorlaması ile gıda makineleri üretmeye başladık. Beslen Makarna kuruluyordu. 20 bin euroluk Alman makinesinin aynısını 2 bin euroya yapıp sattık. Yapmak için bir sene uğraştık. Babam kahvelerden sanat enstitüsünden emekli olan arkadaşlarını topladı. Onlara bir oda verdik. Alman makinesini parçaladık. Dinamiğini anladık. Türkiye’deki buğdaya göre değiştirdik. İki makineden bizimki daha verimli çalışıyordu. Kemal Bey ikisini yan yana koyup Alman monitöre (gözlemci) ‘Hangisi seninki, hangisi yerli?’ diye sormuş. Alman bizim makineyi kendi makinesi diye göstermiş. Sonra yanıldığını anlayınca da ‘Beni bu fabrikaya götür.’ demiş. Bir sene sonra geldi. ‘Makineleri burada mı üretiyorsunuz?’ diye sordu. Bir torna, bir kaynak makinesi var. Diğerleri dışarıda yapılıyor. Adam ‘Türkler’den korkulur, yarın bir gün tüm makineleri yaparsınız.’ dedi. Hakikaten un fabrikalarının makinelerini artık Türk firmaları yapıyor.”

Sürpriz Fabrika

İlk defa taş ve hafif dane ayırıcısını Türkiye’ye kendilerinin tanıttıklarını belirtiyor. Vibro motoru da gıda makinelerinde ilk defa kendilerinin yapıp Türkiye’de

bir branş hâline getirdiklerini ifade eden Talay, sanayi sitesindeki yeri 4 katlı yapmalarına rağmen kendilerine yetmediğini söylüyor. Bülent Talay, organize bölgeye taşınma sürecini şöyle anlatıyor: “Bir fabrika yapmayı kafaya koyduk. Kemal Baysak ağabeyimizin önerisiyle İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi’ne geldik. 11 bin metrekairelik yer yaptık. Tapu tahsis belgesini alan beşinci firmayız burada. Babama da sürpriz yaptım. Bir gün babamı fabrikaya getirip ‘Bize böyle bir yer lazım.’ dedim. ‘Güzelmış!’ dedi. Sonra ‘Baba burası bizim.’ dedim. 100 metrekairelik yeri 400 metrekaireye taşıdık. Atölyenin dörtte biri boş. Sanki soyulmuş gibi. Ama öyle işler vardı ki küçük bir atölyede olduğumuz için alamıyorduk. Burada büyük işler almaya başladık. Kazakistan’da, Kırgızistan’da büyük fabrikalar kurulmaya başladı. Büyük siparişler vermeye başladılar. Fabrikayı görünce müşteriye de güven geldi. Fabrikasyona geçmeye önceleri adapte olmakta zorlandık ama sonra siparişler gelince de bunun mutluluğunu yaşadık.”

“Yemedik, İçmedik, Fabrika Yaptık”

Talay, kendi yaşam felsefesini “Eğer sanayiciliği seviyorsanız fabrika yapmaktan başka bir şey düşünmüyorsunuz.” diye özetliyor. Talay’a göre İstanbullu işadamları farklı alanlarda yatırım yapmayı seviyor ama İzmir’dekiler bildiği işi yapmayı tercih ediyor. Bu yüzden Talay da gıda makinelerinden sonra ambalaj makineleri de üretmeye başlamış. Sonra ayçiçeği çekirdeği temizleme tesisi gelmiş, derken talep üzerine kavurma tesisleri de üretmeye başlamış. Talay, sözlerine şöyle devam ediyor: “Biz biraz muhafazakârız herhalde. Yemedik, içmedik, yat almadık. Fabrika yaptık. Kahve nedir bilmem. At yarışı, balık tutmayı bilmem. Pazar günü bile olsa çalışmak istiyorum. Yanımda insan çalıştırmanın, insanların ekmeklerini kazanmalarına vesile olmanın bir hayır olduğuna inanıyorum. Bundan haz duyuyorum.”

Talay Makinede şu an üçüncü kuşak iş başında. Talay, şöyle bahsediyor çocuklarından: “Büyük oğlum Emre Talay, makine mühendisi. Üretimin başında. Diğer oğlum Engin de Ay Ambalajın başında. Ben de koordinatörlük yapıyorum. Yurtdışına sattığımız makine varsa oraya giden ekibin başında yer alıyorum. Fuarlara katılıyorum. Türkiye’nin civarındaki bütün ülkelere ihracat yapıyoruz. Babam 3 yıl önce vefat etti. Bize hep ‘Üretim yapın, istihdam sağlayın.’ derdi. Torunlarına hiç ‘Ev alın, araba alın.’ demedi. ‘Fabrika yapın.’ dedi. Ölmeden önce bunun sözünü iki torunundan da aldı. Burada 40 kişi ekmek yiyorsa, 15 ülkeye ihracat yapıyorsak onun bu teşviki sayesinde.”

CEMAL TERCAN

"Annem bir gün tuttu elimden, Alsancak'ta Gazi Okulu'na götürdü. Beni oraya kaydettirecek. Ama çocukların hepsi iyi giyimli. Benim üzerimde yamalı giysi, ayağımda ayakkabım bile yok. "Anne ben burada okuyamam" dedim. Anladı o da. Mahallede bir arkadaşım sanat okulu ikinci sınıftaydı. Benim gibi baraka çocuğu. Sanat okuluna yazıldım. Sanat okulu hayatım böyle başladı"

Barakadan Meclise

Çatısı tenekeden bir barakada büyüyen, babası hamallık yaparak kalabalık ailesini geçindiren, ilkokul yıllarındaki tek serveti gömleğinin altında taşıdığı kara kaplı okul defteri olan biri, esnaf teşkilatının zirvesine kadar tırmanabilir mi? Ülkenin en önemli sanayi kuruluşlarından birinin kurucusu ve ortağı olabilir mi? Siyasete girip İzmir milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi koltuklarında oturabilir mi? İnönü, Demirel, Özal gibi liderleri İzmir'de ağırlayabilir mi? Bu sorulara yanıtımız evet olacaktır. Evet, çünkü bunu başaran kişi Cemal Tercan'dır.

Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsünün yetiştirdiği en değerli isimlerden biri olan Cemal Tercan, İkinci Dünya Savaşı'nın devam ettiği yıllarda başladığı okulda teşkilatçılığı ile hemen sıvırdı. Hayat boyu devam edecek bu teşkilatçılık, insanları ikna ve yönlendirme kabiliyeti Tercan'a başarının kapılarını açtı. Tercan'ın 70 yıllık arkadaşı ve ortağı Kemal Baysak, "Tercan, Mithatpaşa'nın kontrolünü elinde tutan kişiydi." diyor.

Tercan'ın Mithatpaşa anılarını dinlemek için gittiğimiz Çankaya'daki bürosunda, nefis börekler eşliğinde çok keyifli bir sohbete başlıyoruz. Cemal Tercan'ın öyküsü filmleri aratmayacak bir "fakir oğlan"ın hayat basamaklarını tek tek tırmanmasının öyküsü. Ancak bu öykünün filmlerden en büyük farkı gerçek olması ve Tercan'ın nereden ve nasıl geldiğini hiç unutmaması.

Barakada Büyümek

Tercan, çocukluğunun hiç aklından çıkmayan yoksul günlerini şöyle anlatıyor: "Ben çok fakir bir ailenin çocuğuyum. Biz beş kardeşiz. Bayburt'ta doğdum. Babam rahmetli, babasına adeta posta koymuş, çoluğu çocuğu almış İzmir'e gelmiş. Ne mesleği var ne cebinde parası. 'Kürt Niyazi' diye bilinen İzmir'in en büyük müteahhidi rahmetli Niyazi Ersoy babamın Bayburt'tan arkadaşı. Niyazi Ersoy'un anası babası yok. Fırında yatar kalkarmış. Kaçmış, İzmir'e gelmiş. İmkân sahibi olmuş. Kapılarda büyük bir meydan vardı. Yarısı Devlet Demiryollarının, yarısı Nizayi Ersoy'un. Fuarda yıkılan bir kilisenin küp şeklinde taşları oraya yığılmış. O taşlardan ev yapmışlar. Üstünü de tenekelerle kapamışlar. Uçmasın diye de koca koca taşlar konulmuş. Yaklaşık 7-8 aile vardı orada. Hepsi hamallık yaparlardı. İşte o barakalarda kalırdık. Bir oda, bir avlu, bir tuvalet. Barakadan çıkıp ilkokula gidiyorduk. Mum ışığı ya da 5 numaralı lambanın önünde ders çalışıyordum. Üstü teneke barakaya yağmur yağdığı zaman korkardım. Hâlâ yağmur yağınca içime bir korku düşer."

İlkokulda çalışkan bir öğrencidir Tercan. Tek varlığı olan kara kaplı defterini gömleğinin içine koyup okula gider. Savaş yıllarıdır. En büyük sorun açlıktır ve ekmek karne ile satılır. Fakat Tercan, daha sonraki yıllarda göstereceği uyanıklık ile yokluk yıllarında hiç aç kalmaz. Tercan, o yokluk günlerini şöyle anlatıyor:

“Evde sadece babam çalışıyor. Hamallık yapıyor. Gemi-leri doldurup boşaltıyor. Abdurrahman vardı, bir ayağı sakat. Onun tezgâhında çalışırdım. Çok güzel köfte, kuru fasulye yapardı. Karın tokluğuna çalışırdım. Giderken de biraz ekmek verirdi. İlkokulu Tanık ailesinin fertleri ile okudum. Süleyman Tanık, Erdem Tanık okul arkadaşlarımdı. İyiydim okulda. Kavrama yeteneğim iyiydi. Kelimelerin gizli yanlarını arar bulurdum. Sınıf başkanıyım. Tanık ailesinden arkadaşlarım bana ekmek getirirdi. Un fabrikaları vardı çünkü. Has ekmekti. Ben de ekmeği eve götürürdüm. Aileye katkım bundan ibaretti. Mahallede taşlıkta bir dut ağacı vardı, eski, yaşlı bir dut ağacı. Hemen altında da bir manav. Tabii hepsi baraka. Ben sünnet çocuğu olmadım, olamadım. İbrahim Amca vardı, Kürt İbo. Bir gün çocuklarını sünnet ettiriyordu. Ne oluyor diye bakarken beni kolumdan yakaladı, sünnetçinin önüne attı. Oracıkta beni sünnet ettiler. Eve gittim. ‘Ne oldu?’ diye soran olmadı. Ben de söylemedim. O nedenle oğlumu çok güzel sünnet ettirdim. Sünnet düğününü Efes Otelinde yaptırdım. Bir bakıma hırs yapmışım.”

Cemal Tercan’ın Mithatpaşa’ya girişi de yoksulluktan olur. Şöyle devam ediyor anılarına Tercan: “Ben köfte-cide, kahvecide çalıştım hep. Sanat nedir bilmiyorum. Rahmetli annem okutmaya meraklıydı beni. Babam kaçtasın, dersler nasıl diye sormazdı bile. Annem kısa boylu, zayıf bir Anadolu kadını. Bir gün tuttu benim elimden. Alsancak’ta Gazi Okuluna götürdü. Beni oraya kaydettirecek. Ama birtakım insanlar var. Çocukları var. Hepsisi çok iyi giyimli. Bende ayakkabı bile yok. Yamalı bir giysi var üzerimde. ‘Anne, ben burada okuyamam.’ dedim. Anladı o da. Mahallede bir arkadaşım sanat okulu ikinci sınıftaydı. O da gariban, baraka çocuğu. Ben de garibanım. Gittik oraya kaydımızı yaptırdık. Sanat okuluna başlangıcım odur.”

İlk İşi Karaborsacılık

Sanat okulu sanattan önce çocuklara disiplini ve saygıyı öğretir. Çocukların kafalarında okul şapkası, birinci sınıf öğrencisi ikinci sınıf öğrencisine selam verir. Tramvayda alt sınıftaki öğrenci yerini üst sınıftakine vermeye mecburdur. Tercan, çok bilgili, kararlı öğretmenlerinin olduğunu şu sözlerle belirtiyor: “Birinci İzmir İktisat Kongresi’nde Türkiye’nin süratle sanayileşmesi gerektiğinin altı çizildi. Bunun yolu da sanatkâr yetiştirmekten geçiyordu. Almanya çok güçlü bu konuda. Oraya talebe yolluyorlar. Öğretmenlerimiz Almanya’da eğitim almış. İşte bizim öğretmenlerimiz böyle kaliteli adamlardı.”

Zeki, dikkatli ve kafası kurnazlığa çalışan Cemal Tercan, okulda kendini kısa sürede benimsetir ve sevdirebilir. Arkadaşlarını bir hedefe yönlendirme becerisine sahiptir. Ancak bu vasfını sanat okulunda karaborsacılığı icra etmek için kullanır. Tercan, şöyle anlatıyor: “Ben sanat okulunda okurken ilk karaborsacılığı icat ettim. Ben otoriteydim okulda. İdare talebe kartı veriyor. O zaman diğer liseler gibi değil. Sabah giriyorsun akşam çıkıyorsun. Sadece evleri yakında olanlara öğle yemeği için izin veriliyordu. Her sınıfın sayısına göre sınıf mümessiline kart veriliyordu. Biz 54 kişiyiz, 54 kart veriliyordu. Ben hemen alttan 20 kartı alıyordum. Bana yakın bir arkadaşına ‘Bunları dağıt.’ diyordum. Tabii, alamayanlar var. Millet ‘Kart nerede?’ falan derken, ‘Birinde var ama 5 kuruş.’ diyorduk. Sonra 7 kuruşa çıkardık. Okulda kim ne satarsa bana haraç vermek zorundaydı. Buna Kemal de (Kemal Baysak) dahil.”

Hocalar da Teşkilata Girmek İsteyince

Tercan, işi karaborsacılıkta bırakmaz. Daha kapsamlı bir organizasyona girer: “Dördüncü sınıfta tuttum bir proje ortaya attım. ‘Arkadaşlar bundan sonra bir birlik kuruyoruz.’ dedim. Bu birliğe herkes ayda 25 kuruş verecek. Bu paraları toplayacağız. Mezun olduktan sonra bir iki piyasada çalışacağız. Bu paralarla başarılı arkadaşlara dükkân açacağız. O dükkânda da bu parayı verenler çalışacak. Halkayı büyüteceğiz. Koçan gibi, iki renk makbuz var. Akşam oluyor hesaphıyoruz, bugün 150 kuruş topladık diye. Tabii çocuklar bunu ailelerine anlatıyor. Derken bir gün sınıfta Mustafa Atalay adında çok sert bir hoca vardı. ‘Cemal!’ dedi. ‘Buyurun hocam.’ dedim. ‘Kalk ayağa.’ deyince, kalktım. ‘Ya hu sen bir şey kurmuşsun, biz hocalar da girebilir miyiz?’ dedi. Hocalar da girmek istiyor! Eyvah! ‘Hocam arkadaşlarla görüşeyim.’ dedim. Hemen parayı toplayan arkadaş, Turgut’u çağırdım. ‘Turgut para toplamayı kes, aldığın paraları dağıt. Bu iş bitti. Bu iş kapanmıştır.’ dedim. Evet bu bir kooperatifti ama bize çalışan bir kooperatifti.” diye anlatıyor “girişim” öyküsünü.

Tercan, okul yıllarında bir öğrenci lideri olarak da öne çıkar. Duvar gazeteleri çıkarır. Teşkilatçı yönünü öğrencileri bir araya getirmek için de harcar. Okul idaresini bile eleştirir yeri geldiğinde. Ama bu eleştiriler, okulun ‘en demokrat’ yöneticilerini bile çileden çıkarır. Tercan, şöyle anlatıyor: “Bir başmuavin var, Kâmil Bey. Papyon kravat takar. Bir gün beni sınıftan çağırttı. Gittim idareye. Enteresan bir tipti. ‘Ben demokrat bir adamım. Tenkidi kabul ederim. Fikre saygı gösteririm.’ diye konuşuyor. Ben de dinliyorum. Birden ‘Ulan sen kimsin!’ demez mi sonra.”

“Yedek Subaylık İstiyoruz”

Ama bu baskılar Tercan'ı geri adım attırmaz. O dönem lise mezunları askerlik görevlerini yedek subay olarak yaparken, sanat okulu mezunlarına bu hak verilmez. İş yine Tercan'a düşer. Bu hakkı alır. Tercan, şöyle anlatıyor: “Diğer liselerin bizden ne farkı var? Onlar da okuyor biz de. Belki farklı dersler okuyorlar ama biz de meslek dersleri okuyoruz. Bu toplumun hepimize ihtiyacı var. Bu düşüncelerle bize haksızlık yapıldığını düşünerek bayrak açtım. Tabii herkes ‘Aman Cemal, bizi de yedek subay yap.’ diyor. O ara Demokrat Parti iktidar oldu. Nur içinde yatsın, millî eğitim bakanı Tevfik İleri. Ben onunla görüşmeye İzmir'deki Ankara Palas Oteline gittim. Kıyafetim de düzgün değil. Kendimi tanıttım, ‘Sizi okulumuzda görmek istiyoruz.’ dedim. ‘Yarın geliyorum.’ dedi. Ertesi gün bakan geldiğinde beni çağırttı. Tabii müdür de şaşırdı. Beni hemen müdür odasına aldılar. Müdür ‘Efendim bunlar çavuş olmak istiyor.’ dedi. Ben de ‘Hayır bakanım, biz yedek subay olmak istiyoruz.’ diye cevap verdim. Gerekçelerini anlattım. Sonunda başarılı olduk.”

Tercan, mezun olduktan sonra mühendis mektebine girmek için İstanbul'a gider. Ama önce gazetecilik okuluna, sonra da tekniker okuluna yazılır. Planladığıyla başına gelenin birbirinden farklı olmasını şöyle anlatıyor: “Sanat okulundan sonra mühendis mektebine gitmeyi düşünüyordum. Tabii okuyacak imkân yok. Nereye gidiyorum? İmtihan iki dersten oluyor. Ben kazanamadım. Başka şeyler düşünmeye başladım. Kim anlattı, nasıl oldu unuttum, İstanbul Gazetecilik Okuluna yazıldık. O zaman Fatih'te bir tane özel gazetecilik okulu. Oraya gelen adam diyor ki ‘Ben güzel yazı yazıyorum.’. O nedenle gelmiş. Kimi yedek subay olmak için gelmiş. Ben iyi konuşuyordum, o nedenle geldim dedim. Orada psikoloji, pedagoji, hukuk bilgisi öğrendik. Tıbbi inceleme bile öğrendik. Kafamdaki boşlukları dolduran şeyler öğrendik. Yıldız Tekniker Okulu diye bir okuldan bahsettiler o zaman. İçinde makine motor, elektrik, inşaat bölümleri varmış. İmtihan yapılacaktı. Ben de girdim. Makine motora 30 kişi alacaklarmış. Ben 31. oldum. Nasıl oldu bilmiyorum, beni de aldılar. Hatta ‘Cemal torpil yaptırmış.’ dediler. Biz okurken makine motoru İzmir'e, elektriği Ankara'ya verdiler. İnşaat orada kaldı. Geldik biz gene İzmir'e.”

“İzmir Benim Çöplüğüm”

İzmir'de geldiği tekniker yüksekokulunda da fırsatları değerlendirmek için kolları sıvar hemen Tercan. O dönemde motor meslek bölümünde sağ görüşlü bir

öğrenci örgütü olan Milli Türk Talebe Birliği ağırlıktadır. Tercan'dan dinleyelim daha sonrasını: “Gittik baktık ki babayiğit çocuklar. İzmir'e dönmüşüz. Burası benim çöplüğüm diye düşünüyorum. Ben başa geçtim. Milli Türk Talebe Birliğinin karşısında da solcu federasyon var. Başında da çok değerli, Ethem adında bir çocuk. O zaman Ege Bölgesi Sanayi Odası başkanı Osman Kibar. Ben hemen soluğu onun yanında aldım. ‘Biz sanayici olarak yetişiyoruz. Bilinçli sanayici olacağız. Sizin fabrikalarınızda hizmet vereceğiz.’ dedim. ‘Ne istiyorsun?’ dedi. Birçok talebe var. Anadolu'dan gelmişler. Aç, susuzlar. Onlar için destek istedim. Osman Kibar, ‘Kaç para istiyorsun?’ dedi. Sayımız 54 kişi. Tüm ihtiyaçlarımızı Osman Kibar'a ilettim. Sanayi Odasından desteği aldık. Öğlen üç çeşit yemek çıkıyor. Öğrencilerin arasında dolaşıyorum. Onlar yemeden ben de yemiyorum. Para artıyor, artan parayı da garibanlara veriyoruz. Suriye'den kaçak gelen ipek gömlekler, elbiseler Kızılay'a veriliyor o zaman. Gittim Kızılay'a. 200 parça ceket, yelek, gömlek aldım. Yarısı federasyona, yarısı bize veriliyor. Oysa biz 54 kişiyiz. Onlar 300 kişi. Yemekhanenin giriş ve çıkış kapıları var. Ben kapıda durup öğrencilerin kıyafetine bakıyorum. Gururunu incitmeden ‘Şu arkadaşla kıyafet verin.’ diyorum. Ali diye bir arkadaş ceket giyeceği zaman bir baktım gömleğinin arkası yok. Öyle garibandı. ‘Buna iki gömlek, iki yelek, bir ceket verin.’ dedim. Kimse kimseyi görmüyor, ne aldığını da görmüyor. Benim bir de rakibim var. Hami, Amasyalı. Durmadan devirmek istiyor beni. Beni nasıl devireceksin? Yemek veriyorum, para veriyorum, giydiriyorum. Baktım bir gün oturuyorum. Bir kağıt parçası geldi. Kongre istiyorlar. En başta iki takım elbise, iki gömlek verdiğimiz Ali'nin imzası. O imzayı görünce ‘Derhal kongre yapacağız.’ dedim. ‘Madem Ali istiyor, ben bu işi yaparım.’ Dedim ki ‘Ali bizim yönetimi istemediği için, Ali'nin hatırı için, nankörlüğünü tescil etmek için kongre düzenleyeceğiz.’”

Tercan'ın mezun olduğu yıllarda İzmir'de sanayi denemek kadar büyük tesisler yoktur. Bir avuç sanatkâr Çankaya'da, Kalearkası'nda, başka küçük dükkânlar da Kemeraltı Kestanepazarı'nda faaliyet gösteriyordur. Tercan, o günün İzmir sanatkârlarını çok canlı şekilde tasvir ediyor: “Kalearkası'ndaki ara sokaklarda birkaç tornacı, ‘Tamaşalık’ denen meydanda sıcak demirciler var. Sobacılar, kürek, maşa, sıcak demir yapanlar vardı. Sıcak demircilerin işi daha çok köylülerle. Köylüler sabahleyin doğrudan oraya gelirler. Sanatkârlar keser yapıyor, keser sapı yapıyor. Sanayi, sanatkâr dediğimiz bunlar.”

Aday Bile Değilken Başkan Oldu

Cemal Tercan mezun olduktan sonra Kemal Baysak ile Kahramanlar'da ortak bir dükkân açar. 10 metrekarelik dükkânın yanında yine 10 metrekare daha dükkân vardır. Soma'dan iş alırlar. Tercan, Kemal Baysak ile birlikte kurdukları TERBAY'ı iyi bir şirket yapanın Soma'daki işler olduğunu belirtiyor. Ancak Tercan sadece kendi işini büyütecek bir pencereden bakmaz hayata. Hemen cemiyetin içine girer. Bu seferki yolu, esnaf teşkilatıdır. 1957 yılında İzmir Demir Sanayi Derneği Başkanı olur. Başkanlığa seçilmesinin ilginç öyküsünü şöyle anlatıyor Tercan: "İzmir Demir Sanayi Derneği var. Bir gün atladım, gittim. Sustacı Giritli Ali diye birisi var. Ben dernek üyesi olduğumu, Soma'da yaptığım işleri anlattım. Odanın Fuar'da Akasya Çay Bahçesinde kongresi varmış. Beni oraya davet ettiler. Kongre salonunda en az bin kişi toplanmış. Orada iki ayrı grup var. Seyyarcısı, kalaycısı orada. Bir grup 'adayımız şu...' diyor. Yuh sesleri yükseliyor. Diğer grup 'adayımız bu...' diyor. Yine yuh sesleri. Bir türlü kongre başkanı seçilemiyor. Ben de yanlarında oturuyorum. Beni önerdiler. O taraf tanımıyor, bu taraf hiç tanımıyor. Beni kongre başkanı seçtiler. Çıktım kürsüye. Baktım arkamdan da bu piyasanın kralları. 'Biz seni buradan idare ederiz.' dediler. Baktım kilolu, iki yıldızlı bir komiser. 'Sayın komiserim. Bildiğiniz gibi kolluk kuvvetleri kongre divanının emrinde olur. Beraber nizamı sağlayacağız. Atın bu arkamdakileri.' dedim. Hepsini çıkardılar oradan. Güzel bir kongre yaptık. Seçim başladı. İki liste çıktı. Ben iki listede de yoktum. Ama herkes beni yazmış. Üç oradan, üç buradan seçildi. En yüksek oyu ben aldım. Başkan oldum."

Oda başkanı seçilir seçilmez harekete geçer Tercan. Önce oda üyelerine daha çok hammadde temini için çalışır. Sonra da İzmir'in ilk sanayi sitesinin kuruluşuna öncülük yapar. Tercan, sanayi sitesinin kuruluş öyküsünü şöyle anlatıyor: "Esnaf oturduğu evde kiracıysa, ona diyecek bir şey yok ama iş yeri kira olmamalı, kendisinin olmalı. İşe buradan başlamak gerekiyordu. O zaman İzmir'in sanayisi, Taşçılariçi, Kalearkası, Halimağa Çarşısı, bu kadar. Adamlar yazın sıcağın, kışın yağmur çamurdan iş yapamıyor. Dükkânların kapalı alanı 20 metrekare. Yağmur gelince işi bırakıp kaçıyorlar. Biz Türkiye'de ilk defa sanayi sitesi yapacağız diye yola çıktık. İzmir'de sanayi sitesi için kooperatif kurulmuş ama kimse itibar etmeyince topladıkları parayı dağıtmaya karar vermişler. Herkes parasını istiyor artık. Bir gün çay bahçesinde oturuyoruz. Kooperatif başkanı

Erzurumlu biri. Beni kongreye davet etti. İki gün sonra kongre yapılacak ve kooperatif dağıtılacak. Araştırdım, baktım. Biz bu işi yaparız dedim. Yeri daha görmemiş-tim. İzmir'in sayılı sanatkârlarını topladık. Bir liste yaptım. Kongrede mikrofonu elime aldım. Susturmak mümkün değil. 'Bu kooperatifi dağıtmak için toplandınız ama kooperatifi bana vereceksiniz. Üç ayda temel atarım.' dedim. Çıktılar 'Temel atsın, kendimizi kazık diye çıkarız.' dediler. Kongrede kooperatif başkanlığına seçildim. Kongreden hemen sonra 100 iş yerinin ihale dosyasını hazırlattım. Biz işe başlarsak millet gördüğü için para yatırmaya başlar diye düşünüyordum."

Menderes: "Ne Kadar İstiyorsun?"

Bu sırada Halkapınar'da marangozların da 103 ortakla kurduğu kooperatifin site kurma hazırlığı vardır. Cemal Tercan her iki siteyi ortak yapmayı teklif eder. Kabul görür. Ancak projeyi beğenmez. Caddelerin ve ara sokakların küçük olduğunu görür. Tercan, "Siteye hareket olacak, bereket olacak." diyor ve anlatmaya devam ediyor: "En dar sokak 9 metre, ana cadde 50 metre. Allah şahidimizdir, hiç kimseden tek kuruş almadık. Orası bataklıktı. Orada ördek avcıları vardı. Orayı doldurmaya paramız yetmezdi. 3 metre dolgu gerek. 27 Mayıs 1960'da askerî ihtilal oldu. İhtilalden hemen önce, 15 Mayıs'ta rahmetli Adnan Menderes İzmir'de bir toplantı yaptı. Miting gibi bir toplantıydı. Deniz, teknelerle doluydu. Yer yerinden oynadı. Akşam da Göl Gazinosunda yemek verdik. Esnaf teşkilatı ile Ege İşçiler Birliği, ortak bir organizasyon yaptık. En az 60-70 general var. Belediye reisi Faruk Tunca var. Bu projeyi orada anlattık. Bir tane numune dükkân yaptırmıştım. Türk milletinin aklının gözündeki olduğunu bilirim. Görünce inanırlar. Ama her yer çamur içinde. Üstelik yağmurlu bir gün. Rahmetli Menderes, 'Çocuk ne bunlar?' dedi. 'İzmir'deki sanatkârlar çok zekidir. 10 metre dükkânlar yerine, daha geniş yerde, daha yaratıcı işler yapmak istiyorlar.' dedim. 'Ne istiyorsun, kredi mi?' diye sordu. Ben de hemen sosyal tesisler projesini açtım. Bunu yapmakta sıkıntı çektiğimizi söyledim. 'Burada dersler verilecek. Paramız yok. Sahibi yok. Yardım istiyoruz.' dedim. Ne kadar istediğimi sordu. 150 bin lira istedim. 'Ne?' dedi. Çok mu söyledim acaba diye düşünüyorum. 'Hepsi kaba inşaat için.' dedim. 'Bırak kaba inşaatı. Hepsi 300 bin lira olsun.' demez mi! Başbakan yardımcısı Medeni Berk vardı. Ona, 'Yaz Medeni!' dedi. Bu arada orası mezarlık. Dolguya da paramız yok. Savunma bakanı da Ethem Menderes. Onun talimatıyla cemseler dolgu için çalışmaya başladı."

Tercan, sanayi sitesinin yapımında İsmet İnönü'den de destek ister. Şöyle anlatıyor Tercan sanayi sitesi seferberliğini: “Biz sanayi sitesine başladık. 1964 yılında rahmetli İsmet İnönü başbakan oldu. İzmir’e geldi. Bir toplantı yaptık. O dönem İzmir’e kim geliyorsa kapıyorduk zaten. Eşrefpaşa Düğün Salonunda toplandık. Orada sanayi sitelerinin önemini anlattım. ‘Devlet kucaklamalı.’ dedim. İnönü tabii bilmiyor. Ama hemen dikkatini çekti. Beni çağırdı. ‘Sanayi sitelerini hükümet üstü güçler desteklemeli.’ dedi. Böylece Devlet Planlama Teşkilatının teşvikli yatırımları arasına sanayi siteleri de girdi. Emlak Bankası, SSK tahvil aldı. Karşılığında sanayi sitesine kredi verdi. Böylece ilk kredilendirme operasyonu, şartlı tahvil alma yöntemi ile yapıldı. Türkiye’de bu işleri yaparken sanayi odaları, ticaret odaları, üst kuruluşlar vardı ama bunların sanayi sitelerinden haberleri yoktu. Organize sanayi bölgeleri sonraki işler.”

Bataklıkta Fabrika Mı Olur?

Halkapınar’daki Birinci Sanayi Sitesi kurulur ama en önemlisi içini doldurmaktır. Bu konuda yine iş başa düşer. Tercan, başlar etrafındakileri ikna çalışmasına. Kendi ifadesiyle “başlarına silah dayar”. Tercan, kurdukları sanayi sitesinin fabrikatör yetiştiren bir yer olduğunu söylüyor. Sözü Tercan’a bırakalım: “Biz

TERBAY’ı iki kişi kurduk. Kemal Baysak ve ben. Ama biz sadece kendimiz için çalışmadık. Toplum için, İzmir için, sanayi için çalıştık. İzmir’de ne kadar fabrikatör varsa, bizim imkânlarımızdan yeşermiştir. Ahmet Tanager bizim okulda hocalık yaparken geldi. Biz de sanayi sitesinden 110 metre karelik dükkânı zorla verdik. ‘Hocaa sen sonra ver. Yavaş yavaş ver.’ dedik. Motor sarardı. İthal olan bir motor yanmış, tekrar yenilenmesi gerekiyor. Onu sarardı. Ne zaman geniş atölyeye girdi, daha rahat çalışmaya başladı. Zeki Şeker, rahmetli, bizim aile dostumuz oldu. Bir ara Kestanepazarı’nda, küçücük bir yerde, Tacettin Hiçyılmaz ile Gırgır Süpürgelerini ve meyve preslerini üretiyordu. Kahramanlar Fuar Kapısı karşısında tek katlı evi vardı. Bir gün baktım kiremitleri aktarıyor. Bir kat daha çıkacak. ‘Deli misin bırak Allah aşkına. Sen büyük yerlerde villalar yapacaksın. Gel sana büyük dükkân verelim sitede, sen imalat yapacaksın.’ dedim. Mübarek bir hanımı vardı. Hanımı da ‘Ben de istemiyorum ama tutturdu.’ dedi. Zeki Şeker ‘Ne yapacağım o bataklıkta?’ dedi. Biz ona silah zoruyla sitede dükkân aldırarak, 314 metre kare dükkânı zorla verdim. Zeki Şeker imalatçı, fabrikatör oldu. Bisiklet parçası imal ediyordu. Sanayi sitesi deyip, geçmemek lazım. Burada yetişen sanayiciler sonra organize sanayi bölgelerini kurdu.”

Birinci, ikinci, üçüncü, beşinci sanayi siteleri, Kısıklı'taki sanayi sitesi... Hepsinde Tercan'ın imzası vardır. Ama sanayi siteleri projelerinin hiçbirini üstlenmez. Tercan, daha sonraki yıllarda milletvekili olduğu zaman da TERBAY'ın devletle hiçbir ilişkisi olmadığı belirtiyor. Tercan, "Ağabeyim Bitpazarı'nda çalışıyordu. Ben milletvekili olduğum zaman Bitpazarı'ndaki dükkânı kapattı. Orada kaçakçılık var, her şey var diye." diye konuşuyor.

"Çocuk Mahkûmlara Sanat Öğrettik"

Tercan'ın esnaf başkanlığındaki işi sanayi sitesi yapmaktan ibaret değildir. Eğitime ve sosyal projelere de yönelir. Önemi daha yeni anlaşılan, günümüzde her şirketin olmazsa olmazı olan sosyal projeleri kafasında tasarlar ve hayata geçirmeye çalışır. Şöyle diyor: "O dönem sanatkarlar çekirdekten yetişiyor. Okulu bitirenlerin bazıları çırac oluyor, bazıları berduş. O tarihte çıracları eğitmeyi kafama koydum. Çünkü piyasada sanatkar sıkıntısı var. Mesela frezeci yok. 1964-1965 yıllarında Mithatpaşa'ya gittim. Müdür Kemal Botsalı ile görüştim. Halk Bankta da sanayi siteleri kredi müdürü Rahmi Önen ile konuştum. Çok değerli bir insandı. Piyasada bazı meslek dallarının teknik bilgiye sahip elemandan yoksun olduğunu söyledim. Bir eğitim çalışması yapmayı önerdim. Bazı dersler için hocalardan, tezgâhlardan yararlanmayı teklif ettim okula. Hocaların ders parasını da biz ödeyeceğiz. Kabul ettiler. 50 bin liralık bütçe yaptık. Halk Bankası 30 bin lira verdi. Ben cebimden 10 bin lira koydum. 10 bin lira da sanayi sitesinden. Başladık eğitime. O zaman polyester var, kimse bilmiyor. Mobilyacılar da çocukları aldık. Onlara tanıttık. Uygulamayı yaptılar. Kursiyerler öğrendi polyesteri. Beş frezeci yetiştirdik. Talaş kaldırma sistemi ile yapılan bir uygulama ama biraz hesap kitap var. Bunlardan birisi ustabaşımız rahmetli. Onları yetiştirip piyasaya verdik. Türkiye'de ıslahevleri vardı. İslahevi müdürü ile oturuyoruz bir gün. 'Ne oluyor bu çocuklar? Çocukları topluma kazandıralım.' dedim. 'Birliğe bağlı odalarımızdan hocalar, ustalar yollayıp malzeme verip çocuklara bir şeyler öğretilim. Berberlik, marangozluk, kuaförlük, demircilik, terzilik öğretilim.' diye düşündüm. Bunlar makine istemeyen dallar. Oda başkanları bile derslere gitti. Malzemeyi biz yolladık. O çocuklar orada başkanların nezaretinde, hapishanenin gözetiminde kurs aldı. Hatta fuarda bu ürünleri sergiledik. Biraz da abarttık. Sağdan soldan da getirdik. Bunları topluma kazandıralım dedik."

"Koç'tan Daha Zenginim"

12 Eylül 1980 askerî darbesinden önce, işçi eylemleri yaygınlaşır. Bir yandan grevler, iş yeri işgalleri diğer taraftan lokavtlar. Cemal Tercan, işadamları cephesinde teşkilatçılığını yine kullanır. Hür Mütешеbbis Konseyinin kuruluşuna ön ayak olur. Tercan, şöyle anlatıyor o günleri: "Büyük işçi olayları 1980 öncesi yaygınlaşmıştı. Adam şalteri kapatıyor. Kimse bir şey diyemiyor. Biz de Hür Mütешеbbis Konseyini kurduk. Ankara'da büyük bir toplantı yaptık. Pısırsık pısırsık oturmayalım dedik. İşçi yanağına iki tokat atıyor, ses çıkaramıyoruz. Sıhhiye'de Kent Otel'de oturduk, yemek yiyoruz. Baktım Vehbi Koç'a özel bir tepsi ile bir yemek geldi. Şeker hastası olduğu için özel yemek yiyor, her yemeği yiyemez. Yemekte konuşma sırası bana geldi. 'Neden korkuyoruz?' dedim. 'Bakın Ben Koç'tan daha zenginim ama korkmuyorum. Koç bir tabak yedi, ben 4 tabak yedim.' diye devam ettim. Günümüze gelirsek BMC kapalı. İzmir'in sanayisinde, ekonomik varlığında çok önemli bir unsur. İşçiler yürüyor bayraklarla. Görüyorum, üzüldüyorum. Ağlamak geliyor içimden. Senin bir yerde bu işçilerin hakkını koruman gerekiyor. Sallasana İzmir'i. Nerede İzmir milletvekilleri?"

İzmir İktisat Kongresi Günleri

Tercan, 1981'de İkinci İzmir İktisat Kongresi'nin düzenlenmesine ön ayak olur. Burada önemli kararlar alınır. Tercan, şöyle anlatıyor: "1923 yılında Cumhuriyet kuruldu. Cumhuriyet'le beraber iktisadi savaş başladı. Ancak Cumhuriyet daha kurulmadan İzmir'de İktisat Kongresi toplandı. Türkiye'de sermaye yok. Sermaye olmayınca sanayileşme diye bir şey de olmuyor. İzmir bölgesinde yetişen inciri, üzümü ihraç eden tüccarlar var. Şerif Remzi Reyent, Albayrak gibi tüccarlarımız var. Bu zatlar, İktisat Kongresi'ne ön ayak olmuş. Sayıları o kadar az ki İzmir esnafını temsil eden biri bulanamamış. İstanbul'dan kongreye katılan hamallar delegasyonu, İzmir'in sesi hâline gelmiş. Anadolu'dan gelen esnafın tek isteği olmuş: 'Nalbant yok, atları nalalayamıyoruz. Nalbant yetişsin.' denmiş. Tabii Türkiye'de o tarihe gelene kadar hep Türkler savaşmış, askerlik yapmış. 1981'de İkinci İktisat Kongresi'ni yaptığımız zaman ben, Demirciler Odası başkanıydım. Rahmetli Özal geldi. Toplantıyı kapalı spor salonunda yaptık. O zaman İzmir valisi Hüseyin Öğütçen. Sabahlara kadar çelik konstrüksiyonu çuvallarla kapladık. Marangozlar Odasından marangozları getirip kürsüler yaptırarak. Çok başarılı bir kongreydi. Benim orada tebliğim vardı.

‘Esnaf, sanatkâr nedir? Ne değildir?’ diye. Türk ekonomisi, sosyal hayat nasıl yararlanmalı esnaftan? Bu tebliğim daha sonra rapor hâline geldi. Üzerinde mutabık olunan hususları parlamentoya gönderdik. Çoğu önerimizin hayata geçmesi konusunda da başarılı olduk.”

Hayali Siteler

Tercan’ın Türkiye’ye örnek bir model olarak gerçekleştirdiği sanayi siteleri, sonraki yıllarda birer rant kapısına dönüştü. Anadolu’nun her yeri adeta birer sanayi sitesi çöplüğü hâline geldi. Satın aldıkları herhangi bir arsayı sanayi sitesine dönüştüren kişiler, hem arsanın değerinin patlamasına yol açtı hem de devletten teşvikleri kaptı. Bu konunun önlenmesi konusunda rapor hazırlamak da yine Cemal Tercan’a düşer. Tercan, şöyle anlatıyor: “Hüsamettin Bey (Cindoruk) devlet bakanıydı. Türkiye’de sanayi sitelerinin kurulması için öneriler verdik. Bu konuda bir rapor hazırladık. Sanayi sitelerinin ülkeye faydalı olması için neler yapılacağını araştırdık. Ne yazık ki 3-5 uyanık adam bir araya geliyor, satın aldıkları arsayı en iyi şekilde değerlendirmek için sanayi sitesi kooperatifi kuruyor. Buradan Çeşme otobanından giderken Seferihisar yol ayrımına geldiğinizde sağ tarafınıza bakın. Bir sanayi sitesi göreceksiniz. Orada bir sanayi sitesine ihtiyacı var mı? Yok. Çalışır mı? Yok. Ama orada bir takım kişiler kredi almış, tabiri caizse voleyı vurmuş. Karadeniz’de kıyı boyunca gidin. Hep küçük ilçeler. İlçenin nüfusu 3 bin. Ama 500 dükkânlık sanayi sitesi var. Bunlar ölü yatırımlar. Ülkenin zararına yatırımlar. Biz bir öneri getirdik. Sanayi sitesi o ilin mevcut birliği tarafından paraf edilecek. Meslek odası tarafından kurulmasına onay verilecek. Hükûmeti temsilen bölge ticaret müdürü kimse o da paraf edecek. Ondan sonra sanayi sitesi kurulacak. İşin niteliğine göre kurulacak. Üstelik tek tip proje olmayacak. Erzurum’da başka türlü bir sanayi sitesi yapılacak, Ege’de başka türlü. Bu komisyonun güzel önerileri oldu.”

70 Yıllık Dostluk, 60 Yıllık Ortaklık

Cemal Tercan, en yakın ve en eski arkadaşı, iş ortağı Kemal Baysak ile 70 yıllık dostluklarını da anlatıyor. Aralarında hiçbir zaman para meselesi olmadığını söylüyor Tercan ve devam ediyor: “Yeryüzünde 7 milyarı aşkın insan yaşıyor. Hiçbiri diğeri ile aynı ruha, anlayışa sahip değil ama anlaşıyorlar. Kemal ile biz 1944 yılında tanıştık. TERBAY’ı da tanışmamızdan 10 yıl sonra kurduk. 70 yıllık dostluk, 60 yıllık ortaklık. Bu nasıl oluyor? Evvela kültür meselesi. O kadar derin

kültürümüz yok. Tolerans, hoşgörü meselesi. Adil ve hâkim olma meselesi. Tolerans ve fedakârlık 100 gramsa, bunun 70 gramını ben yapmışımdır. Hanımlar çok önemli. Benim hanımım, Kemal’in en küçük kardeşi. Evde hiç iş konuşmam. Aramızda para da söz konusu olmadı. Kimin ne ihtiyacı varsa onu almıştır. Ben ‘Kemal 30 kuruş var mı?’ derim, verir. O ister, ben veririm. Ben Bornova’daki fabrikanın üçte bir ortağıyım. Onu da oğlum temsil ediyor. Benim hiçbir kuruşum yok. İlgisiz miyim? Hayır. Soruyorum. Ben istiyorum ki başarılı olsunlar. Çocuklar fabrikayı çok güzel götürüyorlar.”

İş hayatındaki en büyük kusurlarının bir marka yaratmak olduğunu belirten Tercan, bunun sebebinin de sanayicilik yerine siyasete ağırlık vermeleri olduğunu itiraf ediyor. Tercan, şöyle devam ediyor sözlerine: “Kemal de bir yerde koptu. Ben politika yaparsam o da yapıyordu. Partinin ilçe başkanıydı. Mesaimizin yüzde 60’ını belki oraya harcıyorduk. Ama bu topluma hizmet etme, varoluşumuzun amacı olmuş. Ondan garip kalmışız. Bana neler teklif ettiler. Bana sanayi odasına git dediler. Yok dedim, ben barakalarda büyüdüm. Olaylara seyirci kalamazdık. Mutlaka merkezine daldık. Kâr, zarar ziyan. Şimdi Türkiye’de ve İzmir’de var olan büyük sanayiciler bizim hizmetlerimizden faydalanmışlardır.”

‘Yaptırsana Ayakkabı’

Cemal Tercan, esnafın başkanı değil sadece, aynı zamanda esnaf bir başkan. İzmir’in en ücra yerindeki en küçük esnafın dilinden anlıyor, onun sıkıntısını biliyor. Yıllar evvel Kiraz’da geçen bir hatırasını şöyle anlatıyor Tercan: “Kiraz’da bir kooperatif kurduk. Akşam kongre var. Toplantıyı ben yönetiyorum. ‘Var mı konuşacak biri?’ diye sordum. Bir sarhoş ayağa kalktı. ‘Ben varım.’ dedi. Kooperatiften kredi çekmiş, gitmiş o parayla deri almış. Ama kimse ayakkabı yaptırmayınca, dükkânına icra gelmiş. Çok dertli. Bize çok kızgın. Sözü ben aldım. ‘Seni uzaktan tanıyorum. Bana çok methettiler seni. Hazır bulmuşken, sana iş yaptıracağım. Mezuran var mı yanında?’ dedim. ‘Var.’ dedi. Ayağımı koydum. ‘Benim ayağım biraz etli. Bana bir kahverengi, bir de siyah çizme.’ Çıkardım, 5 bin lira verdim. ‘Bitince bana yolla.’ diye de ekledim. Gariban adam, ne yapsın? Yaptırsana kardeşim adama ayakkabı.”

ENİS OVAÇAM

"Bize lisede teknik bilgi öğrettiler. Okul anahtar oldu. Babadan da görgümüz vardı. Orada yetişince sanatkarlık kültürüne kavuştuk. Teknik bilgiye daha kolay ulaştım"

Bayrağı Dördüncü Kuşağa Devredecek

İzmir’de dört kuşaktır sanayicilik yapan ailelerin sayısı parmakla sayılacak kadar azdır. İşte bu ailelerden biri de Üstünel Derinkuyu Su Pompaları Limited Şirketinin sahibi Ovaçam ailesi.

İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi’ndeki fabrikalarında görüştüğümüz Üstünel’in yönetim kurulu başkanı Enis Ovaçam, Mithatpaşa mezunu bir sanayici. Tıpkı iki kardeşi gibi...

Ailenin köklerinin Selanik’e uzandığını söylüyor Ovaçam: “Biz muhacir kökenliyiz. Dedelerimiz Selanik’ten gelmiş. Dedemin ağabeyi Selanik Sanat Enstitüsü mezunu. Balkan Harbi’nde Türkiye’ye kaçıyorlar. Dedem demirci, dayılarım sanayiciydi. Babam Muammer Ovaçam da sanatkârdı. Şu an 88 yaşında. Kalearkası’nda tornacılık yapardı. Mesleğinde çok eskiydi. Dedem gibi iyi bir sanatkârdı. Dükkânımız Cemal amcanın (Cemal Dirin) dükkânı ile sırt sırtaydı. Biz de 6-7 yaşından itibaren iş hayatının içinde yer aldık. Böylece sanatkâr olduk. İyi ki olduk. Mutluyuz. Bu ülkenin ekonomisine katkı sağlıyoruz.”

Hiç Tatilimiz Olmadı

Ortaokulu Tilkilik Ortaokulunda tamamlar Enis Ovaçam. Lisede ise iki erkek kardeşi ile Mithatpaşa Teknik Lisesinin yolunu tutarlar. Kendisi ve kardeşi Kadri Ovaçam torna tesviye, diğer kardeşi Ercan Ovaçam da makine modelciliği okur. Okurken de bir yandan

da çalışırlar. Ovaçam, “Her cumartesi, pazar çalıştık. Bize hiç tatil yoktu. Arada bir sinemaya gidebilirdik. Hem gezeceksin hem öğreneceksin. İkisini aynı anda yapmaya zaman yetmez.” diyor.

Mithatpaşa’nın kaliteli eğitimiyle kendisine çok şey kattığını belirten Ovaçam, şunları söylüyor: “Bize lisede teknik olarak iyi şeyler öğrettiler. Babadan da görgümüz vardı. Sonra 1970-1971’de mezun olup üniversiteye gittim. Mithatpaşa bize anahtar oldu. Orada yetişirken sanatkârlık kültürünü edindik. Teknik bilgiye daha kolay ulaştık. Bize küçük yaşta çalışıp başarmayı öğrettiler. Hocalarımız çok kıymetli insanlardı. Türkan hoca iyi bir matematikçiydi. Aynı zamanda Cumhuriyet’in örnek bir kadın öğretmeniydi. Necat Gülbahar adlı bir hocamız vardı. Çok iyiydi. Teknik resim hocalarımız vardı. İyi insanlardı. Hepsi de iyi şeyler öğretmek için fedakârlık yapan insanlardı.”

Eşrefpaşa Disiplini

Ovaçam ailesi Eşrefpaşalıdır. Bu yüzden okula da yürüyerek gelip giderler. Şöyle anlatıyor Enis Ovaçam: “Biz Eşrefpaşa’da büyüdük. Mahallemizde her türlü insan vardı. Ama herkes diğerine saygılıydı. Kimse kimseye yan gözle bakmazdı. Biri yanlış yapsa uyarılırdı. Adam sarhoş, nara atardı, büyükler yakalar ‘bir daha yapma’ derdi. Bir daha yaparsa döverlerdi. Tanınmayan bir kişi mahalleden üç kez geçerse ‘Hayırdır?’ denirdi. Mahallede, okulda arkadaş grubuyla birlikte hareket ederdik. Birbirimizden güzel şeyler öğrenirdik.”

İzmir'in önde gelen sanayicilerinden Mustafa Dirin, Ovaçam'ın Mithatpaşa'dan arkadaşıdır. Üniversiteyi okuduğu Ege Üniversitesinde de çok sayıda arkadaşı daha sonra ya kendi fabrikalarını kurarlar ya da firmalarda üst düzey yönetici olarak çalışırlar. Ovaçam, Mehmet Özsakarya'nın, Mithatpaşa kökenli olup Torbalı'da sanayicilik yapan Başar Kaynak'ın ve Hasan Başaran'ın isimlerini sayıyor bize.

Kardeşler Güçlerini Birleştirdi

Üniversiteden sonra kendi iş yerini kurma zamanıdır Enis Ovaçam için. O dönemi şöyle anlatıyor: “Ben iş yerini kurdum. Kardeşimi ortak aldım. Sonra birlikte kuvvet doğacağına inandığımız için üç kardeş güçlerimizi birleştirmek için bir araya geldik. Hep birlikte çalıştık, birbirimizin eksiklerini tamamladık. Babam daha önce türbin imalatçısıydı. Pazarda tanınıyorduk. Biz de su seviyelerinin derinliğini düşünüp derin kuyu su pompaları işine girdik. 1990'dan sonra elektrik motorları üretmeye başladık. Şu an iyi bir marka olduk. Babam Üstünel adıyla üretim yapıyordu. Biz de aynı markayı sahiplendik. Marka olmak önemli. Eğer Türkiye’de iyi markalar yaratırsak daha kârlı işler yaparız. Kimi zaman ‘Keşke yabancı bir markayı çağrıştıran bir isim kullansaydık.’ dediğim oluyor. Neden? Çünkü ben yurtdışındaki firmalar için de üretim yapıyorum. Benden 100 liraya aldıkları ürünü 300 liraya satıyorlar.”

“Üstünel’de şimdi sıra dördüncü kuşakta.” diyor Ovaçam ve sanayiciliğin bir kültür olduğunu belirtiyor. Sanayicilik hakkındaki düşüncelerini ise şöyle anlatıyor: “Dedem sanayici, babam sanayici... Ben de üçüncü kuşak sanayiciyim. Şimdi dördüncü kuşak, çocuklarımız geliyor. Sanayicilik öyle babadan oğula miras kalmaz. Üç kuşakta ancak olgunlaşıyorsunuz. Bir gazeteci, hukukçu, doktor olabilirsin. Ama sanatkâr olamazsın. ‘Ben mühendislik okudum, sanayici oldum’ diyemezsin. O kültürle yetişmek gerekiyor.”

Aile Yasası

Peki Ovaçam ailesi, yönetime dördüncü kuşağı nasıl hazırlıyor? Ovaçam, şöyle anlatıyor: “Çocuklarımızın hepsi üniversitede okudu. Master yapan var. Benim kızım teknik üniversite mezunu, diğeri uluslararası ilişkiler okudu, işletme masteri yapıyor. Şu an bir firmada çalışıyor. Bütün çocuklarımızı iki yıl dışarıda çalıştırdıktan sonra yanımıza alıyoruz. Her aileden biri burada çalışma hakkına sahip. İngiltere gibi yazılı anayasamız yok ama bir aile görgümüz var. Nasıl insanlar evlerine ayakkabı ile giremez, bizde de öyle geleneksel hâle gelmiş kurallar var.”

Kirada Oturan Sanayici

Enis Ovaçam için sanayiciliğin sınırı yok. Ovaçam, “Bana ‘otel aç’ desen yapmam. Çünkü sürekli bir iş değil. ‘Sana şu kadar para vereceğim.’ deseler yine kendi işime yatırırım. Benim babam 88 yaşında, Karşıyaka doğumlu. Ben 36 yıldır vergi mükellefeyim. Doğma büyüme İzmirliyim. Kirada oturuyorum. Ev almadım. Hanım şimdi şimdi ‘Yaşlandık, artık bir ev alsak mı?’ diyor. Yazlığım yok. Sanayicilik bu. Herkes güzel arabaya binip yazlığa gidecek. Böyle bir şey yok.”

Ovaçam’a göre Türkiye’nin kalkınması eğitime ve üreten topluma bağlı. Eğitimden salt okulda verileni değil, hayatın her alanındaki eğitimi anlıyor Ovaçam ve şunları söylüyor: “Türkiye daha iyi yerlere gelmeli. Sanatkâr kökenli insanlar yetiştirmeli. Herhangi bir ürünü alıp mamul hâline getiren insanlar lazım bize. Marangoz bir sanatkâr, demir, kapı pencere yapan bir sanatkâr, asansör yapan bir sanatkâr. Geçmişte metali işleyen ülkeler zenginleşiyordu. Şimdi elektronik çok gelişti. Üreten toplum yaratmak zorundayız. Devlet gençleri 18 yaşına kadar çalıştırmıyor. Yanlış bir şey. Geçmişte çırak getirildiği zaman ‘eti senin, kemiği benim’ denirdi. O insanlar bugün usta oldu. İnsanları iyi eğitmek gerekiyor. İyi futbolcu olmak için antrenman yapmak gerekiyor. Hayat da öyle.”

ERDOĞAN TINAZ

"O zamanlar atölye şefleri Alman'dı. Alman atölye şefi neden marangoz olmak istemediğimi sordu. "Bak, doğdun beşik lazım, öldün tabut lazım. Doğumdan ölene kadar iş sahası var" dedi. O zaman başladık biz okula"

Alman Şefin Sözü Kulağına Küpe Oldu

Erdoğan Tınaz, 13 yıl boyunca bir cepheden diğer cepheye koşarak savaşan bir Osmanlı subayının oğlu. Ünlü ses sanatçısı ve besteci Ali Rıza Avni Tınaz'ın kardeşi. Merhum sanatçı Tanju Okan'ın yakın arkadaşı.

Tınaz'ın en büyük hayali elektrik okumakken marangozluk eğitimi görmüş. Hayatını marangozluktan kazanmış. 76 yaşındaki Tınaz, Alman atölye şefinin 'Doğdun beşik, öldün tabut lazım.' sözünü hiç unutmamış. Bir Mithatpaşalı olarak meslekî eğitimin önemini çok iyi biliyor. Bu yüzden üç çocuğunu da teknik okula göndermeyi tercih etmiş. Erdoğan Tınaz ile yaşadığı Urla'da sohbet ettik.

Tınaz, bir subay çocuğu. Babası bir savaş kahramanı. Babası ve ailesi hakkında şu bilgileri veriyor Tınaz: "Babam Hüseyin Avni Tınaz, subaydı. Hem Birinci Dünya Savaşı'nda hem de Kurtuluş Savaşı'nda birçok cephede savaşmış. Önce 1915'te Çanakkale'ye gidiyor. Ardından Kafkas Cephesi'nde, Trablusgarp'ta savaşıyor. Ailesi o kadar uzun süre haber alamıyorlar ki ondan, artık yaşadığı umudunu kesiyorlar. Bir süre sonra da öldüğüne inanmaya başlıyorlar. Fakat ölmüyor. Savaştan sağ salim dönüyor. Ailesi onu tesadüfen sırtındaki benden tanıyorlar. Savaştan sonra TCDD'ye giriyor. O dönem Aydın Demiryollarını İngilizler, Kasaba hattını da Fransızlar çalıştırıyor. 1936'da demiryolu hatları devletleştirilince ailem de Ankara'ya gidiyor. Annem, bir süre sonra bana hamile kalıyor. Beni doğuracağı zaman da İzmir'e, kız kardeşlerinin yanına geliyor. Ben 1938'de İzmir'de doğmuşum."

Okuldan Fırar

Annesi, doğumdan hemen sonra Erdoğan Tınaz'ı da yanına alıp Ankara'ya döner. O dönem Cebeci'de otururlar. İlkokulu orada bitirir. Kurtuluş Savaşı gazisi babası, yaz tatillerinde onu boş bırakmaz. Sürekli işyerlerine çırak olarak gönderir. Daha sonra aile Tınaz'ı sanat okuluna gönderir. O dönem Ankara'da iki ayrı sanat enstitüsü vardır. Erdoğan Tınaz, birinci sınıfa İkinci Sanat Enstitüsünde başlar. Tınaz, şöyle anlatıyor: "Okula babamla beraber gidiyorduk. Babam Ankara Gar'ında iniyor. Ben de bir istasyon sonra inip yukarı çıkıyorum. Bizi üç atölye gezdiriyorlardı. Ben elektrikçi olmak istiyordum. Bizim şansımıza da o zaman psikoteknik laboratuvarı kurulmuş. Bütün el becerilerini test ediyorlar. Fakat beni marangoz atölyesine verdiler. Orayı hiç istemiyordum. Bu yüzden de okuldan soğudum. Babamla sabah trene biniyordum. O benden önce iniyordum. Ben de sonraki istasyonda iniyordum. Okula gitmek yerine, bütün gün akşama kadar dolaşıyordum. Akşam olunca da sanki okuldan çıkmışım gibi babamla geri dönüyordum. On gün sonra işin kokusu çıktı. Babam gerçeği öğrendi. Rahmetli aldı beni, okula götürdü. O zaman atölye şefleri Alman'dı. Almanlar kurmuş zaten sanat enstitülerini. Alman atölye şefi 'Neden marangoz olmak istemiyorsun?' diye sordu. Ben de elektrikçi olmak istediğimi söyledim. Alman şef, 'Bak, doğdun beşik lazım, öldün tabut lazım. Doğumdan ölene kadar iş sahası var.' dedi. O zaman başladık biz okula." diyor.

Tramvayda Haylazlık

Babası emekli olunca ailecek İzmir'e yerleşme kararı alırlar. Tınaz, üçüncü sınıftan itibaren okula, İzmir'de Mithatpaşa'da devam eder. Dersleriyse oldukça iyidir. 1954'te mezun olur. Bugün Yıldız Teknik Üniversitesi olan İstanbul Teknik Okulunun iki yıllık inşaat teknikerliği bölümüne girer ve 1957'de inşaat teknikeri olarak mezun olur. 1958'de de Ankara'da yedek subaylığını yapar.

Erdoğan Tınaz'ın anılarında Mithatpaşa'nın önemli bir yeri vardır. Tınaz, şunları anlatıyor: "Okula tramvayla gidip gelirdik. Tramvay iki vagon. Öndeki deriydi ve pahalıydı. Biz arkada otururduk. En arkada imdat kolu vardı tramvayın. Sıkardık, yürümezdi. Öğlenleri salmazlardı bizi okul dışına. Talebe dışarı çıkamazdı, içeride yemek yerdik. Eğitimcilerimiz, öğretmenlerimiz bilgin insanlardı. Çok güzel insanlardı. Her tatilde bir iş yerinde staj yapardık."

1958'den sonra serbest piyasaya atılır Erdoğan Tınaz. Atölyesi Kahramanlar'dadır. Mithatpaşa mezunu Ahmet Köstem ile de komşudurlar. Tınaz, o günleri şöyle anlatıyor: "Çok iş yaptık. 130 tane kadar Yapı Kredi Bankası şubesinin dekorasyon işlerini biz yaptık. Afa Prefabrik ile uzun yıllar çalıştım. Heykel'in orada Meydan Apartmanı vardır. Onun dekorasyonu da bana aittir. İzmir'de çok proje tamamladık."

1962'de Urla'da deniz kenarında bir arsa alır Tınaz. İki yıl sonra da buraya evini yapar. Önce yazları, sonra hafta sonları gelip gitmeye başlar. 1995 yılından itibaren de Urla'ya yerleşir. Tınaz'ın yelken sporuna da merakı vardır. En yakın arkadaşı ise ünlü sanatçı merhum Tanju Okan'dır.

"Meslekî Eğitim Şart"

Erdoğan Tınaz, teknik ve meslek okullarının kıymetini bilenlerden. O nedenle tüm çocuklarını teknik lisede okutur. Meslek eğitimi ile ilgili şunları ifade ediyor Tınaz: "Şimdi herkesin gözü üniversiteyi bitirmekte. Oysa Türkiye'de ara eleman eksikliği var. Bir fabrikaya işçi alınacak. Bakıyorum hep meslek lisesi mezunu. Sanat enstitüleri memlekette çok geriye gitti. Önem verilmedi. Düşünün, ilkokulu bitiriyor çocuk. Bitirdiğinde 12-13 yaşında. O çocuğu eğitmek daha kolay. Biz sabahtan akşama kadar eğitim görüyorduk. Tüm dersleri alıyorduk. Teknik resim vardı. Sadece yabancı dil yoktu. Benim çocuklarım ortaokuldan sonra meslek lisesine gitti. Biri elektronik mühendisi oldu. Rahmetli oldu. Diğeri yüksek maliye mezunu. Ege Seramikte fabrika müdürü. Diğeri teknik lise mezunu, Karabağlar'da çalışıyor. 30 tane okul yapacaksın, bir tane meslek lisesi olmaz. Çünkü farklı farklı atölyeler gerekiyor. Marangoza göre ayrı, demirciye göre ayrı tezgâh kuruyorsun."

GÜRCAN EKLER

“Bugün teknik meslek eğitimi alanlar iş sıkıntısı yaşamıyor. Bize bir mühendis yeter ama 10 meslek lisesi mezunu gerekiyor. Bir mühendis gelse asgari ücretin biraz üstünde bir maaş teklif edersiniz. Ama CNC tezgâhta program yapıp işi çözüyor bağlıyorsa, kapıdan girmesi dört bin lira. Meslek lisesi mezunu, mühendisten daha iyi para kazanıyor. Sanayiciler olarak hepimiz eleman arıyoruz.”

Koleji Bırakıp Meslek Lisesine Koştu

Gürcan Ekler, özel bir koleji bırakıp meslek lisesini bilinçli olarak seçen bir sanayici. Babası ile amcasının birlikte kurduğu Ekler Pompayı büyütüp ihracatçı bir firma hâline getirmiş. Bu başarısında Mithatpaşa Meslek Lisesinde gördüğü eğitimin büyük bir rolü olduğunu belirtiyor. Ege Bölgesi Sanayi Odası meclis üyesi ve eğitim komitesi üyesi olan Ekler, “Ortaokulu ve lise birinci sınıfı Türk Kolejinde okudum. Sonra baktım ki hazır bir sanayi tesisimiz var. Mithatpaşa Meslek Lisesini okuyup mesleğimin özelliklerini ve inceliklerini öğrenmek istedim. Babam da ben küçükken Mithatpaşa’nın gece kurslarına gidiyormuş. Mithatpaşa’nın öyle bir ruhu var ki o beni cezbedti, ben de özel bir kolejden bu okula transfer oldum.” diyor.

Okulumu Çok Sevdim

1974’te Mithatpaşa’ya başladığını dile getiren Gürcan Ekler, okula elini kolunu sallayarak değil sınavla girdiğini, bu sınavın da öğrencinin kapasitesini ve bilgisini sınadığını vurguluyor. Torna tesviye bölümüne kaydını yaptırdığını söyleyen Ekler, okul yıllarını şöyle anlatıyor: “İlk sene eğe salladık. Sallatmasalar öbür tarafları aşamazsınız. O bir başlangıç noktasıydı. Matkapla delik delmeyi, kılavuz çekmeyi öğrendik. İkinci sınıfta torna, planya, vargel dersi, üçüncü sınıfta da daha üst tornacılık ve freze gördük. Üçüncü sınıfta tamamen

döner sermayeye çalıştım. Dört arkadaş bir planya tezgâhı yaptık. Onlardan bizim payımıza bir şeyler düştü. Oldukça becerikliydim. Öyle bir sevdim ki okulumu, inanın sabah 08.15’te ders zili çalmasına rağmen saat 07.15’de okulun kapısında oluyordum. Kapılar erken açılırsa dört tane masa tenisi masasında arkadaşlarla pinpon oynardık. Hatay’da oturuyorduk. Okula yayan gider gelirdim.”

“Kapıdan Çıkan Bir Daha Giremez”

Okulun teknik ve teknolojinin yanı sıra aile görgüsü ve disiplini de kazandırdığına dikkat çeken Gürcan Ekler, disipline örnek olarak şu anısını anlatıyor: “Okul müdürümüz Kemal Botsalı’ydı. Bir gün Çınarlı Meslek Lisesinden bir grup geldi. Boykot için bizi de okul dışına çağırdılar. Müdürümüz büyük araç giren kapıyı açtı. ‘Buradan çıkan bir daha giremez.’ dedi. Bir kişi dahi çıkıp o boykota katılmadı. Bugünlere o şekilde geldik. Okul disiplini bambaşkaydı. Sabahtan akşama kadar bilfiil okuldasınız. Her türlü davranışınız öğretmenlerinizin ve arkadaşlarınızın gözü önünde. Ne kadar aileden terbiye görseniz de aldığınız terbiyeyi orada devam ettirmek zorundasınız.”

Mithatpaşa’da her dönem sonunda veda partisi yaptıklarını, karne aldıktan sonra öğretmenlerle beraber pasta yiyip limonata içtiklerini, müzik eşliğinde oynadıklarını anlatan Ekler, okul sonrasında neler yapacakları,

nelerle karşılaşacakları konusunda hocalarının verdiği tavsiyeleri de dikkate aldıklarını söylüyor. Üçüncü sınıfta yaptıkları fabrika gezilerinin kendilerine çok şey kattığını ifade eden Ekler, aile atölyesi dışında gördüğü yeni tesislerin ve makinelerin de ufkunu açtığını belirtiyor.

Öğle Paydosunda Bisiklet Fabrikasına Ziyaret

Öğretmenlerin okul dışında da hayatlarını yönlendirdiğini söylüyor Ekler. Yeni Karamürsel Mağazasının orada bir stat olduğunu, okul tatilken orada futbol maçı yaptıklarını anlatan Ekler, “Ethem hoca gelip ‘Ne işiniz var burada, evinize gidin, ders çalışın.’ dedi. Topu bırakıp eve gittik.” diyor.

Gürcan Ekler, yaz tatillerini de boş geçirmediğini, ailesinin işlerinde çalıştığını söylüyor ve ekliyor: “Yazın babam bırakmazdı. Hemen iş yerine çağırırdı. Mezun olduktan sonra staj yeri olarak kendi iş yerimizi tercih etmedim. Rahmetli Hulusi Şenkaya’nın dökümhanesinin yanındaki atölyesinde bir ay staj yaptım. Yan tarafta da Bisan Bisiklet Fabrikası vardı. Öğle paydosunda yemeği yediğim gibi Bisan’ı dolaşmaya giderdim. Okulu bitirince yüksekokulu okumadım. O dönemde üniversite olayları vardı. Aileleri sanayici olan arkadaşlarım, üniversiteye gitmek için normal lisede okumayı tercih etti. Daha sonra bazı şeylerin eksikliğini yaşadım. Ama bunu çalışarak aştım. Kendimizi burada yetiştirdik. Okul bitti, askere gittim. Geldim, hemen evlendim. Çoluk çocuk sahibi oldum. Maalesef çok kısa çalıştık babamla beraber. Sonra üretimi ve satışı bana bıraktı.”

Üretim Aşkı Bitmiyor

Meslek lisesinde okurken Ak Döküm Fabrikasına yaptığı gezinin, firmanın geleceğine yön verdiğini belirten Ekler, kendi tezgâhlarının 1951 ve 1962 modelken bu fabrikada kartla çalışan makineler gördüğünü anlatıyor. Gürcan Ekler, şöyle devam ediyor: “Babamın zamanında beş çeşit salyangoz pompa imal ederdik. Ben bunu yetmiş iki çeşide çıkardım. Sonra ufkumuz açıldı. Fuarlara koştuk. CNC tezgâh aldık. Bir iki derken, yakında beş CNC tezgâh olacak. Bir beygirden otuz beygire motorun miline akupla pompalar üretiyoruz. Bizi müşteri ittirdi. ‘Monoblok pompa yapar mısınız?’ dediler. Yaptık. Bir yandan sipariş alıyordum, diğer yandan dert, sıkıntı dinliyordum. Traktör kuyruk mili ile çalışan pompa istediler. Ustamla oturup dizayn yaptık. Üç tonluk tankerlere su doldurup boşaltmaya yarayan pompaydı ilki. Günde 6 tane satan firma, 300 tane sipariş verdi. Biz de şaşırırdık.

İki inçle başladık. Sonra daha büyük inçleri üretmeye başladık. Pompaları büyütme ihtiyacı duyduk. En büyük etken üretme aşkı. Yaşım 63 oldu, yeni makine alayım, pompanın yenilerini yapayım diye çaba gösteriyorum. Daha önce traktöre hitap ediyorduk, şimdi taşıtlara pompa üreteceğiz. Üretimin de bilginin de sonu yok.”

1700 Euro Çok Para Kazandırdı

Pompalar büyüdükçe fuarlara katılıp ihracat fırsatları aradıklarını anlatan Gürcan Ekler, 2004’te Suriye’deki Şam Fuarına katıldığını söylüyor. Üç yılın sonunda bu ülkeye mal sattığını, daha sonra yönünü Avrupa’ya çevirerek Bulgaristan, Yunanistan ve İtalya’ya gittiğini de belirtiyor. Ekler, uluslararası pazardaki deneyimlerini anlatmaya şu sözlerle devam ediyor: “Geldik kurtlar sofrasına. İtalya’daki fuarda karşımda Rovatti markası vardı. Bir pompa getirmişler, otomotiv satar gibi, pompa yüzeyi öyle parlak kalitede ki. Bakıyorum kendiminkine, beğenmiyorum. Başımdan aşağı kaynar sular döküldü ama nereye gitmem gerektiğini öğrendim. Hangi ligte oynayacağımı öğrendim. İki sefer İtalya’ya gittim. Tunus ve Suriye’deki müşterim beni orada gördü. Yunanistan ve Bulgaristan’daki müşteriler de bizi gördü. Bu onlara güven verdi. Bir toplantı yaptık. Bu işi yapacak mıyız, yapmayacak mıyız? Boya en iyisi olacak. Bu alet çamura, toprağa giriyor. Ama alırken para veriyor insanlar. Özenmemiz gerekiyor. İtalya’dan bir pompa getirttim. Her şeyi bildikleri hâlde dişliler taşlanmış değildi. 1700 euroya sattıkları pompayı ben 1700 TL’ye veriyordum. Aramızda bir uçurum vardı. O verdiğim 1700 euro bana çok para kazandırdı. Rusya’da bir müşterim vardı, derken beş müşterim oldu. Şu an Özbekistan’dan sözleşme bekliyorum. Başta Rusya, Özbekistan, Kazakistan olmak üzere 17 ülkeye ihracat yapıyorum. İki inç tanker pompasında lider firmayız.”

Bir ürünün üretimden önceki ön çalışması için teknik resmini çizdiğini, sonra döküm modellemesini yaptığını belirten Ekler, Cad/Cam ile teknik resmi tamamlayıp sonra modelciye modelini yaptırıp döküme verdiklerini söylüyor. Ekler, “Hiçbir zaman başka bir pompayı alıp kopya etmem. Kendimden bir şey koyarım. Sevmem aynısını yapmayı. Benim ürünüme ‘Şu markanın aynısı.’ demeyecekler.” diyor.

Üç Tezgâha Bir Kişi Bakıyor

Bugün teknik meslek eğitimi alanların iş sıkıntısı yaşamadığını savunan Gürcan Ekler, meslek lisesindeki 36-37 kişilik sınıfından 10 arkadaşının kendi işini yaptığını, diğerlerinin de iş sahibi olduklarını söylüyor. Ekler, şunları anlatıyor: “Bizde 10 kişi çalışıyorsa 4’ü meslek lisesi mezunu. Diğerlerini kendimiz yetiştirdik. Bize bir mühendis yeter ama bana 10 meslek lisesi mezunu gerekiyor. Bu işi özendirmemiz, aileleri eğitmemiz lazım. Bir mühendis gelse asgari ücretin biraz üstü maaş teklif edersiniz. Ama CNC tezgâhta program yapıp işi çözüyor bağlıyorsa, kapıdan girmesi dört bin lira. Meslek lisesi mezunu, mühendisten daha iyi para kazanıyor. İşsiz kalma riski de yok. Mesleğini seviyorsa işsiz kalmaz. Hepimiz eleman arıyoruz. Eleman yokluğundan üç CNC tezgâha bir eleman bakıyor. Bu okulları tanıtma eksikliği var. Biraz da öğretmenleri eğitmeliyiz. Teknoloji çok hızlı geliyor. Onların da bu değişime ayak uydurmaları lazım. Şu atölyeye tatilde yazın bir saat gelsinler. Biz nasıl vasıflı eleman arıyoruz? Bunu görürlerse ona göre eleman yetiştirirler. Çocuklara fabrikaları gezdiresinler. Devlet de bu konuda öğretmeni heveslendiresin.”

Bu İş Sevilerek Yapılır

Çocuklara ve ailelere de tavsiyede bulunan Gürcan Ekler, staja gelen öğrencinin de pizzacı, polis, asker olmak istediğini belirtiyor ve ekliyor: “Neden gelip burada başkalarının önünü kapatıyorsun? Öğrenci seviyorsa bu işi yapacak. İstemediği zaman da başarısız oluyor. Aileler evlatlarını ‘Sen doktor, mühendis olacaksın’ diye at gibi koşturmasın. Kendi egoları için çocuğu zorlamasınlar. Mesleğini yapanın her zaman karnı tok, sırtı pektir.”

Oğlunun Özel Türk Kolejinden sonra Celal Bayar Üniversitesinde okumayı tercih ettiğini anlatan Gürcan Ekler, onun da Gıda Çarşısındaki satış ofisinin başına geçtiğini belirtiyor. Ekler, şöyle diyor: “Oğlumun üretme ilgisi yoktu. Ama satış konusunda çok başarılı oldu. Kendisiyle Ekler Pompa Pazarlama Şirketini kurduk. Yüzde 60 hisse benim, yüzde 40 hisse onun. İhracatlar, toptan satışlar burada, perakende satışlar onda. ‘Kendi malımızın dışında ne isterlerse onu da tezgâha koy.’ dedim. İMPO’nun dalgıç pompasını da tezgâha koydu. Satış konusunda çok başarılı. Gençlerin yeteneklerini keşfetmek çok önemli.”

HALİL TATAŞ

"Mithatpaşalı olmak bir ayrıcalık. O dönem elleri nasırlı mezun olurduk. Herhalde bu kadar fedakar, ciddi çalışan bir insan olarak bir Dirinler, bir Terbay gibi bir tesisin kurucusu olurdum"

Mithatpaşalı Emniyet Müdürü

Halil Tataş, Türkiye'nin başarılı emniyet müdürlerinden. 1963 yılında girdiği Polis Kolejiyle beraber, tam 42 yıl emniyet teşkilatına hizmet verdi. Doğduğu şehir İzmir'de, 2001-2006 yılları arasında emniyet müdürü olarak görev yaptı. Tataş, bir Mithatpaşalı. Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi ile bağı çok kısa ancak yoğun. Sadece bir yıl okuduğu Mithatpaşa'yı ömrü boyunca unutamamış.

Tataş, emniyetteki görevinden sonra İzmir-Gaz'da genel koordinatörlük görevinde bulundu. Tataş, sohbetimizin başında önce "Ne konuşacağız ki?" diyor. Sonra yaklaşık yarım asır öncesinden anıları bulup çıkarıyor. Anlatıkça açılıyor, konuştukça hafızasının derinliklerinde yeni anılar buluyor ve başlıyoruz koyu bir sohbete.

Halil Tataş, ailelerin "Bir mesleğin olsun.", "Meslek dediğin altın bileziktir." diye düşündüğü bir dönemde eğitim hayatına başlar. Babası inşaatçı olduğu için zaten zanaat işlerine eli yatkındır. Şöyle anlatıyor Tataş, çocukluk günlerini: "Babamın da inşaatçı olması nedeniyle küçüklükten beri bir yerlerde çalıştım. Eski insanların, daha doğrusu anne ve babaların bu konuda daha bilinçli olduğunu düşünüyorum. Büyüklerimiz mesleğin önemli olduğuna inanıyordu. Ben küçük yaşlarda tornacıda, elektrikçide, tesviyecide çalıştım. Demirci Şükrü abinin yanında çalıştım. Bir marangozun yanına girdim. Eskiden bu zanaatlara 'altın bilezik' deniliyordu. Ama ne yazık ki bu altın bileziğe şimdi aynı değer verilmiyor. 1962 yılında Motor Sanat Enstitüsünde torna tesviye bölümünde okudum. 1963'te ise Polis Kolejine girdim."

Unutulmaz Bir Yıl

Bir yıl gibi kısa süre eğitim gördüğü Mithatpaşa'yı hiç unutmamış Halil Tataş: "Şefik hoca diye bir hocamız vardı. O günlerde teknik okullarda bilinçli, bilgili, tatbika yönelik insan yetiştirildiğini biliyorum. 'Kırlangıç geçme' diye bir olay vardı, hatırlıyorum. Herkes menagesinin başında. Yapılması gereken bir eğitim. Son derece hassas. Işığa doğru baktığınız zaman aradan ışığın sızması gerekiyor. İzmir'de meslekî eğitimin yeri Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsüydü. Öğlen hep birlikte yenilen yemekler, arkadaşların iş takım elbiseleri ile elleri yağlı vaziyette kantinde buluşmalar, o yaşın gerektirdiği sohbetler... Hepsi çok güzeldi."

Halil Tataş, Eşrefpaşalı. Her gün semtinden çıkıp okula yürüyerek gider. Tataş, şöyle anlatıyor: "Eşrefpaşa, Fatih Mahallesi'nde oturuyorduk. Benimle beraber 3-4 arkadaşım daha aynı okula gidiyordu. Aralarında rahmetli olanlar var. Yüksek lisans yapanlar, öğretmen olanlar var. O yılların büyüklerinde çocuklarının sanatkâr olması yönünde ayrı bir özen ve inanç vardı. Ben orada okumaktan çok mutluydum. Okula Bayramyeri'nden yürüyerek gidiyordum. Binasıyla, öğrencisiyle, mimari yapısıyla bile okulun İzmir'de bıraktığı izlenim çok farklıdır. Okul yandığı zaman hepimizin ciğerleri yandı. Bereket versin ki tadilatı aslına uygun yapıldı da bir abide gibi duruyor."

"Bir Parçamı Mithatpaşa'da Bıraktım"

Sanat okulunda severek çalıştığını anlatıyor Halil Tataş. Parmağının bir parçasını, tırnağını makineye

kaptırdığı anı da hiç unutmuyor: “Parmağımın bir parçası, tırnağım orada kopmuştur. Matkapla bir parça deliyordum. Bir arkadaşım şalteri indirdi ve parmağım kasnakta sıkıştı. O da bir Mithatpaşa anısıdır. Sanata bu kadar düşkün olacaksınız. Eli tornavida tutmak meselesi var ya, bazı insanların kendilerine has özellikleridir. Babamın inşaatçı olmasının da bu ilgide rolü vardır. Ben Karşıyaka Çocuk Yuvası yapılırken Kahramanlar’da demirci Şükrü Usta’nın yanında çalışıyordum. O küçük yaşta 8’lik, 9’luk, 10’luk demirleri elimizle kesiyorduk. O dönemlerde elektrikli makineler de çok azdı. Bir tane vardı. Büyük çaplı demirleri keserdi. Bütün elektrik panoları mermerdi. Üstüne şablonu koyar usta. Elektrikli matkap yoktu. Göğsümüze el matkabını dayayarak delerdik. Ama gerçekten, samimiyetle ifade ediyorum ki Mithatpaşa yılları çok farklıydı. İş elbiseleri ile atölyeden çıkıyorsunuz. Elleriniz yağlı. O eldeki yağ kalıntıları yeteri kadar görülüp hissedilseydi, bugün ülkede birtakım şeyler çok farklı olurdu.”

Tataş’ın ağabeyi Eşref Tataş da bir Mithatpaşalı. Halil Tataş, şöyle anlatıyor ağabeyini: “Ağabeyim Eşref Tataş dökümden mezun. Ama o da bir şanssızlığa kurban gitti. İzmir’de tekstil fabrikası olan Şerif Tikveşli diye biri vardı. Sanat okulunun o yıllardaki müdürüne gidiyor. Yurtdışına gönderilmek üzere çalışkan bir öğrencisini tekstil konusunda çalışmak üzere almak istediğini söylüyor. Ağabeyim alanında çok becerikli olmasına, dökümcülükte uzmanlaşmasına rağmen onun ismi öneriliyor. Almanya’nın Düsseldorf kentinde 2-3 yıl tekstil konusunda eğitim aldı ağabeyim. Döndükten sonra da Buca’daki battaniye fabrikasının başına geçti. Yani tekstilci oldu. O yıllarda da yanlışlıklar var. Bugün teknik okulun herhangi bir bölümünden mezun olan insan, geleceğini burada görmüyor.”

Sadettin Tantan’la Güreş

Mithatpaşa yılları sadece eğitimden ibaret değildir onun için. Halil Tataş’ın o yıllarında spor faaliyetleri de var. Okulun güreş takımında yer almış. Tataş, şöyle anlatıyor: “Ben de güreş takımında bir şeyler yapıyordum. Değişik bir hatırası var bende. Polis Kolejine gittikten sonra güreşçi olduğumuzu sandık. Adapazarı’ndan gelmiş arkadaşlar vardı. Çok iyi güreşiyorlardı. Sadettin Tantan (ünlü emniyet müdürü, daha sonra politikacı) ile güreş yapmıştık. Güreş bilgimin yeterli olmadığını orada gördüm. Belki de ben çok yeterli değildim. Daha mindere çıkar çıkmaz bir tek kol yedim. Korkunç bir şekilde yenildik.”

Mithatpaşa’nın yemekhanesi ve yemekleri okulda eğitim gören hiçbir çocuğun hafızasından silinmez. Tataş, yemeği beğenmedikleri günler bir ekmeğin arasına helva koyup yediklerini hiç unutmuyor. Tataş’ı diğer öğrencilerden ayrıcalıklı kılan bir özelliği vardır, o da bisikletidir: “O yıllarda çocukların bisikletinin olması bir olaydı. Babam bana Çekoslovak yapımı Cezka marka bisiklet almıştı: Büyük lüks. Üzerinde farı olan yeşil renkli bisiklet. İlhan Yurdalan diye bir arkadaşım vardı. Sürat hastasıydı. Kaza yapmıştı. Onunla bisikletle okula giderdik. Arkadaşlarımızla toplanıp Bahçelerarası yolundan İnciraltı’na giderdik. Okula bisikletle gelmek havaydı. Herkes yapamazdı. Biz bisikletli gruptandık.”

Ünlü Sanayiciler Okulu

Ancak Mithatpaşa macerası Tataş için sadece bir yıldan ibarettir ve rüzgâr gibi gelip geçer. Birinci sınıfın sonunda bir yol ayrımına gelir. Meslekî eğitim yerine polisliği tercih etmesini şöyle anlatıyor Halil Tataş: “Gördüğüm eğitimde edebiyat derslerinde çok daha başarılı olduğumu, fen derslerindeyse daha az becerikli olduğumu anladım. İki dersten ikmale kalmıştım. Rahatlıkla verebilirdim. Ama polis koleji imtihanları vardı. Netice itibarıyla belki de o günleri çok iyi hesaplayamadık. Tabii meslek sahibi olmak da devlet hizmeti. O da kutsal bir hizmet. 1100 kişi imtihanlara girdik. 131 kişi alındı Polis Kolejine. Fenim kuvvetli değilse bile o imtihanı kazandım ve tabii ki Polis Koleji de bir meslek okuluydu.”

Tataş, daha sonraki yıllarda da meslek liseli arkadaşlarının başarılarını takip etmekten vazgeçmez. Sözlerine şöyle devam ediyor: “Mithatpaşa’dan mezun olanların bir üniversite eğitimi aldıktan sonra sanayiye katkı yaptığını söylediniz. Ben şunu da söylüyorum: Mithatpaşa’dan mezun olup da başka eğitim almadan İzmir’de sanayici olan birçok isim var. Buna ağabeyim de dahil. O da Mithatpaşa mezunu. Dolayısıyla o devirde birçok sanat bölümü içinde zor olan, ‘kirli bir bölüm’ dedimiz dökümcülük vardı. Ama ben çok iyi biliyorum Mithatpaşa’dan mezun olan o meslek grubu sanayicilik arasında çok yer etti. İzmir’de jant sanayinin başında olanların babaları oradan mezun olarak bu mesleği yürüttü. Bugün o fabrikalar Avrupa’ya milyonlarca dolarlık ihracat yapıyor.”

Yatırım Aşkı Mithatpaşa’dan

Sanata olan ilgisini emniyet müdürlüğü döneminde de unutmaz Tataş. Görevde olduğu illerde birçok altyapı yatırımına imza atar. Emekli olduğunda da teknik bir

faaliyet gösteren bir şirkete genel koordinatör olmayı tercih eder. Tataş, şöyle anlatıyor projelerini: “Öğrencilik yıllarıyla beraber, emniyette hizmet aşkıyla dolu tam 42 yıl geçirdim. Emniyet teşkilatı içinde yapılması gereken asli görevlerin dışında başka projelere de imza attım. Motor sanat okulunda okumanın getirdiği bir yatırım ve inşaat tutkusu da vardı. Ben bu konuda büyük ölçekli yatırımlar yaptım. İzmir Emniyet Müdürlüğü dönemimde 14 eser gerçekleştirdim: Karşıyaka ve Güzelbahçe karakolları, Anı Evi... 1969’da görev için geldiğim Anafartalar Polis Karakolunu müze yaptım. Avrupa ile boy ölçüşebilecek köpek eğitim merkezi yapmıştım Buca’da. Narlıdere Polis Rehabilitasyon Merkezi var bir de ama önemi çok iyi anlaşılamadı. Basmane’deki TEKEL binası benim dönemimde emniyete geçti. Bunların temelinde hep Mithatpaşa var. Tabii ağırlık asayiş ama bu tesisler, yatırımlar beni bahtiyar ediyor. Onur, gurur veriyor.”

El becerisini hep ön planda tutan Tataş’ın bu özelliği oğluna da geçmiş. Tataş, oğlunu şu sözlerle anlatıyor: “Korkunç bir el aletleri takımı var. Bizim de arabada, yazlıkta, evde mutlaka takımımız olur. Ama yeni nesil bir ampul değiştiremiyor. Ütü yandığı zaman ütünün içini açıp kabloyu bağlayamıyor. Eli tornavida tutmak meselesi çok önemli. Meslekî eğitim bu konuda insanları duyarlı kılıyordu.”

Meslek Lisesi İsyanı

İzmir Emniyet Müdürlüğünden kendi isteğiyle emekli olduktan sonra İzmir-Gaz’ın genel koordinatörlüğüne geçen Halil Tataş, büyük bir hayal kırıklığı ile karşılaşır. Doğalgaz tesisatçılığı alanında yetişmiş eleman yoktur koskoca Türkiye’de. Tataş, kimi zaman odasındaki dolapta iş başvurularının yığıldığını üzülenek söylüyor: “İş başvuru dosyalarının içinde doğalgazla biraz ilgili bir meslekten mezun olan yoktu. İnsanlar okulu bitiriyor ve 2-3 yıl boyunca iş bulamıyor. Oysa örneğin bir doğalgaz tesisatçılığı sektörü eleman arıyor, bulamıyor.”

Tataş, sanayinin ihtiyaçlarına göre eğitimin yeniden planlanması ve meslekî eğitime ağırlık verilmesi gerektiğini savunuyor ve şunları söylüyor: “Bugün doğalgazı olmayan ev çok az kaldı. Ancak doğalgaz alanında ara eleman dediğimiz kişiler motor teknik veya benzeri okullardan arandığı zaman bulunamıyor. Teknik liseler içinde doğalgaz konusunda eğitim veren okullar olsa da bu yeterli değil. Bize iş için yüzlerce başvuru geliyor. Bunların arasında teknik lise mezunu sayısı çok az. Kamu yönetimi, işletme, veterinerlik başvuruları var. Bu meslekleri eleştirmiyorum ama bu konuda o kadar

çok mezun var ki. Bir sürü sıkıntılarının olduğunu görüyoruz. Biz işlerimizin yoğun olduğu zamanlarda ara eleman dediğimiz kişileri teknik liselerden alıyoruz ama sayı yeterli değil. Teknik lisede eğitim görenlerin staj görmesiyle ilgili daha ciddi bir çalışma var. Teknik liseden mezun olacak insanın tatbikatlarının fazla olması lazım. Ben geçenlerde bir teknik liseyi ziyaret ettiğimde orada makine teknisyeni yetişecek olan çocuklarımızı gördüm. Netice itibarıyla yüksek tahsilde teknik bölümlerde okuyanların dahi, mezun olduğu zamana kadar çok fazla tatbikat yapmadığını görüyoruz. Ben bu meseleyi bir türlü kavrayamıyorum. Eleman sıkıntısı var mı? Kesinlikle var. İzmir’de doğalgaz ile ilgili yapılacak birçok iş ve tesis var. Yarın bir gün bunlara ara eleman bulabilmek konusunda kesinlikle sıkıntı çekilecek. Ben doğalgaz ile ilgili olduğum için ihtiyaç duyulan şeyleri duyduğuma göre, bu konuda da ilerleme kaydetmek zorundayız. Doğalgazda ara eleman yetiştirecek okullar açılmalı. Türkiye bu gerçeği niye görmüyor?”

“Ben de Büyük Sanayici Olurdum”

Halil Tataş ile sohbetimiz sona ererken, Mithatpaşa’ya tekrar vurgu yapmayı ihmal etmiyor: “Mithatpaşalı olmak, her ne kadar o okuldan mezun olmasam da bir ayrıcalık. Herhâlde bu kadar fedakâr, ciddi çalışan bir insan olarak mezun olsam kesinlikle Dirinler, Terbay gibi bir tesisin kurucusu olurdum. O dönem elleri nasırlı mezun olurduk. Şimdi meslek yüksekokullarından mezun olanlara bakıyorum. Staj konusunda yeterli değil. İzmir Türkiye’nin üçüncü büyük şehri. Kaç teknik lisemiz var? Tepecik’te bir teknik okulumuz var. Çınarlı’da bir okulumuz var. Oradaki hocaları da ziyaret ettim. Olayı gördüm. Mithatpaşa yıllarındaki usul ve eğitim sistemleri çok farklıydı. O iş elbisesinin içinde tatbikat çok daha fazla diye düşünüyorum. Eskiden ailelerde de sanatın altın bilezik olduğuna dair inanç vardı. Böyle bir düşünce Avrupa’da hâlâ var. Geçmişte Türkiye’de üniversite meraklısı bu kadar insan yoktu, şu an Avrupa’da da üniversite meraklısı bu kadar insan yok. Ben ve aynı dönemdeki arkadaşlarımız, üniversiteyi hiç düşünmedik örneğin. Köy enstitüleri ile ilgili bir çok yorum yapıldı bu ülkede. Ama o devrin öğretmenlerine bakar mısınız? Derse girerken taktığı yarım kolluğu ile çok farklı bir eğitmen kadrosu olduğunu görüyoruz. Onlar çok şey yapmış aslında. Bugün Almanya başta olmak üzere Avrupa’daki ülkelerde teknik eğitim önemseniyor ve üzerinde duruluyorsa bizim bunu görmememiz hata diye düşünüyorum.”

HASAN KARABAĞ

"Mithatpaşa'dan mezun not ortalaması 70 olan öğrenciler olarak makine ressamlığı teknisyenliğinde toplanmıştık. Çok zeki çocuklar vardı. Aklımda kalan bir şey de yemekhaneydi. Bir de kuru fasulye günleri"

Mithatpaşa'dan Başkanlığa Uzanan Yol

İzmir'in en büyük ilçelerinden biri olan Bayraklı'nın belediye başkanı Hasan Karabağ da bir Mithatpaşalı. Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesini bitirdikten sonra önce Galatasaray'a, oradan da yatay geçişle Ege Üniversitesi Makine Fakültesine giden Karabağ, üniversitede öğrendiklerinin Mithatpaşa'da öğrendiklerinin yanında çok az olduğunu belirtmeden geçmiyor ve "Üniversitede bize teknik resim dersi anlatan hocalardan çok daha iyi biliyorduk o dersi." diyor.

Karabağ'a Mithatpaşa yıllarını sorduğumuz zaman önce tereddüt ediyor, anımsamaya çalışıyor. Geçmişe doğru yolculuğa çıktığında ise koyu bir sohbet başlıyor. Heyecanlanıyor, duygulanıyor o yılları hatırladıkça.

Karabağ, 1955 yılında Manisa'nın Kula ilçesinde doğuyor. Daha 8 yaşında ailesiyle birlikte Bayraklı'nın Çiçek Mahallesi'ne göç ediyor. Aile tütüncü. Karabağ, çocukluğunu ve baba mesleğini şöyle anlatıyor: "Kulalıyız biz. Babam tütün tarlalarında çalışırdı. Sonra tütün eksperisi oldu, İzmir'e taşındık. Geçimimizi hep tütünden sağladık. Babam özel sektör işletmesinde çalışıyordu ama TEKEL'in işletmelerine de gidiyordu. Ama iyiydi, tütün kazandırıyor. İlkokulu Bayraklı'daki Talatpaşa İlköğretim Okulunda, ortaokulu da Bayraklı Ortaokulunda bitiren Hasan Karabağ, ortaokulun sonunda bir yol ayrımına gelir, Mithatpaşa'da okumak ister, amacı meslek lisesinden çıkıp kısa zamanda meslek sahibi olmaktır. Ama babası karşı çıkar. Karabağ, "Babam

meslek lisesine karşı çıktı. Bana 'Sen parlak öğrencisin.' dedi. Fakat baskı da yapmadı." diyor.

Askerî Okul Gibi...

Karabağ'ın tercihi sadece babası karşı çıkmaz. Okuduğu Bayraklı Ortaokulunun müdiresi de karşıdır onun meslek lisesine gitmesine. Karabağ, şöyle anlatıyor meslek lisesine giriş öyküsünü: "Benim önümde ağabeyim vardı. O düz lise mezunuydu. Onların döneminde üniversitelere girişte sıkıntılar başlamıştı. Sonra özel okullar açıldı. O zaman ben 'Üniversiteye de gideyim fakat meslek lisesinde kısa zamanda meslek sahibi olurum.' diye düşünüyordum. Ortaokulda müdire hanım Rukiye Karadadaş, ki hâlâ sağdır, kulakları çınlasın, 'Ne yapıyorsun sen?' diye beni azarladı. Bana 'Sen başarılı bir öğrencisin, üniversiteye gitmen lazım.' dedi. Ben de yine gideceğimi söyledim. O da 'Zor oradan gitmek.' dedi. Ama kararımдан vazgeçmedim. Benim girişim Çınarlı Meslek Lisesidir. O okulun ya ilk ya da ikinci dönem makine ressamlığı öğrencileriyiz. O dönem Mithatpaşa'da makine ressamlığı yoktu. Bir ara teknisyen okulları açılmıştı. Meslek liselerinin birinci sınıflarında not ortalaması 70 olanlar teknisyen okullarına alındı. İşte o zaman Mithatpaşa Teknisyen Okuluna geçtim. Orada üç yıl okudum. Üç yıl boyunca normal liselerin fen şubeleri ayarında fen dersi ve meslek eğitimi alarak mezun olduk."

Mithatpaşa'dan mezun olan birçok insan gibi okul, hem disiplini hem de eğitiminin kalitesi ile büyüler Hasan

Karabağ'ı: "O zaman müthişti orası. Askerî okul gibi. Sabah girdiğimizde iki öğretmen kapıda beklerdi. Kıyafet kontrolü yaparlardı. 5 ila 10 dakika arası toleranstan sonra kapanırdı kapılar. Ben okula Bayraklı'dan geliyordum. Evden önce Alsancak'a, oradan da trolleybüs ve çift körüklülerle okula. Sabahın saat 6'sında kalkıyordum. İnanılmazdı. Okul saat 08.00'de başlıyordu. Ancak yetiştirdik. Eğitim tam gündü. Ege'nin her yerinden seçilmiş gelmiş öğrenciler vardı. Bütün meslek liselerinin not ortalaması 70 olan öğrencileri olarak makine ressamlığı teknisyenliğinde toplanmıştık. Çok zeki çocuklar vardı. Aklımda kalan bir şey de yemekhaneydi. Bir de kuru fasulye günleri."

Öğrenci Lideri

Mithatpaşa sadece dersten ibaret değildir. Hele sosyal faaliyetlere ilgi duyan Karabağ'ı okul yönetimi bile dizginleyemez. Karabağ'ın okul yaşamında hem tiyatro hem müzik hem gezi hem de spor vardır. Karabağ, parçası olduğu faaliyetleri şöyle anlatıyor: "Tiyatro salonumuz vardı. O zamanlar liselerarası müzik yarışması düzenleniyordu. Bizim de bir ekibimiz vardı. Benim dönemimde futbolcular vardı okulda. İzmirsporlu kaleci Sait vardı. Altaylı Büyük Şeref vardı. Orta sahada oynardı. İyi futbolcuydu. Okul takımı iyiydi, ben de oynadım. Müdürümüz Kemal Bosnalı'nın eşi çok sertti. Genç bir bayandı. Okula yeni gelmişti. Bir gezi düzenlemiştik sınıf olarak. O zaman 1972-1973 dönemi. Ecevit'in siyasette popüler hâle geldiği zamanlar. CHP'nin başına daha yeni geçmiş. Bir futbol takımımız vardı. Bergama'ya maç yapmaya gideceğiz. Oralı olan arkadaşlar maç organize etmiş. Gençlik olayları da başlamış. 12 Mart Askerî Darbesi sonrası... Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının hadiseleri. Bir genelge gelmiş. Valilik izni olmadan gezileri yasaklıyor. Müdür bizi topladı. Sorgulamalar. Maça gideceğiz alt tarafı. Gitmeden yakalandık. Ben de sınıf başkanıydım. İlk uyarıyı o zaman aldık. Karneme yazmışlar uyarıyı: İzinsiz gezi düzenlemekten... Sonra yine gittik. Bizi kimse tutamadı."

Karabağ çalışkan bir öğrencidir. Yıllar sonra onu belediye başkanlığına getirecek liderlik ruhu o zaman da vardır. "Bir şey oldu mu onun üzerine giderim, kaçmam." diyor Hasan Karabağ ve şöyle anlatıyor: "Ben sınıf başkanıydım. Sınıf başkanlığı seçimi olunca hemen herkes 'Hasan başkan olsun.' der. Bir geometri cebir hocası vardı. Genç bir bayan. Hoca gelmeden sınıfı hazırladım. Konuşanları susturmaya çalıştım. Fakat sınıfa girdiğinde beni 'Sen kimsin, otur yerine!' diye azarladı. Ondan

sonra ona hırs yaptım. Cebirden, integralden gönüllü sınava kalkıp 9-10 aldım. Hocadan intikam alırcasına başarılı notlar aldım. Resmim zayıftı. Öğretmenler 'Matematiğin iyi, diğer derslerin iyi, resmin neden kötü?' diye kızarlardı. Resimde de başarılı olmak için çaba gösterdim. Olayların üzerine gitme huyum şimdi de devam ediyor. Geçenlerde arabama kurşun sıktılar. Ben kurşun sıkanların kahvelerine gittim, muhtemelen onlar yapmıştı. Adamlar şaşırıyor. Yamanlar'da ev yıkıyorum. Gidiyorum kahveye. Emniyet uyarıyor beni. Bana 'Neden yıktın?' diyorlar. Ben de 'Yıkamak zorundayım, parasını aldın mı?' diyorum. Ben kendi babamın evini de yıktım. Belediye başkanı olmuşum. Çalışanlar gelip 'Başkan, senin eve tinerciler geliyor.' dedi. Ben de çocuklara 'Gidin şu evi yıkın.' dedim. Bunu anlatınca bakıyor adam. 'Babasının bile evini yıkmış.' diyorlar."

Mithatpaşalı Torpili

Mithatpaşalı olmak sadece okuldan da ibaret değil. Bunun sosyal yaşamı, stajı var. Hele öğrencilerin önemli bölümünün Ege'nin farklı illerinden geldiği dikkate alınırsa, öğrenci evleri Mithatpaşa hayatının bir parçası oluyor. Karabağ, "Arkadaşlarımızın çoğu öğrenci evlerinde kalıyordu. Ev muhabbetleri oluyordu. Genellikle Mithatpaşa Caddesi'nde, Halil Rıfat'ta ev tutarlardı. Öğlenleri ders arasında deniz kenarında vakit geçirmek çok keyifliydi." diyor.

Meslek lisesi deyince staj yapmadan da olmaz. Okul atölyesinin yorucu temposunun yanında bir de sanayide staj yapma zorunluluğu vardır her öğrenci için. Karabağ, stajlarda sanayiye gittiklerini anlatırken o dönem Mithatpaşalılar'ın özel olarak staja alındığını söylüyor. Karabağ, "Mithatpaşa mezunları sanayileşmiş zaten. 'Hemen gelsinler.' diyorlardı. O feodal Mithatpaşalılık ruhu vardı. Ben de stajımı İkinci Sanayi Sitesi'ndeki Tezcan Makinede yaptım. Fiili olarak çalıştık. Eğe yaptık, döküm taşıladık." şeklinde anlatıyor staj günlerini.

"Üniversite Çocuk Oyuncuğu"

Karabağ, Mithatpaşa'dan 1972-1973 döneminde mezun olur. İlave atölye imtihanlarına girer. Endüstri meslek lisesi diplomasının yanı sıra teknisyen diploması da almaya hak kazanır. Önce Galatasaray Üniversitesi'nin Makine Mühendisliği Bölümüne girer. Orada iki yıl okuduktan sonra Ege Üniversitesi Makine Mühendisliğine nakil gelir. Karabağ, üniversite sınavını kazanma sürecini şöyle anlatıyor: "Sınavlar için İstanbul'da Yıldız Teknik Üniversitesi'nin amfisine girdik. Meslek liselerine

ayrı sınav yaptılar. Benim puanım 851. Bizi bir amfiye çağırdılar. O zaman Yıldız en parlak mühendislik akademisi. Bana sıra geldiğinde ilk 30'a girmiştim. Bütün bölümler açıktı. İnanılmaz bir şey. Giriş kartı elimde. Sıra bana geldiğinde Yıldız'ın gündüz makine mühendisliği bölümü doldu. Gece makine mühendisliği var. İnşaat, mimarlık, bütün bölümleri tercih edebilirdim. Ben de biraz Galatasaraylılık ruhu var ya. 'Galatasaray Makine' dedim. İmzalıyorsun işin bitiyor. Bir daha değişirme şansı yok. Ben üniversiteye böyle girdim. Bir gün dahi kursa gitmeden üniversiteli oldum."

Üniversite sınavında gösterdiği başarıda Hasan Karabağ yalnız değildir. Sınav sonucuna göre 30 kişilik sınıfın 20'si mühendis olmayı başarır. Karabağ, şunları söylüyor: "Bizde çok iyi mühendisler yetişti. Üniversitede teknik resim anlatıyorlardı. Biz anlatandan daha iyi biliyorduk. Tasarımı, geometriyi hocadan daha iyi biliyorduk. Hoca ile tartışıyorduk. Bizim için çocuk oynucağıydı. Matematik, yüksek matematik, fizik. Çok başarılıydım. Galatasaray'da ortalamam 70'ti. O nedenle okul yöneticisi benim başka okula geçmeme izin vermedi. Bölüm başkanı Ekrem Pakdemirli'ydi. Kardeşi babam ile arkadaştı. Onun sayesinde nakil olduk."

"Keşke İnşaatçı Olsaydım"

Hasan Karabağ, üniversiteden 1979'da mezun olduktan hemen sonra iş hayatına atılır. Kendi iş yerini kurar. Çok sayıda ısıtma, soğutma, havalandırma projesine imza atar. Karabağ, meslek yaşamının başlangıcını şöyle anlatıyor: "Sonradan 'Makineci değil de başka bir şey olmak ister miydiniz?' diye sorsanız, 'İnşaat mühendisliği çok daha iyi bir seçim olacaktı.' derdim. Piyasaya çok daha yatkın bir iş. Benim tipime uygun bir meslek. İnşaat mühendisleri betonarme hesabını elde yaparlardı. Şimdi program var. Arkadaşlar hep 'Senden iyi hesapçı olur.' derlerdi. Bir müddet sonra 'Keşke inşaatçı olsaydım...' dediğim oldu. Ama sonuçta makine de piyasa tercihli bir iş. Isıtma, havalandırma projeleri yaptık. Ben piyasaya ilk çıktığımda tesisatın t'sini bilmiyordum. Bilen bir ağabeyim vardı. İş yeri açacağımı söyleyip ondan yardım istedim. 15 gün onun ofisine gittim."

Sohbetimizin sonuna yaklaşırken Hasan Karabağ'a bugünün mühendislik eğitimi soruyoruz ve önerilerini dinliyoruz. Şunları söylüyor Karabağ: "Bugün İstanbul Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesinin bilimsel yönü ağır. Ancak bu okulların daha çok eğitici mühendis yetiştiren bir tarzı var. Akademik kariyeri yüksek öğrenciler yetiştiriyor. Ama iş âlemine yönelik, Yıldız Teknik Üniversitesi gibi çabuk adapte olabilen mühendislik fakültelerinin de hızla artması gerekiyor. Sıkıntı orada. Biz o konuda rahattık. Eskiden meslek lisesi çıkışlı mühendis arayan çok işletme vardı, ilanlarla meslek lisesi mezunları yer alırdı. Biz iş yerine girdiğimizde 'Torna tezgâhı yenilir mi içilir mi?' diye soranlardan değildik. Bizzat torna freze tezgâhında çalışmıştık. Resmin kralını biliyorduk. O bakımdan pratiği yüksek mühendislik okulları piyasa açısından çok büyük ihtiyaç. Avrupa böyle yetiştiriyor. Sanayi ile iç içe mühendis yetiştirmek gerekiyor. Teknoloji hızla ilerliyor. Yeni gelişmelere hazırlıklı olmalıyız."

Baysak'ın En Sıkı Muhalifi

Tabii Hasan Karabağ'ın yaşamında mühendislik kadar ağırlığı olan bir alan daha vardır: Siyaset. Kaderin cilvesi olsa gerek Mithatpaşalılar'ın ağabeyi Kemal Baysak ile Hasan Karabağ'ın yolları siyasette çakışır. Ama rakip olarak. Şöyle anlatıyor Karabağ, siyaset yaşamını: "Ben 1973'te CHP'nin gençlik kollarına girdim. Siyasette çok eskiyim yani. Uzun süre yöneticilik yaptım. 1991'de Sosyal Demokrat Halkçı Parti İzmir il yöneticiliği görevinde bulundum. 1994'te Karşıyaka Belediyesinde meclis üyeliği yaptım. Tabii o dönem belediye başkanı Kemal Baysak'ın da Mithatpaşalı olduğunu öğrendim. Baysak'ın en büyük muhalifi bendim. Muhalefet yapıyorduk ama çirkin şeyler söylemezdik. Benim belediye başkanı olmamla çok ilgiliydi. O gruptan birinin belediye başkanı olması hoşuna gitti. O bana geldi, ben ona gittim. Kendisi protokol adamıdır. Ağır, uzun konuşur. Bayraklı'yı Bosna'da bir şehir ile kardeş şehir yaptı."

HÜSAMETTİN EKMEKÇİOĞLU

“Atölyede elimize verilen tahtayı şekillendirerek ortaya bir ürün koyma çabası, hayatıma da yön verdi. İş hayatında sürekli araştırma ve geliştirme yaparak hep yeni bir ürün veya hizmet ürettim. Belirlediğim hedeflere adım adım ulaştım. Üretimi şekillendirirken geniş açıdan bakmayı öğrendim. Meslek lisesinin verdiği disiplin ve her gün sorduğumuz ‘Nasıl daha iyisini yapabiliriz?’ sorusuyla şirketimizi iyi bir yere getirdik.”

O Beyaz Önlüğün Sevdasıyla Sanayici Oldu

Yangın söndürme ekipmanları sektörünün büyük firmalarından olan Yıldız Yangınının yönetim kurulu başkanı, Ege Bölgesi Sanayi Odası meclis üyesi ve Kınık Karma Organize Sanayi Bölgesi yönetim kurulu başkanı Hüsamettin Ekmekçioğlu, iş hayatında ilk adımları atarken de şu an 75 kişinin çalıştığı şirketini yönetirken de Mithatpaşalı ruhuyla hareket eden bir işadamı.

Ekmekçioğlu’nun 1981’de sınavla girdiği Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi serüvenini başlatan babası İsmail Hakkı Ekmekçioğlu’nun meslek lisesi sevdası olmuş. Doğduğu Bitlis’te meslek lisesi olmadığı için akrabalarının yanında kalarak Van Endüstri Meslek Lisesinin marangozluk bölümünü okuyan baba İsmail Hakkı Ekmekçioğlu, elinden her iş gelen, okumayı seven, daha sonra matbaacılık ve gazetecilik yapan, milletvekilliğine adaylığını koyan, yenilikçi bir insan.

Bitlis’ten İzmir’e Eğitim Yolculuğu

Çocuklarını okutmanın önemini çok iyi bilen babasının bunun için Bitlis’ten kalkıp İzmir’e geldiğini belirten Hüsamettin Ekmekçioğlu, meslek lisesine giden yolunu şöyle anlatıyor: “Varlıklı bir ailede büyümedik ama çok da sıkıntı çekmedik. 1972’de Altındağ’da ilkokula başladım. Daha sonra babamın bizleri daha iyi şartlarda okutma isteğinden dolayı Altıntaş’a taşındık. Benden dört yaş büyük ağabeyim Mithatpaşa Meslek Lisesine

başladı. Ben de onu örnek aldım. Okulda ağabeyimi görmeye gittiğim zaman, oradaki öğrencileri beyaz önlükle gördüğüm an içimden ‘Ben de beyaz önlüğü giyeceğim, burada okuyacağım.’ dedim. Belki orada okumasam yine beyaz önlük giyen bir doktor olmak isterdim. Böylece 1981 yılında sınavlara girerek makine resim ve konstrüksiyon bölümünü kazandım. Okulda her bölümde dönem dönem çalışma ve ders alma imkânı olduğu için bu bakış açımızı çok değiştirdi. Önce elektrik, sonra model, torna tesviye, döküm atölyelerine gittik. Her bölümün ne iş yaptığını uygulamalı olarak gördük. Örneğin dökümhaneye girip kalıp döktük. Bugün orada görüp bildiklerimi kendi işimde uyguluyorum. Bir ürünle ilgili bilgiyi aktarırken hâlâ kâğıt kalem alıp çizerim.”

İnsana Eşit Davranmayı Hocalarımdan Öğrendim

Okul öğretmenlerinin sadece kaliteli eğitim veren birer eğitmen değil, hayatı öğreten ve dertlerini paylaşan büyükleri olduğunu ifade eden Ekmekçioğlu, şöyle anlatıyor o günleri: “Muzaffer hoca idealist bir öğretmen ve bir beyefendi. Ders sonrası da oturup sizinle sohbet eder, yol gösterirdi. Yaşar hoca için eski bir fotoğrafın arkasına ‘Yaşar Babamız’ diye yazmışım. O da her zaman yol gösterirdi. Okul bitti, dostluğumuz bitmedi. Kişiliğime iz bırakan, bana vizyon kazandıran öğretmenlerdi. İş

yerinde herkes benim için eşittir. Bunu meslek lisesindeki öğretmenlerimden öğrendim. Öğretmenlerin yaklaşımı ve yönlendirmeleri bize gelişim açısından çok fayda sağladı. Lisede izciydim. Başımızda Yaşar hoca olduğu hâlde Yamanlar Dağına gittik. Arkadaşlıklarla, paylaşımlarla ayrı bir havayı koklamış oluyorsunuz. Masa tenisi, ilk girişte herkesin oynayabileceği bir yerdeydi. Bu sporu ilk orada öğrendim. Yarışmanın yanı sıra yeni insanlarla tanışma şansı buldum. Hentbolda çok başarılı bir okulduk. Ben derslerden zaman ayırıp tiyatrodan da oynadım. Kurtuluş Savaşı'nı anlatan bir tiyatro eserini sergiledik. O dönem yazın da okuma şansı vardı. Sıkıştırılmış bir program uygulanıyordu. Amaç çocukların okulu daha hızlı bitirip hayata atılmasını sağlamaktı. Yazın da okudum ama o sıcakta okula gidip ders dinlemek çok zordu. Ders biter bitmez en yakın noktadan denize giriyorduk. O zaman da körfezde kirlilik olduğu için Narlıdere'ye doğru gidiyorduk. Arada bazı arkadaşlar okulun karşısında balık tutuyorlardı."

"FOTO ŞİPŞAK"

Okul dönemi kolay geçmez. 1980 öncesi dönemin kargaşası, aileleri endişeli bir ruh hâline sürüklemiştir. Ekmekçioğlu, "Okula yürüyerek giderdim. Dönüşte arkadaşlarla birlikte Karataş'a kadar yürür, sonra merdivenleri çıka çıka eve varırdım. Ağabeylerim 1980 öncesinde üniversite okudukları için anne babamız hep tedirgindi. Ama ben okulu çok sevdim. Devamsızlığım yok denecek kadar az olmuştur." diyor.

Okul stajını METAS'ta yapar Hüsamettin Ekmekçioğlu. Staj değil fabrikanın kadrolu elemanı gibi üç ay fabrikada çalışır. Çalışma hayatını yaşayarak görür. 1984 yılında mezun olur. Mezun olduğu yaz da boş durmaz. Şekerci Ali Galip'in Kemeraltı ve Basmane'deki mağazalarında çalışır. Tatlı nasıl yapılır, kutu nasıl paketlenir, hepsini öğrenir. Yazın Oba Tatil Köyü'ndeki havuzda "Foto Şipşak" diyerek fotoğrafçılık yapar. Dokuz Eylül Üniversitesi Meslek Yüksekokulunu kazanır ama çalışmak daha cazip gelir. Ankara'da Gazi Üniversitesi Metalurji Bölümünde okuyan ağabeyi ve bir arkadaşıyla ticarete atılır. 1983'te öğretmenlik yerine ticareti seçer. Bir yıl sonra ağabeyi ile ortak olur.

Tibaş Vakıf Han 217 Numara

Ekmekçioğlu, ticaretteki ilk günlerini şöyle anlatıyor: "Konak'ta Tibaş Vakıf Han 217 numarada ağabey, kardeş, bir de sekreterimiz sıfırdan çalışmaya başladık. Yangın söndürme ekipmanları alıp satıyorduk. İzmir'de bu işle

ilgili aktif çalışma yapan bizdik. 1988'de askere gittim. Askerdeyken büyük ağabeyim de işin içine girdi. Üçümüz birlikte hâlâ aynı işi yapıyoruz. Geçmişte bayisi olduğumuz firmaların ekipmanını alıp satarken yıllar sonra, ürün aldığımız firmalara ürün satmaya başladık. Bize ve sektöre hız kazandıran standartların gelişmesi oldu. Cihazlar dıştan kontrol edilebilir hâle geldi. TSE'siz eski tüplerin yenilenmesi gerekti. O dönem içinde aktif pazarlama yaptık. Eski firmalar müşteriyi beklerken, biz müşterinin ayağına gittik. İşin bu noktalara kadar büyümesindeki asıl ayrıcalığımız ise dürüstlüğümüzdü. Doğruluktan, dürüstlükten ödün vermedik. 38 yıl önce hizmet verdiğimiz firmalara yine hizmet vermeye devam ediyoruz."

Daha İyisini Yapma Azmi

İş hayatındaki başarılarında meslek lisesinin kazandırdığı bazı özelliklerin kilit taşı olduğunu vurgulayan Ekmekçioğlu, üretimi şekillendirmeyi, riskleri görmeyi, gerek ürünle gerekse birlikte çalıştıkları insanlarla doğru iletişim kurmayı Mithatpaşa'da aldığı eğitime borçlu olduğunu belirtiyor. Ekmekçioğlu, sözlerine şöyle devam ediyor: "Atölyede elimize verilen tahtayı şekillendirerek ortaya bir ürün koyma çabası, hayatıma da yön verdi. İş hayatında sürekli araştırma ve geliştirme yaparak ortaya hep yeni bir ürün ve hizmet koyduk. Belirlediğim hedeflere adım adım ve sindirerek ulaştım. Üretimi şekillendirirken geniş açıdan bakmayı öğrendim. Meslek lisesinin verdiği disiplin ve her gün sorduğumuz 'Nasıl daha iyisini yapabiliriz?' sorusuyla şirketimizi iyi bir yere getirdik. Koyduğum hedefe hep ulaştım. Bugün 75 kişilik bir aileyiz. Aralarında makine mühendisi, elektrik-elektronik mühendisi, teknikerler var. Hep işe odaklandık. Gece gündüz çalıştık. Ama tabii ailenizin de sizi desteklemesi lazım. Kolay olmuyor. İşinizi sevecek ve başarıyı isteyeceksiniz."

Sektörde Dijital Döneme Geçiliyor

Kınık'ta 17 bin 500 metrekaarelik alanda inşa ettikleri fabrikanın kısa sürede üretime geçeceğini belirten Ekmekçioğlu, şu bilgileri veriyor: "İhracat çalışmalarımız devam ediyor. Yerli ve yabancı firmalara daha iyi hizmet vermek için kendimizi geliştiriyoruz. Dijital platformda yapabileceklerimizi, rakiplerin neler yaptığını takip ediyoruz. Cep telefonu ile yangın söndürme cihazlarını kontrol etme teknolojilerini geliştiriyoruz. Kurumsallaşma çalışmalarına sürekli devam ediyoruz. Bakıma gelen ekibimiz karekodu cep telefonuna okutuyor. Cihazın bütün bilgilerine ulaşıyor, kontrolleri yapıyor. Parça değişimini yapıyor. Link vererek bütün bilgileri firma ile paylaşıyor. Firma hangi cins, kaç aleti olduğunu, hangi parçanın ne zaman değiştiğini, dolum zamanının ne zaman olduğunu görebiliyor. Eğitim departmanımız var. Orada itfaiyecilik meslek yüksekokulundan mezun arkadaşlarımızı görevlendirdik. Altı ayda bir eğitim veriyoruz."

Kınık OSB Meslekî Eğitime El Verecek

2009'dan bu yana Ege Bölgesi Sanayi Odası meclis üyesi olduğunu belirten Hüsamettin Ekmekçioğlu, odanın verdiği görev doğrultusunda Tire Organize Sanayi Bölgesi ve Kınık Organize Sanayi Bölgesi'nde müteşebbis heyette görev aldığını söylüyor. Kınık Karma Organize Sanayi Bölgesi'nde önce yönetim kurulu üyesi, şimdi de yönetim kurulu başkanı olarak görev yaptığını ifade eden Ekmekçioğlu, "Bölgemizde aktif beş fabrika var. Ayrıca 38 sanayi parseli bulunuyor. Fabrikalar çalışmaya başladığında personel ihtiyacı doğacak. Bölgedeki meslek lisesinde yeni bölümlerin açılması gerekecek. Bölge yönetimi olarak biz destek vereceğiz. Firmalardan destek isteyeceğiz. Sanayicinin talebi karşılanacak. Gençlere de iş imkânı yaratılacak." diyor.

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi ile temaslarının devam ettiğini belirten Ekmekçioğlu, "Okula elimden geldiğince destek olmaya çalışıyorum." diyor ve sözlerine şöyle devam ediyor: "Okulda yaşanan bir yangın olayı vardı. Televizyonda gördük. Öylelikle haberimiz oldu. İçimiz yandı. 'Neden daha önce önlem alınmadı?' diye düşünerek üzüldüm. Daha sonra okulu ziyaret ettim. Onarım sonrasında yangın ekipmanı ve malzemeleri için elimizden gelen desteği verdik. Herkes ürünü satarken 'Güle güle kullan.' der. Biz, 'Allah kullanmayı nasip etmesin.' deriz. Tedbiri elden bırakmamak lazım."

İki kızı olduğunu, kızlarından birinin endüstri mühendisliği, diğerinin uluslararası ticaret ve finansman okuduğunu anlatan Hüsamettin Ekmekçioğlu, her ikisinin de şirket bünyesinde görev aldığını belirtiyor.

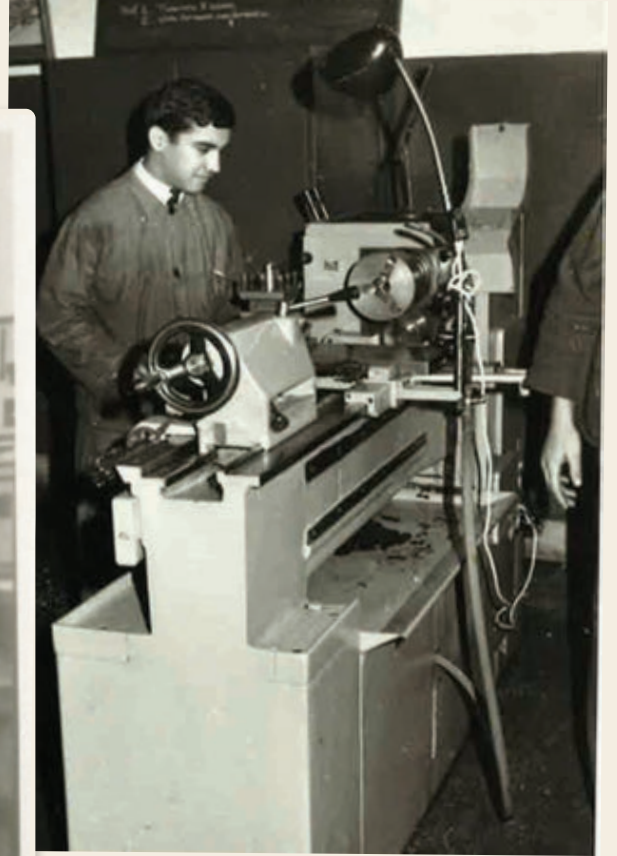
Sanayiciler Gençlere Kapılarını Açsın

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı merhum Ahmet Piriştina döneminde Toros Gültepe'de deprem ve yangın eğitim merkezi yapıldığını hatırlatan Ekmekçioğlu, AB standartlarında ve simülasyon cihazlarıyla eğitim verilen merkeze teknik ekipman desteğinde bulunduklarını söylüyor. Yine aynı bölgede itfaiyecilik meslek lisesi olduğunu belirten Ekmekçioğlu, personel ihtiyacını itfaiyecilik meslek lisesinden ve Türkiye'nin farklı yerlerinde bulunan itfaiyecilik meslek yüksekokullarından karşıladıklarını ifade ediyor. Ekmekçioğlu, açılan okul ve eğitim gören öğrenci sayısının sektörün ihtiyacı ile paralel şekilde yürütülmesinin faydalı olacağını dile getiriyor.

Firma olarak meslek liselerine staj alanı açtıklarını belirten Hüsamettin Ekmekçioğlu, çocukların çalışmadan deneyim kazanamayacağını belirterek sanayicilere gençlere kapılarını açmaları çağrısında bulundu. Ekmekçioğlu, yanlarında çalışan personelin çocuklarına da eğitim danışmanlığı yaptıklarını ifade ediyor.

Çalışmayı Anlatan Diziler Çekilsin

"Meslek lisesi mezunuyum. Okulun bize kattığı çok fazla şey var. Çocukların meslek lisesini tercih etmesi, onlara normal okuldan daha fazla şey katacaktır." diyen Hüsamettin Ekmekçioğlu, meslekî eğitimle ilgili şu önerilerde bulunuyor: "Bugün çocuklar fabrikada çalışmayı istemiyor. Yeni gelen bir masa, cep telefonu, araç olsun istiyor. Kapalı ortamda üretim içinde çalışmayı kimse tercih etmiyor. Çocukların ortaokuldan itibaren meslekî eğitime yönlendirilmesi gerekiyor. Okul müdürleri ile görüşüp onların istekleri ve sanayicinin taleplerini örtüştürmek lazım. Güldür Güldür adlı programda meslek liseleri ile ilgili parodi yapıyorlar. Çocukların duygularını ifade ediyorlar ama bu kadar da olmaması lazım. İzlenen karakter ve dizilerden başlayarak bir yön değişikliği şart. Diziler lüks araçları ve lüks hayatları gösteriyor. Aileleri, çocuklarını meslek liselerine yönlendirecek, çalışmanın değerini anlatan diziler ve filmler çekilmeli. Görsel hafızaya yönelik çalışmalar yapmak gerekiyor."

İBRAHİM GÖKÇÜOĞLU

"O dönemdeki sanat eğitimini alan herkes bugün İzmir'in omurgasıdır. Benim evime elektronik cihazlar çıkıncaya kadar bir kez bile usta girmedim. Çünkü bize her konuda bilgi ve beceri okulda verilmişti"

"Mithatpaşa'daki Öğretmenlerime Dua Ediyorum"

Ege Bölgesi Sanayi Odasında (EBSO) üç dönemdir yönetim kurulu başkan yardımcısı olarak görev yapan İbrahim Gökçüoğlu da Mithatpaşa Meslek Lisesi mezunlarından. Gökçüoğlu, iş yaşamındaki başarısının arkasında, Mithatpaşa'nın her zaman ayrı bir yeri olduğunu vurguluyor, öğretmenlerine her zaman dua ettiğini söylüyor. Babası onu meslek sahibi olması için göndermiş okula. O hem altın bilezik denilen mesleğini kazanmış okul sayesinde hem de hayatını. 1968 yılında okuldan mezun olan Gökçüoğlu, orada kazandığı disiplin ile o gün bugündür çalışarak ülkesine hizmet ediyor.

Altın Bilezik

Okul yıllarında herkesin bir mesleği ve altın bileziği olsun diye düşünüldüğünü ve bu nedenle meslek liselerine ayrı bir önem verildiğini söyleyen Gökçüoğlu, kendisinin de böyle bir dönemde o zamanki adı Erkek Sanat Enstitüsü olan Mithatpaşa Meslek Lisesine kaydolduğunu ifade ediyor. Gökçüoğlu o döneme ilişkin şunları anlatıyor: "Ben önce Muğla Sanat Enstitüsüne kaydoldum. Ailem, 1965 yılında İzmir'e geldiğinde ben de lise 1'den itibaren Mithatpaşa'ya girdim. O devirlerde her öğrenci, her meslekten bilgi beceri sahibi oluyordu. Ortaokulda mezuniyet sınavı vardı. Liseden itibaren ana meslek dalını seçiyordunuz. Kriterler belliydi. 30 öğrenci torna tesviyeye alınacak. 100 öğrenci varsa ilk 30'a girenler torna tesviye bölümüne giriyordu. O zamanlar herkes torna tesviyeye girmek istiyordu. Benden

bir buçuk yaş büyük olan ağabeyim Fahrettin Gökçüoğlu da Mithatpaşalı. Ağabeyimle aynı dönemde okuduk. O gün, meslek ve sanat okulları, normal liselerden çok daha değerliydi. Herkesin tercih sebebiydi. Her çıkan da meslek sahibi oluyordu."

Öğrenciler Testere Makinası Yapıyordu

Okuduğu dönemlerde uygulamalı meslek derslerinin ağırlıkta olduğunu ve yarım günün meslek derslerine ayrıldığını söyleyen Gökçüoğlu, her öğrencinin her makinede çalışarak mutlaka uygulama yaptığını anlatıyor. Sonraki yıllarda meslek derslerinin arka plana itildiğini savunan Gökçüoğlu düşüncelerini şöyle dile getiriyor: "Diğer dersler ön plana çıkarıldı. Meslek liselerinde uygulamalı derslere büyük önem verilmeli. Zaten bu olursa Türkiye sanayisinin nitelikli eleman sıkıntısının çözüleceğine inanıyorum. O dönemde Türkiye'de bu sorun yoktu. Ben 1968 yılında mezun olduğumda okulun karşısında bir müze vardı, öğrencilerin yaptıkları da burada sergileniyordu. Öğrenciler, okulda öğrendikleri ile testere makinesi yapıyordu. Lise eğitiminin kalitesini görüyorsunuz. Şimdi aynı statüde mezun olan bir öğrenci ölçü aleti bile okuyamıyor."

Zorlu Türkan Hocadan Aferin Aldı

Okulda üç yıl boyunca çok ilginç anılar biriktiren Gökçüoğlu, okula nakil olarak gelen öğrencileri dönemin matematik öğretmenini Türkan hocanın pek sevmediğini anlatıyor. Türkan hocanın "Sen Mithatpaşa Sanat Enstitüsü diploması almaya geldin." diyerek o dönem

çok kıymetli olan Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesini korumaya çalıştığını belirten Gökçüoğlu, anılarını şöyle anlatıyor: “Benimle birlikte farklı yerlerden nakil olarak gelen üç arkadaşım vardı. Türkan hoca bizi her ders tah-taya kaldırıyordu. Kitapta daha önce çözduğümüz soru-ları sorardı. Eğer bilemezsen zayıf not verirdi. Ağabeyim onun yüzünden üç yıl mezun olamamıştı. Sistematik bir hocaydı. Ben gece gündüz çalışıyordum, bütün soruları yanıtlıyordum. O da ağrına gidiyordu hocanın. İlk yıl matematikten geçtim. Beden eğitiminden düşük not aldım ama ortalama ile geçtim. Ama ona da çok kızdı. En son hoca ‘Seni tebrik ediyorum.’ dedi. ‘Diğer nakil olanlar geldikleri okullara gitti.’ dedi. Ben de ‘Hocam sizin sayenizde çok şey öğrendim.’ dedim. Mezun olunca beni tebrik etti. Sonrasında güzel bir dostluğumuz oldu.” Yine bir gün uygulama dersinde hocasının kendisine “Eğе böyle tutulmaz. Böyle tutarsan elini kesebilirsin.” dediğini ancak kendisinin bildiğini okumaya devam ettiğini söyleyen Gökçüoğlu, öğretmeninin parmağını mengeneyle sıkıştırarak, çekiçle vurduğunu anlatıyor. O gün çok acı çektiğini, öğretmenine kızdığını ancak bu sayede eğе tutmasını öğrendiğini söyleyen Gökçüoğlu, o dönem ilgili şu bilgileri paylaşıyor: “Okulda böyle bir eğitim vardı. Hocalar çıkış zilinden sonra okulda kalır, öğrencilere bir şey öğretmek için seferber olurlardı. O zaman öğretmenlerin protokolde yeri vardı. Rahat geçiniyorlardı. Bu da ne yazık ki yok edildi, öğrenci kalitesi düştü. O dönemdeki eğitimi alan herkes bugün İzmir’in omurgasıdır. Benim evime elektronik cihazlar çıkıncaya kadar bir kez bile usta girmedim. Çünkü bize her konuda bilgi ve beceri okulda verilmişti.”

Zor Şartlarda Başardı

O dönemde dar gelirli bir ailenin çocuğu olduğunu ve okul hayatı sırasında zorluklar yaşadığını anlatan Gökçüoğlu, okula Hatay Çeşme Durağındaki evlerinden her gün yürüyerek gelip gittiğini, öğle yemeklerini de eve gelerek yediğini belirtiyor. Uzun yıllar yaz ta-tillerinde, Sümerbank Basma Fabrikasının mekanik atölyesinde çalıştığından bahseden Gökçüoğlu yine o günlere dair şunları söylüyor: “Okuldan çıktıktan sonra Küçükyalı’dan Basmane’ye yürüyerek geliyordum. Orada nakliyat ambarında fatura ve irsaliye kesiyordum. Gece 10’lara kadar çalışıyordum. Üniversitede de gündüz çalışıp akşam okula gidiyordum. Beş yıl boyunca böyle geçti. Ben Cumhuriyet’in 50. yıl me-zunlarından biriyim. 300 kişi olarak girdiğimiz Buca Mimarlık Mühendislik Enstitüsünde son sene 130 kişi kaldı. Ben ise haziran ayında mezun olan 14 kişiden

biriydim. Ekonomik şartlar beni başarılı olmaya zorladı. Üniversiteden mezun olduktan sonra 2 yıl METAŞ’ta çalıştım. Askerden dönünce METAŞ’ta işim hazırda ama ben kendi işimi yapmaya karar verdim. Büyük bir riskle kıdem tazminatımı alarak ağabeyimle birlikte bugünkü işimizi kurduk. Bugün Kanada’dan Çin’e kadar makine satıyoruz. Markamız her yerde biliniyor.”

“Yapacaksınız Tam Yapın”

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesindeki öğretmenleri-ne her zaman dua ettiğini ve bugün bir yerlere gelebil-diye bunun, o öğretmenlerinin öğrettikleri sayesinde olduğunu vurgulayan Gökçüoğlu, o yıllarda meslekî eği-timin niteliğinin çok yüksek olduğunu söylüyor. Okulda, işin en iyisini ve kalitelisini dürüst bir şekilde yapmayı öğrendiklerini, bunu hayatlarına uyguladıklarında bugüne kadar hep kazançlı çıktıklarını belirten Gök-çüoğlu, şöyle diyor: “Mithatpaşa’da bize ‘yapacaksınız tam yapın’ diyen hocalarımız sayesinde bunları yaptık. Mithatpaşa’nın verdiği bilgi birikimi ile mühendisliğin bilgi birikimini harmanlayarak hiç kopya çekmeden makinemizi ürettik. Sonrasında piyasada marka olduk. Bugün İzmir sanayisinin öncüleri arasında yer alan Tuncer Vardarcı ve Atilla Özbek benim okuldan arka-daşlarım. Hepimizde makine üretme tutkusu var. Bu da Mithatpaşa’dan gelen bir kültür. Makine üretmek çok zordur. Makinede her zaman bir arıza çıkabilir. Riski çok yüksek. O günlerden bugün bu noktalara gelebile-ceğimizi hiç düşünmedik.”

Butik Meslek Eğitimi

Kendi okudukları meslek liselerinden sonra, bugünkü meslek liselerinin fizikî ortamlarının çok kötü olduğu-nu savunan Gökçüoğlu, meslek eğitimine butik olarak yeniden geçilmesi gerektiğini düşünüyor. Türkiye eko-nomisinin 2023 hedeflerine ulaşabilmesi için de bunun bir zorunluluk olduğunu belirten Gökçüoğlu, fikirlerini şöyle anlatıyor: “Bu sistemde herkes mutsuz. ‘Okuya-mayan öğrenci meslek lisesine gitsin.’ diye bir anlayış hâkim oldu. Bu çok yanlış. Herkesin üniversiteyi biti-rerek mühendis olmasına ihtiyaç yok. Teknik insana da çok ihtiyaç var. Eskiden tekniker okulunda tekniker yetiştirilirdi. Şimdi bu uygulama ortadan kalktı. O zaman tekniker olmak isteyen kişi, mühendis ile işçi arasındaki bir mevkide olacağını biliyordu. Bu bilinçle bu okullara gidiyordu. Bu sistem gözden geçirilerek yeniden getirilebilir.”

KEMAL BAYSAK

(1933- 2021)

"1951'de mezun olduğumuzda piyasa imkanları çok azdı. Birçok arkadaşımız piyasaya girmeye korkardı. Devlet Demir Yolları'na, Deniz Yolları'na, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne girerdi. Babamız bizi çırak vermek suretiyle iş alemini tanıştırdı. Ve okuldan mezun olduktan sonra da hemen iş bulduk"

"Duvarı İki Çivi: Birinde Cemal'in, Birinde Benim Gömleğim Asılı"

İzmir sanayi, siyaset ve spor dünyasında yakından tanınan, Karşıyaka'da belediye başkanlığı yapmış bir Mithatpaşalı var. O kişi, Kemal Baysak. Kemal Baysak, sıra arkadaşı, ortağı, akrabası Cemal Tercan ile beraber Mithatpaşa'nın en kıdemli üyelerinden. Mithatpaşa'dan 1951'de mezun olan Baysak, okulu ile iletişimini hiç kesmedi. İş hayatında "bir Mithatpaşa mezunu gence" iş aranırken, okulun bir ihtiyacı olduğunda akla ilk gelen isimler arasında yer aldı. Yıllar ilerledikçe, okulun geleneksel pilav günlerinde en kıdemli mezunlardan biri olarak "pilav karma"yı görev edinen Baysak ile şimdilerde 3'üncü neslin yavaş yavaş dümene geçmeye hazırlandığı şirketinin kuruluş öyküsünü özetleyen "Duvarı iki çivi. Birinde Cemal'in birinde benim gömleğim asılı. Terbay böyle kuruldu." cümlesi ile başlıyor sohbetimiz.

Ama öncesi var tabii. Mithatpaşalı günlerden de öncesi...

Sanayi Yok Denecek Kadar Zayıf

Baysak, şöyle başlıyor sözlerine: "1950'li yıllara kadar değil İzmir'de, Türkiye'de bile sanayi yok denecek kadar zayıf. İncir, pamuk işletmeleri ve yeni yeni kurulmakta olan atölyeler var. Bunların en ünlüsü Cemal Demir'in Sümer Makine Atölyesi ve Musa Acarkan'ın

Güneş Makine Atölyesi. Mahmut Nabi Uzman'ın dö-kümhanesi ve makine atölyesi vardı. 1945 yılında orada, 1946'da Sümer Atölyesinde çıraklık yaptım. Ama İzmir sanayisinin gelişmesi, Mithatpaşa'dan mezun duayenlerimiz sayesinde başlıyor. Ondan sonra Ahmet Yar, Nuri Atik (Akdöküm), Adem Taner (Faz Elektrik). Onlarla İzmir sanayisi büyük bir atılım yapıyor. İzmir sanayinin, istihdamın artmasını sağlıyorlar. Bunlar küçük sermayelerle başlayıp Türkiye ölçüsünde büyük kabul edebilecek boyutlara geliyorlar. Duayenlerin yanında binlerce kişi meslek öğreniyor. Biz de Cemal Tercan ile o kuşaktan sonra geliyoruz. Necdet İtmeç, Nihat Karakartal, Cemal Dirin... Cemal çıraklıktan gelmedir. Ama oğulları Mustafa, Nihat ve Melih üçü de Mithatpaşa mezunudur."

"Memur Olmayacaksınız"

Kurtuluş Savaşı sonrasında maliye memurluğuna geçen babası, çocuklarının devlet memuru olmasını istemez. Çocukları, okuyacak ve de meslek sahibi olacaklardır. Geçtiğimiz yıllarda kaybettiği, kendisinden iki yaş küçük kardeşi Salih ile birlikte ilkokul yıllarından itibaren çıraklık yaparlar. Karşıyaka'dan Çankaya'ya kendi deyimiyle "Bütün millet, bağlarda bahçelerde dolaşır bütün gün denize girip sandalla dolaşırken" onlar, Bostanlı'dan Çankaya'ya Mahmut Nabi Uzman'ın atölyesine

çıraklığa giderler. Dökümcülüğü, metal işlerini, çelik konstrüksiyonu, torna işlemlerini orada görürler. Üç yıl üst üste çıraklık yapar. Ortaokul zamanı geldiğinde babası kararını vermiştir, bir yaz akşamı aklındakini oğullarıyla da paylaşır: “Sizi Mithatpaşa Çıraklık Enstitüsüne yazdıracağım.”

Atlı Tramvay Günleri

“Mithatpaşa’da ilk yıl öğrencilere bütün meslekleri gösteriyorlar. İçinde ağaç işleri, tesviyecilik de var metal işleri ile birlikte. İkinci sınıfta branş seçiyorsunuz. Ben mesela tesviye istiyordum, torna tesviyeye 30 öğrenci alınacak. Kapasite doldu, giremedim. Torna tesviyeye en yakın iş olan metal işlerine girdim. Karşıyaka’dan sabah 06.30’da çıkıp atlı tramvaya biniyorum. Bostanlı-Karşıyaka arası üç buçuk kilometre. Atlı tramvay 100 para. Kimi zaman da koşuyordum, 100 para cebime kal-sın diye. 07.00 vapuruna yetişiyordum. Vapur 5 kuruştı. 07.30’da iniyor, oradan elektrikli tramvaya biniyordum. O da 3 kuruştı. 21 kuruş günlük yol paramdı.”

Okulumu Çok Sevdim

Şimdinin gençleri için ne kadar zor değil mi? Üç vasıta ile okula mı gidilir? Giden genç o okulu sever mi? Peki sevmediğiniz işte başarı gelir mi? Yanıt Baysak’tan geliyor: “Üç vasıta ile gitmek, ilkokuldan sonra bir öğrenci için nasıl olabilir? O okulu sevmesi, hocalarını sevmesi, yaptığı işten keyif alması lazım. Demek ki biz o okulumuzu sevmişiz. Bizi üç vasıta ile gidip üç vasıta ile gelmek hiç sıkmamış. Hocalarımız iyiydi. Okulumuz da heybetiyle etkileyiciydi. Okulu karşıma aldığımda sağ tarafta demirhane, sol tarafta torna tesviye ve döküm atölyesi vardı. Orta binada dershaneler vardı. Karşı taraftaki şimdi park olan bölüm ise okulun bahçesiydi. Yanında da motor atölyesi vardı. Rıhtım duvarı vardı. Denizin dalgaları o duvara çarpardı. Hamidiye Camii de okulun bahçesindeydi.”

3 Bin Öğrenci

Baysak’ın devam ettiği yıllarda okul mevcudu 2 bin 500’e dayanmıştır. Bir yıl sonra, okul mevcudu 3 bin olup da dershaneler yetersiz kalınca, birinci sınıflar teorik dersleri Işık Lisesinde almaya başlar. Baysak’ın döneminde Bergama, Ödemiş gibi sanat enstitüsü olmayan yerlerden gelen öğrenciler yatılı okurken 1951-52’de Yenişehir’deki Motor Meslek Lisesinin açılması ile Mithatpaşa’da aynı bölümdeki öğrenciler de oraya gönderilir. Böylece öğrenciler biraz da olsa rahatlar. Genç Baysak, okul yıllarında üç yaz üst üste gittiği çıraklığın

faydasını görür. Hatta öyle ki atölye öğretmenleri ondan “Dördüncü sınıf öğrencisinin pratigine, görgü ve bilgisine sahipsin.” diye övgüyle bahseder.

Mezuniyet Sonrası Ayakta Kalma Savaşı

“1951’de mezun olduğumuzda piyasa imkânları çok azdı. Bir de iş hayatında ‘meslek okulda mı öğrenilir, bunun çıraklığının yapılması gerekir’ diye bir temel görgü ve anlayış vardı. Endüstri Meslek Lisesinden, Mithatpaşa’dan mezun olanların iyi meslek öğrenemedikleri gibi kanaat vardı. O düşünce nedeniyle bizim birçok arkadaşımız piyasaya girmeye çekinir, korkardı. Nereye müracaat ederdi? Devlet Demir Yollarına, Deniz Yollarına, devlet işlerine ve Türk Silahlı Kuvvetlerine yani orduya. Çünkü orduda büyük bir teknik eleman eksikliği vardı. Astsubay okuluna da birçok arkadaşımız gitti. Ama ben şunu söylüyorum: Babamız bizi çırak vermek suretiyle iş âlemi ile tanıştırdı ve okuldan mezun olduktan sonra da bu sayede hemen iş bulduk.”

“Cemal Sözlü Var!”

Okul yıllarında güreş takımında sivrilen Kemal Baysak, yeri geldiğinde beden hocasının talimatıyla atletizm takımında da koşucu olur. Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü, Bornova Ziraat, Ticaret, Atatürk, Namık Kemal, Karşıyaka, bu 6 liseden 8’er kişi olmak üzere 48 atletin koştığı bir yarışta güreşçi Baysak da altıncı olmayı başarır. “Hem spor vardı, hem iyi meslek öğretiyorlardı. Hocalarımız arkadaş gibiydi.” diyor Kemal Baysak ve şöyle devam ediyor: “Bazı derslere hazırlıklı olmuyorduk. Hoca sözlü, yazılı yapacağım derdi. Benim sınıf arkadaşım Cemal Tercan’ın matematiği çok iyi idi. Türkçe ve edebiyatı da öyleydi. Duvar gazetesi çıkartırdı. Hocalarımız yazılı veya sözlü yapacağı zaman hemen Cemal’den yardım isterdik. ‘Aman Cemalciğim, dersi kaynatabildiğin kadar kaynat.’ derdik. Hoca edebiyatçıysa, Cemal bir şiir konusunda söyleşi açardı. Yeter ki ders kaynasın. Hoca on kişiyi sözlüye kaldıracığına, bilen iki kişiyi kaldırsın diye düşünürdük. Cemal Mithatpaşa’nın kontrolünü elinde tutan ender bir kişiydi. Mezuniyetle beraber İzmir’de motor tekniker okulunun kurulması, yedek subaylık hakkı, erkek sanat enstitüsünün kurulması, yeni eğitim kanunlarının çıkarılması hep Tercan’ın işiydi.”

Kemal Usta

Okuldan mezun olan Baysak, İsfendiyar Usta’nın atölyesinde ustabaşı olarak işe başlar. Orada dört tekerlekli, avandralı römorklar imal ederler. Orada çalışırken,

bir gün ziyaretine Mithatpaşa Sanat Enstitüsünde 6 yıl hocalığını yapan ve demire örsle istediği şekli veren Mustafa Atalay gelir. Atalay, yedek subay olarak askere gidecektir. Baysak'tan atölyesinin başına geçmesini ister. Olayı ve sonrasındaki gelişmeleri şöyle anlatıyor: “İş yeri sahibi Hayri Bey'e, Mustafa Atalay'ın yanına gideceğim.” dedim. Hayri Bey, ‘Benim bir sorum var, haftalık 40 lira az diye mi ayrılıyorsun? O sebeple ayrılıyorsan haftalığı konuşur onu artırırız.’ dedi. Ben de ‘Hayır, hocamızın verdiği emeğe karşılık, benden istediği bir görevi yerine getirmek için ayrılıyorum. Haftalık için değil.’ dedim. ‘Belki de kuruluş döneminde burada aldığım haftalığı alamayacağım ama beni altı yıl eğiten hocama vefa borcum var.’ deyince gönül rahatlığı ile bir kırgınlık olmadan gitmeme izin verdi. Ancak ‘Başka bir yere gidersen, ömür boyu küseriz.’ dedi. Mustafa Atalay'ın atölyesine geçtim. ‘Ben ne yapacağım?’ dediğinde ‘Cemal Tercan var.’ dedim. ‘Çok iyi arkadaşım. Benden daha iyi sanatkâr.’ dedim. Öyle ayrıldık. Mustafa Atalay'ın Er-Tel Atölyesinde 1.5 yıl çalıştım. Gece saat 11-12'ye kadar çalışıyordum. O zaman Bostanlı'da oturuyoruz. ‘Gece bu saatte eve gidip ne yapacağım...’ diyordum. Sabah tekrar geleceğim buraya. Talaşların üstünde yatıp uyuyorduk. Cemal de tekniker okuluna gidiyor. Oradan da bana yardıma geliyor. Hoca askerden teskere aldı, geldi. Biz de Cemal ile atölye açsak diye konuşuyoruz.”

1 Temmuz 1954

Kemal Baysak ve Cemal Tercan atölye açma fikrini enine boyuna tartışır. Uygun bir atölye arayışı başlar. Uzun süren arayışlar sonunda, Kahramanlar'da 3 metre genişliği, 4 metre derinliği olan bir atölye bulurlar. Atölyenin sahibi Mesut Çilek, 35 lira kira ve 3 aylık peşinat ister. İkisinin “Biz yeni açıyoruz, aydan aya versek olur mu?” teklifini de reddeder. Tam vazgeçmek üzereyken ikilinin imdadına Baysak'ın sonradan kayınpederi olacak Akif Kâğıtçıoğlu yetişir. Kâğıtçıoğlu ile birlikte dükkân sahibi Mesut Çilek'i, Tire'deki dükkânda ziyaret ederler. Baysak, şöyle anlatıyor: “Alsancak'tan trene bindik, Tire'ye gittik. Mesut Çilek, kendisine makine satan Akif Bey'i tanıdı. Akif Bey, ‘Bu gençler benim akrabamdır, yakınımıdır. Aydan aya ödeyecekler.’ deyince o da ‘tamam’ dedi. Biz orayı kiraladık. 1 Temmuz 1954’ de Terbay başladı: Cemal Tercan-Kemal Baysak. Duvar da iki çivi. Cemal ile benim gömleklerimiz asılı. İlk işimizi aldık. Biz oradan aldığımız ivme ile kar topu gibi yuvarlanmaya başladık.”

“Meslek Liseleri Geri Kalmadı”

“Bugünün tartışma konusudur. ‘Meslek liseleri ihmal mi ediliyor?’ diye. Ben şu an bu durumu gerilik olarak kabul etmiyorum. Avrupa’da da bir okulda, günün çağdaş modern makinelerini alamazsınız. Bir lazer, 900 bin-1 milyon lira, alamazsınız. Okulda temel bilgileri verirsiniz. Çağın ve günün gereği olarak kullanılan makine ve takım tezgâhları piyasadaki iş yerlerinde fabrikalarda, atölyelerde vardır. Öğrenciler de gelir burada pratik yapar. Devlet de bunu gördüğü için dual sisteme geçti. Nedir dual sistem? İki gün okulda teori okuyorlar, 3 gün okulda pratik yapıyorlar. Ünlü tezgâhlarda temel bilgileri, teoriyi veriyorsunuz. Pratiği de iş hayatında yapılan çalışmalarda veriyorsunuz. Öğrenci iş hayatını tanıma, öğrenme fırsatı buluyor.”

Bakan Ziyareti

Kemal Baysak'ın okula dair zihninde kalan hatıraların en önemlilerinden biri, dönemin millî eğitim bakanı Tevfik İleri'nin yaptığı ziyaret olur. Cemal Tercan, meslek lisesi mezunlarının askerliklerini yedek subay olarak yapabilmesi için kampanya başlatmıştır. Baysak anlatıyor: “4’üncü 5’inci sınıfa geldiğimizde liseden mezun olanlar yedek subay oluyorlar. Erkek Sanat Enstitüsünden mezun olanlar neden subay olmasın diye Cemal Tercan ve arkadaşları ‘Türkiye’de yedek subay olmak bizim de hakkımız.’ diye bir kampanya başlattı. Cemal, okulun bahçesinde bizlerle konuşuyor: ‘Bizim yedek subay olma idealimiz var.’ diyor. O arada da millî eğitim bakanı Tevfik İleri'nin İzmir’i ziyaret programı var. Ankara Palas’ta kalıyor. Cemal, Ankara Palas’ta bakan Tevfik İleri’yi bir öğrenci olarak ziyaret ediyor. Ziyarete ‘Bizim okulumuzu ziyaret ederseniz çok memnun oluruz.’ diyor. İleri de ‘Yarın gelirim.’ diyor. Bu ziyaret ve konuşmadan bizim bilgimiz yok. Tercan, ertesi gün gelip bize ‘millî eğitim bakanı okulumuza geliyor’ dediğinde biz bunu onun espritüel ve şakacı kimliğine verdik. Gene böyle bir espri, şaka yapıyor diye geçiştirdik. Millî eğitim de haber vermemiş. Tevfik İleri geldi. Önce müdür bey ve muavinlerle görüştü, ardından biz öğrencilerle açık alanda demir atölyesinin bahçesinde bir araya geldi. Etrafında çember olduk. Okulun sözcüsü de Cemal Tercan oldu. Tabii konu liseden mezun olanların yedek subay olma hakkı elde etmelerine geldi. ‘Orta 3 ve lise 3’ten sonra bitirme imtihanlarına giriyoruz. Yedek subay olma hakkının bize de verilmesi lazım.’ diyerek bu konuda görüşlerini dile getirdi. Sonra o hak bizlere de verildi.”

KENAN LİDER

“Çocuk yaşta bir metali en iyi şekilde terbiye etmesini biliyordum. Beni başarıya götüren ruh, rahat yerine çalışmayı seçen, Mithatpaşa’da gece okuluna babamdan habersiz kaydımı yaptıran ruhtu. Gece okul, gündüz iş yeri, hem okuyup hem çalıştım. İyi ki oraya gidip sanatkâr olmuştum. Şimdi yaptığım işle gurur duyuyorum.”

Sanayicilik İşi, Öğrenmek Aşkı

Türkiye’nin önde gelen kalıp üreticilerinden Tekbay Kalıp Ltd. Şti.’nin sahibi Kenan Lider, mesleğe çıraklıktan başlayıp okulda aldığı eğitimle kendini geliştiren bir sanayici. Babasına rağmen sanat okuluna kaydını yaptıran, gündüz tornada çalışırken gece de Mithatpaşa Sanat Enstitüsünün akşam bölümüne devam eden Kenan Lider, hayatı boyunca hep öğrenme tutkusunun peşinden gitmiş.

Ege Bölgesi Sanayi Odası meclis üyesi olan Kenan Lider, “Bir metali en iyi şekilde terbiye etmesini biliyordum. İşte beni başarıya götüren ruh, rahat yerine çalışmayı seçen, Mithatpaşa’da gece okuluna kendi kendimi yazdıran ruhtu. İyi ki oraya gidip sanatkâr olmuştum. Şimdi yaptığım işle gurur duyuyorum.” diyor.

“Baba, Sanatkâr Ne Demek?”

Babasının şu an İzmir Adnan Menderes Havalimanı’nın olduğu yerde tuğla üreticisi olduğunu anlatan Lider, onun sanatkârlara olan saygısının kendisinin hayatına da yön verdiğini söylüyor. Lider, mesleğe ilk adım atışını şöyle anlatıyor: “Babam bilgili, görgülü bir adamdı. O dönem delikli tuğla henüz yoktu. Bit Pazarı’nda Ali Ekler Usta’ya makinesini yaptırarak ilk defa delikli tuğla üretmeye başlamıştı. Tam da o yıllarda, 1967’de ben ilkokulu bitirdim. Babam, ‘Okuyacak mısın yoksa sanatkâr mı olacaksın?’ diye sordu. Ben, ‘Baba sanatkâr ne demek?’ diye soruyla yanıt verdim.

Tuttu beni kolumdan, delikli tuğla makinesini yaptırdığı atölyeye götürdü. Bit Pazarı’nın girişinde sağdaki ilk iş yeri idi. 70-80 metre kare büyüklüğündeydi. O yıllarda Yapıcıoğlu’nda oturuyorduk. Sabahları Cici Park’tan Konak’a merdivenlerle iner, deniz kenarında oynar, akşam da yürüyerek eve dönerdik. Parkın orada belediye dükkânları vardı. Orada dişli açan frezeler dikkatimi çeker, onları hayranlıklarla seyrederdim. İşte aynı makineyi babamın beni götürdüğü iş yerinde gördüm. Görünce de ‘Tamam baba ben bu işi yapacağım.’ dedim. O zaman 11 yaşındaydım. Allah rahmet eylesin ustam Ali Ekler kabiliyetli bir adamdı. Çok sanatkârdı. Soyadım Lider olduğu için beni ‘Lider gel, lider git.’ diye çağırırdı. Beni çok severdi. Hem güzel hem kısa boylu bir çocuktum. Ayağımın altına portakal kasası koyup öyle çalışırdım. Dükkânın önünden geçenler ‘Ufacık çocuk makine kullanıyor.’ diye fuardaki hayvanat bahçesinde maymunları seyreder gibi durup hayranlıkla beni seyrederlerdi.”

Okula Kaydına Kendimiz Gittik

Kenan Lider bu işte bir süre çalışır ama çarşıdaki kalfalarla uyuşamaz. “Usta iyiydi ama kalfaların sosyal seviyeleri düşüktü. Biz biraz daha görmüş geçirmiş bir aileydik.” diyen Lider’in aklına bu işin okulunu okumak düşer. O dönem babayla doğrudan konuşmak ahlak kurallarına aykırıdır. Ne söylenecekse anne vasıtasıyla söylenir. Şöyle devam ediyor Kenan Lider: “Anneme

bu işin okulunun olduğunu öğrendiğimi, adının da Mithatpaşa Sanat Okulu olduğunu söyledim. Okul ilkokuldan sonra başlıyordu. Çocuğun çocukken o ruhu alması lazım çünkü. ‘Babama söyle beni oraya versin.’ dedim. Ben beş kardeşin ortancasıydım. Çok zeki ve çalışkandım. Babamdan dayak yemeyen tek çocuk bendim. Nedense babam, ‘Ona çalışmak zor geldi, işine gitsin.’ cevabını verdi. Ben şaşırdım, hayret ettim. O yıl öyle geçti. Benim çalıştığım dükkânın bitişiği, Lutfü Tüzgen’in Tüzgen Torna adlı iş yeri idi. Babası Nabi Tüzgen’i koleje vermiş ama o okuldan atılmış. Ertesi yıl o da çıraklığa başlamış. Diğer çocuklardan farklıyız. Patron çocuğuyuz. Nabi ile arkadaş, dert ortağı olduk. Babalar bizi okutmuyor. Birlikte araştırdık. O daha çok ön ayak oldu. Mithatpaşa’nın gündüzünü kaçırmıştık, akşam okuluna gidelim dedik. Kayda gittik ama okul yöneticileri babalarımızın gelmesini istedi. ‘Biz kendimiz geldik, ne yapacaksınız bizimle yapın.’ dedik ama ikna edemedik. Eve döndüm. Anneme, ‘Babama söyle gece okuluna gideceğim.’ dedim. Nihayet babam veli olarak imzasını attı ve hayırlısıyla okula başladık. İyi ki de başlamışım.”

Okumaktan Vazgeçmedi

Ancak okula gitmesine bu sefer de ustası karşı çıkar. Ali Usta, “Benim ustam vardı. Ben öğrenmeyeyim diye sırtını dönüp çalışırdı. Ama ben öyle biri değilim. Ne istiyorsan sana öğretirim. Ya burası ya okul.” der. Kenan Lider, Ali Usta’nın ona verdiği emekleri şöyle anlatıyor: “Gerçekten de çok şey öğretmişti. 12 yaşındaydım, kotanjantı kullanıyordum. Helis dişli açmak için dişli çark hesabını yapıp kotanjant logaritmaları kullanırdım. Okula gitmeden, ustam öğretti. Ama ben bu işin okuluna gitmek istiyordum. ‘Ali Abi, okul olmadan olmaz.’ dedim. Okulun açılmasına birkaç ay kala işi bıraktım. Gittim, başka yerde iş buldum. Bir motor fabrikasına gittim. Saat 17.30’da çıkmak gerekiyor. Fevzipaşa-Üçkuyular arası çalışan trolleybüse atlayıp saat 18.30’da okula giriyordum. Gece 22.30’da çıkıyordum. Gittiğim yerde vasat çırak muamelesi gördüm. Oysa ben olmuştum. Birkaç yer daha dolaştıktan sonra yine Ali Ekler Usta’nın yanına gittim. Baktım bırakmayacak, başka bir yere gittim. Orada planyacılık, tornacılık, frezecilik vardı. Böylece gece okul, gündüz iş yeri hem okuyup hem çalıştım. Askerden önce mahalle arkadaşım yoktur. Sabah erken evden çıkıp Eşrefpaşa’ya gece yarısı dönüyordum çünkü.”

Adamı İtalya’ya Gitmekten Kurtardım

Nihayet Kenan Lider, Mithatpaşa’da torna tesviye bölümüne gider. Kalıpcılığın esası torna tesviyedir çünkü. Tıpkı doktorların ihtisaslaşması gibi torna tesviyeyi okuyanlar da kalıpcı, tornacı, yedek parçacı, değişik imalat çeşitleri diye ihtisaslaşır. Lider, şöyle devam ediyor: “Şimdiki teknolojide CNC tezgâhlar var. O zaman ‘Zafer süngünün ucundadır.’ dedikleri gibi mermin bitince süngünün takılıp meziyetin gösterileceği yer de tesviyedir. Tesviye yaparken elimiz nasır tutardı. Önce markalama yapıp matkap tezgâhında delik delerdik. Kırılmış testerelerden keski yapar, eğe ile tesviye ederdik. Birçok kalıpcının makine ile yaptığını biz elle yapardık. 60 model Chevrolet çirkin mi, hayır çok güzel. Onlar tesviye ile yapılmış arabalardır. Benim tercihim kalıpcılıktı. O zaman kalıpcılık yoktu. 1971 yılında İtalya’ya bir kalıp yaptırmışlar. Kalıpta değişiklik yapılması gerekiyor. İtalyan usta, kalıbı yeniden İtalya’ya götürecekti. Birisi, ‘Burada frezeci biri var.’ demiş. Bana geldiler. O zaman 16 yaşındayım. Mithatpaşa’ya gidiyorum hâlâ. Çizilen teknik resme göre kalıbı aldım, yaptım, verdim. Ne kadar mutlu oldu adam. İtalya’ya gitmekten kurtuldu. Bizi okulda çok iyi eğitti hocalarımız. Çok iyi öğretiler. Onlara saygımız çoktu. Ben derste temrinleri yapmazdım. Benim gibi gündüz çalışan çocuklar vardı. Ustaydık yani biz. Okula veya makineye lazım olan makine parçalarını okulda yapardık. Hoca bana hep dokuz verirdi. Neden 10 vermediğini sorardım. ‘Daha fazlasını hak ediyorsun ama dokuz veriyorum.’ derdi.”

Para ve Rahat Değil, Çalışmak ve Öğrenmek

Lider, 1972 yılı eğitim sezonunun sonunda diplomasını alır. Hocalarından birinin müdürü olduğu Termo fabrikasında da işe başlar. Madenî eşya, dört tekerlekli yarış arabaları, çocuk karyolaları gibi ürünler üretiyordur fabrika. Presler, boyahane vardır. Kenan Lider, kalıphane kurulacak diye gider, üç ay geçer ama kalıphane bir türlü kurulmaz. O dönem 200 lira haftalık alıyordu. Bu para, normalin iki katıdır. Köreleceğini hissedince iyi maaşı, rahat işi bırakıp ayrılır. 160 lira haftalıkla daha basit bir yere gece vardiyasında çalışmak için girer. Sekiz yıl çalıştığı yedek parça üreten o atölyeyi şahlandırır.

Lider, şöyle diyor: “Atölyede her türlü makine vardı. Bir metali en iyi şekilde terbiye etmesini biliyordum. İşte beni şu anki başarıma götüren ruh, rahat yerine çalışmayı seçen, Mithatpaşa’da gece okuluna kendi kaydımı

yaptıran ruhtu. Başarımda okulun katkısı yüzde 100'dür. Bir hocamız 'Öğrenci sülük gibi olmalı, hocaya yapışıp bilgiyi emmeli.' derdi. Ben bütün derslerde öğrenerek okudum. Gündüz çalışmamın verdiği tecrübe, 12 yaşındayken helis dişlisini öğrenme bilgisine dönüştü. Üniversite okumadım ama Mithatpaşa'ya İzmir'in ODTÜ'sü, Boğaziçi'si derler. Belki Mithatpaşa onlardan çok daha iyiydi. Okula girerken kılık kıyafeti düzeltip de girerdik. Okulun oradan geçerken çocuklarıma hep okul yıllarını anlatırım. Yurtdışından, yurtiçinden gelen misafirlerime 'Burası benim okulum.' diye gururla gösteririm."

Kenan Lider, teknik bilginin yanı sıra yabancı dil bilgisini de geliştirmek ister. Bu yüzden kazandığı parayla 1974 yılında Amerikan Kültür'e gider.

Oğlumu Meslek Lisesine Gönderemedim

1980 yılında kendi firmasını kurar, dünyanın dört bir yanına hem kalıp hem üretim yapar. Bir süre siyasette görev alır. "Rahmetli Turgut Özal'ın vizyonu benim görüşlerimle örtüşüyordu. Bir süre partide görev yaptım." diyen Lider, sözlerine şöyle devam ediyor: "Toplum ve insanlar bizi kaydediyor. Bir yere lazımsak, gelip bizi buluyorlar. Siyasete de çağırdılar, gittim. Orada da görev almam lazımdı. EBSO'da da severek görev yapıyorum. Sanayiciler siyasette de görev almalı ki siyaseti kötü insanlara bırakmamalı. Benim oğlum 1985 doğumlu. Ortaokulu bitirince meslek lisesine verecektim. Ama o dönem siyasetteki çekişmeler nedeniyle imam hatip öğrencilerine üniversiteye giriş yasaklanınca, teknik meslek liselerinin de yolu kapandı. Oğlumun teknik meslek lisesinden sonra üniversiteye gidip daha yetişkin biri, bir makine mühendisi olmasını arzu ediyordum. Ama iki siyasetçinin çekişmesi nedeniyle düz liseye gitti."

Kenan Lider, "Kızınızı bir meslek lisesi mezununa verir misiniz?" sorusuna ise şu yanıtı veriyor: "Seve seve veririm. Kızıma geçen gün 'Çok büyük para kazanırsın ama beş kuruşu olmayan iş bilen, sağlam karakterli, sanatkâr birini seve seve almalısın.' dedim. Altın bilezik olan meslektir önemli olan. Kimin oğlumuş, şu üniversite bitirmiş. Sadede gel. Ne iş yapıyorsun? Meslek lisesi memleket meselesidir. Dertliyiz bu konuda. Keşke çok fazla teknik lise mezunu insanımız olsa. Maalesef sınıfta kalmak yok. Sınıfta kalma yoksa o çocuk öğrenemez. Sınıfta kalma olursa insan kalitesi yükselir. Anayı, babayı, öğretmenleri, bunların üstünde devleti bu iş için organize etmek lazım. Biz bir kişiyyiz. Devleti yönetenlerin yanında onlarca danışman var. En doğrusunu yapmamız gerekiyor. Türkiye'nin ne kadar

üniversite mezunu olduğuna değil, ne kadar teknik lise mezunu olduğuna bakması gerekiyor."

Eğitim Manevi Sorumluluğum

Kendisinin eğitim gönüllüsü olduğunu belirten Kenan Lider, bölgedeki bir meslek lisesinde kalıpcılık bölümünde okuyan öğrencilerin iş elbiselerini karşıladığını, Ege Üniversitesine bağlı bir meslek yüksek okuluna plastik enjeksiyon makinesi bağışladığını söylüyor. Lider, "Bana gelen bir talep olduğunda elimi taşın altına sokmaktan kaçınmadım." diye anlatıyor. İşletmesinde stajyer eğitimine önem verdiğini de kaydeden Lider, şöyle konuşuyor: "Bu işletmenin sahibi olarak atölyeye iner, çocuklara bilgi yüklemeye, çocukların durumuyla ilgili öğretmenlere bilgi aktarmaya devam ederim. Neden? Bir Mithatpaşa ruhu, ikincisi kendime karşı manevi sorumluluğum. Biz öğretmenliğe kutsallık vasfını yüklemiştik. O zaman öğretmenlerin de eğitime daha özenle yaklaşması gerekiyor. Mithatpaşa'daki öğretmenlerimiz yapamayan öğrenciler için ağıldı. Biz kendi arkadaşlarımızı kenara çekip uyarırdık. Aileler de evde gerekli dersi verirlerdi. İy ki oraya gidip sanat-kâr olmuşum. Şimdi yaptığım işle gurur duyuyorum."

Çocuklarınız Müferreh Bir Hayat Kursun

Meslek lisesinin önemini0 Ege Bölgesi Sanayi Odası'nın meclis kürsüsünde ve TOBB nezdinde her fırsatta dile getiren Kenan Lider, üretime zarar veren, ithalatı artıran ekonomik yapının da meslek liselerinin tercihine olumsuz yansıdığını ifade ediyor. Lider, bu konudaki düşüncelerini şöyle anlatıyor: "Torbalı'da meslek lisesi öğretmenlerine kalıpcılık bölümündeki başarılı öğrencilere burs vereceğimi söyledim. Onlar da 'Burada kalıpcılık bölümünü açamıyoruz çünkü talep yok.' dediler. Ne yazık ki sanayicimiz eline çantasını alıp Çin'e gitti. Bugün teknik liseyi bitirmiş bir çocuk özel güvenlikle aynı parayı alıyor. O nedenle teknik liseye gitmek istemiyorlar. İstihdam edeceğimiz teknik eleman yetişmiyor."

Ailelere ve gençlere seslenen Kenan Lider, ileride daha müreffeh ve onurlu bir yaşamın yolunun teknik liselerden geçtiğini belirtiyor. Lider, sözlerini şöyle tamamlıyor: "Sağlıklı çocuklarımız, farkında olmadan yaşadığımız zenginliktir. Aileler kız ama özellikle erkek çocuklarını teknik liseye göndersin ki onlara aile geçin-direcek, müreffeh bir hayat kursun. Ben bu okullardan geldim. Çok şanslıyım. Yurtdışından dünya kadar para getiriyorum. Üretiyorum. Ürettiğim için de mutluyum."

HÜSEYİN LEMİ SAĞSOY

“Cumhuriyetin ilk yetiştirdiği öğretmenler bize teknik bilgiyi şevkle öğretti. Almanya’ya gitmeden önce girdiğimiz sınavda önümüze bir resim koydular. ‘Bunun montajını yapar mısınız?’ diye sordular. ‘Bir kez gösterirseniz yaparım.’ dedim. ‘Tamam.’ deyip aldılar, bizi Almanya’ya götürdüler. Okulda öğrendiğimiz teknik resim bize yeni bir yol açtı. 16 yıl çalıştığımız Almanya’dan dönüşte İzmir’de kendi tesisimi kurdum.”

Gurbete İşçi Gitti, Sanayici Döndü

Hüseyin Lemi Sağsoy, meslek lisesi bilgisini gurbette tecrübeye dönüştürüp memleketine taşıyan sanayicilerimizden biri. Mithatpaşa Sanat Enstitüsünün orta ve lise bölümünde aldığı eğitim sayesinde kendisine Almanya kapıları açılır. Gurbette 16 yıl işçilik yaptıktan sonra Türkiye’ye dönüp kendi iş yerini açar. Bir aile şirketi olan Antoba Makine, Menderes ilçesindeki Kısıkköy ESTİM Sanayi Sitesindeki tesislerinde büyük sanayi kuruluşlarına özel tip redüktör üretiyor.

Mithatpaşa Bir Şanstı

Hüseyin Lemi Sağsoy, ailesinin dar gelirli olmasının kendisini meslek lisesine yönelttiğini belirtiyor. Onu meslek lisesine gönderen koşulları şöyle anlatıyor: “Biz kalabalık bir aileydik. Altı kardeşlik. Babam devlet memuruydu, PTT’te çalışıyordu. İki ablam Göztepe Kız Sanat Enstitüsünün orta kısmına başladılar. Ben de ortaokula gideceğim. Tabii annem yol parasını ve diğer harcamaları düşünüyor. Mithatpaşa Sanat Enstitüsü evimize yakın olduğu için normal bir okul yerine, beni o okula yazdırdılar. Tabii biz çocuğuz o zaman, bilmiyoruz şansımızı. Sonradan öğrendim ne kadar şanslı olduğumu. Çok mutluyduk okulumuzda. Halil Rıfat Paşa’da oturduğumuzdan dolayı okula yürüyerek gidiyordum. Dersimi okuldan eve, evden okula giderken yapardım. Kalan vakitlerde de hemen spor faaliyetlerine

koşardım. Okulun basketbol ve koşu takımındaydım. Sabahdan akşama kadar eğitim görüyorduk. Yarım gün ders, yarım gün atölye. Çok güzel şeyler öğrendik. Orta kısmı orada okumanın çok büyük faydalarını gördük. Öğretmenlerimiz bizi belli süreler için farklı atölyelere gönderirdi. Örneğin iki ay marangoz, iki ay demir, iki ay döküm atölyesinde görevlendirirdi. Bu orta 1, orta 2, orta 3’te böyle devam ederdi. Öğretmenler bundan sonra bizim hangi bölümü okuyabileceğimize kanaat getirirdi. Anne ve baba hiçbir zaman ‘Çocuğum şunu okuyacak.’ diyemezdi. ‘Senin oğlunun dökümü iyi.’ deyip döküm atölyesine yazarlardı. Matematigi ve fiziği biraz daha iyi olanlar elektrik atölyesine giderlerdi. Mithatpaşa’da bizim zamanımızda demir işleri, döküm işleri, torna tesviye, modelcilik, marangozluk ve elektrik bölümleri vardı. Lise kısmındaydı bu bölümler. Lise 1’de el becerisi ve tesviye, lise 2 ve 3’te torna, frezelerde çalışma öğretilirdi. Biz o dönem hem ortaokulu hem liseyi Mithatpaşa’da okuyan şanslı öğrencilerdik.”

Elimizi Yüzümüzü Yıkamayı Öğrendik

Hocalarını hiç unutmaz Sağsoy. O günleri yeniden yaşar gibi anlatıyor: “Hocalarımız harikaydı. Bugün yok mu öyle öğretmenlerimiz? Elbette var. Hepsı aynı kalitedeler belki. Ama Cumhuriyet’in ilk yetiştirdiği öğretmenler olduğu için hepsinde ayrı bir şevk vardı. Okul müdürümüz bin 500 talebenin hepsinin ismini

bilirdi. Öğretmenler her öğrencinin nerede oturduğunu bile bilirlerdi. Sınıfa girince ‘Ali nerede, Veli nerede?’ derlerdi. Ortaokulda ilk defa tesviye atölyesine gönderildiğimizde rahmetli Necati Gülbahar hocamız vardı torna tesviyede. İlk gün atölyede bir şeyler gördük. Ellerimiz kirlendi. Herkesi sıraladı. Yıkanma odasına geçtik. Hepimizin eline birer parça arap sabunu ve talaş verdi. ‘Elinizi iyice ovacaksınız. Kirler oynayacak yerinden. Sonra suyun altında yıkayacaksınız. Kulaklarınızın arkasını, ensenizi, burnunuzu yıkayıp havluyla elinizi yüzünüzü silip sonra diğer derse gideceksiniz.’ derdi. Yani bize yıkanmayı öğretti ilk gün. Sonraki zamanlarda gelir, çıkarken kapıda iyice bakardı. Yüzümüzde kir var mı kontrol ederdi. Çok ilgili öğretmenlerdi.”

Usta Öğretmenler

Teknik resim dersinde öğrendiklerini bugün bile hatırlıyor Sağsoy: “Teknik resim öğretmeni Mahmut Aksu, bir arkadaşımızın A4’e çizdiği resmin üstünü kıpkırmızı yapmış kalemle. ‘Çok güzel olmuş, aferin’ yazmış, 10 puan vermiş. Arkadaşımız, ‘Hocam 10 verecektiniz de neden benim resmi karaladınız?’ diye sormuş. Öğretmenimiz de ‘Onu çizmeseydim nereden bilecektim 10’luk resim olduğunu?’ diye cevap vermiş. Bu değerli hocalarımızın bir bölümü Mithatpaşa’da okumuş, anesiz babasız çocuklardı. Yetiştikten sonra askere gidip öğretmen olmuşlardı. Biz okulu bitirdikten çok sonra öğrendik Mahmut Aksu’nun usta olduğunu. Onları çok seviyor ve saygı gösteriyorduk. Onlar da bizi seviyor ve her şeyi öğretiyorlardı. Meslekî bilgileri çok zengindi.”

Ver Elini Almanya

Ailesinin maddi durumundan ötürü, Lemi Sağsoy’un okulu bitirince hemen iş bulması gerekmektedir. O dönem Aliğa’da rafineri yapımı devam etmektedir. Üstelik rafinerinin inşaatına sanat okulu mezunları ararlar. Lemi Sağsoy, rafineriden Almanya’ya yolculuğunu şöyle anlatıyor: “Çok iyi para veriyorlardı. Birçok arkadaşım orada çalışmaya başladı. Ben de Petkim’e gidip müracaat ettim. Yaşım 17 olduğu için beni almadılar. Üniversite sınavlarına da girmedim o sene. İzmir piyasasında belli ustaların yanında çalıştım bir yıl. Petkim de o sıra işçi almayı bıraktı. Ben de o ara üniversite sınavına girdim. Buca’daki mimarlık mühendislik okulunun inşaat mühendisliği bölümünü kazandım ve orada okumaya başladım. Ama okuma şansım yoktu. Çünkü babamın dört çocuğunu birden okutması mümkün değildi. O sırada Almanya’ya gitmek için İşçi Bulma Kurumuna da yazılmıştım. Birinci yılın sonunda Almanya’dan haber

geldi. Bir hevesle koştum. Hem çalışır para kazanır hem aileme yardım ederim diye başvurumu yaptım. Tabii ki okulu bıraktım, Almanya’ya yola çıktım. Askerlik tecili için kaydımı yenilemeye ve yazın sınavlara girmeye devam ettim. Türkiye’ye geldiğimde öğrenci belgesini alıp tekrar Almanya’ya dönüyordum.”

Almanya’ya gitmeden önce İstanbul’da sınava girer. Önce A1 ile çizilmiş şanzıman resmi koyarlar önüne. Şöyle anlatıyor Lemi Sağsoy: “Böyle bir resim görme miştım daha önce. A4, A3 görmüştüm sadece. Resimde bildik gelen tek şey en son okulda öğrendiğim rulman kesitiydi. Dedim bir rulman var, yanında dişli var. Bu bir dişli kutusu olabilir. ‘Bunun montajını yapar mısınız?’ diye sordular. ‘Bir kez gösterirseniz yaparım.’ dedim. ‘Tamam.’ deyip aldılar bizi Almanya’ya götürdüler. Okulda öğrendiğimiz teknik resim bize yeni bir yol açtı.”

İşçilikten Patronluğa

16 yıllık Almanya hayatına küçük kamyonetler, çim makineleri üreten bir fabrikada işçi olarak başlar. Ardından ülkenin en büyük gemi inşa firmalarından birinde çalışır. Sonra da evine yakın olan bir redüktör firmasında işbaşı yapar. O da sektörünün büyük firmalarından biridir. Lemi Sağsoy, Almanya yıllarını ve sonrasını şöyle anlatıyor: “1968’de kurulan bu fabrikada 13 yıl çalıştım. Onlar başka bir firmadan kopup kendi firmalarını kurmuşlar. Oldukça başarılı olmuşlar. Ben de onların işlerini kopya ettim. Almanya’da 1980’li yılların sonunda ekonomik kriz oldu. Türkiye’ye dönecek işçilere teşvik vereceklerini söylediler. Yurtdışında yabancı bir toplumda yaşıyorsunuz. Asimile oluyorsunuz, adapte oluyorsunuz ama bakıyorsunuz ki gene de yabancısınız. İkinci sınıf vatandaşsınız. Çocuklarıma doğduklarında bu hissi yaşatmayayım dedim. Oğlum bir yaşında, kızım 45 günlüktü ki dönüş kararı aldım. O sırada Alman hükümetinin işçileri geri gönderme gibi bir ideali vardı. ‘Geri gidenler işyeri kurarsa, sermayesi kadar Halkbank kredisi vereceğiz.’ dediler. Hem işi öğrenmiş hem de biraz sermaye biriktirmiştim. Türkiye’de işe başladım. Kredinin çıkması uzun sürdü ama Allah yüzümüze güldü. İyi müşterilerimiz oldu. Üretim konusunu da iyi öğrendik. Bir de üretim çeşidi var. O çeşitlerin hemen aynılarının modellerini yaptırarak. Türkiye’de kime satacağımızı da bilmiyorduk. Sonradan öğrendik. Piyasada hep sanat okulu mezunu arkadaşlarımız olduğu için onların desteği oldu. Herkes bize yol gösterdi. Şu anki atölyenin arkasındaki dükkânı tutmuştuk. Almanya’dan gelirken makineler

getirmiştik. Makineleri kurduk, birkaç usta işçi aldık. Sonra yeni tezgâhlar aldık. Hem işe adapte olduk hem müşterilerimizi tanıdık. İyi bir potansiyele sahip olduk. Aradan 32 yıl geçti. Hâlâ çalışmaya devam ediyoruz.”

İkinci Kuşak Hep Mühendis

Antoba Motor Sanayinin bir aile şirketi olduğunu vurgulayan Sağsoy, kardeşi ve endüstri mühendisi olan kızı Sinem ile beraber çalıştıklarını belirtiyor. Sağsoy, anlatmaya şöyle devam ediyor: “Bir aile şirketiyiz. Aile anayasamız yok ama arkadan gelecekleri yetiştirmeye çalışıyoruz. Oğlum Amerika’da makine mühendisi, yeğenim de yurtdışında doktoraşını bitiriyor. Kız kardeşimin oğlu da malzeme mühendisliğini bitiriyor. O da içimizde. Ufak tefek hazırlıklarımız var. Benden sonra patron oğlan kardeşimdir. Ziraat mühendisliği mezunu ama bir makine mühendisi gibidir. Okurken hem gelir gider hem de bize yardım ederdi. 1988’den beri buradayız. Sanayi sitesinde meslek lisesi mezunu çok sayıda sanayici var. Özellikle Mithatpaşa mezunları ağırlıkta. Biz sektörün çok büyüklerinden değiliz. Ama özel redüktörde İzmir ve çevresinde başarılıyız. Birçok özel redüktör üretiyoruz büyük firmalara.”

İyi ki Pi Sayısını Öğrendim

Gelen stajyer talebeleri geri çevirmediğini belirten Lemi Sağsoy, meslek eğitimiyle ilgili şunları söylüyor: “Kış

aylarında meslek lisesinden öğrenciler gelir. Her sene dört öğrenci alıyoruz hem üniversiteden hem meslek liselerinden. Pratik eğitim alıyorlar burada. Ama pandemiden dolayı bu yıl stajyer alamadık. Herkesin elinde bir işi, becerisi olması gerektiğine inanıyorum. Resim de bir sanat, bizim yaptığımız da bir sanat. Ama insanın karnını doyuracak bir mesleği olması lazım. Şu an 15 kişiyiz. 60 yaşında çalışan ustaya muhtacız. Onun gibisini bulamıyoruz. Meslek lisesinden gelenleri kesinlikle işe alıyoruz ve burada iş öğretiyoruz. En azından kumpası biliyor, mikrometreyi biliyor, elinden iş geliyor. Ona daha kolay öğretiyoruz her şeyi. Makine mühendisliğinde okuyan bir öğrenci var. Bitirme projesini hazırlıyor. Bizde işe başladı. CNC tezgâhlarında çalışıyor. Meslek liselerini bitirenlerin işsiz kalma durumu yok. Ama eğitim sistemimizde yenilik yapmamız, sanat okulu kavramına yeniden dönmemiz gerekiyor. Teknik bilgi çok önemli. İnsan okul çağındayken ‘Ben bu bilgiyi neden öğreniyorum?’ diye düşünüyor. Ama sonradan anlıyorsunuz. Türkan Hanım adındaki matematik öğretmeniz bize pi sayısını öğretti. Anlamazdık neden bunu bize öğrettiğini. Ya bize ne 3,14’ten! Ama bugün pi sayısı her gün elimizde. Müşterilerimizden biri geliyor. 5 metre/dakika hızı olan redüktör istiyor. Tekerlek çapı kaç? Çarp 3,14 ile. Ne zaman olsa ‘Allah rahmet eylesin, iyi ki öğretilmiş bize.’ diyorum.”

MEHMET ÖZSAKARYA

Babamın torna atölyesine giderken, gelecekte yapacağı mesleğin hayalini de kuruyordum. "İlkokuldan itibaren hep mühendis olacağım" derdim. 1965'te Mithatpaşa Sanat Enstitülü olmaya karar verdi. Okuldan makine teknikeri olarak mezun oldum

Mithatpaşa'da Bilgiyi, Sevgiyi ve Paylaşmayı Öğrendik

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinden mezun olan İzmirli sanayiciler arasında yer alan isimlerden biri de Mehmet Özsakarya. Mehmet Özsakarya, Türk Mimar Mühendis Odaları Birliğine (TMMOB) bağlı Makina Mühendisleri Odası İzmir şubesinin başkanlığını yaptı. 1978'de makine mühendisliğinden mezun olan Özsakarya'nın sanayicilik geçmişinde 1983'te montajını yaptığı ve bugün hâlâ tıkr tıkr işleyen İstanbul Gaziosmanpaşa'daki dönme dolap, araç üstü tankeri ve benzin istasyonlarındaki yer altı tanklarının üretimi bulunuyor. 2007'den itibaren bu işleri bırakarak makine bakım ve onarım işlerini yapan Özsakarya, incir çekirdeği kırma makinesi gibi, "uçuk kaçık" dediği işlere ise özel bir ilgi duyuyor. Özsakarya'nın girişimciliğinin temelinde ise Mithatpaşalı günlerde edindiği bilgi, birikim ve deneyim yatıyor.

Özsakarya için Mithatpaşa'yı simgeleyen iki sözcük var: Bilgi ve sevgi. Bu iki kavramı da paylaşım tamamlıyor. Çünkü ona göre bilgi ve sevgi paylaştıkça çoğalabilen şeylerdir. Mithatpaşa'yı aile ortamına benzeten Özsakarya, "önderim" dediği babası Cemali Özsakarya'nın torna atölyesine giderken, gelecekte yapacağı mesleğin hayalini de kuruyordu. O günleri "İlkokuldan itibaren hep mühendis olacağım derdim." sözleriyle anan Özsakarya, 1965'te ilkokul sonrası girdiği arayışta Mithatpaşa Sanat Enstitülü olmaya karar verdi ve buradan 1971-72'de makine teknikeri olarak mezun oldu.

Aile Gibi

"Okuduğumuz makine teknisyenliğinin mühendislikte gerçekten çok faydası oldu. Biz orada aldığımız teknisyen okulu eğitimi ile mühendisliğe sınavsız girdik. O sistemin bir başarısıdır benim mühendis olmam. Hatta öyle

ki 33 kişinin okuduğu makine teknisyenliği sınıfından 16 kişi mühendis, bir kişi de göz doktoru oldu. O okulun bize temelde verdiği çok şey vardı. Aile ortamıydı. Bakın şimdilerde kaybolan bir şey paylaşmak. Biz yokluğu da paylaşıyorduk, sevgiyi de paylaşıyorduk. Sevgiyi paylaşınca tabii ki bununla birlikte bilgiyi de paylaşırsınız. Çünkü bilgi ile sevgi paylaşıldıkça çoğalabilen şeylerdir."

Güzel Günler

Yıllar sonra buluştukları sıra arkadaşları ile geçmiş günleri anan Özsakarya, okulda edindikleri bilgilerle mühendis olarak sanayiye atılanların yanı sıra, teknisyen olarak sanayide çok etkin görevler alan arkadaşlarını yad etmeyi de unutmuyor. Okul arkadaşları arasında Salih Beriş'in ise ayrı bir yeri var. Özsakarya, "Salih, makine teknisyenliği bölümünden benim hep çok kızarak andığım bir arkadaşım. Sınıf mümessiliydi. Bizi gürültü ediyoruz ve konuşuyoruz diye hep tahtaya yazardı. Şimdi okulda kızdığım kadar kızmıyorum ona." derken gülererek eklemeyi de ihmal etmiyor: "E tabii artık tahtaya yazma durumu da kalmadı..."

Eğitimci Kadrosu

Özsakarya, söyleşimizde Mithatpaşa'nın özverili ve idealist eğitimci kadrosunu anmayı ihmal etmiyor. Özellikle "Sıfırcı Türkan" lakaplı matematik öğretmeniyle ilgili hatıralar Özsakarya'nın zihninde hâlâ canlı. Şöyle diyor Özsakarya: "Benim mühendis olmamda çok büyük katkısı oldu. Çünkü çok iyi matematik öğretti. Ethem Güleç de baş muavinimizdi. O dönem cumartesi öğlene kadar eğitim devam ediyor. Cumartesi öğlen saat 1 gibi ders-ten çıkardık. Anlamadığımız bir şeyi Türkan hocamızın Alsancak'taki evine gidip sorardık. Öğrenci olarak öğretmenlerimizle, hocalarımızla çok daha iyi ilişki kurmaya çalışırdık. Türkan hocam da öyle bir hoca idi ki... 'Oğlum

bir dakika çocuğumun altını alayım, sonra size aradaki farkı anlatacağım.’ diyecek kadar da özveriliydi. Ardından biz sorularımızı sorardık. Ama bir de bizim ideallerimiz vardı, yokluk vardı: Paylaştığımız yokluk. O yokluk bizi daha başarılı olmamız için zorluyordu.”

Gençlere Örnek Olsun

O zamanlar ülkede yokluk günleridir, ülkenin o ünlü tabirle “70 cente muhtaç” olduğu günlerdir. Özsakarya, aradan yıllar geçmesine rağmen unutamadığı bir anısını da “gençlere örnek olsun” diyerek anlatıyor: “Benim sadece bir çift ayakkabım vardı. Mithatpaşa’da sabahtan akşama kadar atölye, öğleden sonra ise teorik bölüm dersleri vardı. Ayakkabımın tabanı yırtıldı. Okulun hemen yanındaki kunduracı Mehmet Ağa’ya verdim. Mehmet Ağa alkolik bir tamirciydi. Nerede sızdığı belli olmazdı. Ertesi gün ben ayakkabımı alamadım. Okula gidemedim. Çünkü tek ayakkabım vardı. Karabağlar’da oturuyordum. Okula gitmem için giyecek başka bir ayakkabım yoktu. Futbol oynamak isterdim, ayakkabı alacak para yoktu. Şimdi bunu şunun için anlatıyorum: Baktığınız zaman evimde küçük kızımın sadece yazlık en az 10 çift ayakkabısı, kışlık da botuydu, çizmesiydi 10 çift kadar ayakkabısı var.”

Arkadaşlarımıza Sahip Çıkardık

Özsakarya için Mithatpaşa paylaşım demektir. İşte buna dair bir anısı daha: “Okulumuzda sınavlar bölgesel sistemle yapılıyordu. O nedenle Eskişehir’den Antalya’ya, Denizli’ye kadar Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinin makine teknisyenliği bölümüne öğrenci alınabiliyordu. Sınıfımızdaki 33 kişi böyle seçme bir öğrenci grubuydu. Dışarıdan gelen arkadaşlarımız yurtlarda kalıyordu. Bazı arkadaşlarımızın aile bütçeleri yurttan kalmaya yetmeyebiliyordu. Biz o arkadaşlarımızla annelerimizin pişirdiği yemekleri paylaşırdık, giysilerimizi de paylaşırdık. Bir arkadaşımın tek takım elbisesi vardı. Kirden parlamıştı. Onu temizletecek ama giyecek başka şeyi yok. Ben kotumu vermiştim arkadaşına. O kotu giyip, elbisesini temizleyiciye vermiştik. Rahatsız olan arkadaşlarımıza anne babalarımız sahip çıkardı. İşte o arkadaşlarımızın önemli kısmı ile görüşüyoruz.”

Sosyal Yönü de Geliştiriyor

Özsakarya, Mithatpaşa’nın meslekî açıdan öneminin yanı sıra öğrencileri sosyal hayata hazırlamadaki başarılarına da vurgu yapıyor. Bu konuda okulun müsamer salonunda gerçekleşen münazaralara ayrı bir yer ayıran Özsakarya, şöyle diyor: “Cumartesi günleri saat 13.00’ten sonra diğer okullarla münazaralar olurdu. Bu toplantılar sosyalleşmek adına çok çok önemliydi. Bir arkadaşımızın siyahını gri yapmak için çok uğraş verirdik. Salondan alkışlarla kim daha ikna edici oldu diye yarışırdık. Mithatpaşa’nın öyle de bir özelliği vardı. Ona katkısı olan tüm hocalarını saygıyla, aramızdan ayrılanları rahmetle anmak istiyorum. Ben bugün Makina Mühendisleri Odasında toplumsal bir

görev yapıyorsam, hep geçmişte o yaptığımız tartışmalara, birbirimiz ikna etme toplantılarına referans veriyorum. Onun temelleri ta oralardan geliyor.”

Okuldan Sonra Hayat

Mithatpaşa’dan 1974’te mezun olan, ardından makine mühendisliğine devam eden Özsakarya, 1978’deki mezuniyetinin ardından 1979’da kendi işini kurarak hem işveren hem de vergi mükellefi olur. 1983’te İstanbul Gaziosmanpaşa’da yaptığı dönme dolap bugün hâlâ ilk günkü gibi çalışan Özsakarya’nın küçük kardeşi Şeref Özsakarya da abisinin izinden gitti. Önce Mithatpaşa’yı bitirdi, ardından makine mühendisi oldu. Özsakarya, yaptığı işleri şöyle sayıyor: “1983’ten itibaren imalatın içinde kardeşimle beraber makine imalatı ve konstrüksiyon işi yaptık. Lunaparklar için dönme dolap yaptık. 1983’te şu an Gaziosmanpaşa’da, Kartaltepe’de çalışan dönme dolapları imal ettik. Ondan sonra ben atölyemde akaryakıt tankerlerinin pompalarını, filtrelerini ve teçhizatlarını üretmeye çalıştım. 1994’te bir kooperatiften edindiğim dükkân vasıtasıyla araç üstü akaryakıt tankerleri ve onların nakliye yaptığı benzin istasyonlarındaki yeraltı tanklarını imal etmeye başladım. 2007’de tank ve tanker imalatını bıraktım. Şu anda makine bakım ve onarım işlerini yapıyorum. Bir de uçuk kaçık işler gelirse seviyorum.”

İncir Çekirdeği Kıрма Makinesi

Uçuk kaçık işlere gelince, onları da şöyle anlatıyor Özsakarya: “Uçuk kaçık derken benim de deneyip bıraktığım kuyumculuğun en zor yanı, sabahleyin vitrinlerini dizip akşamleyin toplamaktır. Ben isteyene, parası çok olana hidrolik, olmayana ise vidalı redüktör vasıtasıyla o vitrini komple yerin altına gömecek bir sistem yaptım. Sabahleyin kuyumcu geliyor, şifreyi giriyor. Beş dakikada vitrin çıkıyor. Başka bir iş de hanımların kullandığı ruj. Rujun mekanizması 16-18 mm’lik yuvarlaktır. Çevirirsiniz ruj çıkar. O ruj, 12-13 çeşit kimyasalın karışımından oluşan bir şey. Üretim sonunda mat oluyor. Parlatmak için ne yapabiliriz diye bir şikayet geldiğinde, ısıttık. Isınınca parladı, çok güzel. İki tane ısıtıcının arasından geçirtelim bunu dedik ve başarılı olduk. 12 tane yaptım bunlardan. Kardeşimin en kızdığı şey bu. Ona göre seri üretim yapalım, para kazanalım. Yine başka bir tane daha: İncir çekirdeği kırma makinesi. Ege’de 3 tane yaptım. Ege’ye hastır. Adını da özellikle söylüyorum. İncir çekirdeğini dolduramaz bir konu. En küçüğü milimetrenin onda biri kadar kalınlıkta bir çekirdek. Onu niye kırmaya uğraşıyorsunuz dersenez, incir çekirdeği ahşaptır, turtaların üzerine serildiği zaman çirkin bir görüntü olabiliyor. Onu kırıp sonra mikserde karıştırdığınızda aynı incirin maddesi gibi oluyor.”

Mehmet Özsakarya, bugün Mithatpaşa’da öğrendiği “bilgi ve sevgiyi paylaşma” ilkesini hiç unutmadan İzmir’deki makine mühendislerine meslek ve hayat deneyimlerini anlatmaya devam ediyor.

MUSTAFA CEM

"Dünyanın en zor işi dalgıçlıktır. Onlarca dalgıcın ölümünü gördüm çocukken. Denizin dibinde tek başınasın. Bodrum'da o zaman evleneceksen, ev yapacaksan sünger ci olacaksın. Ben o döngüyü kırdım. 27 yaşında milyonerdim"

İstedikten Sonra Yapılmayacak Şey Yok

Bodrum'da doğup büyüyen Mustafa Cem, suikaste kurban giden ABD başkanı John F. Kennedy'nin hayat hikâyesinden etkilenecek Türkiye genelindeki sokak, cadde ve yol aydınlatmasının büyük bölümüne imza atan General Elektrik ve Panasonic gibi iki dünya devi ile işbirliği gerçekleştiren Cemdağ'ı yarattı. Mithatpaşa Sanat Enstitüsü tesviye bölümünden mezun olan Cem, "Kennedy'nin hayat hikayesini okurken baktım babası 17 yaşında ABD'ye göç eden İrlandalı bir köylü. Göçerken de şöyle bir ideali var. 'Ben' diyor, '30 yaşına varmadan milyoner olacağım.' Bu, Mithatpaşa'dan mezun olduktan sonra kafamda yer etti. Ne yapayım, ne edeyim, nereden başlayayım düşüncesi sürekli kafamdaydı. Ailemden aldığım bilgi, görgü, terbiye 'çalış, kazan, biriktir' idi. Bu ilkedan hiç şaşmadım. İstersen olmayacak bir şey yok." diye konuşuyor.

Cemdağ yönetim kurulu başkanı Mustafa Cem ile İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi'ndeki fabrika binasında görüşüyoruz. Fabrikanın giriş bölümünü süsleyen Bodrum teknelerinin Cem için anlamı büyük. Uzun yıllar boyunca sünger avcılığı yapan Cem'in denizle bağı hiç kopmamış. Hâlen, sık sık Bodrum'a giden ve bir gün emekli olup Bodrum'a yerleşmeyi planlayan Cem, ortaokulu bitirmesinin ardından İzmir ve Mithatpaşa Sanat Enstitüsü ile tanışmış. "Bodrum'da lise, sanat okulu ya da yüksekokul hiçbir şey yoktu. Ben ticaret lisesine gitmek istiyordum. Ticaret lisesine kaydolmak için İzmir'e, halamın yanına geldim. Geç kalmışız, kayıt yaptıramadım. Mithatpaşa Sanat Enstitüsünde birisi

müdür yardımcısı Ethem Bey olmak üzere Bodrumlu iki öğretmen var. Halam 'gidelim' dediğinde elektrik bölümü olsun istiyordum. Hocaları bulduk. Yardımcı oldular ama elektrik bölümü kontenjanının dolduğunu öğrendim. Ben de torna tesviyeye kayıt oldum." diye anlatıyor okula giriş hikâyesini.

Önce Yadırgadım

1946 doğumlu Cem, 1961'de kaydolduğu Mithatpaşa Sanat Enstitüsünü ilk başlarda yadırgadığını belirtiyor. Karataş civarında bir öğrenci yurdunda kalıyor Cem. Bodrum'da rahat bir ortamda büyüdüğünü, Mithatpaşa'nın ise disiplini ile ön plana çıktığını kaydeden Cem, şunları anlatıyor: "Sınıfımız yaklaşık 30 kişiydi. Bodrumlu 5-6 arkadaştık. Uşak, Bergama, Aydın hatta İstanbul'dan bile gelenler vardı. Bodrum'dan aileden ayrılmak, ilk başta rahatsız edici oldu. Bunun yanı sıra öğretmenlerin katı tutumu söz konusuydu. Uyum sorunları nedeniyle ilk yıl 3 dersten ikmale kaldım. Kör toplam ilk yılı tamamladım. İkinci yıl yine 3 dersten ikmale kaldım. İkmale kaldığım dersler arasında hukuk bilgisi dersi de vardı. O dersten kalınca diplomamı alamadım. Bunun üzerine Bodrum'a geri döndüm. Bir yılın ardından o dersi verdim ve diplomamı aldım." Cem, her ne kadar okula adapte olamadığını söylese de Mithatpaşa Sanat Enstitüsünde aldığı eğitimin geleceğini şekillendirmede önemli bir rol oynadığını belirterek konuşmasına şöyle devam ediyor: "Mithatpaşa'da öğrencilere çok sağlam altyapı veriliyordu. Teknik resim altyapısı harikaydı. Tesviye işin temeli. Okulda altıgen bir parça verilir, bizler de o parçayı işlemekten

geçiririz. Okulla ilgili sıkıntılarımla olsa da orada aldığım eğitimi, orada aldığım terbiyeyi yadsıyamamam. Öğrenciliğimizde derse başlamadan önce ve sonrasında temizliğe çok dikkat eder, çalışma alanlarını pırıl pırıl yapardık. Bu alışkanlığım yıllar sonra da değişmedi. Bugün İzmir Atatürk OSB'deki fabrikamızda da buna çok dikkat ederim.”

Güzelyalı Nere, Mersinli Nere

Okuldan mezun olmasının ardından Bodrum'a dönen Cem, annesinin “mesleğinle ilgili bir işte çalış” ısrarı ile İzmir'e döner ve Mersinli'de Ofluoğlu İplik Fabrikasında iş hayatına atılır. Güzelyalı'da kaldığı pansiyondan saat 05.30'da kalkarak yola düşen ve 07.35'te işinin başında olan Cem, “Güzelyalı nere, Mersinli nere” diyerek iş aramaya başlar ve Çankaya'da Mehmet Erdim'in sahibi olduğu MERDİM isimli elektrik malzemeleri üreten atölyeye ustabaşı olur. 60 lira aylık ücret alan Cem, bir yandan da makine mühendisliğinin ikinci öğretim bölümüne kaydolur.

Geçmişten Bugüne Yolculuk

Cem, sözün burasında iş hayatıyla ilgili anılarına ara vererek geçmişe dönüyor ve aile geçmişinden bahsediyor biraz bize: “Varlıklı ve başarılı olmak çocukluğumdan beri kafamda olan bir konuydu. Dedem çok başarılı bir insandı. Babamın ailesi Girit'ten Bodrum'a gelmiş ama 4-5 nesil öncesi Cezayir'e dayanıyor. Annemin ailesi Arnavutluk'tan gelmiş. 1800'lerin sonlarında Girit'te karışıklıklar başlayınca Bodrum'a geliyorlar. Dedem ve ailesi Girit'te ve Akdeniz'de ticaret yapıyorlar. Gemileri falan var, bütün Akdeniz'i dolaşıyorlar. Girit'ten aldıklarını başka yerlere, oralardan aldıklarını Girit'e götürüyorlar.” Ailesinin bu geçmişi Cem'e de ilham olur. “O mücadeleyi gördükçe, tanıdıkça hep başarıya odaklandım.” diyor. Bir de ona ABD'nin efsanevi başkanlarından biri ilham verir. Şöyle diyor: “Beni etkileyen önemli olaylardan biri de ABD başkanı Kennedy'nin ölümüdür. Mithatpaşa Sanat Enstitüsünü bitirdim. Bir yıldır Bodrum'dayım. Bodrum'da bakkal ve manifaturacı akrabalarımın yanında çalışıyorum. Günde 3-4 gazete okuyorum. Dünyada birçok insanı etkilediği gibi beni de etkilemişti Kennedy. Genç, yakışıklı, ABD başkanı, parası, her şeyi var. Hayat hikâyesini okurken baktım, babası 17 yaşında ABD'ye göç eden İrlandalı bir köylü. Göçerken de şöyle bir ideali var. ‘Ben’ diyor, ‘30 yaşına varmadan milyoner olacağım.’ O günün ABD düzeninde içkinin merkezi İrlanda ve ABD'de içki yasağı yılları. Aklımda hep o.”

Mustafa Cem, imkânsızlıklarla mücadelesini ise şu sözlerle anlatıyor: “Radyolar eskiden lambalıydı. O radyoların yanan transistörlerini saran bir atölye idi burası. Balans yapıyorum ama imkânlar yok. Kalıp yapan kimse yok, makine aldık elektrik yok. Bir makine aldık, 30 tonluk presi elimizle çevirip saç kesiyoruz. Bir yanda yaşadıklarımız, bir yanda Kennedy'nin hayatı. İstersen olmayacak bir şey yok. Bu kafamda yer etti. Ne yapayım, ne edeyim, nereden başlayayım düşüncesi sürekli kafamdaydı. Ailemden aldığım bilgi, görgü, terbiye ‘çalış, kazan, biriktir’ idi. Bu ilkeden hiç şaşmadım. Bu ilke yol göstericim oldu.”

Sünger Avcılığı Günleri Başlıyor

Makine mühendisliği eğitimi ile ilgili dönemi, “Her zamanki gibi burada da ikmale kaldım.” diye anlatan Cem, sözlerine şöyle devam ediyor: “Notların tamamının 66 olması lazım, benim notum 65. Öğretmenlerden birinden rica etsem olacak. Ama kafamda bir yıl ara vereyim, Bodrum'da iş yapayım düşüncesi belirdi. Zira bin lira kadar da birikmiş param var. Bodrum o zamanlar 5 bin kadar nüfusu olan, turizmle yeni yeni tanışmaya başlayan bir ilçe. Bodrum sandaletleri yapan, geçtiğimiz yıllarda kaybettiğimiz Ali Güven ve yine imal ettiği ayakkabıları Beyoğlu'nda Tanca mağazasına satan firmada çalışan ortaokuldan bir arkadaşımla önerisi ile bir tekne alarak turistleri gezdirelim ve Bodrum'da yeni yeni başlayan turizm hareketinde yer alalım dedik.” Türkiye'de ilk defa bir bankayı soyan ve Bodrum'a sürgüne gönderilen Nejdet Elmas ve arkadaşı Mustafa'nın açtığı diskoya ortak olan Cem, 4 ayın sonunda ortaklıktan ayrılır ve Güllük'te Atatürk'ün yatı Savanora'dan esinlenerek inşa edilen bir tekneyi almaya karar verir.

İsim Babası Rus Balıkçı Teknesi

Buzullarla kaplı Grönland'da buza sıkışan Rus teknesinin isminden esinlenerek Istakoz adını verdikleri tekneyi, pazarlık 7 binla liraya alan Cem ve arkadaşları, motoru arızalı çıkan tekneyi sezona yetiştiremez ve borçlanırlar. Çıkış yolunu süngercilikte bulan Cem, tekne için sıfır motor arayışına girer. Dedesinin kefaleti ile bankadan 10 bin lira kredi alan Cem, 9 bin lirayı borçlanır. Böylece ortağı olan 3 dalgıç ile sünger macerası başlar. Cem, “Bodrum yerine Marmara'ya gideceğiz.” diyerek rotayı çizer. Sene 1967'dir. Anlatmaya devam ediyor: “Teknenin mazotu, kumanyası derken borç 47 bin lirayı bulur. Sezonda tek başına 350-400 kilogram sünger toplayamazdı tekneler, biz 2.5 ayda

400 kilo sünger topladık. Çok verimli bir yarım sezon geçirdik. Nerede sünger var, istihbarat yapıyoruz. Her akşam bir limandayız. İki gün üst üste aynı koyda kalmıyoruz. Bozcaada'da bir öğretmenle tanıştım. İki oğlu ile birlikte sünger avcılığı yapıyor. Onunla arkadaş olduk. Sohbet ederken öğrendik ki İmroz'da (Gökçeada) Rum süngerciler var, İmralı'da çalışıyorlar... Ama hiçbir Türk cesaret edemiyor dedi... Ertesi gün yola çıktık, arkadaşlar 'Nereye gidiyoruz?' diye sorunca 'İmralı'ya gidiyoruz.' dedim. 400 kilo sünger topladık orada. İkinci sene de öyle çalıştık. Tüm borcu ödedik. Bana da 10 bin lira kaldı."

Türkiye'ye Açılma Kararı

Mustafa Cem, tüm masraflar çıktıktan sonra kalan 10 bin lira ile iş kurmak istediğinde aklında tek bir düşüncenin belirlediğini söylüyor: floresan balastı. "Denizin dibinden ekmeğimi çıkardıysam her türlü zorluğu yenerim." diyerek yola çıkan Cem, İkiçeşmelik Caddesi'nde sağlıklı sollu sıralanan elektrikçilere imal ettiği balansları pazarlar. Cem, deneyimlerini şöyle anlatıyor: "İlk balansları yaptım, elektrikçileri dolaşmaya başladım. İlk dükkâna girdim, '10 liradan alırım.' dedi. En sonuncusuna girdim, 'Tamamını getir, ne yaparsan ben alayım.' dedi. Orada üretimin tamamını bağlamakla hata ettim. Ama o da iş hayatımda önemli bir deneyim oldu. Yıllar sonra çocuklarıma da söyledim. Hiçbir müşterimiz, üretimimizin yüzde 5'inden fazlasına talip olmasın dedim. 1975'te bir başka karar aldım. İzmir'de mal sattığım bir dükkâna tahsilata gittim. Bana 'Kaç gram bakır kullanıyorsun?' dedi. 'Bakır fiyatlarında şu kadar düşme oldu, şu kadar eksik ödeme yapacağım.' dedi. O zamanlar henüz yeni de bir firmayım. Bu davranış çok zoruma gitti ama bir faydası da oldu. Çünkü o olay, Türkiye'ye açılma kararı almamı sağladı."

27 Yaşında Milyoner

Koç Holdingin kurucusu rahmetli Vehbi Koç'u da anmadan edemiyor Cem: "Ben üniversite 3. sınıftan terkim. Para kazanmaya başladım, okulu bıraktım. Rahmetli Vehbi Koç, ortaokul birincisi iken eğitimi bırakıyor. Babam, esnaftı. Ama ben bugün sanayiciyim. Ülkenin her tarafına mal satıyoruz. İhracatımız var. Vergi rekortmeni olmuşum. Ben vergi rekortmenlerinin 16'ncısı iken, Vehbi Koç 18'incisi idi. Ben mühendis değilim, sanat okulu mezunuyum. 17 yaşında iken, bir adamın ölümü (ABD başkanı John F. Kennedy) ve o ailenin geçmişi bana ilham verdi. Dünyanın en zor işi dalgıçlıktır. Onlarca dalgıcın ölümünü gördüm çocukluğumda. Denizin dibinde tek başınasın. Bodrum'da o zaman evleneceksin süngercilik, okuyacaksın süngercilik, ev yapacaksın süngercilik. Ben o döngüyü kırmaya karar verdim ve kırdım da. 27 yaşına vardığımda milyonerdim."

Meslekî Eğitim Çok Önemli

Gençlere girişimciliğin önemini kavratılması gerektiğini söyleyen Cem, Türkiye'nin bugün bulunduğu noktadan çok daha yukarılara tırmanmasının meslekî eğitimle mümkün olacağını düşünüyor Cem, sözlerini şöyle tamamlıyor: "Ege Bölgesi Sanayi Odası yönetim kurulu başkan yardımcısı idim. Sanat okulu mezunları daha yüksek puan ile üniversiteye girebiliyordu. Oysa bu çocukların yüzde 20-30 daha az puanla üniversiteye alınması gerekiyordu. Şimdi de vakit çok geç değil. Organize sanayi bölgelerine meslekî ve teknik eğitim okulları açmayı kolaylaştıracak tedbirler alınmalı. Yüzlerce, binlerce öğrencisi olan okullar yapılmalı. Üretmeden olmaz. Bu okulların öğretmen yetiştiren okullar hâline de getirilmesi lazım. Bunun için de organize sanayi bölgelerinin, Ege Bölgesi Sanayi Odası gibi kurumların devreye girmesi lazım."

MUSTAFA DIRİN

Dirinler'in Temelinde Mithatpaşa Var

İzmir'de Dirin soyadı sanayicilikle özdeşdir. Dirinler Grubunun kurucusu Cemal Dirin, İzmir'de sanayinin gelişmesine çok büyük katkılar yapmıştır. Cemal Dirin o yıllarda temellerini attığı Dirinler Makine firmasının geleceğini düşünerek çocuklarının bu alanda eğitim almasını istemiş. Bu yüzden de 4 çocuğundan 3'ünü Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinde okutmuş. Mustafa, Nihat ve Melih Dirin Mithatpaşa'dan mezun olurken, bugün Dirinler Grubunun başta makine ve döküm olmak üzere birçok sektörde başarılı işlere imza atmasının altında da burada aldıkları eğitim yatıyor. Tabii babadan sanayici olunca, küçük yaşlarda edinilen iş tecrübelerinin de başarıdaki etkisini kimse göz ardı edemez.

Torna Atölyesinde Geçen Çocukluk

Mithatpaşa serüveni ile ilgili olarak ilk sözü Dirinler yönetim kurulu başkanı Mustafa Dirin alıyor ve çocukluk yıllarını anlatmaya başlıyor. Dirin, henüz daha ilkokula başlamadan önce babasının kendisini Çankaya Kalearkası'nda yer alan torna atölyesine götürüp getirdiğinden bahsediyor. Dirin o yıllardaki bir anısını şöyle anlatıyor: "İlkokula başlamadığım sıralarda sürekli babamın atölyesine gidip akşama kadar mesai yapıyordum. O zamanlarda pek kimsede saat olmadığı için babam, beni şu anda Hisar Balıkçısı'nın bulunduğu yerdeki Abdullah Efendi'nin kahvesine saat öğrenmem için gönderirdi. Henüz o yaşlarda saati öğrenemediğim için ağlardım. Niye öğrenemiyorum diye kendime kızdım. Ama birkaç gün içinde öğrenmiştim."

Mithatpaşa Sevgisi

Babasının o yıllarda ağır vasıta araçların tamirini yaptığını söyleyen Dirin, ilkokul yıllarında düzenli olarak atölyeye gitmesine dikkat çekiyor. İlkokul öğretmenin kendisine büyüyünce ne olacağını sorduğunda "makine mühendisi olacağım" cevabını veren Dirin, Mithatpaşa'ya girişini şöyle anlatıyor: "Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesini o yıllarda babamın sayesinde tanıyorduk. Ben Mithatpaşa Meslek Lisesine gidince makine mühendisi olacağımı zannediyordum. İlkokul öğretmenim bu okuldan sonra hangi okula gideceksin, diye soruyordu. Ben de 'Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi' diyordum. Küçük yaştan itibaren torna talaşı, gres yağı ile büyüyorsan o senin kromozomlarına, DNA'na işliyor herhâlde. Demek ki bizim de genimize işlemiş. İlkokulu bitirdikten sonra babamla birlikte Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesine kayıt için gittik. Müdür bana 'Ne olmak istiyorsun?' diye sordu. Ben orada da makine mühendisi olacağımı söyledim. Beni sınava tabi tuttular. Başarılı oldum ve okula yazıldım."

Haşarı Mustafa

O yıllarda, eğitimde 4+3+5 sistemi geçerlidir. Dirin de 5 yıllık ilkokuldan sonra, 3 yıl ortaokul ve 4 yıl lise okuduğunu söylüyor. Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinin orta bölümünde tornacılık, frezecilik, elektrikçilik, marangozluk dersleri gördüğünü ve kendisinin daha sonra lise tercihini torna tesviyeden yana kullandığını ifade eden Dirin, o yılları şöyle anlatıyor: "Bizim evimiz o zamanlar Eşrefpaşa'daydı. 95 numaralı otobüse biniyorduk. Oradan Halil Rifat Paşa'ya geliyorduk. Son durakta iniyor ve oradan okula yürüyorduk. Güzel

havalarda okula yürüye yürüye giderdik. Ben okulda kendimi çok efendi bulurdum ama arkadaşlarım 'çok haşarısın' diyorlardı. Mithatpaşa'dan sonra, Buca'da Özel Mimar Mühendislik Yüksekokulu vardı, oraya kayıt yaptırdım. Gece okuyor, gündüz çalışıyordum. O yıllarda ağır vasıta tamirine ve makine imalatına başlamıştık. Pres ve vargel makineleri üretimi yapıyorduk. 5 yıllık okul, tabii bu şartlarda 8 yıl sürdü."

Baba Öngörüsü Mithatpaşalı Yaptı

Cemal Dirin'in kendi kurduğu işlerin daha da büyüyeceğine ve çocuklarının da bu alanlarda yetişmesi gerektiğine inandığını belirten Dirin, o nedenle kayıtlarını Mithatpaşa'ya yaptırdığını söylüyor. Dirin, şöyle anlatıyor: "Babam benden sonra Nihat'ı da Mithatpaşa'ya gönderdi. 'Üç numara' Ali Bey'i ise şirketin hesaplarını tutsun diye ticaret lisesine gönderdi. Melih Bey zaten çok küçüktü. O da büyüyünce Mithatpaşa'da dökümcülük bölümüne gitti. Biz makine bölümüne gittik. Hep büyüme üzerine kurdu babam hedeflerini. Babamın hiç evi olmadı. İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesine taşındıktan sonra annemin zoruyla bir ev aldı. Ayakkabı bile almazdı. Onu müsriflik sayardı. Ama 300-400 bin dolar verir, makine alırdı. Makinenin başında çalışan yoksa bize 'Niye burada biri çalışmıyor?' derdi. Biz de 'kriz var' derdik. Ama o 'Olsun, burada bir çalışan olsun. Allah onun da nafakasını verir.' diyordu. Babam, 'Allah bize bu kabiliyeti verdiyse, bunu Çiğli'de, Maltepe'de aç yatan işsizler için kullanmalıyız. İstihdam sağlamalıyız, teknoloji getirmeliyiz.' derdi."

İş Disiplini İle Büyüdüler

Mustafa Dirin, Mithatpaşa'dan mezuniyetinden başka, Dirinler Grubunun gelişme süreci hakkında da bilgiler veriyor: "Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinde okurken babamın iş yeri Kalearkası'ndaydı. Ben üniversitedeyken iş yerlerimizi Çamdibi'ndeki daha büyük bir atölyeye taşındık. Çamdibi'nde 1990 yılına kadar kaldık. Atölyemizi sürekli büyüttük bu süreçte. Ürettiğimiz makineler İzmir'den Bursa'ya satılıyordu. O yıllarda gayretlerimiz sonucunda İstanbul pazarına da girmeyi başardık. Çamdibi'ne geldiğimizde 25 kişiydik. Oradan ayrıldığımızda ise istihdamımızı 125'e çıkardık. İşimizin geldiği nokta itibarıyla Çamdibi'nde yeni aldığımız yerde döküm atölyesi de kurduk. Sonrasında Atatürk OSB'ye taşındık. Burada bugün, 3 fabrikada 500'ün üzerinde kişiye istihdam sağlıyoruz. Bugün buralara gelmiş isek bunun altında Mithatpaşa Lisesinde aldığımız iş disiplini, titizlik ve çalışkanlık gibi değerler yatar."

İzmir Sanayisinde Mithatpaşa Ruhu

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi ile bağlarını hiç koparmadıklarını, okulu ziyaret ettiklerini, eksikliklerini ellerinden geldiği ölçüde gidermeye çalıştıklarını anlatan Dirin, bunu da kurdukları koruma derneği aracılığıyla yapmaya gayret ettiklerini söylüyor. Dirin, derneği nasıl kurduklarını ve dernek aracılığıyla neler yaptıklarını şöyle anlatıyor: "Daha önceki yıllarda kurulan Mithatpaşa Koruma Derneği, 1984 yılında lağvedilmişti. Biz o zaman Necdet İtmeç, Cevdet Nazlı, İbrahim Hasçilingir ve Nihat Karakartal ile konuştuk ve yeni bir koruma derneği kurma kararı aldık. İçlerinde en küçükleri ben olmama rağmen dernek başkanı olarak beni seçtiler. Biz okulda okuyan öğrencilere staj, mezun olanlara da iş imkânları yaratmaya çalıştık. Okulun yemekhanesinde daha kaliteli yemeklerin çıkmasını sağladık. Ben, derneğin 3.5 yıl başkanlığını yaptım. Mithatpaşa aşkı ile bu görevde bulundum. Okulun ihtiyaçları için organizasyonlar yaptık. Geceler düzenledik, bağışlar topladık. Gecelerde piste çıkıp göbek attık. Sırf okul aşkımız yüzünden. Bugün İzmir'deki sanayicilere bakın, çoğunun arkasında Mithatpaşa Lisesi vardır. Birçok sanayicide Mithatpaşalılık ruhu vardır."

"Titizlik Kromozomlarımıza İşlemiş"

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesindeki öğretmenlerinin arkadaşları gibi olduğunu, her sorunları ile ilgilendiklerinin de altını çizen Dirin, okul yıllarında yaşadığı anıları şöyle anlatıyor: "Mithatpaşa'da ortaokuldayken müdür yardımcısı Ethem Güleç, okulun ilk günü hemen ders vermeye başladı. Biz de 'Okulun ilk günü ders yapmayalım.' dedik. Bunun üzerine hocamız bize 'Çok çalışmanız lazım, bir günü bile boşa geçirme lüksüne sahip değilsiniz.' diyerek iyi bir ders vermişti. Yusuf Okutan isimli edebiyat hocamız da hem bizde hem de Özel Türk Kolejinde ders veriyordu. Bir gün bize çıkıştı: 'Özel Türk'te okuyan öğrencilerin imkânları sizden daha iyi. Sizin daha çok çalışmanız gerekirken onlar sizden daha başarılı. Tabii siz görgüsüzsünüz, o yüzden çalışmıyorsunuz.' diye bize hakarete varan sözler söyledi. Bu sözler ağır gelse de bizi kendimize getirdi. Yine bir gün torna tezgâhından gözüme çapak kaçmıştı. Doktor 3 gün rapor verdi. Ben okula gitmedim. Öğretmenim bir arkadaşımınla haber gönderdi. Beni okula çağırttı. Gözümdeki bandı çözdü. 'Bizim gözümüze hiç çapak kaçmadı mı?' diyerek bana kızdı. Sonra babamı çağırdı, babamdan da azar işittim. Yani öğrencileri çok iyi takip ediyorlardı. Okuldaki o disiplin, o kontrol duygusu, o titizlik bizim kromozomlarımıza işlemiş."

NİHAT DIRİN

“Mithatpaşalı Olmaktan Hep Keyif Aldım”

Dirinler Grubu ortaklarından Nihat Dirin de ağabeyinden sonra Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinde okumuş. Baba sanayici olunca, ağabeyi gibi o da küçük yaşta torna tezgâhı ile tanışmış. Hatırladığı en eski anısı Kalearkası’ndaki atölyelerinde camları silerken elini kesmesi olan Dirin, ailece demirin kokusunu çok sevdiklerini belirtiyor. “Bu yüzden Mithatpaşa bizim için belki birçok arkadaşımızdan daha farklı bir okuldu.” diyen Dirin, “Her zaman o çatının altında olmaktan mutlu oldum. Hep keyif aldım. Zamanım hep dolu dolu geçti. Güzel hatıralarım oldu.” diye anlatıyor o günlerini.

Okulda Boykot

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesinde o yıllarda meslekî eğitimin çocuklara daha iyi aşılandığını düşünen Dirin, o dönemki öğretmenlerin hem meslekî bilgi verdiklerini hem de öğrencilerin iyi bir yurttaş ve vatandaş olmaları için çaba harcadıklarını vurguluyor. Babası meslek lisesine gitmesini istediği için Mithatpaşa’ya kayıt yaptırdığını ifade eden Dirin, o yıllarda yaşadıklarını şöyle anlatıyor: “Okula kayıt olduğum ilk yıl boykot yapmıştık. Meslek yüksekokullarının ilk kurulduğu yıllardı. Normal liselerin talebelerine meslek öğretmek için açılmıştı. Hem ortaokuldan hem liseden yetişmemize rağmen, bizi bu okula sınavla aldılar. Düz liselere ise sınavsız aldılar. Biz de bunun üzerine boykot yaptık. Daha önce bizimle ilgilenmediğini düşündüğümüz babamız o gün okula geldi. ‘Bu çocuklar haklı.’ dedi. Sorunun çözülmesi için girişimlerde bulundu. Öğrencileri bir araya getiriyor, ‘Haklısınız ama okulunuzu aksatmayın.’ diyordu. Boykotun ardından istediğimiz gerçekleşmedi ama biz boykotu bitirmiştik.”

Okul Yoksa İşe

Okuldayken çarşamba öğleden sonralarının boş olduğunu, okulun tatil olduğu zaman mutlaka babalarının

Kalearkası’ndaki atölyesine gittiklerini anlatan Dirin, “Cumartesi günü bütün arkadaşlarımız kızlarla gezerken biz çalışırdık.” diyor ve bir anısını şöyle anlatıyor: “Bir 19 Mayıs günü tatildi. O gün ‘babam bilmez’ dedik. İş yerine gitmedik. Babam sonrasında bize ‘Okul tatildi, neden işe gelmediniz?’ diye hesap sordu. Yine bir gün atölye dersinde Kemal hocamız bize zımpara kullanmadan bir torna işinin yüzeyinin temiz çıkartılması işini verdi. Ben de elime bir ağırlık aldım. Düzgünce işimi yapmaya çalıştım. İşin sonunda Kemal hoca bana ‘Ben zımpara sürülmeyecek demedim mi?’ diye bir tokat attı. Ben nasıl yaptığımı söyledim. Bana ‘Bunu kendin mi düşündün?’ dedi. ‘Hayır, dükkânımızdaki ustadan öğrendim.’ dedim. Bana sarıldı, özür diledi. Okulda bu derece duygu yoğunluğumuz vardı öğretmenlerimizle.”

Mithatpaşa Çok Şey Kazandırdı

O yıllarda en büyük hedeflerinin diploma sahibi olmak olduğunu söyleyen Dirin, Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesini bitirdikten sonra Ankara Teknik Öğretmen Okulunu ilk yıl kazanmasına rağmen gitmediğini anlattı. İkinci yıl da aynı okulu kazandığını ve bunun üzerine okula kayıt yaptırdığını dile getiren Dirin, son olarak şunları söylüyor: “İlk yıl her cuma İzmir’e gelir, pazar günü Ankara’ya dönerdim. Ben her zaman ağabeyimin meslekî bilgisini beğenirim. Okul bitti, çalışıyoruz. Ben çocuklara şöyle yapın diyorum. Ağabeyim böyle yapın diyordu. Tatsızlık oluyordu. ‘Ben satışa geçeyim, sen üretimde devam et.’ dedim. Satışa geçtim. Pres bölümünde hep satışa baktım. İmalata da yardımcı olmaya çalıştım. Lupamat’ı devralınca da ben o firmaya geçtim. Ağabeyimin de söylediği gibi bizim işlerin büyümesinde, Mithatpaşa’da kazandığımız meslekî bilgilerin ve değerlerin çok büyük katkısı var. Biz o okulda okumaktan büyük onur duyuyoruz. Umarız, bundan sonra da meslek liseleri Mithatpaşa’nın o günlerdeki seviyesine ulaşarak gerçek misyonuna kavuşabilir.”

MÜMİN TUNALI

“Sanayi bölgelerinde, iş başvuruları ile sanayicinin ihtiyacını karşılamaya çalıştım. Gençlere de iş bulmalarında yardımcı oldum. Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi’ne 100 iş başvurusu geliyorsa beş kişiye iş bulabiliyorduk. Ama endüstri meslek lisesi mezunları işe girmek için 15 gün bile beklemiyordu.”

Hayatı Üç Boyutlu Görmek Yeni Yollar Açtı

İzmir Kınık Organize Sanayi Bölgesi’nin müdürü Mümin Tunalı, Mithatpaşa Sanat Enstitüsü torna tesviye bölümü mezunu. Bu okulu kendi iradesiyle seçmiş ve severek okumuş. O yıllar meslek lisesinden mezun olanların Petkim, BMC, Ege Endüstri gibi İzmir’in büyük sanayi kuruluşları tarafından kapıldığı zamanlardır. Ama o, okumak istediği için üniversiteye gitmeyi tercih eder. O zamanlar adı İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi olan Yıldız Teknik Üniversitesinde okur. 400’ün üzerinde fabrikanın üretim yaptığı Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesinde uzun yıllar müdürlük yapar. Şimdi de Kınık Organize Sanayi Bölgesinin müdürü olarak görev yapan Mümin Tunalı, organize sanayi bölgelerinde bir yandan istihdam sağlayacak sanayi tesislerinin altyapısını hazırlarken, diğer yandan iş ve işçi taleplerini buluşturmak için çalışıyor. Tunalı, “Bize gelen meslek lisesi mezununun başvurusu en fazla 15 gün bekler.” diyor.

Kemeraltı’nda Terzi Çıraklığı

Çocukluğunun İzmir’i 750 bin nüfuslu bir şehirdir. İlkokulu Kapılar semtinde, ortaokulu Altınpark’ta okur. Yazlık sinemalar o dönemde hâlâ açıktır. Tunalı, şöyle anlatıyor çocukluktan gençliğe geçtiği yılları: “Balıkuyu’da oturuyorduk. İlkokul ve ortaokulda yazları çalışırdık. Ben Hisar Camii’nin orada terzi çıraklığı yaptım. Hâlâ paçalara iyi teyel yaparım. Annem bizi

kapı önünde beklemezdi. Velim İzmir Belediyesi Otobüs İşletmesinde çalışan tanıdığımız Güner abiydi. Etrafımızdaki herkes gibi benim ailem de işçiydi. Ben ve arkadaşlarım Mithatpaşa Sanat Okulunu seçtik. Elektrik ve torna tesviye bölümlerine sınavla öğrenci alınıyordu. Ben torna tesviyeyi kazandım. Okulu seçmemde ailemin etkisi olmadı. Tamamen kendi irademle seçtim. O dönem, okulu bitirenlerin büyük sanayi kuruluşlarında hemen iş bulduğu söyleniyordu. Tercihimde bu rol oynadı. 1972’de Mithatpaşa’da okula başladım.”

Her Şeyin Temelinde Eğeyi Tutmak Var

Okulu severek okur. Boynuzlu trolleybüslerle okula giderler. Akşam da yokuş çıkmamak için Ballıkuyu otobüsüne binerler. Haftada beş gün atölyeye giderler, dört saat de teknik resim görürler, üstelik cumartesi de eğitim vardır. Yarım dönem bir metal parçasını mengeneyle sıkıştırıp eğelerler. Şöyle anlatıyor Mümin Tunalı: “Metal parçasını ısıtık geçmeye kadar eğelerdik. Biraz sıkıcı geliyor ama o dersin faydalarını gördük. Önemli olan el melekesi kazanmaktır. Eliniz zamanla alışıyor. Çünkü sonra sizi torna tezgâhına veriyorlar. Bir vargel tezgâhına parçayı doğru bağlayacaksınız. Tesviyedeki eğeleme bütün bunların altlığını oluşturuyordu. Başımızda sürekli hocamız dururdu. Önümüze bir parça koyup her boyutunu çiziyorduk. Üç boyutlu resim yapmayı, makine aksamalarını çizip nasıl monte edileceğini gösteriyorlardı. Ben sonraki yıllarda bunun

çok faydasını gördüm. Üç boyutlu görmeyi, düşünemeyi öğrendim. Atölye derslerinde iş temrin defterlerimiz vardı. Her parçanın resimlerini çiziyorduk. Bunun çalışma hayatında da üniversite hayatında da çok faydasını gördüm. Üniversitede yapı elemanları dersimiz vardı. Sanat okulu mezunu arkadaşlarla en yüksek notu alarak birinci vizede geçtik. Ondan sonra diğer arkadaşlarımıza da anlatmaya başladık. Kolon ile kirişin birleşimini, bir duvar örgüsünün nasıl yapılacağını üç boyutlu düşünmeyince öğrenemiyorsunuz.”

Aileler ne hocaların ne öğrencilerin dersini bilir. Kendi yağıyla kavrulduklarını belirten Tunalı, bunun özgüveni müthiş şekilde yükselttiğine dikkat çekiyor. Tunalı, “Her işi kendimiz yapıyorduk. Bütün çarşığı, insanlarla iletişimi biliyorduk. Daha sosyaldik. Arkadaş ilişkileri samimiydi. Okuldan gelince top oynardık. Hafta sonu sinemaya giderdik. Kordon’a gitmek bir ritüeldi. Kot pantolonla gidilmezdi. Grand tuvalet giyinip gidilirdi. Keyifli yıllardı.” diyor.

Makineyi Teslim Etmezsen Çocuk Öğrenemez

Mümin Tunalı, teknik eğitim konusunda daha detaylı bilgiler vermeye devam ediyor: “Üç yıllık dönem tesviye ile başlıyordu. Yarım dönem torna, yarım dönem freze, yarım dönem planya, yarım dönem taşlama tezgâhı, yarım dönem radyal matkapta eğitim gördük. Tüm atölyeleri dolaştık. Ağaç işlerine ait planyaların üretimini yapardık. Okulda model atölye, dökümhane

ve tesviye vardı. Komplike bir sistem. Hatta elektrik aksamaları da orada yapılıyordu. Sadece birkaç motor dışarıdan geliyordu. Son yıl, döner sermayeden para verdiler. Ben 150 lira aldım. Eğitimi gördüğümüz gibi yazın staja gidiyorduk. Stajlarımı Detay firmasında yaptım. Staj yaparken eve geldiğimizde üstümüz başımız simsiyah olurdu. Tüm aletleri, makineleri kullanıyorduk. Mesleğimizle ilgili yapacağımız her şeyi yapıyorduk. Zaten bilgili gidiyorduk fabrikaya. Bugün sanayiciler ne arıyor? Çalışacak gençler, tecrübesi olsun istiyor. Bir insan çalışmadan tecrübe sahibi olamaz ki. Dual eğitim diyorsunuz, çocuklara hiçbir şey yaptırmıyorsunuz. İş dünyası çocuklara makinesini teslim edip işi öğretmeli. Ama yetişmiş insanlar mesleklerini öğretmekten çekiniyorlar.”

Torna tesviyenin üçüncü sınıfını, okula girince hemen boşluğun olduğu ve öğrencilerin cami adını verdikleri sınıfta okurlar. Binanın girişi de merdivenler de çok güzeldir. Müdür Mustafa Kemal Botsalı’nın herkesle güzel diyalogları vardır. Tunalı, “Türkan hocamız matematikçiydi, herkesin ödü kopardı ama matematikte iyiydik. Üniversite sınavına girişte faydasını gördük.” diyor.

İş Bulma Derdimiz Yoktu

Okulda sosyal etkinliklere de katılır Mümin Tunalı. Türkiye şampiyonu olan bir sınıf arkadaşı sayesinde koşulara katılır. İzmir Fuarı’nda koşarlar. Göztepe Stadı’na

giderler. Semtin arkasındaki tepeler boştur. Orada kros yaparlar. Ama ayak kasları zedelenince sporu bırakır. Okulun konser salonu çok güzeldir. Orada ABD'lilerin aya nasıl indiklerinin filmini izlerler.

Mezun olduğunda bir mesleği vardır artık. İş bula-mamaktan endişe duymaz. Ama gönlünde üniversite okumak vardır. Babadan inşaatçı olduğu için inşaat mühendisliğini yazar. Tunalı, şöyle anlatıyor İstanbul yıllarını: “İzmir’den İstanbul’a gidince normal liseler gibi eğitim görmediğimiz için matematiğin zorluklarını gördük. Ama çalışarak aştık. Meslek derslerinde bir sıkıntımız yoktu. Fizik ve kimyadan problem olmadı. Okul sırasında Etiler’de bir akrabamızın yanında kaldım. Normal bir öğrencilik yaşayamadık. Çalkantılı yıllardı. Okul sürekli senato kararı ile kapatılırdı. Bazen 15 gün, bazen bir ay kapandığı olurdu. 1980’de mezun oldum. Hatta 12 Eylül 1980 Askerî Darbesi’nin olduğu gün tek bir dersim vardı, köprü dersi. Sabah kalktık ama darbe olduğu için dışarıya çıkamadık. Sınava kasım ayında girmek zorunda kaldım. Okulu beş yılda bitirdik ama o günleri de gördük.”

Sanayicilik Zamanı

Okul bitince İstanbul’da iş teklifleri olmasına rağmen İzmir’e geri dönmeyi tercih eder. Bir proje bürosunda çalışır. İzmir Belediyesinde kontrol mühendisliği yapar. 20 ay çalıştığı bu iş kendisini tatmin etmez. Bu yüzden Dalaman Havalimanı’nda 60 adet sosyal konut ve lojman yapımı işini tercih eder. 1983-1985 döneminde orada çalışır.

Tunalı, tecrübelerini şöyle anlatıyor: “Kendi inşaat ekibimiz vardı. Babam başımızdaydı. Narenciye zamanı üretme çiftliğindeki kokuyu unutamam. 2001’e kadar işveren olarak inşaatı devam ettirdik. 2001 ekonomik krizinde bir darbe yiyince, Mehmet Pınar Yurdun başkanlığındaki Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi’nde kontrol mühendisi olarak işe başladım. İki yıl sonra, 2007 yılında da bölge müdürü oldum. 2012 yılına kadar bu görevde kaldım. 2016 yılında ise Kınık Organize Sanayi Bölgesi müdürü olarak göreve başladım. Sanayicilik kısmını 2004’ten itibaren öğrenmeye başladım. Sanayiciliğin değerini, organize sanayi bölgelerinin önemini daha önce bilmiyordum. Kemalpaşa’da bir arıtma tesisi yaptık, tesisten çıkan çamuru görünce Nif Çayı’nı nasıl kirletildiğini anladım. Arıtmanın kapasitesi 3 bin metreküpten 18 bin metreküpe çıktı.

Bölgede 225’e yakın firmanın arıtması yapılıyor. Sanayicinin elektrikten yana sıkıntısı vardı. O sıkıntıyı çözdük. Bölgede doğalgazdan sorumlu iki arkadaşımız meslek lisesi mezunuydu. İmar kısmından arkadaşlar meslek lisesi mezunuydu. Sanat okulu mezunu olup da üniversite bitiren bir tek ben vardım.”

Meslek Liseli CV’leri 15 Gün Bile Beklemez

Sanayi bölgelerinde yönetici olarak çalışırken, gelen iş başvuruları ile sanayicinin ihtiyacını karşılamaya çalışır. Mümin Tunalı şöyle diyor: “Bir delikanlı iş arıyordu, onu Kaplamin firmasına yönlendirdim. Hemen iş başı yaptı. Kimya mühendisi bir kızımız iş için her gün beş kere arardı. Nihayet iş buldu. Beni teşekkür etmek için aradı. Bunlar bana mutluluk veriyordu. Kemalpaşa’da 100 CV geliyorsa beşine iş bulabiliyorduk. Ama endüstri meslek lisesi mezunlarının başvuruları 15 gün bile beklemiyordu. Ayrıca bölgedeki çoğu sanayicinin Mithatpaşa gibi sanat okullarından mezun olduğunu öğrendim. Çocukları zorla üniversiteye göndermek yerine meslek lisesine yönlendirmek gerektiğini bir kez daha görmüş oldum.”

Kalkınacaksanız Ara Eleman Yetiştireceksiniz

Organize sanayi bölgelerinin yaşayan organizmalar olduğuna vurgu yapan Mümin Tunalı, Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi’nde 400’ün üzerinde fabrikanın faaliyet gösterdiğini, Kınık Organize Sanayi Bölgesi’nde ise hiç yoktan bir sanayi bölgesi yaratıldığını belirtiyor. Bu yıl dört fabrikanın üretime başlayacağını, bölgede altyapı, yağmur suyu ve parselizasyon çalışmalarının devam ettiğini belirten Tunalı, şunları söylüyor: “Bir şey üretmeyi, istihdama dayalı iş sahaları açmayı gerçekten seviyorum. Kınık’ta bir endüstri meslek lisesi var. İzmir Kalkınma Ajansının desteği ile okula CNC tezgâhlar alınmış. Okul müdürümüzle görüşüyoruz. Kaymakam ve sanayiciler çok ilgili. Kınık’ta yatırımcı yapacak biri sanayi işçisine ulaşmakta zorlanıyor. O nedenle kırsal bölgelerde endüstri meslek liselerinin önemi çok büyük. Gençler bugün nasıl iş bulacağını düşünüyor. Ama ben hiç endüstri meslek lisesi mezunu olup da işsiz kalan görmedim. Türkiye’nin çok sayıda beyaz yakalıya ihtiyacı yok. Üretecek ve kalkınacaksınız ara elemanlarınızı da üreteceksiniz. Aileler çocuklarını üniversiteye değil endüstri meslek lisesine göndersin ki elleri ekmek tutsun.”

NECDET İTMEÇ (1933 - 2019)

*"30 metre karede başladığım işimde birçok yeniliğe imza attım.
Devamlı yeniliklerin peşinde koştum. Yapılmayan işleri yaptım."*

Hırsıyla Sanayici Oldu, Dostluğuyla Necdet Baba

Necdet İtmeç, Cumhuriyet'in ilanının 10'uncu yılında "Çıktık açık alınla / On yılda her savaştan" dizesinin simgelediği şekilde, ülkenin yeniden imarı ile ilgili hummalı bir çalışmanın yapıldığı 1933'te dünyaya geldi. O zamanki adıyla Karantina, şimdinin Karataş'ında dik merdivenlerle ulaşılan bir evde doğan İtmeç, hayata inşaat ustası olan babasının yanında atıldı. Sıvayı, betonarmeyi öğrendi. Babası ile çalıştığı o günlerde elde ettiği birikim ve deneyim sayesinde yıllar sonra üretim yaptığı fabrikaları kendi inşa etti.

Sanayi İzmir'den Başlar

1945'te girdiği Mithatpaşa Sanat Enstitüsünde Kemal Baysak, Cemal Tercan, Nuri Atik gibi İzmir sanayisinin öncü isimleriyle aynı sırayı paylaşan Necdet İtmeç, torna tesviye-motor bölümünü seçti. İtmeç okula dair anılarına efsane hoca Ahmet Taner ile başlıyor: "Faz Elektrikin kurucusu, bir dönem Ege Sanayicileri ve İşadamları Derneği başkanlığını da yürüten Deniz Taner'in babası Ahmet Taner, Mithatpaşa'nın gelmiş geçmiş en iyi hocasıydı. Ne mutlu ki onun başkanlığında yönetim kurulu üyesi oldum. Cemal Tercan ile Kemal Baysak demirhane kısmındaydı. Benden bir dönem önce giren Nuri Atik ile motor bölümünden mezun oldum."

Eli Öpülesi Öğretmenler

İtmeç, unutamadığı diğer öğretmenlerini ise şöyle anıyor: "Cevher Döküm Sanayisini kuran Hüseyin Özyavuz, Mithatpaşa'da döküm hocasıydı. Çok farklı insanlardı. Sanayinin temelini attılar. Bir de Necdet Usta vardı. İrfan Klišenin sahibi İrfan Acar'ın dayısı. Bizim mekanik hocamızdı. En sert hoca Mustafa Atalay'dı. Türkiye'de ilk madenî eşyayı yapan adam. İsmail Eritenel, Celal Demircigözü. Sanayiciliğin babaları bunlar. İlk dökümhaneyi kuran, türbin yapan adamlar bunlar. Mustafa Orcaner, ilkokul mezunudur. Ama ben stajımı onun yanında yaptım. İlk mikrometre, kompresör, krank taşıma, piston yapan adam. Bunlar sanayinin temelini atmış insanlar. Denizli'de, Bursa'da, İstanbul'da doğru dürüst tornacı yoktu. İzmir'de Arap Musa lakaplı bir kişi Acar Dökümü kurdu. Onlar da Mithatpaşalı idi. Heykeli dikilecek adamlar bunlar. Bu adamlar çok büyük görevler yaptılar. Öyle ki Türkiye'de sanayiye İzmir'den başlattılar. Çünkü o yıllarda İstanbul'da sanayi yoktu. O hocaları takdir etmek lazım. Yıllar sonra EBSO'da çeşitli komitelere başkanlık yaparken Ahmet Taner ve Mustafa Atalay hocalarımla bir araya gelirdik. Önlerinde hâlâ düğmelerimi iliklerdim. 'Oğlum yapma' derlerdi. En sonunda çareyi ceketimin düğmelerini koparmakta buldular. Onlara borcumuz var bizim. Mithatpaşa'da bizi iyi yetiştirdiler. Nur içinde yatsın hepsi."

Hırslanma Dönemi

Mithatpaşa Sanat Enstitüsünü seçmesinde annesinin etkili olduğunu belirten İtmeç, şöyle diyor: “İnşaatçılığı bedenlen yapıyorum. Çünkü o sayede okudum. Sıvayı bilirim, betonarmeyi bilirim. Şu içinde bulunduğumuz fabrikayı (İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi’ndeki Çiftel fabrikası) ben 3 adamla yaptım. 15-16 yaşında 60 metre kaba sıva atıyordum. Bugün benim diyen usta 30 metre kaba sıva ancak atar. Okula başlamamda babamdan ziyade annemin etkisi oldu. Çünkü annem eğitim görmemi, bir meslek sahibi olmamı çok istedi.”

Meslek lisesinde pratikliği ile sorunlara çözüm bulan İtmeç’in bu özelliği daha sonra çok işine yarar. “Ben kafama koyduğumu yapan bir kişiyim. Bende plan hiç yok.” diyen İtmeç, sözlerine şöyle devam ediyor: “Mesele Çiftel’in kuruluş hikâyesi, ilk tekerleğe başlamam... Karyolacı Deniz (Ali Deniz) vardı İzmir’de. Babam da onlara inşaat yapardı. 1958’de karyola almış getirmiş. ‘Bunlara tekerlek yapabilir miyiz? Sen yaparsın.’ dediler. Ben ne kalıpcı ne lastikçiyim. Ama araştırmacıyım. Tekerlek öyle başladı. O zaman için kimse yoktu. 25 sene öyle devam etti.”

İstanbul Yılları

1951’de Mithatpaşa Sanat Enstitüsünden mezun olan İtmeç, daha sonra Yıldız Teknik Üniversitesi olacak Yıldız Teknik Yüksekokuluna “Ya Yıldız’a ya da öğretmen okuluna gideceksin.” diyerek kaydolur. Orada hem okur hem de çalışır. İstanbul’daki işi, babasından öğrendiği inşaatçılık, çatı tamiri gibi konulardır. Cumartesi, pazar demeden çalışır. Ailenin en büyüğü olduğu için kazandığı paranın önemli bir bölümünü kendinden küçüklerin okuması için İzmir’e yollar. Ekonomik sıkıntılar nedeniyle ikinci sınıfta yüksekokuldan ayrılır. İstanbul’da iş aramaya başlayan İtmeç, ilk işini Türkiye’ye gelen ilk dizel motorlu Avusturya malı Savra’yı üreten firmada bulur. Savra arabalarının motorlarıyla ilgili önce Viyana’da staj gören İtmeç, stajın ardından şirketin İstanbul’daki merkezinde ve daha sonra da İzmir’deki atölyesinde işe devam eder. Sanat enstitüsü mezunlarına tanınan haktan yararlanan ve askerliğini yedek subay olarak tamamlayan İtmeç, döndüğünde artık kararını vermiştir, kendi işini kuracaktır. İtmeç, “Askerliğe gittim. Geldikten sonra borç harç bir torna tezgâhı ve matkap aldım. 1958’de ilk işimi kurdum.” diyor.

İş hayatına atıldığı ilk günleri düşünen İtmeç, acaba bugünleri hayal etmiş midir? Şunları söylüyor: “Bu noktaya geleceğimi öngöremedim. Yalnız şu var: Kafama koyduğumu gerçekleştiren bir yapım vardı. Kar-yoladaki tekerlek siparişinin ardından bir makine, bir makine daha derken ilk atölyemi 3-4 kişi kurdum ve başladığım işte büyüdüm. Tekerlek işinde, saçtan jant yapıyorduk lastiğe. Ben holomit koydum. Yaptım. Ne ABD’de ne Avrupa’da vardı bu sistem. Tekerlek benim işim değil ama yaptım. Çiftel kurduğum ilk şirket oldu. Tekerlek imalatı tamam. Ama sipariş geldi, ‘Çinko tekerler yapar mısın?’ diye sordular. ‘Yaparım’ dedim. Sonra bu konuda mühendis bir arkadaşımın yardımı aldım. İş öyle bir noktaya geldi ki Norm Cıvatanın tüm cıvatarlarını kilo ile ben kaplamaya başladım. 30 metrekarede başladığım işimde birçok yeniliğe imza attım. Devamlı yeniliklerin peşinde koştum. Yapılmayan işleri yaptım. ‘Yedi aylık’ derler bana, aceleciyimdir biraz.”

EBSO Yılları

İtmeç’in Mithatpaşa’dan mezuniyetinin ardından hayatındaki önemli dönüm noktalarından biri de Demirciler Derneği yönetimine girmesi olur. Dernek yönetimine girmesinin hemen ardından 1965’te Ege Bölgesi Sanayi Odasına adım atan İtmeç, Yılmaz Adıgüzel, Şinasi Ertan gibi İzmir sanayisinin efsane isimleri ile çalışır. Sırasıyla Yılmaz Adıgüzel, Şinasi Ertan, Ersin Faralyalı, Uğur Yüce ve Atıl Akkan’ın yönetim kurullarında görev alır. Atatürk Organize Sanayi Bölgesi’nin ve Tire Organize Sanayi Bölgesi’nin kuruluşunda etkin rol oynar. İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi’ndeki parselasyon sırasındaki “istediğin yeri seç” teklifine de Tire OSB’de adının verileceği bir orman kurulması önerisine de hep aynı yanıtı verir: “Gerek yok.”

Öğrencileri Unutmadı

Ege Bölgesi Sanayi Odasında personel arasında da çok sevilen İtmeç, ihtiyaç sahibi çocukların eğitimine destek olmaya büyük özen gösterdi. Bu işe EBSO’yu da dahil eden İtmeç, tüm meslek komitelerinin öğrencilere burs vermesi için çalışma başlattı ve EBSO meclis üyesi sanayicileri burs konusunda yarıştırdı. Onun attığı tohumlarla oda, yılda 250 öğrenciye burs vermeye başladı. Burs alan öğrenciler ve EBSO’da kimisi ile ağabey-kardeş, kimisi ile baba-oğul gibi dost olduğu çalışanların gözünde ismi “Necdet Baba” olarak anılmaya başladı. İtmeç, şöyle diyor: “Başkanın odasının kapısını çalmadan giremezsin. Bizim zamanımızda değişti bu usul. Meclis üyeleri ve çalışanlar

arasında kaynaşma oldu. Bu süreçte ben de yönetim kurullarında personelden sorumlu üye oldum. Birinin başı sıkışır, haberim olur. Hemen sorununu çözerdim. EBSO Lokalini de hayata geçirdik. Oradan elde edilen gelirlerin EBSO Vakfı aracılığıyla öğrencilere burs olarak verilmesini sağladık. O günlerde bana ‘baba’ diye hitap etmeye başladılar. Bu yaşımdayken EBSO’ya gittiğimde hâlâ o sevgiyi görmek çok güzel.”

Hrant’ın Hikâyesi

İtmeç’in hayatında İstanbullu bir Ermeni’nin ayrı bir yeri var. Onu anarken “Çok muhterem insandı” diye söze başlayan İtmeç, şöyle devam ediyor: “Hrant Pehliyan isminde, çok zengin bir kişiydi. İstanbul’da ilk ona tekerlek sattım. 5-6 tane mağazası vardı. Hristiyan, Musevi, Müslüman fark etmez, yardımsever bir insandı. Tek şartı, bu vatanı seveceksin. Hacı kılığında bir kişi girdi bir gün mağazaya, kahve istedi. ‘Burası nalburiye dükkânı, kahve bulunmaz ama gel bir kahvemizi iç.’ dedik. Hoşbeşten sonra kahve soran adam Atatürk ile ilgili ileri geri konuşmaya başladı. Hrant ayağa kalktı, ‘Hacı hacı, bana bak. O adam olmasa sen de piçtin, ben de piçtim. Kahveni iç, hadi sana güle güle.’ dedi. Bu olayı hiç unutmam. Bu tepkiyi veren de bir Ermeni’ydi. Sonra bana döndü. ‘Atatürk ile ilgili öyle bir düşüncen varsa, seninle de sohbeti keselim.’ dedi.”

İşe Destek Oldu

“Baba” diye hitap ettiği Hrant Pehliyan ile yıllar sonra yolu bir kez daha kesişir İtmeç’in. İşleri büyütmek için İzmir’in 100 tonluk ilk ve tek presini alır İtmeç ama gelin görün ki aldığı makinenin parasını ödeyemez. Siparişleri yetiştirme telaşıyla ne yapacağını şaşırır İtmeç’in imdadına Hrant Pehliyan yetişir. “Hrant Baba’nın iyilik yapmadığı insan yok ki! Ben ödeyemiyorum. İstanbul’da presi aldığım yer Hrant Baba’ya söylemiş. O kalan parayı ödediği gibi bana da bir şey söylemiyor. Pres işi geliyor, yapıyorum. Hrant Baba’ya götürüyorum. Oradan aldığım para ile presin taksitlerini ödemeye çalışıyorum. Bu arada mal veriyor, parasını almıyordu. Sonunda bu işte bir iş var dedim. Söylemek zorunda kaldı. Herkese destek oluyordu. Destek olmadığı insan yoktu.”

AHMET SAİT GÜRSÖZ

“Bugün liseli olsun üniversiteli olsun staj yapmak isteyenlere kapımız sonuna kadar açık. Ustalara, mühendislere fabrikamıza gelen stajyerlere mutlaka iş vermelerini isterim. Ver, ne isterse yapsın. Yeter ki öğrensin. Öğrenirse sana yarar. Buradan başka yere giderse de sana teşekkür eder.”

Bir ODTÜ, Bir İTÜ, Bir de Mithatpaşa

Ahmet Sait Gürsöz, Ali İhsan Usta'nın 71 yıl önce Kemeraltı'nda kurduğu Nursaç firmasının yönetim kurulu başkanı. Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi'nde kardeşi Hilmi Gürsöz ile beraber endüstriyel havalandırma alanında Türkiye'nin en büyük firmalarına üretim yapıyorlar. Ürettiklerini de dünyanın dört bir yanına ihraç ediyorlar. Mithatpaşa Sanat Enstitüsüne ortaokul bölümünden giren, liseyi de aynı okulda okuyan Sait Gürsöz, “Okuldan aldığım teknik bilgiyi bugün her yerde hocalarımı anarak uygulamam, uygulatırım.” diyor.

Ders Masası Evin Demirbaşı Oldu

Bornova'da bahçeli, eski bir Rum evinde, kalabalık bir ailede doğup büyüyen Sait Gürsöz, hayatta babası Ali İhsan Gürsöz'ü rehber almış. Gürsöz, şöyle anlatıyor: “Babam 1925'te doğdu. Çıraklığı, kalfalığı, ustalığı hep Hisarönü'nde geçti. Bilimi, öğrenmeyi seven biriydi. Bu nedenle 40 yaşından sonra Mithatpaşa Sanat Enstitüsüne gidip akşamları özel hocalardan teknik resim dersi aldı. Biz beş kardeşiz. Babam beşimizi de okuttu. Ben de onun izinden Mithatpaşa'ya gittim. O zaman Türkiye'de üç okul vardı bana göre. Ankara'da ODTÜ, İstanbul'da Teknik Üniversite ve İzmir'de Mithatpaşa. Küçük bir çocuk olarak o dönemde Bornova'dan Mithatpaşa'ya gitmek çok ciddi bir işti. Babam ‘Her şartta kolunda altın bilezik olsun.’ derdi. Okulun orta bölümünde bütün branşları gördük. Orta birinci sınıfın

birinci dönemi tesviye bölümünde eller patlar. Ortaokula giden çocuğun bir dört köşe demiri çekiç hâline getirdiğini düşünün? İkinci dönem ağaç işleri, metal işleri, döküm işleri, elektrik var. Üç sene boyunca altı bölümü görüyorsunuz. Ağaç nasıl işlenir bunu biliyorsunuz. Rendelerken ağaç suyunu tersine yapanları hâlâ ‘Rendeyi suyuna göre salla.’ diye uyarırım. Bunu biz ortaokulda gördük. Orta ikide açılır kapanır ızgaralı bir masa yaptık. Birçok yerde bulamayacağınız bir masaydı. Sene sonu herkes temrin olarak alıp evine götürdü. Yıllar yılı o masayı evde kullandık. Hamdi Nart diye bir hoca vardı. Örmenin nasıl olacağını, atkının, çözmenin ne olduğunu öğretti. Bugün dahi yazlıkta kullanılan masalara bakıp defolu olup olmadığını söylerim. Aldığım eğitimi hayatımın her noktasında kullanırım.”

Hayal Gibi Eğitim

Okulda eğitim veren öğretmenleri isim isim hatırlıyor Sait Gürsöz: “Okul müdürümüz Kemal Botsalı'ydı. Ethem Güleç başmuavindi. Orhan Yalaz, İsmet Koçyaz, matematik hocamız Türkan Güleç... Bir çoğunun Türkiye'deki farklı okullarda kitapları okutuluyordu. Kitapları olan hocalardı. Bu insanlar bizim sınıf hocalarımızdı. Bunlardan aldığımız eğitim ve disiplin hayal gibiydi. Ben biraz tembel bir öğrenciydim, onu baştan söyleyeyim. Orta ikide tek derse kaldım. Eylül imtihanlarında o dersi veremedim. Tekrar aynı sınıftı okudum. Haftada 20 saat atölye vardı. Cumartesi yarım

gündü. Yarım gün pratik görüyorsak, yarım gün teorik dersler görüyorduk. Her gün atölye vardı. Atölyeler hep yeni yapılmış gibi pırıl pırıldı. Sabahçı arkadaşlar giderken takımları düzenli şekilde yerine bırakırdı. Sen de alıp kullanırsın, atölyenin bitimine 15 dakika kala her yeri temizlersin. Aletler dolaplara kaldırılır. Temizlik de dersin bir parçasıydı. Ortaokulun ilk sınıfında tezgâha boyun yetmiyor ama sen seviyorsan yürüyüp gidiyorsun.”

Piyasa Ayır, Okul Ayır

Liseye geçtiğinde makine modelciliği ilgisini çeker. Çünkü bu, tüm meslekleri içinde barındıran bir alandır. Sait Gürsöz, “Siz modelciyseniz bir defa teknik resmi çok iyi bileceksiniz. Ağacı çok iyi tanıyacaksınız. Döküme bir parça hazırlıyorsun. Dökümcülüğü çok iyi bilmeniz lazım. Sonrasında dökülen parçanın tornaya mı, frezeye mi bağlanacağını bilmeniz gerekiyor.” diyor. Gürsöz, lisede çok güzel bir eğitim aldıklarını, ikisini de bir kazada kaybettikleri atölye şefleri Murat hoca ile eğitimini Fransa’da yapan İhsan Bey’in kendilerini çok iyi yetiştirdiğini anlatıyor. Gürsöz, şunları söylüyor: “Okulda teknik üretim eğitimi aldık. Ağaç işlerinde renderin, metal işlerinde eğenin nasıl sallanacağını öğrendik. Okuldan aldığım teknik bilgiyi bugün her yerde hocalarımı anarak uygulamam, uygulatırım. Mithatpaşa’da o gün için bütün bölümlerden mezun olan öğrenciler, kendi çaplarında birer mühendisti. Zaten okulu bitirenlerin çoğu üniversitede çok iyi yerleri kazandı. O zaman her türlü okulu seçme şansı vardı. Birçok arkadaşımız avukat, elektrik mühendisi, kimya mühendisi, inşaat mühendisi oldu.”

Stajını Mersinli Tren İstasyonu’nun yan tarafında, Osman Gökten’in sahibi olduğu firmada yapar. Gürsöz, “Hayatın başka yönlerini orada gördük. Türkiye’de sanayinin yeni geliştiği dönemlerdi. İşler resme dayalı değildi. Bir ağabeyimiz parçayı getirirdi. Nasıl bir şey istediğini tarif ederdi. Parça yapılır, biter, ‘Sevmedim, bu buraya yakışmadı, başka bir şey yap.’ derdi. Okul ile piyasanın apayrı olduğunu orada gördüm.” diye konuşuyor.

İzmir Halkına Sanat Konseri

Okul, sadece meslek erbabı değil sanatçı da yetiştirir. Onlardan biri de Sait Gürsöz’dür. Türk sanat müziğine olan ilgisi onu korist yapar. Kardeşi Hilmi Gürsöz ile hâlâ korolarda görev aldıklarını belirten Gürsöz, anlatmaya şöyle devam ediyor: “Okulumuzun son derece

güzel bir konferans salonu vardı. Türk sanat müziği korumuz da vardı. Ben sanat müziğini çok severim. Koroya katıldım. İlk konserimizde Erol Sayan’ın eserlerini söyledik. Kendisi tamburuyla bize eşlik etti. İzmir Radyosunun sanatçıları da bizle birlikteydi. Şefimiz Ahmet Özçağlayan’dı. Okuldayken Sema ve Elhamra sinemalarında halka konserler verdik. ‘Güz gülleri’ ile tanınan besteci Selim Öztaş, ağaç işlerindeydi, marangozdu. Tiyatroda görev aldık. Kız meslek liseleri ile eşgüdümlü olarak konserlere çıktık. O zamanki okulların işbirliği çok güzeldi. Okulun her şeyini tattım. Nereyi kaldırırsanız altından biz çıkıyorduk. O nedenle 50 yıldır okulla bağı hiç koparmadım. Öğrenciyken de sonrasında da okulun kütüphanesine destek oldum.”

Dikili’de Tatil Yerine BMC Atölyesine

Daha sonra iş hayatı başlar Sait Gürsöz’ün. Baba işinden ayrı ilk profesyonel iş deneyimini şöyle anlatıyor Gürsöz: “Okulda modelciliği gerçekten öğrendik. Liseyi bitirme sınavlarında Hasan İnce hoca ile karşılaştım. ‘BMC modelci arıyormuş, seni tavsiye ettim. Formen Yalçın Bey ile konuş.’ dedi. O yaz da hayatımda ilk defa tatil planı yapmıştım. Üç arkadaş Dikili’ye gidip çadır kuracaktık. ‘Peki hocam.’ dedim. Gittim BMC’ye. Ertesi gün gelmemi istediler. Gidince elime bir resim verdiler. BMC’nin başında İngilizler vardı. Bütün ölçüleri inç üzerine. Onları milimetreye çeviriyorsun. Ona göre parça hazırlıyorsun. Üç gün boyunca sabah 7 servisi ile fabrikaya gittim. Üçüncü gün parça bitti. Bizden önce mezun olan arkadaşlar var. Onlarla beraber parçayı, resmi alıp idareye gittik. Yaptığım parça çok beğenildi. Formen, ‘Kaliteli yapmışsın Sait, seni beğendiler. 45 lira yevmiye veriyorlar. Ne diyorsun?’ dedi. Bir anda hayatım değişti. O dönem evden günlük 1 lira, 1,5 lira aldığımız günlerdi. 45 lira yemekle bitecek para değildi. BMC’de başladım. Ama BMC hayatım üç dört ay sürdü.”

Üniversitede Zor Yıllar

Liseden sonra yüksekokul da okumak ister Sait Gürsöz. 1974 yılında Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulu’nu kazanır. Ancak üniversiteler siyasi çatışmalarla çalkanıyordur. Gürsöz, “O dönemler maalesef acı dolu günlerdi. Anarşinin kol gezdiği dönemlerdi.” diyor ve ekliyor: “Ankara gibi bir yerde, üçüncü sınıftan ayrılmak zorunda kaldım. 10 gün okula gidiyorduk, bir ay okul kapalı. En son bir sınıf arkadaşımız rahmetli oldu. Ondan sonra okuldan soğuduk. Acı tablo çok sonra çıktı ortaya. 1978’de Milliyetçi Cephe hükümetlerinin hızlı eğitimi başlamıştı. Bizim gibi teknik okulların pratiği

o kadar önemli olmasına rağmen, üç ayda bir sınıf geçirildi. Üç ayda hangi dersi öğrendin de mezun oldun? Ben mezun olmadım. Sonunda okulu bıraktım. Baba işi de yürüyordu. Önünde sonunda baba işine girecektik.”

Çizmeyle Girilen Sanayi Sitesi

Ali İhsan Usta'nın, 1972 yılında Hisarönü'nden ayrılıp Birinci Sanayi Sitesi'ne taşındığını anlatan Sait Gürsöz, o dönem belediye başkanı olan Osman Kibar'ın “İzmir'in içinde esnaf bırakmayacağız, esnaf sanayi sitesine gidecek.” şeklindeki zorlaması ve çeşitli teşviklerle Türkiye'nin ilk sanayi sitesinin kurulduğunu belirtiyor. Babasının Kızlarağası Hanı'ndaki dükkânı satıp, kooperatif borcunu ödeyerek sanayi sitesine taşındığını anlatan Gürsöz, şöyle diyor: “O zamanlar Birinci Sanayi, çizmelerle girilen bataklık gibi bir yerdi. Müşteri sanayiye giremiyordu. Motor tamircisi de tornacısı da tenekeçisi de oradaydı. Babam, Osman Kibar ile yapılan toplantıda ‘Senin söylediklerinle burası uyuşmuyor. Ben mekân sahibiyken çizmelerimi giyip geliyorum, müşteri nasıl gelecek?’ diye soruyor. Sanayi sitesine geldikten sonra, Akdeniz Olimpiyatları için stat yapılıyordu. Olimpiyat ile beraber çevre düzenlemesi oldu. Nihayet insanlar sanayi sitesine gelmeye başladı.”

Sait Gürsöz, Nursaç'ta şu an yaptıkları faaliyetler hakkında ise şu bilgileri veriyor: “Endüstriyel havalandırma sistemleri yapıyoruz. 40-50 kişilik bir kadroyuz. Anahtar teslim projeler gerçekleştiriyoruz. Bir mobilya fabrikasını düşünün. Bütün makineler toz üretiyor. Kaynağından bu tozu emip dışarı götürmek, filtre içinde tozu emisyon kuralları doğrultusunda havaya bırakmak lazım. İşletmelerin en büyük sıkıntısı buydu zaten. Bizim sloganımız: ‘Tozsuz, dumansız, koku-suz.’ Yaptığımız işle; işçi sağlığı, iş güvenliği ve çevre alanlarına faydalı bir iş yapıyoruz. Yaptığımız işten de haz alıyoruz. Filtre gruplarımızı Suudi Arabistan'dan Meksika'ya kadar, doğrudan veya dolaylı olarak ihraç ediyoruz. Örneğin şu an bitirdiğimiz aşağıdaki ürünlerimiz Hindistan'a gidecek.”

İki oğlundan birinin büyük bir firmanın İstanbul bölge müdürü olduğunu, diğer oğlunun da Almanya'da dijital reklamcılık ve yapay zekâ alanında faaliyet gösteren bir firmanın Ortadoğu temsilcisi olarak görev yaptığını belirten Sait Gürsöz, o nedenle 71 yıllık aile şirketine görev alamadıklarını söylüyor.

Ver Çocuk Öğrensin

Okul dönemi yaptığı stajdan dolayı staj konusunu çok önemseydiğini belirten Sait Gürsöz, lise olsun, üniversite olsun staj yapmak isteyenlere kapılarının açık olduğunu vurgulayarak şunları ifade ediyor: “Ustalara, mühendislere, fabrikaya gelen stajyerlere mutlaka iş vermelerini isterim. ‘Ver kaynatsın.’ derim. ‘Bozar, eder...’ derler. ‘Olsun, bozulmayacak parça ver. Ver, ne isterse yapsın. Yeter ki öğrensin. Öğrenirse sana yarar. Buradan başka yere giderse sana teşekkür eder.’ derim. Ege Üniversitesinden staja gelip daha sonra part-time gelmek isteyenler oldu. ‘Sen iste yeter ki kapımız sonuna kadar açık.’ dedik. Okuldan mezun edip askere gönderdiğimiz arkadaşlarla dönünce de birlikte çalışacağız. Sanayi ile üniversitenin birlikte olması gerektiğine inanıyoruz. Sanayici arkadaşlarıma da stajyerlere getir götür işleri yaptırmaktan çok, işi öğretmeleri çağrısında bulunuyorum.”

Sait Gürsöz de birçok sanayici gibi kendilerinin de teknik eleman bulmakta zorlandıklarını söylüyor. “Kimse yağlı elbise ile çalışmak istemiyor. Oysa ara eleman ana eleman oldu.” diyen Gürsöz, yakın zamanda eleman bulmak için İzmir Büyükşehir Belediyesinin Meslek Fabrikasından Çınarlı Meslek Lisesine, başka belediyelere kadar birçok yere başvurduklarını anlatıyor. Gürsöz, Bornova Belediyesinden aldıkları 50-60 kişilik listede uygun niteliğe yakın kişilerin de ‘Biz belediyeye girmek için başvuru yaptık.’ yanıtını verdiğini söylüyor.

Okulları Velilere, Çocuklara Tanıtalım

Gürsöz, meslekî teknik eğitimin geliştirilmesiyle ilgili şu önerilerde bulunuyor: “Bizim dönemde olduğu gibi meslekî eğitimin ortaokuldan başlaması lazım. Öğretmenlerin konularında daha yetkin olması gerekiyor. Teknik meslek lisesi ile meslek liselerini ayırmalıyız. Okulların ne olduğunu, kimleri yetiştirdiğini, mezunlarının ne iş yaptığını anlatmalıyız. Özellikle kaymakam gibi idarecilerin de bu konuda çaba göstermesi gerekiyor. Kemalpaşa kaymakamımız bu konuda örnek işler yapıyor. Meslek liselerinin önü açılırsa, okullara gerçek anlamda bu işi öğrenmek isteyen öğrencileri alırsak ülkemiz sanayide daha ileri gidecektir. Bu yaşa geldik. Eğitimle, okullarla ilişkimizi hiç kesmedik. Fabrikamıza öğrencilerin gelmesi için elimizden geleni yapıyoruz. Bütün meslek liseli sanayici arkadaşlarımızdan da bunu bekliyoruz.”

ŞABAN UĞURTAŞ

"Birincilikle bitirdiğim okulda ödül olarak saat kazandım.

Hocalarımla çok iyi iletişim kurdum. Demir atölyesini gördüğümde ise teoriye daha ağırlık verdim.

O beni bugünlere getirdi. Matematik sayesinde makine mühendisliğine girme şansım oldu"

"Bir Okul Seçtim, Hayatım Değişti"

Ayakkabı ustası bir babanın oğlu Şaban Uğurtaş. Orta- okul notları pek de iyi olmayan Uğurtaş, "hiç olmazsa meslek sahibi olurum" diye tercih ettiği Mithatpaşa Sanat Enstitüsünün iftihar listesine geçen öğrencileri arasında yer aldı. Okuldan 95 not ortalaması ile birinci olarak mezun olan Uğurtaş, bu başarıyla istediği üniversiteye girme imkânını yakaladı. O da makine mühendisliğini seçti. Mithatpaşa Sanat Enstitüsünün ardından "ikinci okulum" dediği TEBA'da ısıtma soğutma sistemleri konusunda uzmanlaştı. Ardından Artes isminde, bina mekaniği konusunda uzman firmayı kurarak adım adım büyüdü. Hikâyesinin buraya kadar olan kısmı, diğer girişimcilerle aynı olan Uğurtaş'ı onlardan ayıran bir husus var ki o da işini Balıkesir'de kurması. İş hayatının ilk yıllarında İzmir-Balıkesir arasında otobüsle mekik dokuyan Uğurtaş, bugün de İzmir-Balıkesir arasında mekik dokumaya devam ediyor. Ama bir farkla, artık otobüs yerine özel araçla gidip geliyor...

Artes Limited Şirketinin sahibi Şaban Uğurtaş ile sohbetimiz yine bir İzmir-Balıkesir yolculuğunun öncesine denk geliyor. Haftanın ilk günü Tepekule İş Merkezi'nde buluşuyoruz. Bu eserin fikir babası Enver Olgunsoy ile birlikte gerçekleştirdiğimiz sohbetin öncelikli konusu ise eğitim sistemi oluyor. 1973'te girdiği Mithatpaşa Sanat Enstitüsünde aldığı temel eğitimin kalitesini vurgulayan Uğurtaş, "1977 mezunuyum. Makine teknikerliği

okudum. Yıllar sonra uğradım. Yıkılmış şimdi orası. Otopark yapılmış. O zaman bir meslek sahibi olma amacıyla Mithatpaşa'ya yazıldım. Ancak sonra bir ilgi oluştu. 95 ortalama ile okul birincisi olarak mezun oldum." diyor. O tarihlerde ağabeyi Hilmi Uğurtaş da Eşrefpaşa Lisesine devam etmektedir ve Şaban Bey'in Mithatpaşa Sanat Enstitüsüne yazdırılmasında biraz da notları etkili olmuştur. 17 kişilik bir sınıfta eğitim gören Uğurtaş, dönem arkadaşları olan İzmir sanayi tarihinin önemli firmaları arasındaki Akdökümün 3. kuşak temsilcisi Mehmet Atık'in ve Aksaray'daki Mercedes fabrikasında uzun yıllar çalışan Hayrettin Gökçek'in isimlerini bir çırpıda sayıyor.

Önce Teori, Sonra Pratik

"Meslek liselerinden gelenler üniversiteye giremez anlayışı var. Aslında teknik liselerdeki eğitimi bütün liselere yayabilirsek Türkiye adına çok önemli bir iş başarmış oluruz. Teknik liseye gitmesem matematik yönümün bu kadar iyi olması mümkün değildi." diye konuşan Şaban Uğurtaş, sabahtan öğlene kadar teorik, öğleden sonra atölye dersleri gördüklerini ve 4 yıllık eğitimin nasıl geçtiğini anlayamadıklarını belirtiyor.

Trolleybüs ile Seyahat

İzmirli bir bilir ama yinelemekte fayda var. Belediyenin iştiraki ESHOT'un açılımı, elektrik, su, (artık kullanılmayan) havagazı, otobüs ve (halk arasında "boynuzlu" diye tabir edilen, elektrik hattı üzerinde

Alsancak Garı ile Üçkuyular ve Fuar arasında ulaşımda kullanılan) trolleybüstür. Karabağlar'da oturan Şaban Uğurtaş, sabahın kör karanlığında okul yoluna düşer. Önce Konak'a, oradan da "boynuzlu" ile Mithatpaşa Caddesi üzerindeki okuluna yetişir. Uğurtaş, "Mithatpaşa Sanat Enstitüsünün en güzel tarafı öğle arası boşluklarıydı. Bazen maç yapardık, bazen de sağda solda gezme şansımız olurdu. Öğle arasında köfte ekmeğimizi yedikten sonra yukarıda Çamlaraltı Kolejine giderdik. Mithatpaşalı gençler, ilk flörtlerini orada yaşırdı. Dört yıl nasıl geçti diye bakınca gidip gelme açısından zor oldu. Ama çok iyi arkadaşlıklar getirdi." diye anlatıyor.

Birincilik Hediyesi Saat

Stajını Ankara yolu üzerindeki Cevher Dökümde yapan Şaban Uğurtaş, birincilikle bitirdiği okulda ödül olarak saat kazanır. Çok başarılı bir öğrencilik hayatı olan Uğurtaş, okulun kendisine kattıkları hakkında şunları söylüyor: "Başlangıçta değil ama sonrasında okulumu çok sevdim. Hocalarımla çok iyi iletişim kurdum. Demir atölyesini gördüğümde ise teoriye daha da çok ağırlık verdim. O geçişim beni bugünlere getirdi. Matematik sayesinde makine mühendisliğine girme şansım oldu. Aldığım notlarla o dönemde her mühendisliğe girme şansım vardı. Ben Hilmi ağabeyimle konuştum. 'Sen de tekstilcisin, ben de tekstile gireyim.' dediğimde 'Aynı bölüm olmasın. Sen makineye gir.' dedi. Öyle olunca

da makine mühendisliği bölümünü seçtim." Uğurtaş, meslek lisesi mezunlarının üniversiteye girmesinin zor olduğuna dair bir anlayış olduğunu söylüyor. Ama o, bu düşünceye karşı çıkıyor: "Meslek liselerinden gelenler üniversiteye giremez anlayışı var. Aslında teknik liselerdeki eğitimi bütün liselere yayabilseler çok iyi olur. Teknikte okumayıp da normal lisede okusaydık üniversiteye girmemiz çok zor olurdu. Şu anki meslek liselerinin eğitimiyle çok daha zor."

İş Hayatı

Mithatpaşa Sanat Enstitüsünü başarı ile bitiren, aynı hızla makine mühendisliğinin dört yıllık eğitiminden mezun olan Şaban Uğurtaş'ın ilk iş tecrübesi ise Teoman Baygan'ın Türk sanayisine kazandırdığı TEBA'da olur. Orada çalıştığı iki yılı Mithatpaşa'nın ardından ikinci bir okul olarak nitelendiren Uğurtaş, Balıkesir-İzmir arasında mekik dokuyacağı iş kurma teklifini de TEBA'dayken alır. Uğurtaş, şöyle anlatıyor: "Bina mekaniği denen ısıtma soğutma işleri yapmaya başladık. Balıkesir'de, Artes Limited Şirketini kurdum. Resmî kurum ağırlıklı olarak çalıştığımız inşaat firmalarının mekaniği yüklenicisi oluyoruz. İlk zamanlar her gün sabah Karşıyaka yoluna çıkar, sabah ilk Balıkesir otobüsüne biner, akşam dönerdim. Çocuklarım buradaydı, faciaydı, yorucuydu ama buna rağmen gidip geliyordum."

TUNCER VARDARCI

"Mithatpaşa'da okurken, hep üretimle ilgili güzel anılarım oldu. Okulda ürettiğimiz kollu testereyi Konya'da fuara götürüp sergilediler. Benim emeğim olan bir makinenin fuarda sergilenmeye değer oluşu beni çok mutlu etmişti"

"Mithatpaşa Bize Özgüven Verdi"

Tuncer Vardarcı, İzmir'in ikinci kuşak sanayicilerinden. O da Mithatpaşa Sanat Enstitüsü sayesinde bugünlere geldiğini özellikle belirtiyor. "Mithatpaşa bize iş hayatımızda ve özel hayatımızda ayakta kalabilmemiz için özgüven verdi." diyen Vardarcı, aileden sanayici olarak işleri devam ettirmelerinde ve bugün üçüncü kuşağın işin başına geçmesinde okudukları okulun büyük katkısı olduğuna inanıyor. Ağabeyi ile birlikte bu okulda eğitim gören Vardarcı, 1965 yılında Mithatpaşa Lisesine girmiş ve 1969 yılına kadar 4 yıl okumuş. Vardarcı'nın babası, 1930'lu yıllarda, 7 yaşındayken, göçmen bir ailenin çocuğu olarak İzmir'e gelmiş. Daha önce Darağacı denilen, şu anki limanın arka tarafındaki Şehitler Caddesinde torna atölyesi açmış. Vardarcı ailesi 1960'lı yıllarda Kahramanlar'da oturuyormuş. O yıllarda yine Mithatpaşa Lisesi mezunlarından Cemal Tercan ve Kemal Baysak'ın atölyeleri de aynı sokaktaymış.

Sanayinin Kalbi: Şehitler Caddesi

O yıllarda Şehitler Caddesi'nde olan atölyelerin her birinden bugün onlarca fabrika kurulduğunu belirten Vardarcı, caddede yer alan 3 kasabın da bu bölgenin zenginliğini gösterdiğini vurguluyor. Vardarcı, o yıllara dair şu gözlemlerini paylaşıyor: "O yıllarda Türkiye'nin dev fabrikalarından biri olan Şark Sanayi açıldı. Sümerbank üretim yapıyordu. TARİŞ Zeytinyağı ve Karaoğlu Madeni Eşya firmaları çalışıyordu. İki tane un fabrikası vardı. Bugün Alsancak'ta Yaşar Üniversitesinin ilk açıldığı bina, un fabrikasıydı. Tiryakiler Otomotiv

yine o civarda üretim yapıyordu. Biz de İzmir'in ilk sanayicilerinden biriyiz. 70 yıldır sanayicilik yapıyoruz. Biz 1965 yılında yaptığımız sütunlu matkabı hâlâ saklıyoruz. 1960'lı yıllarda hepimiz babamın aldığı tornada çalıştık."

5 Yaşında Tornayla Tanıştı

Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi yıllarına geçmeden önce Vardarcı, üretim ve sanayi ile ilişkisinin eskiliğine değiniyor. Babasının torna atölyesine 5 yaşından itibaren gidip gelmeye başladığını ifade eden Vardarcı, bu sayede çocuk yaşta sanayiciliğin kafasında yer ettiğini söylüyor. Kendisi sözlerine şöyle devam ediyor: "O yaştayken tornanın da altında kalmıştım. Yani mesleğe balıklama olarak girmiş oldum. Şimdi de 3 yaşında ki torunum buraya geldiği zaman motorlara sarılıyor. Vinçleri kullanmak için çalışıyor. Evde de zaten oyuncak iş makineleriyle oynuyor. Sanayicilik herhâlde bizim genlerimizde var. Ben bundan hiç şikâyetçi değilim."

Gazlı Termosifonu Tasarladı

Vardarcı'nın Mithatpaşa serüveni 1965 yılında başlıyor. Daha önce ağabeyi de bu okula giden Vardarcı, o mezun olduktan sonra Mithatpaşalı oluyor. 5 yaşında torna atölyesine adım atan bir kişi olarak makineye küçüklüğünden beri ilgi duyan Vardarcı, bunu bir örnekle anlatıyor: "Çocukluk yıllarımda evimizde katı yakıtla çalışan termosifon vardı. Ben daha konforlu olması için gazlı termosifon çizdim. O zamanlar bana 'Gazlı termosifonu kim kullanır ki!' dendi. Arçelik ondan sonra

gazlı termosifon çıkardı. Namık Kemal Lisesinde de bir anım var. Mors alfabesi ile ilgili ev ödevi vermişlerdi bize. Bunun için ben bobinleri et kesme tahtası üzerine monte ettim. Ayrıca bir de ampül taktım. Bu çalışmamı öğretmenlerim çok beğendi ve yıl sonu sergisine koydular. Bu anı, benim üretim ve sanayiciliğe ne kadar yatkın olduğumu göstermesi açısından çok önemli.”

Gözü Hep Üretimde

Mithatpaşa’da verilen ödevleri çok hızlı yaptığını ve ölçülere titizlikle dikkat ettiğini anlatan Vardarcı, öğretmenlerinin de kendisine “Çok hızlı yapıyorsun ama senin verdiğin işleri kontrol etmeye gerek yok.” dediklerini söylüyor. Çocukluktan beri tornada çalıştığı için verilen ödevleri iyi yaptığını anlatan Vardarcı, sözlerine şöyle devam ediyor: “Mithatpaşa son sınıfta okurken hep üretimle ilgili güzel anılarım oldu. O yıl okulda ürettiğimiz kollu testereyi Konya’da fuara götürüp sergilediler. Benim emeğim olan bir makinenin fuarda sergilenmeye layık oluşu beni çok mutlu etmişti. Biz okulda hem okuyup hem de pratik yapıyorduk. Okullarımız tam gündü. Yarım gün atölye, yarım gün de ders. Hocalarımız çok kıymetliydi. Namık Kemal Lisesinden oraya gittim. Atletizm sporu yapıyordum. Ortaokul son sınıfa kadar Namık Kemal Lisesinde futbol oynadım. O yıl sonunda karneyi görünce jübilemi yaptım. Mithatpaşa benim için teknik bir okuldu. Bana çok uygundu. Ben hep makine yapmayı istiyordum. Otomotive çok meraklıydım. Küçük olan minileri Amerikan pazarından alıyorum. Ben bu otomobilleri gördükçe ‘Bunların imalatını nasıl yaparım?’ diye düşünürdüm. O yıllardaki arkadaşlarım İbrahim Gökçüoğlu, Atilla Özbek, Kenan Kilercioğlu, Necdet Olcay, Kazım Güzel ve İlgi Gürel idi. Şimdi baktığımda hepsinin sanayici ve işadamı olduğunu görüyorum. Bu da Mithatpaşa Lisesinin ne kadar çok sanayici yetiştirdiğini gösteriyor.”

Güven Veren Okul

Mithatpaşa’nın okudukları yıllarda güven veren bir isme sahip olduğunu, o yıllarda taşradan gelip kolejde okuyamayacak birçok kişiye kucak açtığını söyleyen

Vardarcı, buranın her gün yemeği çıkan, meslek sahibi olmak isteyenlerin geldiği bir okul kimliğine sahip olduğuna dikkat çekiyor. Öğretmenlerinin de kendileri için seferber olduklarını ve öğrencileri yetiştirmek için büyük çaba harcadıklarını belirten Vardarcı, okulun kendisine maddi katkılarının da olduğundan bahsediyor: “Ben okula giderken de babamın torna atölyesinde çalışıyordum. Mezun olduğumuzda bize 210 TL ödenek verdiler. O zaman için bize göre çok paraydı o. Yaptığımız çalışmalarla ilgili para da veriyorlardı bize. Bizim ekibi çok seviyorlardı. Gerçekten bizim için ‘Okulu bitirecekler, işlerini kuracaklar.’ diye düşünüüyordu. Nitekim de haksız çıkmadılar. Petkim’in haddehanesinin başında bir Mithatpaşalı var. Türkiye’nin en büyük deri makinesi üreticisi Atilla Özbek Mithatpaşalı’dır. Keza Dirinler de öyle.”

Üçüncü Kuşak

Mithatpaşa Sanat Enstitüsünü seçerek babasının kurduğu işin devamını sağladıklarını ve bugün de işleri ailenin üçüncü kuşaktan bireylerine devrettiklerini anlatan Vardarcı, bunu okudukları okula borçlu olduğunu ısrarla vurguluyor. Okuldan mezun olunca Buca’da makine mühendisliği bölümünde okuyan Vardarcı, okuldan sonra, 1972 yılında Teknik-İş fabrikasında proje mühendisi olarak birkaç ay çalıştığını söylüyor. O sıralarda TARİŞ’in makinalarını yaptıklarını anlatan Vardarcı, sözlerini şöyle bağlıyor: “O yıllarda Türkiye’de makine üretiminde patlama oldu. TARİŞ’in pamuk yağı makinelerini kurduk. Babamın atölyesini genişletmeyi düşünüyordum. ‘Vardarcı Makine’ şirketini kurduk. O yıllarda ortaklığımız olan Sungur Makine ve Vardarcı Makine beraber büyüdü. Sungur Makineyi 1989 yılında Vardarcı Makine bünyesine kattık. Vardarcı Makine olarak işimize devam etmeye çalışıyoruz. Benim daha büyük hedeflerim vardı. Ama şanssızlıklar oldu. Bugün Almanlarla ortak olarak firma kurduk. Yurtdışında birçok tesis kuruyoruz. Şirketimizde üçüncü kuşak yönetime geldi. Mithatpaşa’da okumasaydık, bunları başarabilmemiz çok zor olacaktı.”

ÜNAL TÜRKMEN

“Öğrendiklerimi hayatta mutlaka uyguladım. Cisimlerin dayanımı ve mekanik ders bilgimin faydasını Cevher Dökümde, General Motorsa parça yaparken gördüm. Parçayı yapıyorduk ama kırılıyordu. Almanya’daki fabrikada ‘Düğüm yerine bağlamazsanız yine çalışmaz.’ dedim. Kendi aralarında konuştular. Öğrendim ki ‘22 yıldır motor kulağı tasarlıyoruz. Yedi yıllık yan sanayici bize akıl öğretiyor, üstelik de doğru söylüyor.’ diyorlarmış.”

General Motorsa Akıl Öğreten Adam

Karaburun’un Kösedere köyünde doğan Ünal Türkmen, 1949 yılında Mithatpaşa Sanat Enstitüsüne ayak basmasıyla başlayan meslekî teknik eğitim yolculuğunda yüzlerce öğretmen yetiştirmiş, İzmir’in önde gelen sanayi kuruluşlarına yön vermiş. Kendisinden sonra öğretmenlik yapan eski öğrencileri ona, haklı olarak “öğretmenler öğretmeni” unvanını vermiş. Türkmen, “57 yıllık iş hayatımın 25 yılı öğretmenlikte, 32 yılı özel sektörde geçti. Öğrencilerim hâlâ telefon açıp bana bir şeyler soruyorlar. Dolayısıyla öğretmen öğrenci ilişkisi bir ömür boyu devam ediyor.” diyor.

Yapabilme Becerisi

Hem İzmir sanayi tarihini hem meslekî teknik eğitimin geçmişini daha dün yaşanmış gibi hatırlayan ve anlatan Ünal Türkmen, bir köy ilkokulunda köy enstitülü öğretmenlerden eğitim aldığını söyleyerek başlıyor söze ve devam ediyor: “Ailemiz bir meslek sahibi olmamı istiyordu. Teknik Öğretmen Okulunun ilk öğretmenlerinden olan ve daha sonra İzmir milletvekilliği yapan Mustafa Akan da babamın kardeş çocuğuydu. Onun etkisi ile mezun olduğum zaman, bir işi yapabilme becerisi olması bakımından 1949’da Mithatpaşa Sanat Enstitüsüne girdim. İlk yıl, üçer aylık dönemlerde marangozluk, tesviye, sıcak demircilik yaptık. Matematik, resim ve teknoloji gibi derslerden aldığımız notlara göre ‘Ben

bu bölümü seçiyorum.’ diyemezsiniz. Kazandığınız el becerisi veya derslerde aldığınız notlarla bir bölüme girmeye hak kazanırdınız. Ben tesviye bölümüne girdim. Bu bölümü başarıyla bitirip motor bölümüne geçtim. 1952-1954 döneminde motor bölümünde okudum. Son sınıftayken Tepecik Motor Sanat Enstitüsünün birinci sınıfları bizimle birlikteydi. 1954-1955 döneminde o okul Tepecik’e taşındı. Mithatpaşa’yı bitirdikten sonra da 1954’te Ankara Teknik Öğretmen Okuluna gittim.”

Ankara’ya Teknik Üniversite Açtırmadılar

Ankara Teknik Öğretmen Okulunun Alman teknolojisi ile kurulduğunu, öğretmenlerin Amerika’da ve Avrupa’da eğitim aldığını belirten Türkmen, okul hakkında şu ilginç bilgileri veriyor: “Mithatpaşa’da motor okurken Almanlar’ın getirdiği tezgâhlarda çalıştım. Daha sonra gittiğim Ankara Teknik Öğretmen Okulu da Alman teknolojisi ile yapılmıştır. Öğretmen okulunda eğitime devam ederken atölyemizde bir Alman görev yapıyordu. Tepecik’teki okul da bir Alman okulu olarak yapıldı. Ama Demokrat Parti, meclise sormadan Kore’ye asker gönderdiği için Amerikalılar bize kendi takımlarını verdiler. Alman tezgâhları atıldı, yerlerine Amerikalıların tezgâhı konuldu. Teknik Öğretmen Okulu ilk kurulduğunda her şeyi kendi yapacak güçteydi. Örneğin bizde lında aparatı vardı. Havayı sıvı hâle getirip sonra azotu ve oksijeni tüplere doldururuz. Bunlarla bütün sanat

enstitülerinin kaynak için gereken oksijen ihtiyacını sağladık. Daha önceki yıllarda yurtdışına gönderilen izleyici öğretmenler, Ankara'daki okulda her şeyi yaparlardı. Okul, teknik bir üniversite olarak planlandı. Ama gelin görün ki 'Bir ülkede bir tek teknik üniversite olur.' denilerek İstanbul Teknik Üniversitesinin baskısı ile bu okulu açtırmadılar."

ABD'lilerin Yöntemini Hiçbir Ülkede Göremedim

Ünal Türkmen, 1958'de İzmir Motor Sanat Enstitüsünde motor öğretmeni olarak göreve başlar. O dönem İzmir'in yanı sıra Tekirdağ, İstanbul, Adana, Eskişehir ve Ankara'da da motor sanat enstitüleri kurulmuştur. Bu yüzden Türkmen ve arkadaşlarını öğretmen okulunda kılavuz öğretmen olarak yetiştirirler. Türkmen, İzmir'e döndüğünde ise okulda Amerikalıları bulur. Sözü burada kendisine bırakalım: "Okula geldiğimde Amerikalılar vardı. ABD'nin Philadelphia eyaletindeki özel bir teknik kolej olan Spring Garden Institutenin bir teknik öğretim yöntemi vardı. Onu uyguluyorlardı. Bu yaşıma kadar gezmediğim ülke yoktur. Onların kurduğu düzeni hiçbir ülkede görmedim. Çok faydası oldu. İnanılmaz bir düzendi. Bizi öyle ciddi eğittiler ki. Amerikalılar beş gün çalışırlar, cumartesi günleri boştu. Ama teknik eğitime göre cumartesi de ders vardı. Biz teknik öğretmen okulu mezunu yedi kişiydik."

Rıhtımlar Üzerinde Filmiyle Gelen İngilizce Aşk

Türkmen, Mithatpaşa'da okurken okul çıkışlarında Karşıyaka'daki bir dil kursuna koşarak gider. Ancak ilgi görmeyince kurs kapanır. Öğretmen okulunda ise dil öğrenemez. Motor Sanat'ta Amerikalılarla çalışmak, Ünal Türkmen'in İngilizce eksikliğini iyice ortaya çıkarır. Bir gün Amerikalı bir şoför, atölyede kendilerine kurs verirken bir yandan da bir şeyler anlatmaya çalışır. Şoför, Elia Kazan'ın yönettiği ve Marlon Brando'nun oynadığı 1954 yapımı Oscar ödüllü **Rıhtımlar Üzerinde** filminden bahsediyordur. Ama Türk öğretmenler anlatılanı tam olarak bir türlü anlayamaz. Türkmen de o günden sonra, "Tamam, ben bundan sonra İngilizce öğreneceğim." der. Sonrasını ondan dinleyelim: "Kemeraltı'nda yabancı dil kitabı satan bir yerden bir **Redhouse** aldım ve yastığımın altına koydum. İngiltere'ye gidene kadar yedi yıl boyunca her Allah'ın günü İngilizce çalıştım. Buna altı ay yedek subay okulu eğitimim, 18 ay kıta hizmetim de dahildir. Dili lügattan öğrenmemin çok faydasını gördüm. Hiçbir İngiliz yazılışını bilmediği

kelimeyi lügattan bulamaz. Ben bulurum. İki oğlumdan biri mimar, diğeri TOFAŞ'ta ar-ge başkanı. Onlara iki yabancı dil bilmelerini, ikincisinin Almanca olması gerektiğini söyledim."

İngiltere'de Eğitim

İzmir'de bir yıl öğretmenlikten sonra, Adana Motor Sanat Enstitüsüne gider. İki yıl orada çalıştıktan sonra tekrar geri İzmir'e döner. 1965 yılında, 100 Öğretmen Projesi kapsamında İngiltere'ye gitmek için Avrupa Konseyi bursunu kazanır. Proje, sadece teknik öğretmen okullarına öğretmen yetiştirecek öğretmenleri kapsamaktadır. 1968'de İngiltere'den tekrar İzmir Motor Sanat Enstitüsüne döner. Türkmen, "O zaman okulda dışarıya da iş yapardık ve çok sipariş alırdık. Tekniker okulunda ders veriyordum. Sınıflar 24 kişilikti, 25. kişi yoktu ve ben yıl sonunda 24 kişiyi evime götürüp çay ikram ederdim. Öyle gördüm çünkü. En kötü hatıram, Mithatpaşa'da sınıf arkadaşımın sene kaybederek benim öğrencim olmasıydı. O nedenle okulun ilk yılı zor geçmişti." diyor.

72 Saat Uyumadan Fırın Başında

1972 yılında kendisine dört yıl mecburi hizmet görevi verilir. Ancak o bunu kabul etmez. Başka gelişmeler de olunca öğretmenlikten ayrılıp Ege Seramik fabrikasına girer. Fabrika dedikse de henüz fabrika yerinde yoktur. Şöyle anlatıyor Türkmen: "Orada çalışırken inşaatçılığı öğrendim. Gittiğimde kolonlar yoktu. Fabrika yoktu çünkü. Fabrikanın kurucusu İsmet Kaptan'dı. Yurtdışından teknisyenler gelip fırınları yapacakmış diye Almanca çalıştım. O esnada patronumla konuşurken yaşadığım bir gelişmeden dolayı İtalyancayı öğrenmeyi de kafama koydum. Gidip İngilizce-İtalyanca sözlük alıp bu dili de öğrendim. Ege Seramikte çalışırken bütün sırlar ithal di. İtalyan teknolojisinden yararlanarak sır yapmaya başladım. İlk sır yapışımda 72 saat gözümü kırpmadan fırının başında bekledim. 1980'de emeklilik hakkı kazandım. O dönem işten ayrılanlar başka bir yerde çalışmıyordu. Bunun üzerine tekrar İzmir Motor Meslek Lisesine döndüm."

Gündüz Okulda, Gece Sanayide

Bu arada dil bildiği ve kendine güvendiği için yurtdışı kültür ataşeliği sınavına girer. Ama 12 Eylül dönemidir ve askerler iktidardadır. Ünal Türkmen'in yerine kültür ataşesi olarak bir albayın eşini yurtdışına gönderirler. Okulda öğretmenlik yaparken bir ayağı da sanayidedir. Geceleri otomatik transmisyonla çalışır. O yıllarda

Efe Tarım, İtalya'dan üç patent almıştır. Firma sahibi Mete Kardaş'ın "Sana ihtiyacımız var" demesi üzerine İtalyanca da bilen Türkmen, hafta sonları ve geceleri firmada çalışmaya başlar. Orada farklı projelere imza atarlar. Daha sonra Mithatpaşa'da döküm öğretmeni olan Hüseyin Özyavuz'un daveti üzerine Cevher Dökümde bir süre part-time çalışır. Ama kısa süre sonra öğretmenliği tamamen bırakıp 25 yıl çalışacağı Cevher'de iş başı yapar.

"Yedi Yıllık Sanayici Bize Akıl Öğretiyor"

Türkmen, Cevher'deki ve sonrasındaki tecrübelerini şöyle anlatıyor: "Bu ülkeye sanayici olarak da büyük hizmetlerim oldu. Ben başladığımda Cevher'in ihracatı sıfırdı. General Motorsun kritik emniyetli parça üreticisi olarak dört defa dünya birincisi olduk. Bu süreçte Meksika'ya, Washington'a, Almanya'ya gittim. Özellikle cisimlerin dayanımı ve mekanik bilgimin faydasını General Motorsa parça yaparken Almanya'da gördüm. Bir parça yapılıyor ama kırılıyordu. Almanya'ya gittiğimde 'Düğüm yerine bağlamazsanız yine çalışmaz.' dedim. Fabrikada aralarında Almanca konuştular. Benim dediğimi kabul ettiler. Ne konuştuklarını sordum. Öğrendim ki '22 yıldır motor kulağı tasarlıyoruz. Yedi yıllık yan sanayici bize akıl öğretiyor, üstelik de doğru söylüyor.' diyorlarmış. Tanrı önüme bir olay çıkardı ve öğrendiklerimi mutlaka uyguladım."

Torna Tezgâhı Yaparken İthalatçı Olduk

Teknik meslekî eğitimdeki sorunların kaynağının sosyolojik yozlaşma olduğunu savunan Ünal Türkmen, şu görüşleri dile getiriyor: "İnsanların bir mesleği olsun. İster avukat, ister doktor, ister kaynakçı olsun ama doğru dürüst olsun. Maalesef o yok. Ben bu sorunun kaynağının geçmişte olduğunu düşünüyorum. Şu kulluklar Hasan Ali Yücel'in 1956 yılında Maarif Şurası'nda 'Ben köylerde hela yapmayı önerdim. Siz kalktınız bana komünist damgası vurdunuz.' dediğini duydu. O yıllarda Ankara'daki sanat enstitüsü kumpas, mikrometre ve pergel, İstanbul'daki matbaa makineleri, Bursa'daki tekstil makineleri, Eskişehir'deki ziraat aletleri, İzmir'deki de marangoz tezgâhları yapacaktı. Biz Mithatpaşa markasını taşıyan marangoz tezgâhları yaptık. Ben o sistemle çalışan adamım. 1940'lı yıllarda torna tezgâhları yapıyorduk. Ama 1960'larda Bulgarlar, Osmanlı döneminde kurulan demirhanede yaptıkları tezgâhları bize sattı."

Ünal Türkmen, sözlerini şöyle tamamlıyor: "Her kişinin bir sanatı olması gerektiğine inananlardanım ben. Bu yazı olur, el becerisi olur. Bu sanat zekâyâ veya sese dayanabilir. Bir eser ortaya koyabilen, bir üretim yapabilen sanat çok değerlidir. Elle tutulur, gözle görülür bir nesne üretmek benim için çok önemlidir."

A photograph of two young men working on a motorcycle engine. The man in the foreground is wearing a light-colored jacket over a plaid shirt and is looking directly at the camera. The man behind him is also looking at the camera. They are both focused on the task at hand. The background is slightly blurred, showing a workshop environment.

İZMİR
MOTOR MESLEK
LİSESİ

Türkiye'nin "Motor" Gücü:

İZMİR MOTOR MESLEK LİSESİ

Otomobil sanayiindeki gelişmeler ve Türkiye'nin ABD ile yakınlaşmasının sonucunda, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ülkemizde otomobil satışları artmaya başladı. Bu durum, yol ve köprü gibi altyapı yatırımlarını hızlandırırken araba bakımı ve tamirine yönelik motor üzerine meslekî eğitimi de gündeme getirdi. 1950'li yıllardan başlayarak, otomobil sanayine teknik eleman yetiştirmek üzere motor makine enstitüleri açılmaya başlandı. Açılan ilk enstitü İzmir'deydi ve 1952 yılında faaliyete başladı. Daha sonraki yıllarda da Adana, İstanbul, Eskişehir, Ankara ve Tekirdağ'da motor sanat okulları kuruldu ve bunlar da eğitime başladı.

İzmir Motor Meslek Lisesi, 1954-1952 yılları arasında İzmir Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü bünyesinde ve Motor Makine Tekniker Okulu ismi altında eğitim ve öğretime başlamıştır. Okul, Marshall yardımı kapsamında kuruldu. Daha önce de erkek sanat enstitülerinin bazılarında motorculuk şubeleri vardı. Bu dönemde Mithatpaşa'nın bazı bölümlerini başarıyla bitiren öğrenciler, işte bu motor bölümlerinde okuyabiliyordu. Örneğin 1949 yılında Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsüne giren Ünal Türkmen, tesviye bölümünü başarıyla bitirmiş, oradan motor bölümüne geçiş yapmış ve motor bölümünü bitirerek Mithatpaşa'dan mezun olmuştur. Ayrıca o yıllarda, iki yıllık eğitim veren Motor Makine Tekniker Okulu, Mithatpaşa Sanat Enstitüsü içinde eğitim vermektedir. Nitekim Ünal Türkmen, motor bölümü son sınıf öğrencisi olduğu 1953-1954 eğitim yılında, Motor Tekniker Okulunun birinci sınıflarının da kendileriyle birlikte olduğunu belirtiyor. Motor Makine Tekniker Okulunda şube sayısı 1953-1954 döneminde iki, öğrenci sayısı ise 59'du. Altı yıl sonra şube sayısı dörde, öğrenci sayısı da 82'ye yükselmiştir.

Temel Cumhurbaşkanı'dan

Tepecik'teki okul binasının temelini 22 Ağustos 1952'de cumhurbaşkanı Celal Bayar attı. Bina ve iç donanım tamamlandıktan sonra okul, 1954-1955 yılında hizmete girdi. Okulun resmî açılış tarihi 1 Aralık 1954'tür. Bu tarihte Motor Makine Tekniker Okulu artık kendi binası

ve kendi atölyeleri ile Tepecik'te eğitime başladı. Okulun iç donanımını oluşturan makineler ve diğer malzemeler, Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Teşkilatı vasıtasıyla ve Marshall Yardımı kapsamında ABD'den getirildi. Eğitim ve danışmanlık için ABD'li bir öğretim üyesinin de bulunduğu okulda, Amerikan sistemine uygun bir eğitim modeli oluşturuldu. Öğrencilerin okula seçilmesi, derslerin işlenişi, bilgi ve beceri ölçümü, sınıf geçme ve mezun olma kuralları da o günkü okullardan farklıdır. Ayrıca okulda bütünlemeye kalma, devamsızlık yapma, ders giriş ve çıkışlarında zil çalması gibi uygulamalar yoktur. ABD'li öğretmenlerin getirdiği etkiler Türkçeye çevrilerek uzun yıllar kullanıldı.

Okul, ilk açıldığı zaman, orta sanat ve ortaokul mezunlarına üç yıllık bir öğrenim süresi içinde motorculuk ve makine bilgisi verebilecek şekilde yapılandırıldı. Ancak yapılan incelemeler sonucunda, üç yıl içinde öğrencilere hem motorculuk hem de makine bilgisi vermenin mümkün olmayacağı anlaşıldı. Sonuçta Maarif Vekâletince, motorculuk öğretiminin en son esaslara göre yürütülmesini sağlamak için okulun yalnızca motor öğretimi yapan iki yıllık bir müessese olarak faaliyet göstermesi lüzumlu görüldü. Bu nedenle 1955-1956 öğretim yılında okula Motor Sanat Enstitüsü adı verildi ve orta sanat okulu ve ortaokul mezunlarından teste tabi tutulmak suretiyle öğrenci kabul edildi.

Mezunları Devlet Kapıyor

Okulun üst katta bulunan tekniker bölümüne, sanat enstitüsü mezunu olan öğrenciler sınavla alınıyordu. Burada da iki yıl eğitim alınıyor, öğrenciler motor ve makine montajında uzmanlaşarak tekniker unvanı alıyordu. Mezunlar, Karayolları, devlet işletmeleri ve özel sektörde geniş bir iş imkânına sahipti. Okulun adı 28 Şubat 1956'da Motor Sanat Enstitüsü ve Motor Tekniker Okulu oldu.

Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulunu bitirdikten sonra, 1958'de Tepecik'teki Motor Sanat Enstitüsünde motor öğretmeni olarak göreve başlayan Ünal Türkmen, okulun Alman teknolojisine dayalı olarak kurulduğunu fakat daha sonra Alman malı tezgâhların atılarak ABD

malı tezgâhların devreye alındığını anlatıyor. Türkmen, bunun sebeplerinden şöyle bahsediyor: “Mithatpaşa’da motor okurken Almanlar’ın getirdiği tezgâhlarda çalıştım. Daha sonra gittiğim Ankara Teknik Öğretmen Okulu da Alman teknolojisi ile yapılmıştır. Öğretmen okulunda eğitime devam ederken atölyemizde bir Alman görev yapıyordu. Tepecik’teki okul da bir Alman okulu olarak yapıldı. Ama Demokrat Parti, meclise sormadan Kore’ye asker gönderdiği için Amerikalılar bize kendi takımlarını verdiler. Alman tezgâhları atıldı, yerlerine Amerikalıların tezgâhı konuldu.”

İki Dilde Eğitim

Motor Sanat Enstitüsünün 1957 yılına ait haftalık ders programında Türkçe, ekonomik coğrafya, aritmetik ve cebir, geometri, defter tutma, mal olma hesabı, hukuk bilgisi, genel mekanik ve cisimlerin dayanımı, askerlik, meslek resmi ve atölye ve teknoloji dersleri yer almaktadır. Toplam 42 saat olan haftalık programın 30 saati atölyeye ayrılmıştır.

İzmir’in duayan sanayicilerinden olan Ak Dökümün kurucusu Nuri Atik de Amerikalı öğretmenlerle

kuruluş sürecinde burada çalışan bir teknik öğretmen. Selanik’ten Urla’ya göç eden bir ailenin çocuğu olarak 1931 yılında doğan Nuri Atik, ilkokulun ardından babasının isteği üzerine başladığı Mithatpaşa Sanat Enstitüsünün motor bölümüne girer ve okuldan 1949 yılında başarıyla mezun olur. Sonra Ankara Teknik Öğretmen Okulunda okur. 1953 yılında okulu birincilikle bitirir. İlk öğretmenliğini Denizli’de motor ve ziraat aletleri bölümünün kuruluşunda yapar. Atik, askerliğinin büyük bölümünü ise öğretmen olarak, İzmir’de yeni kurulmakta olan Motor Sanat Enstitüsü ve Tekniker Okulunda, Amerikalı uzmanlarla beraber çalışarak tamamladığını anlatıyor.

İzmir Motor Sanat Enstitüsünün ilk mezunlarından olan Erdinç Soydanbay, okula girişini şöyle anlatıyor: “Amerikan İş Birliği Kurumunun İzmir’de büyük ölçekli ve otomotiv ağırlıklı, yabancı hocaların denetiminde, tercümanlar yardımıyla eğitim verilecek bir okul açacağını duydum. Bu okulu araştırmaya ve şartlarını öğrenmeye başladım. ABD’den o dönem bilinmez, bulunmaz parçaların gönderileceğini öğrendim. Ben okulu gördüm. İmtihanla öğrenci alınacak bu okula kaydımı

1954 yılında yaptırdım.” Soydanbay, okula ABD’den yedi aktif eğitmenin geldiğini ve onların hem ders verip hem de ders içeriklerini hazırladıklarını söylüyor. Derse gelen ABD’li öğretmenin yanında bir tercüman, bir de Türk öğretmen vardır. Amerikan Kız Enstitüsünden mezun olan kızların yanı sıra Commer markalı kamyonları Türkiye’ye getiren Mahmut Yalay’ın oğlu Ayhan Yalay da okula tercüman olarak gelir. Türk okullarında kara tahta varken, burada Amerikalıların hediye ettiği tahtalar yeşildir. Soydanbay, o dönem Türkiye’de çok az olan Cadillac markalı otomobillerin de okula bütün aksamıyla getirildiğini anlatıyor.

Türkiye’deki motor sanat enstitüleri için kılavuz öğretmen olarak yetiştirilen ve 1958’de İzmir Motor Sanat Enstitüsüne motor öğretmeni olarak adını atan Ünal Türkmen, okula geldiği zaman Amerikalıların eğitim metoduna hayran kaldığını söylüyor. Türkmen, “Okula geldiğimde Amerikalılar vardı. ABD’nin Philadelphia eyaletindeki özel bir teknik kolej olan Spring Garden Institutenin bir teknik öğretim yöntemi vardı. Onu uyguluyorlardı. Bu yaşma kadar gezmediğim ülke yoktur. Onların kurduğu düzeni hiçbir ülkede görmedim.” diyor.

100. Yıl Fuarı

İzmir’deki sanat okulları için 1961 yılının ayrı bir önemi vardır. Mithat Paşa’nın 1861 yılında, Niş’te, ilk sanat okulunu açmasının 100. yıldönümünde, İzmir’deki meslekî ve teknik öğretim okulları bir sergi açmaya karar verdi. 30 Ekim 1961 tarihinde, İzmir Enternasyonal Fuarı Odalar Birliği pavyonunda açılan sergiye Cumhuriyet Kız Enstitüsü, Göztepe Kız Enstitüsü, Karşıyaka Kız Enstitüsü, Ticaret Lisesi, Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü, Motor Sanat Enstitüsü ve Motor Tekniker Okulu ile Elektrik-Radyo Sanat Enstitüsü katıldı. Milli Eğitim ve Teknik Öğretim 100. Yıl Sergisi, 15 gün açık kaldı ve halktan büyük ilgi gördü. İzmir Fuarının görkemli yıllarında açılan bu sergiyi, 65 bin kişi ziyaret etti. 100. yıldönüm hatırası olarak PTT, 30 kuruşluk ve 75 kuruşluk pullar çıkarttı. Serginin açılışında İzmir valisi Burhanettin Uluç bir konuşma yaptı ve daha sonra törenle sergiyi açtı. Motor Meslek Lisesi öğrencilerinin üzerinde çalıştığı komple motor ve otomatik şanzımanlar da burada sergilendi.

Tekniker Okulu Kapatılıyor

Türkiye’de ilk tekniker okulu, 1943-1944 öğretim yılında açıldı. Düzenli teknikerlik eğitimi ise 1953 yılında başladı. 1962 yılında Türkiye’de 22’si akşam, 4’ü gündüz

eğitimi veren tekniker okullarında 3 bin 700 öğrenci eğitim görüyordu. 1 Mart 1963 tarihinde İzmir Motor Sanat Enstitüsü bünyesinde Akşam Tekniker Okulu açılarak 1969-1970 öğretim yılı sonuna kadar gündüz öğretime ek olarak gece eğitimi de yapıldı.

Tekniker okulu öğrencileri, 1960’lı yıllar boyunca üniversiteye giriş ve yedek subaylık hakkı için çeşitli eylemler yaptı. Türkiye genelindeki tekniker okullarında aylarca süren boykotlar, dönemin siyasi iktidarının tepkisini çekti. Kimi öğrencilerin kaydı silindi, kimi öğrencilere de disiplin cezaları verildi. 1967 yılında tekniker eğitime, 1972 yılında ise yüksek tekniker eğitime son verildi. 1971-1972 öğretim yılında İzmir Motor Tekniker Okulu kapatıldı, yerine de Motor Teknisyen Okulu açıldı.

Okulun mezunlarından Mehmet Manav, İzmir Motor Sanat Enstitüsüne kayıt yaptırdığı 1965 yılında okulda teknikerlerin boykotu olduğunu şu sözlerle anlatıyor: “Ben girdiğimde okul iki yıllıktı. İki yıldan sonra iki yıl da tekniker okulunda okuma fırsatı vardı. Bir yıl yüksek tekniker eğitimi görüp beş yıllık eğitimden sonra yedek subaylık hakkı kazanılıyordu. O dönem yüksekokul sayılan ama hakları verilmeyen tekniker okulundaki öğrencilerin boykotu başlamıştı. Atölyeye gittiğimizde tekniker ağabeyler öğretmenlerle bizim aramızda yer alırdı. Sanayiye çıktıklarında yönetici kimliği alıyorlardı. Daha sonra devlet, teknikerlerin taleplerini karşılamadı ve çareyi bu okulları kapatmakta buldu. Türk sanayisinin gelişimine vurulan bir darbeydi bu. Hâlâ o boşluk dolmadı.”

Valinin “Buick”i Bakım İçin Okulda

O dönem okulun atölyeleri, dışarıdaki atölyelerden kat kat üstündür. İzmir’in önde gelen işadamlarından Turgut Koyuncuoğlu’nun Cadillac’ı, İzmir Valisi’nin Buick marka otomobili ve o dönemin lüks Amerikan markalı diğer arabaları bakım ve tamir için Motor Sanat Enstitüsüne getirilir. Okulun kuruluşu sırasında ABD’den getirilen araçlar, 1970’lerde de kullanılmaya devam eder. İzmir Motor Sanat Okulu mezunu olan ve aynı okulda 30 yıl öğretmenlik yapan Mehmet Bardakçı, İkinci Dünya Savaşı’ndan kalma Brice markalı jiplerde eğitim gördüklerini, öğretmenlerin nezaretinde Chevrolet, Chrysler, Buick, Fargo, Desoto gibi eski lüks arabaları tamir edip deneme turuna çıktıklarını anlatıyor.

Okul zamanla genişlemiş, pazar olarak kullanılan bölge de okul alanına katılarak 10 bin metrekaresi kapalı olmak üzere toplamda 24 bin metrekaresi alana ulaşıldı.

Okulun Sürekli Değişen Adı

Okulun adı, sonraki tarihlerde sürekli değişti. Bu durumun okulun ününe, velilerin, mezunların ve öğrencilerin gözündeki itibarına zarar verdiğinde herkes hemfikir. 1974-1975 döneminde okulun ismi Motor Teknik Lisesi ve Motor Meslek Lisesi oldu. 1975 tarihinden sonra okul içinde iki yıllık Erkek Sanat Yüksek Öğretmen Okulu motor bölümü açıldı. 1982-1983 öğretim yılında da okul bünyesinde gemi makineleri bölümü açıldı. Yeni atölyeler binası 1980’de, yeni bina 1984’de, kömürlü kalorifer dairesi de 1985 yılında hizmete girdi. 1995-1996 öğretim yılında Motor Meslek Lisesi bünyesindeki gemi makineleri bölümü kapatılarak yerine Anadolu Motor Meslek Lisesi gemi makineleri bölümü açıldı. Bu nedenle aynı eğitim döneminde okulun adı Konak Anadolu Motor Teknik, Anadolu Motor Meslek, Motor Teknik ve Motor Meslek Lisesi oldu. 2002-2003 öğretim yılında üniversiteye sınavsız geçiş programından dolayı, okulda Dokuz Eylül Üniversitesine bağlı otomotiv bölümü olan İzmir Meslek Yüksekokulu açıldı. 2007-2006 öğretim yılında yapılan yeni düzenlemeyle okul, İzmir Anadolu Motor Teknik Anadolu Denizcilik Meslek, Motor Teknik ve Motor Meslek Lisesi adını almıştır. 2008-2007 öğretim yılında okul, Koç Holdingin yürüttüğü “Meslek Lisesi Memleket Meselesi” sosyal sorumluluk projesine dahil oldu. Okulun adı 2008-2009 öğretim yılında Şehit İdari Ataşe Çağlar Yücel Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Denizcilik Anadolu Meslek Lisesi oldu.

Kaynaklar

“Bir Başarı Hikâyesi: Nuri Atik”, <http://iaosb.org.tr/haberler/Iaosbden-Haberler/63-bir-basari-hikayesi-nuri-atik>.

“İzmir Motor Meslek Lisesi Tarihçesi”, <https://motormeslek.meb.k12.tr/>

“MYO’ların Tarihçesi”, <http://www.tekniker.org.tr/?pnum=92&pt=TARİHÇE>.

Çınarlı Endüstri Meslek Lisesi mezunları ile yapılan görüşmelerin (Kasım 2020-Nisan 2021) notları.

Hülya Gölgesiz Gedikler, “1950’li Yıllarda İzmir’deki Orta Dereceli Meslek Eğitimi Kurumları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2007, S. 21, ss. 89-97.

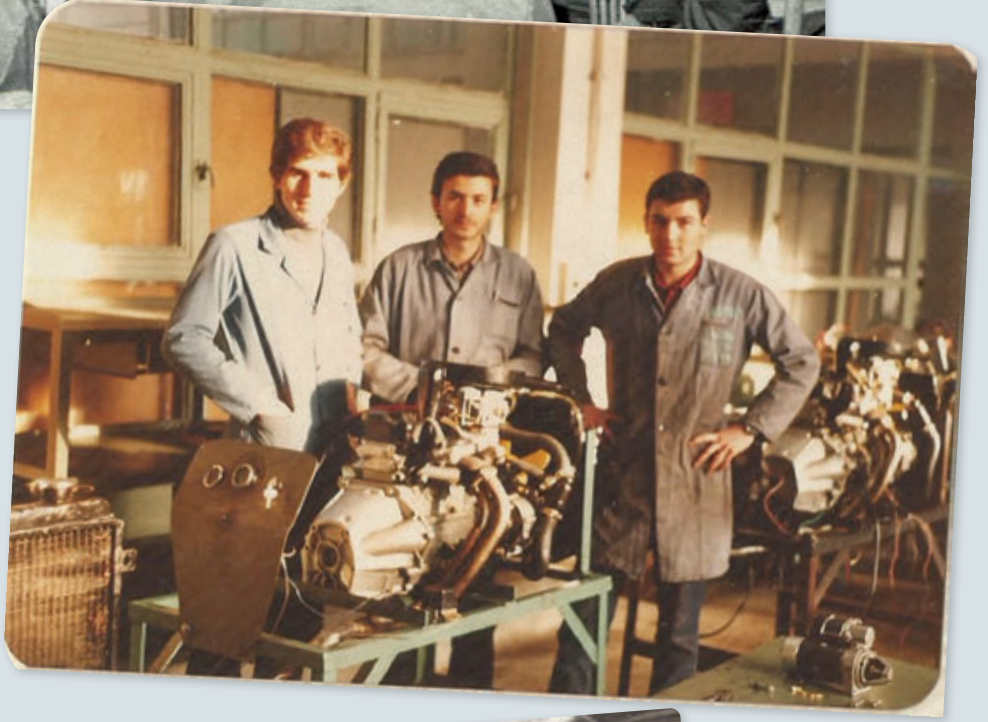
Ünal Türkmen, Erdinç Soydanbay, Mehmet Manav ve Mehmet Bardakçı ile yapılan görüşmelerin (Ocak-Nisan 2021) notları.

2009-2010 öğretim yılında okul, Otokoç’a bağlı Birmot İzmir temsilciliği ile ortaklaşa katıldıkları Dünya Bankası ve ortaklarının desteklediği “Geleceği Şekillendirelim, Yaratıcı Kalkınma Fikirleri, Türkiye 2009 Proje Yarışması”nda, “Okulum Yetkili Serviste” projesiyle birinci oldu. 2014-2015 döneminde, Mercedes ile MEB arasındaki protokolle okulda Mercedes Benz eğitim laboratuvarı kuruldu. 2014-2015’te okulun adı yine değişerek İzmir Konak Şehit İdari Ataşe Çağlar Yücel Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi oldu.

Markalardan Destek

Bugün okulda, Anadolu meslek programı kapsamında motorlu araçlar teknolojisi alanında otomotiv elektromekaniker, otomotiv boya, otomotiv gövde, denizcilik alanında gemi makineleri işletme, Anadolu teknik programı kapsamında otomotiv elektromekanikerliği ve denizcilik alanında ise gemi makineleri işletme bölümü bulunmaktadır.

Okulda “Meslek Liseleri Geleceğin Yıldızları Projesi” kapsamında kurulan Mercedes-Benz laboratuvar sınıfı yer alıyor. Öğrenciler bu sınıf sayesinde, Mercedes-Benz yetkili servislerinde yapılan meslekî eğitim çalışmalarını takip edebiliyor. Okul ile Vosmer Ticaret A.Ş. arasında imzalanan meslekî işbirliği protokolü kapsamında da 2018 yılında okulda Volkswagen laboratuvarı sınıfları açıldı. Öğrenciler bu sayede de Volkswagen yetkili servislerinde meslekî eğitim çalışmasına başladı.

İZMİR MOTOR MESLEK LİSESİ
MEZUNLARIYLA YAPILAN
GÖRÜŞMELER

ALİ AKTAŞ

“Servis alanında 30 yıldır hizmet veriyorum. İşin püf noktası anahtar tutmayı öğrenmek. El becerini geliştireceksin, anahtar tutmayı öğreneceksin ki basamakları hızla çıkacaksın. İşte Motor Meslek Lisesinde bize anahtar tutmasını öğrettiler. Tabii ki mesleğe olan sevgim de önümdeki bir ışık gibiydi.”

Mesleğe Sevgim Önümdeki Işık Gibiydi

Ali Aktaş, İzmir’in ilk otomobil servislerinden olan Ege Servisin atölye şefi. 1984 yılında, İzmir’de yetkili ilk BMW servisi olarak hizmete açılan Ege Servis, İzmir’de otomotiv sektöründe bir marka. İzmir Motor Meslek Lisesi mezunu Ali Kara, 1995 yılında adım attığı Ege Serviste çeyrek yüzyıldır çalışıyor. Emekli olmasına rağmen her gün atölyeye inip arabanın başına geçip çalışan Ali Kara, “İçimde mesleğime olan sevgi hiç bitmedi. Aksine yıllar geçtikçe daha da alevlendi.” diyor.

Otomobile olan ilgisinin temelinde babasını örnek almasının yattığını belirten Ali Aktaş, şu sözlerle başlıyor anlatmaya: “Babam, TCDD’de çalışıyordu. Küçük yaşta otomotiv sektörüne olan ilgim onun sayesinde doğdu. Biz büyürken mahalle aralarında tek tük araba olurdu. Bu araçları görünce imrenerek bakardık. Onları kullanalım veya tamir edelim diye bir isteğimiz vardı. Ortaokulu bitirince baktık ki etrafta arabalar çoğaldı. Otobüs, dolmuş derken özel araçlar arttı. Bu beni daha da gazladı. 1980’li yılların başında meslek liselerinde elektrik, elektronik bölümleri, otomobil ile ilgili meslek liseleri öne çıkıyordu. Ben de otomotiv alanında eğitim veren İzmir Motor Meslek Lisesini seçtim. Okula -1985 1986 döneminde girdim.”

Atölyedeki Sıcak Ortam Bizi Kamçıladi

Okula ve mesleğe ilgisinde yöneticilerin büyük rolü olduğunu dile getiren Ali Aktaş, okul müdürü Korkmaz

Otur ve müdür muavini Mehmet Bardakçı’nın kendilerine candan, ağabey kardeş gibi davrandığını belirtmeden geçemiyor. Aktaş, şöyle anlatıyor: “Atölyelerde samimi ve sıcak bir atmosfer vardı. Bu ortam bizi kamçıladi. Eğitim sırasında ilgimizi pekiştirdi. Bu işe yönelmemizi, okulu bitirdikten sonra da otomotiv işini yapmamızı teşvik etti. Bize ışık tuttu. Okul içi ilk stajımı Aliğa’da-ki Petkim Tesisleri’nde yaptım. Haftada üç gün staja gittim. O zaman ilk defa uygulanmıştı bu staj. Orada büyük iş makinelerinin ve vinçlerin bakımını yaptık. Ondan bir yıl sonraki stajımı da Birinci Sanayi Sitesi’ndeki Orijinal Motorda tamamladım. Bir yıllık dönemde, iki ayrı iş yerinde staj yapmış oldum. O yıllarda okulda dışarıdan gelen araçların bakımı ve arıza tamirleri de yapıyordu. Otomatik şanzıman, dizel, elektrik, ön düzen rot bölümlerimiz vardı. Öğretmenlerle birlikte öğrenciler bu bölümlerde bakım ve tamir yapabiliyordu. Bu işin mutfağının meslek liseleri olduğunu o zaman öğrendik. Okulda bize anahtar tutmasını öğrettiler. Bana göre birinci basamak budur. El becerini geliştireceksin ki okulu bitirdiğinde çok hızlı şekilde ilerleyebilesin.”

Askerlik Bile Tecrübe Oldu

Okulu 1988 yılında bitiren Ali Aktaş, bir süre dershaneye gider. Hedefinde Yıldız Teknik Üniversitesi Motor Yüksekokulu vardır. Ama yüksek puanla öğrenci alan bu okulu kazanamaz. O yıllarda Ege Üniversitesi Meslek Yüksekokulu ise henüz açılmamıştır. O nedenle askere

gider. Askerliğini, askerî araçların bakım ve tamirinin yapıldığı kademede yapar. Okulun her basamağında olduğu gibi, askerlik de işe olan sevgisi sayesinde faydalı bilgiler öğrendiği bir yer olur. Sonra hemen otomotiv sektörüne girmeye karar verir ve böylece 1992’de Renault servisinde iş başı yapar.

Aktaş, büyük sevgiyle yaptığı servisçilik işine girişini heyecanla anlatıyor: “O yıllarda Renault’nun İzmir’de iki servisi vardı. Tam da 1990’ların başında servisçilik patladı. Otomotiv firmaları satışlarını artırmak için servisçiliği çok iyi değerlendirdiler. Otomobil sattığınızda markanızın arkasında durmanız gerekiyor. Satışların artmasıyla birlikte tüm bölgelerde servisler açıldı. Renault’da ilk altı ay mekaniker, sonra servis danışmanı ve servis müdür yardımcısı olarak üç yıla yakın çalıştım. 1995 sonunda BMW yetkili servisi olan Ege Servise geldim. 25 yıldır da burada severek çalışıyorum. Emekli oldum ama çalışmaya devam ediyorum. Meslek sevgim önümdeki bir ışık gibiydi. O nedenle basamakları hızla geçerek koşar adım yürüdüm.”

Kendi iş yerini açmayı düşünüp düşünmediğini sordumuz Ali Aktaş, şöyle yanıt veriyor bu soruya: “Kendi iş yerimi açma düşüncem olsaydı açabilirdim. Daha iyi ya da kötü olabilirdi. Bunu tahmin etmek zor ama servis alanında çalışmak daha keyifli geldi bana. Yetkili servislerimiz tek bir markada yoğunlaşır, uzmanlaşır. Düzenli, derli toplu olma eğiliminde olduğum için tercihim bu yönde kullandım.”

Bizim İçin Stajyer Candır

Kapılarının meslek lisesi mezunlarına açık olduğunu ve okuldaki öğretmenlerle sürekli iletişim hâlinde bulunduklarını belirten Aktaş, bu sayede öğretmenlerin de öğrencilerin de servislerdeki yeni teknolojileri görme imkânı bulduğunu ifade ediyor. Aktaş, şöyle devam ediyor: “Ben usta eğiticilik belgesine sahibim. Meslek lisesinden mezun olanlar çok şanslı. Ama atölyede yağın, mazotun kokusunu almadan olmaz. Bizim için stajyer demek can demektir. Meslek lisesinde anahtar

tutmasını öğrenen öğrenciye burada işi öğretiyoruz. Bizimle beraber staj yapan üç, dört öğrenci şu an usta olarak bizde çalışıyor. Çünkü bu işe ilgisi olanları staj sırasında görüyoruz. Bu işi yapmak isteyenlere iş yerimizde çalışma imkânı tanıyoruz. Stajda başarılı olanlara ‘Üniversiteyi kazanamazsan, askerliğini yap, geri bize gel.’ diyoruz. Liseyi bitirdikten sonra iki yıl Ege Üniversitesi Meslek Yüksekokulunda okuyanlar da oluyor. Onları da yaz döneminde stajyer olarak alıyoruz. Bugün sektördeki büyük firmalar tekrar eskiye döndü. Daha önce meslek yüksekokullarından öğrenci alan firmalar, artık meslek lisesi mezunlarını almaya başladılar. Öğrenciler bu fırsatı iyi değerlendirmeli.”

Meslek Liselinin İş Kaygısı Olmaz

Kendisinin ve ekibinin eğitimlere devam ettiğini vurgulayan Ali Aktaş, eğitimin ömür boyu olduğunu söylüyor. BMW Türkiye distribütörü Borusan Otomotiv’in her kademede eğitim verdiğini ve sınavlar yaptığını belirten Aktaş, “Kazanamazsanız bir sonraki basamağa geçemezsiniz. Eğitimler zeminden başlar, teknolojiye son gelişmelere kadar uzanır.” diyor.

“Meslek lisesine giden, kısa sürede hayata atılır.” diyen Ali Aktaş, ailelere ve öğrencilere de şu sözlerle sesleniyor: “Meslek lisesi seçiminde öncelikle ailelerinin tavsiyesiyle ortak bir karar verildiğini gözlemliyorum. Öğrenciyken çocuk bir şey yapmak istese bile ailenin buna onay vermesi gerekiyor. Okul seçiminde de sonraki tercihlerde de ailenin rolü var. Meslek lisesini bitirirlerse, ailelerin ‘Çocuğum işsiz kalır mı?’ kaygısı olmaz. O nedenle aileler geniş açıdan baksınlar. Hangi meslek lisesi olursa olsun, çocukları için hayırlı olacaktır. Meslek lisesi mezunu beyaz eşya fabrikasında çalışsa bile başka okul mezununa göre altı ay ileridedir. Çünkü eli anahtar tutmasını bilir. Başkasının beş yılda attığı adımı, meslek liseli bir yılda atar. İş hayatında basamakları çifter çifter çıkar. Üniversite okumak isteyen öğrencilere Motor Meslek Lisesinden sonra motor yüksekokuluna gitmelerini de tavsiye ediyorum.”

AYDIN AŞICI

“Babam Ali İhsan Usta, İkinci Kordon’daki iş yerinde Amerikan model arabaların bakım ve tamirini yapıyordu. O yüzden İzmir’de herkes onu ‘Amerikancı’ diye bilir. Çocukluktan beri babamın iş yerine gidip geldiğim için Motor Teknik Lisesini tercih ettim. Mezun olduktan sonra da babamla 35 yıl çalıştık. Şimdi üç kardeş Bornova’daki tesislerimizde ‘Amerikancı’ Ali İhsan Usta’nın bayrağını dalgalandırıyoruz.”

“Amerikancı” Ali İhsan Usta’nın Teknik Liseli Oğlu

Bornova’da, Yaşar Üniversitesinin hemen arkasında yer alan Aydın Otomotiv, 60 yıllık bir otomotiv firması. Üst katı gece kulübü olan İkinci Kordon’daki atölyesini 1961 yılında açan Ali İhsan Usta, Amerikan model arabaların bakım ve tamirini yaptığı için tüm İzmir’de “Amerikancı” olarak bilinir. Aydın Oto, bugün Ali İhsan Usta’nın üç çocuğu tarafından yönetiliyor. İşletmede Aydın Aşıcı kurucu ortak, Aclan Aşıcı genel müdür, Aylin Aşıcı ise servis danışmanı görevlerini yürütüyor. İçlerinden sadece Aydın Aşıcı, İzmir Motor Teknik Meslek Lisesi mezunu. Aşıcı, “Motor Teknik Lisesini seçmemin en büyük nedeni babamın otomotiv sektöründe hizmet vermesiydi.” diyor.

Okuldan Sonra Atölyeye

Aşıcı, şöyle anlatıyor babasının yanında geçen çocukluk yıllarını: “Babam bu işe 1961 yılında başladı. İzmirliilerin ‘Amerikancı’ diye tanıdığı Ali İhsan Usta, Amerikan otomobillerinin bakımını ve tamirini yapıyordu. İkinci Kordon’daki atölyemize çocukluktan beri gider gelirdim. Okuldan çıkıp işe gidiyordum. Gözlerimden uyku akana kadar çalışıyordum. Gece geç saatte eve gidip sabah da kalkıp okula gidiyordum. Evde oturduğum zaman sıkılıyordum. O zamandan bu işin gönül işi olduğunu anladım. Tabiri caizse çekirdekten yetiştim. Motor

yağının kokusunu bir kere aldık ya, o insanın burundan gitmiyor. Armut dibine düşer dedikleri gibi, ben de bu mesleği tercih ettim. Ortaokulu Özel Türk Kolejinde okudum. 1982 yılında İzmir Motor Meslek Lisesi sınavına girdim. Böylece dört yıllık teknik lise hayatım başladı. Bir sene hastalığımın dolayısı kayımdı. 1986’da da okuldan mezun oldum.”

Hem Rekabet Hem Dayanışma

Okul yıllarında öğretmenleri ve arkadaşlarıyla çok sıcak ilişkileri olduğunu vurgulayan Aşıcı, sözlerine şöyle devam ediyor: “Çok değerli arkadaşlarım vardı. Ama otomotiv işini yapan kişi sayılıdır. Onlardan biri de benim. Kimi doktor, kimi asker oldu. Çoğu farklı iş kollarını tercih etti. Okulda eski model araçların üzerinde antrenman yaptık. Daha çok dizel araçlarla ilgili pompalar vesaire üzerinde çalışma yaptık. Dizel mi, dizel. Onun da pompası, enjektörü var. Fren aksamalarını söküp tekrar takıyorduk. Kasnak balataları söküp takıyorduk. Atölyelerin tamamını dolaşarak temel bilgileri aldık. Bu işin pratik tarafıydı. Bir de ağır derslerimiz vardı. Örneğin termodinamik dersimiz matematikten bile zordu. Okulumuz zamanın fen lisesiydi. Çok şey kattı bize o okul. Hepimizi hayata hazırladı. Başarılı öğrencilerden oluşan bir sınıftık. Aramızda verimli bir rekabet vardı. Birbirimizle dayanışmayı da ihmal etmezdik. Çok değerli öğretmenlerimiz vardı. Müdür

yardımcımız Mehmet Bardakçı bize her konuda canla başla yardımcı olurdu. Mesleğin yanı sıra futbol ve basketbola da zaman ayırırdık.”

Bizim Segmentte Titizlik Şart

Babasının atölyesinden dolayı şanslıdır Aydın Aşıcı. Öyle ki stajını bile kendi servislerinde yapar. Ama bu gerçek bir stajdır. Tulumu giyip atölyedeki personel gibi çalışır. Aşıcı, şöyle devam ediyor: “Staj yaparken ‘Babamın yeri, oturayım.’ diye bir şey yok. Arabanın altına yattık. Alt takım, motor, şanzıman olsun arabanın her yerinde çalıştık. Bizim servisimize gelen araçlar daha lükstü. Okulda aldığımız eğitim elbette servisteki gibi değildi. Ama büyük faydası oldu eğitimin. Bu işi güzelce sürdürüp bu zamana kadar geldik. Mezuniyetten sonra hemen babamın atölyesinde çalışmaya başladım. Kendi iş yerimiz olmasaydı bile başka bir firmada çalışacak donanıma sahiptim. O dönem rahat iş bulunuyordu. Baba ve oğullar olarak 1980’li yılların sonundan bu yana, tam 35 yıl birlikte çalıştık. İkinci Kordon’dan Çankaya’daki Eski İtfaiye’nin karşısındaki sinemanın yanına taşındık. Orası 1200 metre karelik bir iş yeri idi. 20 araç alıyordu. Üstü de yedek parça deposuydu. Sonra İkinci Sanayi Sitesi’ne, 2004 yılında da Bornova Ağaçlı Yol’daki şimdiki tesisimize taşındık. Babam 2019 yılında 81 yaşında vefat etti. Hatta iş yerinde rahatsızlandı. O yaşına rağmen iş yerine gelip giderdi. Ondan terbiyeyi, saygıyı, güveni, titizliği öğrendik. Amerikan sektörünün duayeni olan babamızın bayrağını devraldık. Üç kardeş olarak bu işi yürütüyoruz. Bize gelen araçlar üst segment araçlar. Dolayısıyla daha titiz, hatasız olmanız gerekiyor. Yetkili servis olmamızdan kaynaklı bir özen de var.”

Öğrenciliğe Devam

Aydın Otda üst segment araçlar üzerinde çalıştıklarını, binin üzerinde kayıtlı müşterilerinin olduğunu ifade eden Aşıcı, işlerinin yolunda olduğunu söylüyor: “İşlerimizden memnunuz. Güvenilir bir firmayız. Hem de çok eski bir adımız var. Bizi Amerikan aracına binenler biliyor ve tercih ediyor. Burada 20 kişi çalışıyor. Bir de sanayide iş verdiğimiz firmalar var. 500-600 kişi buradan geçimini sağlıyor. Bundan dolayı çok mutluyuz.

Bizden yetişen çok sayıda usta da kendi iş yerini açtı. Bu iş yerlerinin sayısı beşe ulaştı. Bizden yedek parça ve teknik destek alıyorlar. Yine beraber çalışıyoruz. Teknoloji sürekli değişiyor. Personel olarak hâlâ eğitime devam ediyoruz. Yoksa bu işi yapamayız. Teknolojideki gelişmenin ve eğitimin sonu yok. Kazancımızdan memnunuz, bir sıkıntımız yok. Şöyle geçmişe baktığımda yine olsa yine teknik liseyi seçerdim diyorum. Oğlum endüstri mühendisliğini tercih etti. Bu işi yapmak isterse ‘Buyur oğlum gel’ derim.”

Lüks arabalara hizmet vermenin güzel yanlarından biri de ünlü şahsiyetlerle tanışma fırsatıdır. Şöyle anlatıyor Aşıcı: “Çok sanatçılar, sporcular geldi. Şener Şen, Muazzez Ersoy, Ali Poyrazoğlu, İlhan İrem hatırladıklarım arasında. Yaz sezonu nedeniyle Çeşme ve Bodrum’a gelen çok oluyor. Bakım veya arıza için bize araçlarını gönderiyorlar. Bizden çok memnun kalıyorlar. Güzel anılarımız oldu. Kendilerini burada en iyi şekilde ağırladık.”

Meslek Liseliler Kapımızı Çalmıyor

Meslek liselerinden öğretmenler vasıtasıyla gelen öğrencileri stajyer olarak alıp yetiştirdiklerini belirten Aşıcı, iş yerlerinin hem servis hem okul olduğunu ve gelen öğrencilerin çok şey öğrendiğini belirtiyor. Aşıcı, “Eskiden yaz gelmeden, okullar kapanmadan önce öğrenciler gelip işi öğrenmek için başvururdu. Maalesef şimdi böyle bir durum yok. Bu nedenle eleman yetişmiyor. Kimse tamircilik yapmak istemiyor. Herkes masabaşı işi tercih ediyor.” diyor.

Ailelerin çocuklarını meslek lisesine göndermelerini öneren Aydın Aşıcı, şu çağrıda bulunuyor: “Hem ailelerin hem öğrencilerin okulları dolaşmaları gerekiyor. Ağaç yaş iken eğilir. Çocukların meslek liselerini tercih etmelerinde fayda var. Hayatta kolay şey kalmadı. Bu mesleği kaptıktan sonra kendilerine rahatlıkla bir iş yeri açabilirler. Gençlerimizin meslek okullarına ağırlık vermelerini diliyorum. Ama bu işi de severek yapmak gerekiyor. Sevmeden olmaz. Eğitimle ve pratikle, çok çalışarak başarılı olabilirler. Aileler çocuklarına iyi bir eğitim vermek istiyorlarsa, gelecek için ekmek kapısı yaratmak istiyorlarsa onları meslek okullarına göndersinler.”

BURÇ KARAÇOR

“Çalışmaktan korkmamak, işe atlamak ve sonuçlandırmaya çalışmak... Bunlar okulun bize verdiği iş disiplininin sonucudur. 24 yıldır belli bir saatte işe gelip, belli bir saatten sonra çıkıyorsam bunda sanat enstitülü babamın ve meslek lisesindeki atölye disiplininin etkisi büyüktür.”

Atölye Disiplini Direksiyona Taşdı

Burç Karaçor, Bornova ilçesinde iki şubesi bulunan, 20 kişi istihdam eden Dostlar Sürücü Kursunun sahibi. Mezunu olduğu İzmir Motor Meslek Lisesindeki öğretmenlerinin verdiği eğitimin kendisinde kalıcı izler bıraktığını belirten Burç Karaçor, “Çocuk yaşta yürüyerek gidip kaydımı yaptırdığım okula, şimdi olsa koşa koşa giderim.” diyor.

İzmir Motor Meslek Lisesine 1989 yılında girdiğini söyleyen Karaçor, bu okulu seçmesinde sanat okulu mezunu olan babasının büyük etkisi olduğunu ifade ediyor. Karaçor, bu okula gitmesine yol açan sebepleri biraz daha detaylı şekilde şöyle anlatıyor: “O dönem teknoloji yaygın değildi. Bir okulun özellikleri hakkında detaylı araştırma yapamazdık. Babam sanat okulu mezunuydu. Ağaç işleri çıkışıydı. Mobilya dekorasyon alanında çalışıyordu. Biz de çok başarılı öğrenciler değildik. Sınava kendi imkânları ile hazırlanan, dershaneye gidemeyen, mahalle okullarında okuyan öğrencilerdik. Düz lise bir riskti. Çok büyük muammaydı. ‘Sanat altın bilezik. Üniversiteye gidemezsek en azından elimizde mesleğimiz olsun. Ayakta kalalım.’ dedik.”

Benzin Kokusundan Bayıldım

Okula ilk başladığında bir bocalama yaşar. İlk kez girdiği benzinli motor atölyesinde yaşadığı baygınlık olayı kendisinde bir tereddüt yaratır. Burç Karaçor, şunları anlatıyor: “Atölye şefimiz Ahmet Kıbrıslı, bizi benzinli motor atölyesine götürdü. Görüşmeyi biraz uzattı. Biz de karşısında bekliyorduk. Atölye benzin kokuyor. Bayılmışım. Gözlerimi açtığımda atölye şefinin sandalyesinde oturuyordum. ‘Herhâlde ben bu işi yapamayacağım.’ diye düşündüm kendi kendime. Ama sonra eğitimime devam ettim. Şu an benzin kokusundan uzak duramıyorum. Okulumuz çok güzeldi. Öğle tatilinde öğretmenlerimizle maç yapardık. Masa tenisi oynardık. Yemek fişlerini arkadaşlarımızla paylaşırdık. Birlikte yemek verdik. Bir üst sınıfa geçenler kitaplarını yeni gelenlere yarı fiyatına, ihtiyacı olanlara ise ücretsiz verirlerdi.”

Eksi Puanlar Hayatta Artı Oldu

Kantinde kooperatiflerinin olduğunu, orada görev alarak kendi arkadaşlarına hizmet ettiklerini söyleyen Karaçor, şunları hatırlıyor: “Kantinde o gün çalışanın dört boyoz, bir ayran veya bir kola hakkı vardı. Tesviye atölyesinde elimize bir malzeme, bir matkap ucu ve bir

eğe verirlerdi. Onunla el mengenesi yapardık. Parçayı yere düşürürsen eksi 10, takımı elinden düşürürsen eksi 10, arkadaşına el aleti ile şaka yaparsan eksi 10, tezgâha otursan eksi 10 verirlerdi. Ondan sonra parçanız değerlendirildi. Tezgâhı ise asla kirli bırakamazdınız. Tezgâh demek ekmek demektir. Meslek liseleri arasında hem bir dayanışma hem de rekabet vardı. İzmir Motor Meslek Lisesi ile Adana Motor Meslek Lisesi yarıştırdı.”

Hem Usta-Çırak Hem Öğretmen-Öğrenci

Öğretmenlerinin hayatında iz bıraktığını ifade eden Burç Karaçor, birinin adını eksik sayarım diye hiçbirinin ismini vermek istemiyor. Ama ona verdikleri emeği de hayırla yad ediyor: “Çoğu öğretmenimle görüşüyoruz. Bazılarının çocuklarına da öğretmenlik yapmak kısmet oldu. Ben minnettarım hepsine. Sabah 7’de bir öğretmen tarafından cezalandırıldım. Hâlâ elini öperim onun. Cezayı hak etmiştim çünkü. Bir ocaktı okul. Oradan yüksekokulu bitirip tekrar okulda öğretmen olmak mümkündü. Hem öğretmen-öğrenci hem usta-çırak ilişkisi vardı. Kesinlikle böyle bir ruh vardı. Okulun otomatik transmisyon ve otomatik şansıman atölyelerine sanayide yapılamayan araçlar gelirdi. Bir ara okulumuzun teknoloji ile bağı koptu. Yeniden kurulacağına inanıyorum. Bu okulların suyunu içtim, yolunda yürüdüm, ekmeğini yiyorum. Öyle bir kanal açtılar ki bize. Örneğin bizim okulumuzdan mezun olan ve eğitimcilerimizin yüzde 70’inin öğretmeni olan Hasan İpek ile TRT 2’de yayınlanan bir sürücü kursu programı hazırladık. O programdan ödül aldık. Okulun iş disiplini, öğretmenlerin bizi yönlendirmeleri çok etkili oldu. Bizim öğretmenlerimiz ehliyeti veren sınav komisyonlarında yer alırlardı. ‘Hadi oğlum yürüyün, siz de sektöre girecekseniz, siz de sürücü kursları açacaksınız.’ derlerdi. Sert davranışları aslında bizi başarıya götüren şefkatli yaklaşımlardı.”

Ustamıza İhanet Etmedik

Liseyi bitirdikten sonra o zaman Akdeniz Üniversitesine bağlı olan Burdur’daki meslek yüksekokulunda okuyan Burç Karaçor, okul bitirme stajını yine lisedeyken staj yaptığı İzmir Büyükşehir Belediyesi Makine Atölyeler Şube Müdürlüğü Trafik İşleri Dairesinde yapar. Okulda gördüğü ustaya saygı ilkesine burada da sadık kalır. Şöyle anlatıyor Karaçor: “Belediyede staj yaparken grevler oluyordu. Yeni kurulan özel statülü şirketlere işçiler tepki gösteriyordu. Bu yeni şirketler eleman da alıyordu. Ama ben bu özel şirketlere girmeyi hiç düşünmedim. Orada bizi yetiştiren ustalarımıza ihanet edecekmişim

gibi hissettim. Biz biraz farklı bir nesildik. Etik davranmaktan kopmadık. Ustalarımız grev yaparken işe gittik ama araç bakımı yapmadık. Oysa elimiz iş tutuyordu. Atölyeye gelen bir aracı ustanın müdahalesi olmadan yapıp yürüttükdük. Düşünün Leyland, Peugeot marka belediye ambulansları, cenaze arabaları, hatta makam araçları dahi bize geliyordu.”

20 Mezun Kendi Sürücü Kursunu Açtı

Karaçor, üniversiteyi bitirip askerlik yaptıktan sonra meslekten biraz uzak durmayı tercih eder. Sanayide bir serviste başlamayı düşünmez. Onun bu tercihinde otomotivdeki mekanik teknolojinin çok hızlı şekilde mekatroniğe dönüşmesi rol oynar. Bir gün bir okul arkadaşının kendisine söylediği “Okulda boşuna mı çektik bunca sıkıntıyı, sen mesleğin eğitim tarafında yürümelisin, motor dersi vermelisin.” sözü Burç Karaçor’a yeni bir yol açar. 1997’de sertifikasını alıp sürücü kursu öğretmeni olur. Karaçor, “Trafik, motor direksiyon eğitmenliği ve kurs müdürlüğü yaptım. Ondan sonra tamam deyip 2003’te kendi iş yerimi açtım. 2005’te Osmangazi şubelerini açtık. 20 kişiyiz. Arkadaşlar alınlarının teriyle çalışıp kazanıyorlar. Burada paylaşıyoruz. Meslek liselerinden mezun dört eğitimci arkadaşımız var. Bizim okuldan mezun olan veya emekli olan öğretmenlerimiz de derslerimizi veriyor. Ege Bölgesi Sürücü Kursları Derneğinin başkan yardımcısıyım. Bizim okuldan mezun olan yaklaşık 20 kişi bir sürücü kursunun kurucusu veya sahibi. Çalışmaktan korkmamak, işe atlamak ve sonuçlandırmaya çalışmak... Bunlar hep okulun bize verdiği iş disiplininin sonucudur. Belli bir saatte işe gelip, belli bir saatten sonra çıkıyorsam bunda, sanat enstitüsü babamın ve meslek lisesindeki atölye disiplininin etkisi çoktur.” diye anlatıyor.

Sektörü Kardeşlerimize Açmaktan Mutlu Oluruz

Daha önce sürücü kurslarında sadece motor meslek lisesi, yüksekokul, otomotiv ve makine bölümü mezunlarının ders verebildiğini, yönetmeliğin değişmesi ile üniversite mezunu olup direksiyon eğitmenlik belgesine sahip diğer kişilerin de derslere girebildiğini belirten Karaçor, “Biz yine de kendi arkadaşlarımızla eğitim veriyoruz. Okul mezunlarımızın eğitimlere katılıp sertifikasyon almaları gerekiyor. Kardeşlerimize sektörü açmaktan çok mutlu oluruz.” diyor.

Okulla bağının kopmadığını vurgulayan Karaçor, Mezunlar Derneği yönetiminde yer aldığını, mezunları

bir araya getirip öğretmenlerle buluşturdıklarını ifade ediyor. Karaçor, “Gönlümüzün bir tarafı hâlâ okulumuzdadır. Okul açılışında kardeşlerimizi yalnız bırakmamak için mutlaka orada oluruz.” diyor.

Koşa Koşa Giderim

Dernek olarak yaptıkları eğitim çalışmalarından da bahseden Burç Karaçor, Millî Eğitim Bakanlığı ile yaptıkları protokol çerçevesinde, okul öncesi ve ilkokul öğrencilerine ücretsiz eğitim verdiklerini, İzmir Ticaret Odasının eğitim komitesinde görev aldığını, trafik ve yaya güvenliği ile ilgili her projeye koşa koşa gittiklerini belirtiyor.

Bugün birçok marka ve firmanın İzmir Motor Meslek Lisesine destek verdiğini kaydeden Karaçor, sözlerine şöyle devam ediyor: “10-8 atölye aktif olarak çalışıyor. Öğretmen atölyede ustabaşı oluyor, sınıfta öğretmen. Çok ciddi bir emek var. Sanayicilerin burada yetişen elemanlara ihtiyacı var. Firmaların destek sunmalarının temelinde elemana ulaşma çabası yatıyor. Bu nedenle destek girişimlerinde bulunuyorlar. Bu destek, işin devamlılığı için yapılıyor. Bunu firmaların davet üzerine değil, gönüllü yapmaları gerekiyor. Şu anki şartlar ve imkânlar doğrultusunda, çocukken yürüyerek gidip kaydolduğum okula bugün koşa koşa giderim.”

Meslek liselerini çocuklara ve gençlere tavsiye eden Burç Karaçor, aynı dönemde okuduğu arkadaşlarının sanayide, eğitimde ve savunma alanında iş bulduğunu, lise ve yüksekokul mezunu arkadaşlarının önemli bölümünün helikopter veya jet makinisti, uçak bakımcısı olarak Türk Silahlı Kuvvetlerinde teknik personel olarak çalıştığını anlatıyor.

Meslek Lisesinde Okumak Herkese Nasip Olmaz

Karaçor, şu görüşleri dile getiriyor: “Bugün meslek liselerindeki öğrenci profilinde bir sorun olduğunu düşünüyorum. Bizim dönem mezunları orada öğretmenlik yapardı. Onların alana ilgili kişiler olduğunu düşünüyorum. Fakat öğrenciler ne istediğini bilerek gelmiyor okula ve o nedenle okulun onlara katacaklarını da fark etmiyorlar. Okul derya fakat ondan yeterince istifade edemiyorlar. Meslekî anlamda ufuklarının açık olmadığını düşünüyorum. Çocuklar meslek liselerinin komedi programlarındaki gibi ezik olduklarını düşünmesinler. Saygınlık istiyorlarsa kendileri tutup koparacaklar. Meslek lisesinde okumak onurlu, ayrıcalıklı bir iş. Dik dursunlar. Yaptıkları iş, doğru iş. Meslek lisesinde okumak herkese nasip olmaz. Gerçekten istedikleri ve sevdikleri bir alan okumak yönünde bir tercihte bulunurlarsa başarılı olurlar. Bu konuda aileleri de en büyük destekçileri olacaktır. Meslek lisesindeki o havayı, kültürü koklamalarını, alacakları eğitim ve disiplinin hayatta karşılıklarına hep artı olarak çıkacağını ifade etmek isterim. Bunun yanı sıra odaların ve kamu kurumlarının araçlarını bakım ve onarım için okula götürmelerinde fayda var. Böylece döner sermaye sistemi işler, öğrenci uygulamalı eğitim alır. Sonuç olarak okulların aktif hâle getirilmesi biraz da bizim elimizde.”

ERDİNÇ SOYDANBAY

“İzmir Motor Sanat Enstitüsündeki eğitim, hayatta inanamayacağımız bir eğitimdi. Amerikalı eğitimciler İngilizce anlatıyor, bir tercüman Türkçeye çeviriyor, Türk hocalarla birlikte biz de öğreniyorduk. Okulda düşünürken bile göremeyeceğiniz cihazlar vardı. Mesela Cadillac markası o zamanlar sadece ismen bilinirdi. Oysa bizim okula bütün aksamıyla getirilmişti. ABD’liler arabalarının satışı ve satış temelli işin devamı için yola çıktı. Fakat bundan hemen sonra Türk otomotiv sanayisi kuruldu.”

Otomotivi Cadillac’ta Öğrendik

Erdinç Soydanbay, İkinci Dünya Savaşı’nın ardından Amerika Birleşik Devletleri’nin yardımıyla kurulan İzmir Motor Sanat Enstitüsünün ilk mezunlarından. Türk otomotiv sanayisini bugüne getiren kuşağın başarılı bir temsilcisi. Soydanbay, 82 yıllık dinç hafızasıyla, hem otomotiv sektöründeki kişisel serüveninde hem de otomotiv dünyasının ve Türk otomotiv sanayinin tarihinde derin bir yolculuğa çıkarıyor bizi.

600 Lira Maaş Tetikledi

1940 yılında İskenderun’da doğan Erdinç Soydanbay’ın ailesi, 1943’te İzmir’e taşınır. Soydanbay’ın çocukluk yılları da Karataş semtinde geçer. Babasının varlıklı yıllarına denk geldiği için ilkokulu Kemeraltı Kestelli Caddesinde bulunan ve İngilizce eğitim veren Yusuf Rıza Okulunda okur. Ortaokul bittikten sonra karşılaştığı mahalleden bir ağabeyi, onun hayatını değiştirir. Şöyle anlatıyor Soydanbay: “Bir gün Karataş’ta kilisenin oradan iskeleyle iniyordum. Karşıdan fırıncı Hafız Türkmen’in ortanca oğlu Güner ağabey geliyordu. Kendisi Eskişehir’de elektrik teknikerliği okumuş. Askerliği yaptıktan sonra TCDD’de işe girmiş. 600 lira maaş aldığını söyledi. Çok iyi para. Bu benim kafama yattı. İşte okulu seçmemi tetikleyen olay bu oldu. Amerikan İş Birliği Kurumunun İzmir’de büyük ölçekli ve otomotiv ağırlıklı, yabancı hocaların denetiminde, tercümanlar

yardımıyla eğitim verilecek bir okul açacağını duydum. Bu okulu araştırmaya ve şartlarını öğrenmeye başladım. ABD’den o dönem bilinmez, bulunmaz parçaların gönderileceğini öğrendim. İmtihanla öğrenci alan bu okula kaydımı 1954 yılında yaptırdım.”

Okuldaki Ekipmanı Düşünürken Bile Göremezdiniz

Okula ABD’den yedi aktif eğitmenin geldiğini ve bunların hem ders verip hem de dersleri hazırladığını anlatıyor Erdinç Soydanbay. Kendisi de seçilen 23 öğrencinin içindedir. Derse gelen ABD’li öğretmenin yanında bir tercüman, bir de Türk öğretmeni vardır. Amerikan Kız Enstitüsünden mezun olan kızların yanı sıra Commer markalı kamyonları getiren Mahmut Yalay’ın oğlu Ayhan Yalay’ın da okula tercüman olarak geldiğini belirtiyor Soydanbay. Türk okullarında kara tahta varken, onların okullarında Amerikalıların hediye ettiği yeşil tahtalara yazılır. Üstelik tebeşirler de özeldir. Soydanbay, okul hakkında şunları söylüyor: “Hayatımızda inanamayacağımız bir eğitimdi. 45 dakika İngilizce konuşuluyor, Türk hoca da bizimle birlikte öğreniyordu. Atölyelerde neyin nasıl yapıldığını, servis inceliklerini gösteren 4-5 saatlik mesailer vardı. Teknoloji dersleri her gün, atölye dört gündü. O günlerde piyasada göremeyeceğiniz kalitede ve ünde araçlar vardı. Ekipmanlar fevkalâdeydi. Düşünürken bile göremeyeceğiniz cihazlar

getirilmişti İzmir'e. Mesela Cadillac o zamanlar sadece ismen bilinirdi. Oysa bizim okula bütün aksamıyla getirilmişti. Amerikalı bize çalışarak gösterdi. Yıl 1953. Semtimiz Karataş varlıklı bir semtti ama sadece bir tane otomobil, Ali Bey'in Opel'i vardı. Ben hür demokrat, sol fikirli bir insanım. Ailem de bu kökten gelmiştir. Ama anti-Amerikan bir kafa sahibi değilim. Amerikalıların çok hayırlı işlerinin olduğuna inanırım. Motor Sanat Enstitüsü, ABD'nin hibeleri ile eğitim dünyasına verdikleri geniş çaplı öğrenim bilgisini ve otomotivin özlenen zengin dünyasını hayatımıza yerleştirmiştir. Bu sayede bugünkü otomotiv dünyası geçimin ve istihdamın temel unsurlarından biri oldu. Evet, ABD'liler araçların satışı ve satış temelli işin devamı için yola çıktı. Fakat Türkiye hemen bundan sonra kendi aracını yapmaya başladı. Belli bir kuluçka döneminden sonra yetiştirilen elemanların yönlendirileceği sahalarda yeterli deneyimi olanlar pek yoktu. Çünkü Türkiye'de bilgili ve donanımlı insan yoktu. Makine bilinirdi. Ama makine ile de otomotiv yapılmaz. Otomotiv tahsili apayrı bir şeydir. Otomotiv dünyasının içine girmeyince bilemezseniz."

Osman Kibar'dan Özel Tahsisat

Arabaları olan İzmir'in varlıklı ailelerinin araçlarını bakım için okula getirdiklerini söyleyen Erdinç Soydanbay, okulun zihninde bıraktığı izleri anlatmaya devam ediyor: "Okulun arka tarafında büyük bir hol vardı. Oraya büyük atölye derdik. Yenileştirme, motor bakımı, oto elektrik ve çabuk müdahale bölümleri vardı. Sıra almak için kapışırıldılar. Hocaların ismini söylerlerdi. Rahmetli İzmirli işadamı Turgut Koyuncuoğlu'nun bir Cadillac'ı vardı. Millî eğitim müdürlüğünden destek isteyerek arabasını getirirdi. Bir gelen, atölyeyi ve

hocaları gördükten sonra tekrar gelmek isterdi. Çünkü diğer tarafta genelde çamur içinde atölyeler varken, bizim okul pırıl pırıldı. Beyaz önlüklü, İngilizce konuşulan, danışılan kimseler vardı. Amerikalı gösterir, Türk hoca devam eder, biz de elimizi bulaştırarak bir şeyler kapardık. Çok güzel bir yemekhanesi, tiyatrosu, büyük kütüphanesi, kitapları olan bir yerdi. Adeta bugünün üniversitesiydi. Bir kişiyi de şükranla anmak isterim: Merhum belediye başkanımız Osman Kibar, o zaman Ege Bölgesi Sanayi Odası başkanıydı. Hâli vakti yerinde olan insanlar değildik. Babam BP'de çalışırdı, annem ev hanımıydı. İki kız kardeşim var. Ev kira. Yol parası için borç aldığımızı hatırlıyorum. O sırada Osman Kibar bize özel tahsisat ayırttı. Çok güzel yemekler çıkarırdı. Tavuk, nohutlu pilav, kuru fasulye, Elbasan tavası, komposto, etli patates... Bunlar ne yemeklerdi biliyor musunuz? Evlerde yiyemezdik. Bize, 'Yarın bize icap edecek, elimizden tutacaklar sizlersiniz.' dedi. Başka liselere söylemedi bu sözleri, onlara o yardımları yapmadı. Bize yaptı." Bizimle bunları paylaşırken de duygulanmadan edemiyor Soydanbay.

Sabun Parası Verilmemiş Haftalar Çalışılmış Haftalarımı

Soydanbay, Türkiye kaliteli teknik eleman yetiştirecekse bunun yolunun işverenin çalışana emeğinin karşılığını vermesinden geçtiğini belirtiyor. Bu konuda bir anısını da anlatıyor. Lisede okurken babasının sürekli çalışmasını istediğini anlatan Erdinç Soydanbay, o zaman Alsancak'ta TCDD'nin yanında olan İş ve İşçi Bulma Kurumuna kaydını yaptırdı. Bir yandan da Basmane'de Bit Pazarı'nın arkasındaki tamircilerde çalışır. Her gün akşam 7-8'e kadar çalışır ama atölye sahibi onu harçlık vermeden gönderir eve. Basmane'den Karataş'a

iki vasıta değiştirerek döner. Bu bir hafta sürer. Nihayetinde babası devreye girer. Şöyle anlatıyor Soydanbay: “Babam bana ‘Oğlum ne kadar haftalık verdiler?’ dedi. Ben, ‘Baba hiç vermediler.’ dedim. Haftaya yine gittim. Babam saat beşte geldi. ‘Erdoğan’ı almak istiyorum, işi var, giyinsin.’ dedi. Çıkarken iş sahibine ‘Geçen hafta para vermemişsiniz, doğru mu?’ diye sordu. İş sahibi de ‘Neden para vereyim, sanat öğreniyor burada.’ dedi. Babam, ‘Belki siz ondan bir şey öğrenebilirsiniz. Oğlum bu işin okulunu okuyor. Hiç değilse sabun parası vereceksiniz.’ dedi. Vermediler. Sabun parası verilmemiş haftalar, çalışılmış haftalarımıdır benim. Bunları gördüm. Böyle bir piyasa ne insanı eğitir, ne bildiğini öğretir, ne size saygı duyar, ne de sizin yürümenize yardım eder.”

“Üsteğmenim, Bak Bak Neler Biliyor”

Bir gün Gaziemir Hava İstihkam Okulundan davet gelir eve. Hemen gider. Askerler onu görüşme odasına götürür. İçeride bir yüzbaşı ve bir üsteğmen vardır. Üsteğmenin sorularına doğru ve ayrıntılı şekilde yanıt verir. Soydanbay, “Yüzbaşı üsteğmene ‘Üsteğmenim, bak bak neler biliyor.’ dedi. Öğretene de öğrendiğim için beni o imtihanda mahcup etmeyen öğretmenlere ve millî eğitime de şükran borçluyum.” diye konuşuyor. Okul bünyesinde Türkiye’de o dönem olmayan otomatik şanzıman bile vardır. Detroit dünyasının devleri kendi teknolojik olanakları ile başkasına patent vermeden kendi ünitelerini yapabilirler. Bu üniteler okulda yer alır. Okulda gördükleri hava tabancasını piyasada ancak 20 yıl sonra görebilirler. TCDD ve Karayolları, okul mezunlarını daha öğrenciyken kapmak için burs verir. Burs almayanlar ise yüzde 100 işe alınır. Hatta motor teknikerinin askerliğini yapması bile beklenmez. Hemen işe alınırlar.

Otomotiv Sanayisi Doğuyor

İki yıl Motor Sanat Enstitüsünde okuduktan sonra mezun olur, üst katta da iki yıl Motor Tekniker Okulunda okur. 1959-1960’da da oradan mezun olur. O dönem belediye otobüsü dışında dizel araç yoktur. Perkins motor dizel kamyonlar gelir. Beş tonluk benzinli kamyonlar vardır. Dizel araçlar geldiğinde de kapışılır adeta. Kamyonlar 1957’den sonra genelde dizel olmaya başlar ve o sıralarda Türkiye’de İngiltere ve ABD bağlantılı girişimciler ve distribütör olarak çalışanlar devlet teşvikiyle fabrikalar kurarlar. Bunlar arasında Otosan ve BMC de vardır. Bütün ünite olarak ve dağıtılmış olarak gelen parçalar üzerinden üretim yapılır. Soydanbay,

“Otomotiv sanayimizi kuranlar, beni ve Türkiye’de çok kimseyi, binlerce aileyi iş sahibi yaptı. Yan işletmelerle ana üniteye parçalar yapmak suretiyle hem teknolojik hem sınıfsal olarak Türkiye’nin yücelmesini sağladılar.” diyor.

“Jüpiter Füzeleri Altımızdaymış”

Mezun olunca gemi inşa atölyesine, Turan’a girer. Türkiye Denizcilik İşletmelerinin körfez vapurları olan Bergama, Sur, Efes ve Bayraklı’nın bakım ve onarımını yaparlar. Okulda küçük pistonlarla uğraşırken burada bir silindirin aşure kazanından daha büyük olan karteline iner. Orada iyi para kazanır. Motoru çalıştıracak başka bir motorun olduğu bu dizel teknolojiyi görür. Askerliğini ise bir köy okulunda yedek subay öğretmen olarak yapar. Orada daha sonra Anadolu servis ağına kullanacağı çok şey öğrenir. Öğretmenlik yaparken lingafon denen plak esaslı kayıtlar üzerinden İngilizcesini ilerletir.

Askerden geldikten sonra “iş yerlerine giriş vizem” dediği İngilizcesi sayesinde ABD iş yeri 20. Müfreze’ye girer. Efes’in karşısındaki bu iş yeri, tüm Amerikan araçlarının bakım istasyonudur. Oradan Çiğli’ye gönderilir. Küba’ya ve sonrasında Türkiye’ye yerleştirilen füzeler nedeniyle ABD başkanı Kennedy ve Sovyet lider Kruşçev, dünyayı ateşe atacak bir gerilim içindeyken Soydanbay, Jüpiter füzelerinin çalıştığı iş yerinin altında olduğunu çok sonra öğrenir. Çiğli uzaktır. Kendisine yakın olan İzmir Belediye Otobüs İşletmesinin motor atölyesine girer.

İngiltere’de Eğitim

Ama okul arkadaşlarının çoğu o yıllarda yeni kurulan BMC’dedir. 20 yıla yakın çalışacağı BMC’ye giriş öyküsünü şöyle anlatıyor Erdoğan Soydanbay: “Allah ömür versin, Gazi Bulvarı’nda Ergün Özakat ile görüşmem istendi. Bana bir şey söyledi. Kısa bir İngilizce konuştum. Ben de kendisine cevap verdim. ‘Evet, işe alındın Erdoğan.’ dedi. İstedğim ücreti fazlasıyla verdiler. Ben böylece otomotiv dünyasına gerçek anlamda adımımı attım. Üç dört ay içinde öyle çalışmalar yaptım ki yukarıdaki Cenab-ı Allah bana bahşetmiş. BMC’ye parçalar dağınık geliyordu. Ben işe girdikten sonra satış sonrası teşkilatı kurulmaya başlandı. 1967 yılında beni İngiltere’ye British Motor’a gönderdiler. Oxford yakınlarında BMC’nin büyük fabrikası vardı. Austin, Morris paneller yapılıyordu. 45-50 gün orada eğitim aldım. 1980’e kadar British Motor’un binek, hafif ve ağır ticari, zirai araçlar

üzerine olan eğitimlerini de ilgili okullarda aldım. 1970 ile 1974 yılları arasında Rover ve Range Rover, Land Rover tesislerinde özel eğitime katıldım. 1973'te Manchester University Preston Politecnic'te servis yönetim sömestrinde bulundum. İngiltere sürekli gittiğim bir yer oldu. Her gittiğim eğitimde öğrendiğim bilgiyi ülkeye getirdim."

Anadolu'ya Giden Araçların Peşine Düştük

Soydanbay, şöyle devam ediyor: "BMC'nin hâkim ortağı, İngiliz konsolosu olan Reginald Gallia idi. Yanında Türk ortaklar Fevzi Özakat, Melih Özakat ve Ergün Özakat vardı. Bu özel insanlar, bir çömez olarak beni, ki o zamanlar 26-27 yaşlarındaydım, görüşmeye aldılar. Bünyesinde üç şirket olan BMC'nin distribütör tarafında işe girdiğimde 95. kamyon banttan çıkmıştı. Ergün Özakat, araçların banttan çıkıp Anadolu yollarına düştüğünü belirterek, 'Bu araçların izinin sürülmesini, mal sahibinin sesinin duyulmasını istiyoruz.' deyince de servisler kurulmaya başlandı. Düşünün bunu söylediklerinde 26 yaşındaydım. Bugün 26 yaş hiçbir şey değildir Türkiye'de. 20-22 yaşında üniversite bitiyor, bir sene askerlik, ne pratiği var ne Türkiye'yi biliyor. Kumpas okumak, yüzey tanımak, metal tanımak, mikrometre okumak... Bunların hiçbiri yeni mezunda yoktur."

Para İçin Çalışmadım Ama Çok Para Kazandım

Otomotivde teknolojinin sonu olmadığı gibi Erdinç Soydanbay'ın da yolculuklarının sonu yoktur. Turbo teknolojisini öğrenmek için İngiltere'ye gider. Bu sıralarda Volvo fabrikasıyla anlaşır ve çok rağbet gören Yavuz kamyonlarının üretimine başlanır. Garrett'in turbolarını bilen, o markanın güvendiği bir isimdir. Fakat fabrika kaynıyordur. Soydanbay, şöyle devam ediyor: "Bay Gallia'nın, Özakatlar'ın dibini oyduklar. Ortaklar arasındaki sıkıntılar üzerine önce Yazıcı Grubu ortak oldu, sonra Çukurova geldi, şimdi Sancak geldi. 18 yıl çalıştıktan sonra 1982'de BMC/Austin Türkiye teknik servisler müdürü olarak emekli oldum. Ne yapacağımı bilmiyordum. O sıra bana bir telefon geldi. Baktım Richard Hurley, emekli bir albay. Bana 'Distribütör olmak ister misin?' dedi. Deniz ekipmanları ile turbochargerlerin satış ve servisi üzerine kurduğum Kadek firması, Garrett markasının 12 yıl boyunca distribütörlüğünü yaptı. Denize ilgim hiç tükenmedi. 1985'te Hurth ve 1987'de PRM deniz şanzımanlarının Türkiye distribütörü oldum. 1985'te Garrett Turbocharger AirSearch USA kuruluşunun ürün ve servis genel satıcılığına başladık. 2014-2018 yılları arasında da Hobest Mhb Turbocharger

Vsr Balans Makinenin distribütörlüğünü yaptık. İzmir Ticaret Odası Eğitim ve Sağlık Vakfı ile İzmir Ekonomi Üniversitesi mütevelli heyeti üyesiyim. Kadek firması altında faaliyet göstermeye devam ediyorum. En büyük paralarımı o sırada daha inşaat hâlinde olan Kuşadası marinasında, denizcilerden, yatçılardan kazandım. Can salları ile ilgili bir İngiliz ortağım oldu. Ürünlerim ta Trabzon'dan Adana Karataş'a uzandı. Tecrübem, çok sayıda müşteri ve paraya dönüştü. Ama ben para için çalışmadım. İşe dolmuşla gider, otobüsle dönerim. Herkes beni Erdinç Bey olarak bilir. Ben Erdinç'im. Böbürlenmem, yukarı bakmam, her müşterinin yanındayım."

El Kiri Olmadan Meslek Olmaz

Mesleki eğitim konusunda görüşlerini dile getiren Erdinç Soydanbay, Avrupa'da mühendis olacak kişinin küçük yaştan belirlendiğini ve ona göre yönlendirildiğini belirtiyor. "El kirliliğini, yıpranmayı öğrenmeyen, öğrenmek için üstünde baskı hissetmeyen gençlik, meslek lisesine girmez." diyen Erdinç Soydanbay, son söz olarak ailelerin çocuklar üzerindeki etkisine değiniyor: "Bize 'Okusun da büyüsün, katip olsun inşallah.' diyen babaannelerimiz vardı. Avrupa bunu yıllar önce reddetti. Gittiğim İngiltere'de meslektaşlarım, ceketi çıkarıp tulumu giyip çalışırdı. Cerrah kandan korkar mı? Ama aile çocuğuna hükmedemiyor, yetemiyor. Aileler çocuklarını küçük yaşta geleceğe hazırlamalı. Bunun için önce anne ve babaları eğitmeliyiz. Hayat tecrübesini öğrencilere aktarmaktan mutluluk duyuyorum. Okul yöneticilerinin daveti ile İzmir Motor Meslek Lisesi öğrencilerine iki saatlik bir konferans verdim. Onlara yarının hemencecik insanın cebine, gözüne, kafasına giremeyeceğini anlattım. Hayattaki başarıyı üç şeye borçluyum: Cenab-ı Allah hep içimdedir. Kararlı ve iddialıyım. Üçüncüsü de iyi lisan öğrendim."

HALUK İŞLER

“1977 yılında bana iyi bir gelecek sunacağını düşünerek otomotiv sektörüne adım attım. Gerçekten de öyle oldu. Bu okul, bana öğretim üyeliği seviyesine kadar ulaşma fırsatı verdi. Dört yılda öğrendiğim bilgilerin neredeyse tamamını, 35 yıllık hocalık hayatımda kullandım. Öğrencilerimle yıllar sonra, hele de iyi bir pozisyonda karşılaşmak hoşuma gidiyor. Her zaman iyi ki Motor Meslek’i bitirdim, iyi ki eğitimci olmuşum diyorum.”

Dört Yıl Öğrendim, Otuz Beş Yıl Kullandım

Doktor öğretim üyesi Haluk İşler, İzmir Motor Meslek Lisesine girdiği andan itibaren otomotive tutkuyla bağlanan, mesleği öğrendikçe bu işin öğretmeni olmanın hayalini kuran ve bunu da başaran biri. Mezun olduğu okula yıllar sonra öğretmen olarak dönen, kendilerinden çok şey öğrendiği hocaları ile meslektaş olma onurunu yaşayan İşler, hem Motor Meslek’te hem de Ege Üniversitesi Ege Meslek Yüksekokulunda çok sayıda öğrenci yetiştirmiş. Yüksek lisansını ve doktorasını teknik eğitim üzerine yapan, yurtdışında dev otomotiv markalarının tesislerini gezerken teknik eğitimi de en ince ayrıntısına kadar gözlemleyen Haluk İşler, “Meslek liselerini sanayiden soyut şekilde değil, tam tersine üretimin içinde organize etmeliyiz.” diyor.

Otomotiv Dünyası Büyüledi

İzmir Motor Meslek Lisesi motor bölümüne 1977’de giren Haluk İşler, 1950’li yıllarda kurulan okulun kendi girdiği yıllarda da Türkiye’nin en seçkin ve popüler okullarından biri olduğuna değiniyor. TCDD’de memur olarak çalışan babasının etkisiyle okul sınavına girip kazandığını belirten İşler, bu okulda okumaya karar vermesinin arkasındaki sebepten şöyle bahsediyor: “O yıllarda babam da tıpkı toplum gibi mesleğin altın bilezik olduğuna inanıyordu. Babam bana, ‘İleride üniversiteye gidemesen de hayatını sürdüreceğin bir

mesleğin olsun.’ demişti. Gerçekten doğruydı. Biz de o yaklaşımla okula girdik.” İşler, okul hakkında da şunları anlatıyor: “Devasa bir okuldu. Çok iyi öğretmenleri, büyük atölyeleri vardı. Çok etkilendim ve çok sevdim. Otomotiv sektörü yükselen bir sektördü. Otomobiller o çağda çok fantastik araçlardı. Ulaşım aracı olmanın ötesinde eğlence, spor, hobi aracıydı. Otomotiv dünyasını çok sevdim. Öğrendikçe ‘Ben bunu daha iyi yapmalıyım.’ dedim. Dört yıl okumayı göze alarak teknik lise kısmına geçtim. Okulun en önemli özelliği 1970’li yılların sosyal huzursuzluklarına rağmen eğitimin kesintisiz devam etmesiydi. Bunun sebebi çok disiplinli ve organize bir okul olmasıydı. Okulun öğrencilere verdiği meslekî terbiye ve hocalarla öğrenciler arasındaki sevgiyle harmanlanmış disiplin ilişkisi, okulda eğitimin kesintiye uğramasına izin vermedi.”

Okul Değil, Teknik Acil Servis

Teknik lisenin üçüncü ve dördüncü sınıfına geçtiklerinde, atölyede eğitim araçları üzerinde yaptıkları bakım ve onarımı gerçek araçlara uyarılama şansına sahip olduklarını belirtiyor Haluk İşler. Böylece randevu alarak gelen müşterilerin araçlarını tamir ederek eğitimi derinleştirirler. Tamirhanede çalışır gibi çalışırlar. İşler, şöyle devam ediyor anlatmaya: “O dönem İzmir, Adana, Eskişehir ve İstanbul olmak üzere dört şehirde motor meslek lisesi vardı. Bunlar dönemin

koşulları içinde son derece iyi donatılmış okullardı. Okulda o yıllarda sektörde bile bulunmayan son derece gelişmiş cihazlar vardı. Motor test cihazının, ön düzen ve fren cihazının bulunmadığı dönemde, motor meslek liseleri bunlara sahipti. Bu yönüyle sanayiye çok nitelikli eleman yetiştiren bir okuldu. Okulun ilginç bir yönü daha vardı. Sanayide özellikle satış sonrasında çözilemeyen sorunların çözüldüğü bir teknik merkezdi. Benim öğrencilik yıllarımda döner sermaye üzerinden de dışarıya hizmet veriyorduk. Buick, Chevrolet, Ford ve Mercedes gibi son derece teknolojik araçlar bizim okula getiriliyordu. Tamircilere, dışarıda çalışan ustalara teknik destek veriyorduk. Piyasanın önünde bir okulduk. Bu çok önemli bir özellikti. Bugün meslek lisesi ve meslekî eğitim veren kurumların en büyük problemi sektörün gerisinde kalması, sektöre teknik merkez olma pozisyonu üstlenememiş olmasıdır. Sektörün adeta acil servisiydi okulumuz. Ustaların yetişmesi için bir üs konumundaydı.”

Haluk İşler, okul stajlarını yazın Renault’da ve bir özel serviste yapar. Staj dışında boş kalmamak için de yaz aylarında BMC Morris markasının Anadolu Makine firmasında gönüllü ve parasız şekilde çalışır. İşler, “Bu stajların çok faydasını gördüm. Okulun yanı sıra servis ve tamirhanedeki deneyimlerimi de hayat boyu kullandım. Stajdan dönen öğrencinin bambaşka biri hâline geldiğini, öğretmenlik dönemimde de gözlemledim.” diye konuşuyor.

Hocalarımla Meslektaş Oldum

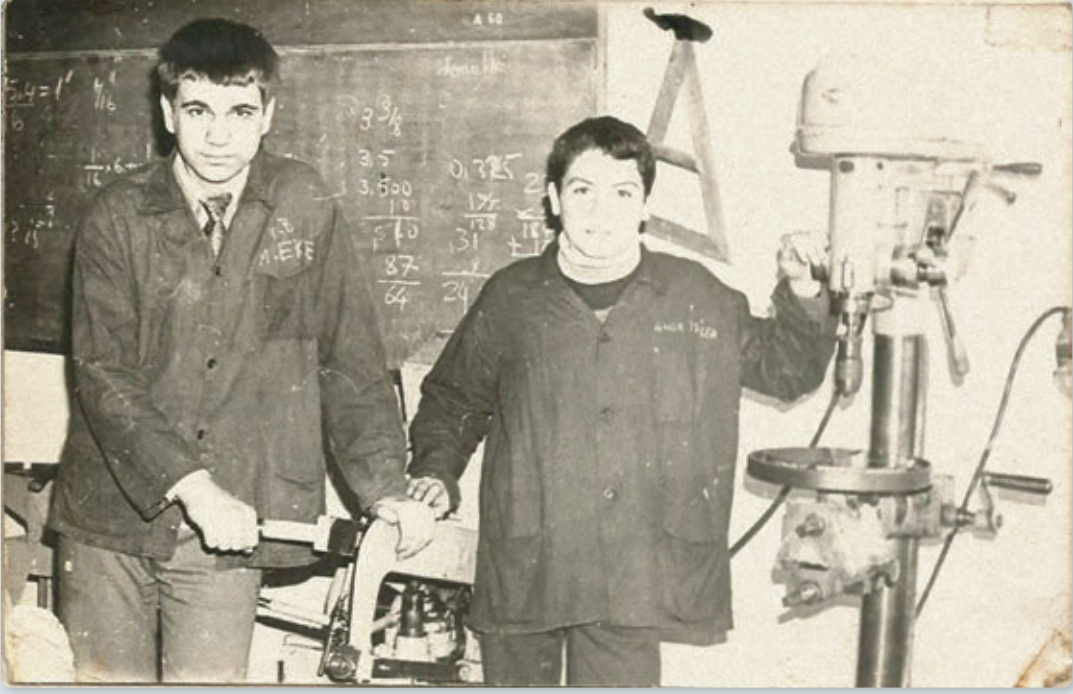
Motor teknolojisini öğrenip sevdikçe “Bu işin hocası olmalıyım.” der kendi kendine İşler. Bu yüzden mühendislik okumayı tercih etmek yerine, teknik lisedeki eğitimin desteği ile Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesine girer ve 1981-1985 yılları arasında makine eğitimi bölümü otomotiv eğitimi ana bilim dalında okur. Öğretmenliğe 1986’da Kocaeli Gölcük Teknik ve Endüstri Meslek Lisesinin gemi makineleri bölümünde başlar. Sekiz yıl sonra Aydın Nazilli Teknik ve Endüstri Meslek Lisesine, üç yıl sonra da mezun olduğu İzmir Konak Şehit İdari Atase Çağlar Yücel Teknik ve Endüstri Meslek Lisesine yani İzmir Motor Meslek Lisesine atanır. 1996-2003 yıllarında mezun olduğu bu okulda görev yapar. Müdür yardımcılığına kadar da yükselir. İşler, buradaki görevi hakkında “Mezun olduğum okula öğretmen olarak atandım ve hocalarımla bu sefer meslektaş olarak çalıştım.” diyor. Bu esnada Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir Meslek Yüksekokulu ve Ege Üniversitesi Meslek Yüksek Okulunda öğretim görevlisi olarak dışarıdan

derslere girer. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde 27 yıl teknik öğretmenlik yaptıktan sonra da Ege Üniversitesi Ege Meslek Yüksekokulunda otomotiv teknolojisi programı koordinatörü olur ve böylece üniversite hocalığı serüveni başlar. Yüksekokula uzun süre sadece meslek lisesi mezunları gider. Okul daha sonra karma hâle gelir. Meslek lisesi çıkışlılar akademik derslerde, düz liseli çıkışlılar ise meslekî derslerde sıkıntı çeker. İşler, bu durumu şöyle değerlendiriyor: “Yarım dönem sonra, iki grubun yakınlaştığını gördük. Okulu bitiren tekniker unvanını alıyor. Bu bilgi ve unvan yükselme fırsatı sunuyor. Bu şekilde iyi birer pazarlamacı, müşteri danışmanı, servis danışmanı, atölye şefi ve sonra servis müdürü olan çok öğrencim var. Ne kadar çok eğitim, o kadar nitelik demektir. Peki çok zorunlu mu bu eğitim? Bazı öğrenciler yüksekokulu düşünmüyor. Yüksekokula gitmese de iyi birer şanzımancı, elektrikçi, kaportacı olan öğrencilerimiz var. Her iki yoldan da iyi pozisyonlara gelebiliyorlar.”

Okulum Bana Her Şeyi Verdi

17 yıllık üniversite hocalığının ardından 2020 yılında emekli olan Haluk İşler, “1977’de girdiğim okulda, mesleğimin ve hayatımın temelini kurdum. Ömrümü bu meslekte geçirdim. Bana iyi bir gelecek sunacağını düşünerek otomotiv sektörüne adım attım. Gerçekten de öyle oldu. İyi ki de o okulu bitirdim. Bu okul, öğretim üyeliği seviyesine kadar ulaşma fırsatı verdi bana. İzmir Motor Teknik Lisesinde dört yılda öğrendiğim bilgilerin neredeyse tamamını, 35 yıllık hocalık hayatımda kullandım. Okulun kalitesinin bize yansıyan bölümlerini, etkili eğitim yöntemlerini kullandım. O okul bana mesleği, mutluluğu, her şeyi verdi.” diyor.

Teknik lisede kazandıkları bakış açısını ve kültürü, başka mesleklerde ilerleyen arkadaşlarının da kendi alanlarında kullandığını söyleyen İşler, okulda meslekî formasyondan öte bir kültür edindiklerini ifade ediyor. Fakültedeki bir hocalarının teknik lise kökenli olan kendisine ve arkadaşlarına, “Meslekî eğitim ve hocalık tarzınızla hepiniz birbirinize benziyorsunuz.” dediğini unutmayan İşler, “Meslek lisesi ve üstüne oturtulmuş teknik eğitim fakültesi kültürü, insanın üstüne öyle siniyor ki sonuçta birbirine benzer eğitimciler ortaya çıkıyor. Müdürümüz Semih Güneş, ‘Ben meslek lisesi çıkışlı, teknik öğretmen kökenli hocaların daha etkin ve çalışkan olduklarını görüyorum.’ demişti. Meslekî formasyon ve onunla harmanlanmış meslekî kültür ve terbiye size başarıyı getiriyor.” diyor.

Meslekî Eğitimi Fabrikanın İçine Taşıyalım

Haluk İşler'in yüksek lisans tezi "Sanayileşme ile Meslekî Teknik Eğitim Politikaları İlişkisi", doktora tezi de "AB Uyum Sürecinde Türkiye'deki Meslekî ve Teknik Ortaöğretim Sisteminin AB'ne Uygunluğu" adlarını taşıyor. İşler, 1999'da dokuz aylığına Japonya'ya gitmiş, 2005'te de MEGEP proje koordinatörü olmuş. Akademik çalışmalarının yanında yurtdışında aldığı eğitimler ve yurtiçi ve yurtdışındaki teknik gezileri, Haluk İşler'e meslekî ve teknik eğitim hakkında önemli öneriler sunma imkânı veriyor.

İşler, teknik eğitimin yeniden organize edilmesi gerektiğiyle ilgili şunları söylüyor: "Cumhuriyet'in kurucu kadroları harabe durumdaki ülkeyi modern, sanayileşmiş bir ülke yapmak için meslek lisesi konusu üzerinde çok düşündüler. Bir meslek lisesi, üniversite neden organize edilir? Bu eğitim kurumları, bizzat sanayi ve hizmet sektörünün eleman ihtiyacını karşılamak üzere faaliyet gösterirler. Okullar sektörün gerisinde kaldıysa o misyonu yerine getiremezler. Ne yazık ki belki son 30-40 yılda, okullarımız sektörün gelişim hızına ayak uydurabilmiş değil. 14 yaşında bu sistemin içine girmiş biri olarak bu durumu görebiliyorum. Tam tersine şu an sektör, okullara rehber hâline geldi.

Bana göre bu durum, tutulan yöntem tersine çevrilmeli. Sanayideki teknolojiyi, makineleri, ekipmanı okula eş zamanlı götürmek hız, finans ve fizibilite açısından mümkün değil. Almanya'daki, Japonya'daki gibi meslekî eğitimi doğrudan üretim süreçlerinin içine taşımalıyız. Koordineli şekilde meslekî eğitimlerin yapıldığı, eğitimle üretimi eşgüdümlü olarak yöneten ve gerçek ortamda eğitim yapmayı mümkün kılan mekanizmaları sanayi kuruluşlarının içinde kurmalıyız. Bugün Audi'nin personeli Audi'nin okulunda yetişiyor. Aynı model Mercedes'te, Japonya'daki Mitsubishi'de, Hino Motor'da, Toyota'da, Zexel'de de var. Meslek liselerini sanayiden soyut değil, üretimin içinde organize ediyorlar, toplumun tüm kesimlerine hizmet eden meslekî eğitim merkezleri hâline getiriyorlar. Bizde bütüncül, yasalara bağlanmış bir mekanizma yok."

Çocuklara Cazip Bir Gelecek Sunmalıyız

Meslek liselerinin gelişmesinin önündeki engellerden birinin de maddi tatmin olduğuna dikkat çeken Haluk İşler, gençlerin rasyonel düşündüğünü ve 20-30 yıl çalıştıktan sonra asgari ücretin biraz üstünde bir gelire sahip olanları örnek almak istemediklerine dikkat çekiyor. İşler, bu konudaki düşüncelerini şöyle dile getiriyor: "Öğrenciler 25 yıl sonraki geleceğini ustasında görüyor.

Ustasının aldığı maaşı görünce bana ‘Hocam orada çok fazla gelecek yok.’ diyorlar. Meslek lisesini bitirip iş hayatına atılan bir genç, arzuladığı hayat standardına erişecek ve saygı görecekse o zaman meslek liselerine sınavla öğrenci almak zorunda kalırız. Bizim meslekî eğitimi tercih eden çocuklarımıza, tercihlerini cazip hâle getirecek bir hayat sunmamız lazım. Emegin katma değerini, verimini yükseltecek önlemler almamız gerekiyor. Devletin hem sanayiciyi hem de insan kaynağını destekleyeceği bir model bulmalıyız.”

Ailelere ve çocuklarına meslekî ve teknik eğitimi tavsiye eden Haluk İşler, uygarlığın üreten insanların omuzlarında yükseldiğini söylüyor. İşler, şöyle devam ediyor: “35 yıl öğretmenlik yaptım. Perişan bir meslek lisesi mezunu görmedim. Tam tersine maddî ve manevî doyuma ulaşmış birçok öğrencim var. Bir motor meslek lisesi mezunu olarak bu okulların gençlere mutlaka ve mutlaka bir gelecek sunduğunu biliyorum, görüyorum. Bir atölye ortamında çalışmak kolay değil ama işlerin büyük çoğunluğu üretime dayalı. Kaç tane masabaşı iş var? Üstelik o masada ne üreteceksiniz? Detaylı işsizlik rakamlarına göre en az işsizlik oranı meslek liselerinde. Bugün sadece Türkiye’de değil Avrupa’da çok sayıda mezunumuz dev otomotiv markalarında çalışıyor. Bunu gururla söylüyorum.”

“Çocuğuma Atölyeyi Temizletiyormuşsunuz”

Ailelerin çocuklara yönelik korumacı tavrının meslek liselerinin önündeki engellerden biri olduğunu vurgulayan İşler, 1996’da İzmir Motor Meslek Lisesi’ne öğretmen olduğunda, velilerden birinin kendisine “Siz benim çocuğuma atölyeyi temizletiyormuşsunuz!” dediğini anlatıyor. İşler, “İş bittikten sonra aletleri temizlemesi, atölyeyi düzenlemesi öğrencinin görevidir. Çünkü aleti temizlemek, atölyeyi düzene koymak da ustalaşmak için gerekli olan eğitimin parçasıdır. Bir şalterin, kablunun, yere düşmüş bir parçanın önemi vardır. Bu bir terbiyedir. Bize sitemde bulunan veliye bunları anlattım.” diyor.

İyi ki Eğitimci Olmuşum

Öğrencilerinin kendisini nasıl bir öğretmen olarak gördüklerini sorduğumuz Haluk İşler, gülümseyerek yanıt veriyor: “Öğrencilerim çok sert olmamakla birlikte çok tiziz, detaycı, titizlik anlamında disiplinli olduğumu söylerler. Detayları affetmediğimi söyleyen çok öğrencim oldu. Hocalık çok güzel bir meslek. Hepsi birbirinden farklı bireylerle ilgileniyorsunuz. Öğrencilerimle yıllar sonra, hele de iyi bir pozisyonda karşılaşmak hoşuma gidiyor. Her zaman iyi ki eğitimci olmuşum diyorum.”

MEHMET BARDAKÇI

“1972’de mezun olarak kapısından çıktığım, 1980 yılında ise öğretmen olarak geri döndüğüm İzmir Motor Meslek Lisesinde üç yıl atölye öğretmeni, 13 yıl müdür yardımcısı, 13 yıl da başmuavin olarak görev yaptım. 2 bin 500 öğrencisi, 110 öğretmeni olan bir okula hâkim olmak kolay değildir. Büyük fedakârlık isteyen öğretmenliği büyük bir keyifle yaptım. Öğrencilerimi İzmir otomotiv sektörünün başarılı noktalarında görmek bana gurur veriyor.”

Okulun 67 Yıllık Hafızası Mehmet Hocada Saklı

İzmir Motor Meslek Lisesinin efsane öğretmeni Mehmet Bardakçı, üç yıl öğrenim gördüğü okulda tam 30 yıl öğretmenlik yapmış. Okulla yaşıt olan ve ömrünün tamamını okulun bulunduğu Tepecik semtinde geçiren Bardakçı, emekli olmasına rağmen hâlâ mezun olup da otomotiv sektöründe faaliyet gösteren öğrencileri ile staj yeri ve iş arayan öğrenciler arasında köprü vazifesi görüyor.

İzmir Motor Meslek Lisesinin ilk atölyesi olan motor atölyesinde sohbet ettiğimiz Mehmet Bardakçı, eğitim döneminde hep öğretmenlerini örnek aldığını, kendisinin de öğretmen olduktan sonra öğrencileri için örnek olmaya çalıştığını belirtiyor. Bardakçı, “Bir baba şefkatiyle ve disipliniyle öğrencilere yol gösterdim. Bu sayede okulumuz İzmir’in her yerinde konuşuldu.” diyor.

Otomobil Merakı Okula Sürükledi

Mehmet Bardakçı, 1954 doğumlu. Aynı yıl kurulan İzmir Motor Sanat Enstitüsü ile aynı yaşta. “Okulumla aynı yıl doğmam benim için semboldür” diyen Bardakçı, 1969’da ortaokuldan mezun olduktan sonra, Motor Sanat Enstitüsü mezunu olan mahalledeki ağabeylerinden okulun ününü duyar. Bardakçı, şöyle anlatıyor okula girişini: “Meslek alanı seçerken ‘Neye meraklıysan ona yönel.’ derler. Ben otomobillere çok meraklıydım. Ailemin maddi durumu iyi değildi. Ortaokulda çıraklık yaparken

bir araca bindiğimde şoförün yanına gider, onu pürdikkat izlerdim. Arabayı nasıl kullanıyor, diye merak ederdim. Mekanik işlere de ilgiliydim. Biri otomotivde çalışan, diğeri astsubay olan mahalledeki ağabeylerim ‘Senin aradığın okul tam da orası.’ dediler. Kayıt döneminde okula gelip kaydımı yaptırdım. Sınav yoktu ama ortaokulda aldığımız puan önemliydi. Kayıttan sonra motor ve tesviye-kaynak diye ikiye ayrıldık. İki atölye arasında geçerdi bir yılımız. Şu an anlatırken öğretmenler gözümün önünde canlanıyor. Willys jiplerde eğitim gördük. İkinci Dünya Savaşı’ndan kalma jipleri söküp takıp, sonra da çalışıyorduk. Neyin neye yaradığını anlatırlar, biz de keyifle izleyip dinlerdik. Motor parçası nasıl yapılmış, nasıl dizayn edilmiş? Bunları anlamak için gördüğümüz metal parçaların üzerinde eğelerle işlem yapıyorduk. İki ay tesviye, iki ay temel kaynakçılık öğrendik. İkinci sınıfa geçince artık farklı motor atölyelerine gidiyorduk. Şase, doğrultma, motor tamir, motor ayarlama atölyesini görüyorduk. Derslerde mekaniğe çok ilğim vardı. Meslek dersleri benim motorla bütünleşmemi sağladı. Teknik resim de çok önemliydi. Öğretmenlerimiz ‘Şu çizilecek’ deyince, ne şekilde çizileceğini anlatır, sonra tahtaya çizirdi. T cetvelini yanımızda taşımak haz verirdi. Hangi kalemle, hangi çizgiyi çezeceğimizi çok iyi kavradık.”

Futbolda Bek

Öğrencilikte en çok sevdikleri iki kurs alanının çift direksiyon ve çift beta olduğunu belirten Bardakçı,

öğretmenlerin nezaretinde Chevrolet, Chrysler, Buick, Fargo, Desoto gibi eski lüks arabaları tamir edip deneme turuna çıktıklarını hiç unutmuyor.

Okulun sabahdan akşama kadar olduğunu, okulda derslerin yanı sıra sosyal faaliyet alanlarının da olduğunu ve öğretmenlerin öğrencilerin eğilimlerini tespit edip ona göre yönlendirdiğini anlatan Bardakçı, sözlerine şöyle devam ediyor: “Ben futbolda geride oynuyordum. Boksör, güreşçi arkadaşlarım vardı. Bir ara boksa da ilgi duydum. Ama bana göre değildi. Müzikle, edebiyatla uğraşan arkadaşlarım vardı. Futbol, voleybol, basket sahamız mevcuttu. Arkadaki atölyeler yoktu o zaman. Futbol sahası oradaydı. Çok güzel vakit geçiriyorduk.”

Hafta Sonu Tepecik Pazarı

Okula girmeden önce pazarcılık yaptığını da anlatan Mehmet Bardakçı, hatıralarını bizimle paylaşıyor: “İzmir’de biri Alsancak’ta, biri Eşrefpaşa’da, diğeri de Tepecik’te olmak üzere üç pazaryeri vardı. Hafta sonu pazarcılık yapıp harçlığını çıkarıyordum. Tepecik’te oturduğum için bu okul bizim mahallenin bir parçasıydı. Ben bu semtte doğdum büyüdüm. İlkokul, ortaokul, lise, iş hayatım, öğretmenliğim hep bu semtte geçti. Okuldan kopamadığım gibi bu semtten de hiç kopamadım. Bu okulu okuduğum için çok mutluydum. Bu okulu öğrenciyken sevmemin temelinde istemek yatıyordu. Derler ya bir öğrencinin rol model bir öğretmeni olması gerekir. İbrahim Özdemir, Tevfık Karasu örnek aldığımız öğretmenlerdi. Disiplin çok güzeldi. Aileler çocuklarını önce öğretmene bırakıyordu. Okuldan eve dönünce öğretmenlerimizden bahsederdik hep. -1971 1972’de mezun oldum. Çok güzel bir öğrencilik dönemi geçirdim.”

Kayınpeder Israrı Öğretmen Yaptı

Bardakçı, mezun olduktan sonra ticarete atılır. Bir süre baharatçılık yapar. Para kazanmanın keyfini yaşar. Ama bir yandan da okuldan kopmanın getirdiği huzursuzluk içini kemirir. Arkadaşları teknik eğitim okuluna giderken onun da içi içini yer. Önce Eskişehir mimarlık, sonra Ankara Yükseliş Koleji mimarlık bölümünü kazanır. Ama bu bölüme ısınamaz. Tam o sırada müstakbel eşiyle tanışması hayatının dönüm noktası olur. Bardakçı, bu tanışmanın hayatını nasıl dönüştürdüğünü şöyle anlatıyor: “Güzel bir arkadaşlığımız oldu. İş ciddiye binince bana ‘Babam diploma ister.’ dedi. Eğitime iki sene ara vermişim. Nasıl kazanacağım? Sınava girdim ve Ankara Teknik Öğretmen Okulunu kazandım. O dönem kazandığım para da çoğalmıştı. Ev tuttum. Olayların yoğun olduğu bir dönemdi. Ama

dersi hiç aksatmadım. Sınıftaki arkadaşlardan en az iki yaş büyüktüm. Herkes abi diyordu bana. İzmir’den gitmemin avantajı çok büyüktü. Neticede donanım olarak Balkanların ikinci büyük okuluydu. Öğretmen okulunu dört yılda bitirdim. Üniversite bitince Konya, Karaman’da meslek lisesinde motor öğretmeni olarak göreve başladım. İki aylık öğretmenken ‘Sizin sosyal ilişkileriniz iyi.’ diyerek atölye şefliğini teklif ettiler. Diğer öğretmenlerden izin isteyip şef oldum. İhtilalden bir hafta önce de İzmir’e tayinim çıktı.”

Baba Şefhatini Öğretmenlerden Öğrendim

Fedakârlık gerektiren öğretmenlik mesleğini büyük bir keyifle yapan Bardakçı, meslek hayatı hakkında şunları paylaşıyor: “1980 yılında öğretmen olarak adım attığım İzmir Motor Meslek Lisesinde üç yıl atölye öğretmenliği, 1996 yılına kadar müdür yardımcılığı, 2009’a kadar da başmuavin olarak görev yaptım. 24 dönüm arazisi, 10 dönüm kapalı alanı, 2 bin 500 öğrencisi, 110 öğretmeni olan bir okula hâkim olmak kolay değildir. Birçok mesuliyetimiz vardır. Bizim örnek aldığımız öğretmenler gibi biz de öğrencilere örnek olmaya çalıştık. Şefkati, babacanlığı, disiplini tabandan, aileden öğrendik. Annem ilkokulu yarıda bırakmış ama dünya görüşü bambaşkadır. İlkokulda, ortaokulda öğretmenlerimi örnek aldım. Onları büyük bir keyifle izlerdim. En güzel yönlerini, bize yol gösterecek söylemlerini beynime yerleştirdim. Giyim kuşamlarına, davranışlarına bakardım. Öğretmenlik yaptığım yıllarda, hafta sonu dahi takım elbisesiz, kravatsız bir gün bile okula gelmedim. Mesafeyi koruyarak baba-evlat ilişkisinin bir örneğini burada yaşattım. Parası olmayan öğrenciyi bulaşığa nöbetçi yazıp onların öğlen yemeği yemesini sağladım. Ceplerine para koydum. O güzel ilişkilerin semeresini şimdi alıyorum. Öğrencilerimi İzmir otomotiv sektörünün başarılı noktalarında görmek bana gurur veriyor.”

Disiplinle Yetiştik, Disiplini Uyguladık

Öğretmenliğin kendisine verdiği özgüvenin yanında ticaret yapmasının da kendisini sosyal bir kişi hâline getirdiğini belirten Bardakçı, öğretmenken okulla ilgili gezi, eğlence gibi faaliyetleri organize etmeyi sevdiğini söylüyor. Öğretmen kadrosundaki kişilerin hemen hemen hepsinin kendi öğretmeni olduğunu söyleyen Bardakçı, “Onlara saygıda kusur etmedim. Ondan sonra benim öğrencilerim öğretmen olarak geldi. Kolay değil. 30 yıl geçti bu okulda.” diyor.

Eğitimsel hayatının son yıllarında disiplin zincirindeki kopmaları gördüğüne dikkat çeken Mehmet Bardakçı,

ailelerin aşırı korumacı hâle gelmesinden dert yaşıyor. Bardakçı, tecrübelerini ve düşüncelerini şöyle paylaşıyor: “Ben teknik lisenin müdür yardımcısıydım. Mezunların tamamına yakını üniversiteyi kazandı. Eğitimleri ve disiplinleri iyiydi. Markalarda servis müdürü olanlar bizim mezun öğrencilerimiz. Kendi dükkânını açan, tamirhanesi olan çok öğrencimiz var. Ben biraz kızar bağırıyorum ama hiçbiri bana karşı gelmemiştir. Sıkıntılı olan öğrencilerin velilerini çağırır konuşurdum. Bize güvenirdiler. Güzel bir iletişim vardı aramızda. Giriş kapısında dururdum. Tıraşsız, kravatsız hiçbir öğrenci içeri giremezdi. Öğle paydosunda kahvelerden öğrenci toplardım. Biz disiplinle yetiştik, disiplini uyguladık. Okulumuz İzmir’in her yerinde konuşulurdu. Ama sekiz yıllık eğitim sisteminden sonra kopmalar başladı. İstedğimiz nitelikli öğrencileri bulamadık. Disiplin de kalmadı. Bir gün öğretmenim gelip bir öğrencinin okuyup yazmadığını söyledi. ‘Mümkün değil.’ dedim ama öyleydi.”

Mezunla Öğrenciyi Bir Araya Getiriyor

2007-2019 döneminde okuldan ayrıldığını, sonra tekrar dönüp bir süre çalıştığını ve rotasyondan dolayı Nevvar-Salih İşgören Denizcilik Meslek Lisesine gittiğini anlatan Mehmet Bardakçı, orada da dört yıl görev yaptıktan sonra 65 yaşında emekli olduğunu söylüyor. Bununla beraber emekli olduktan sonra da Bardakçı’nın eğitim sevdası tükenmemiş. Bugün yaptıklarını şöyle anlatıyor: “Bizim okuldan mezun olanların, üniversiteyi kazananların, iş yeri olanların listesi var. Sürekli irtibat hâlindeyiz. Mezunlar mutlaka bir iş kolunda iş buluyorlar. Bir mezunlar derneğimiz var. Pandemi sonrasında herkesi toplayacağım. İş kurumsallaştıracamız. Her alandan rol model olan mezunlarımızı okula çağıracağız. İşletmeler eleman istediği zaman bizi arıyor.

Sosyal medyadan da öğrenci deposundan da faydalıyoruz. İş arayan öğrenci gelir bize telefonunu bırakır. İşletmeler de bu okuldan mezun olanların kıymetini bilsin. Çocuklara fırsat versin. Öğrenciler gördükçe öğrenecek. Öğrendikçe de başarılı olacak. Çalıştığı iş yerine katkıda bulunacak.”

İzmir Motor Meslek Lisesini ailelere ve çocuklara ısrarla tavsiye ettiğini belirten Mehmet Bardakçı, ülkenin kalkınması yolunda meslek liselerine her zaman görev düştüğünü söylüyor. Okula gelen öğrencinin bu işi sevmesi gerektiğini dile getiren Bardakçı, geçmişte ortaokullar ile iletişime geçerek, çocukları atölye atölye gezdirip mesleği tanıttıklarını, aynı yöntemin bugün de uygulanması gerektiğini vurguluyor.

Ekmek Bu Okulda

Otomotiv sektöründe teknolojinin çok hızlı geliştiğine dikkat çeken Bardakçı, şunları ekliyor: “Elektrikli motorlar için şu anki müdür bey çok büyük çalışma yaptı. Burası proje okulu oldu. Renault firması ile iletişime geçildi. Hangi fabrika ile iletişim kurduysak eğitim birimi bizimle irtibata geçti. Onlardan yeni motor talep ettik. Markalar sağ olsun bizi kırmıyorlar. Hem ekipman hem stajyer eğitimi hem de istihdam konusunda destek olmaya devam ediyorlar. Öğretmenler de işletmelere gidip teknolojiyi yakından izliyor. Teknik eksiklik varsa devlet desteği ile kurslar alıyor. Aileler özellikle bu alanı seçeceklerse bu okulu ilk sırada seçsinler. Her türlü imkân var. Öğretmenler donanımlı, cihazlar, motorlar piyasadakiler ile eşdeğer. Öğrenci buradan donanımlı şekilde mezun olur. Piyasada gördüğü uygulama ile kendisini daha da geliştirir. İnaniyorum ki bu okul gençlere çok şey öğretecek. Onlara ekmeklerini kazandıracak.”

MEHMET GÜRSOY

“Çocukken evimize hiç tamirci girmedi. Babam hem İzmir Fuarında hem evde makinelerin tamirini kendi yapardı. Babamdan görünce tamirciliğe ilgim gelişti. Bu ilginin meslek lisesini tercih etmemde büyük etkisi oldu. Oğlum da şimdi benim gölgemden gidiyor. Onun mekaniğe ve fiziğe ilgisini küçük yaşta keşfettim. Ailelere de çocuklarını keşfetmelerini tavsiye ediyorum.”

Yolun Yarısına Gelmeden Kendi İşimi Kurdum

Mehmet Gürsoy, Bornova Ağaçalıyol'da bulunan Joker Otonun sahibi. On yaşında çıraklık yaparak başladığı çalışma yaşamında 40 yılı geride bırakmış. İzmir Motor Meslek Lisesini bitirdikten sonra, önce meslek yüksekokulunu, sonra da üniversiteyi otomotiv sektöründe çalışarak tamamlamış. Gürsoy, “Cahit Sıtkı'nın dediği gibi ben de ‘Yaş 35, yolun yarısı eder. Yolun yarısına kadar kendi işimi kuracağım.’ hayaliyle çalıştım. Bu muradıma 34 yaşındayken erdim.” diyor.

Evde Tamirci Görmedik

Gürsoy, dört çocuklu bir ailede büyüdüğünü anlatıyor. Babası, İzmir Fuar Müdürlüğünde vinç operatörlüğü yaparak ailesini geçindirmeye çalışır. Gürsoy, ailesinden ve çocukluk çağlarından şöyle bahsediyor: “Babam gençliğinde tamircilik yapmış. Çalıştığı yerde kullandığı makinelerin tamirini de kendisi yapardı. Zeki bir adam. Hiç üşenmezdi. Evde sıhhi tesisatçı, elektrikçi görmedik. Ondan görünce ben de tamirciliğe ilgi duydum. On yaşındayken babamın arkadaşlarının işyerlerinde çıraklık yaptım. Ailem meslek lisesini seçince ben de İzmir Motor Meslek Lisesine başladım. O dönemlerde otomobil tamircileri gıpta ile bakılan, gelir seviyesi bir işçi ailesine göre daha yüksek olan bir gruptu. Daha da önemlisi okula yakın bir mahallede, Gürçeşme’de oturuyorduk. Babamın her gün Mithatpaşa Endüstri

Meslek Lisesine gitmek için yol parası verecek durumu yoktu. O nedenle de Motor Meslek’i tercih ettim.”

Yemekhanede Bulaşık Yıkayarak Okudu

Okula başladığı yıllarda meslek lisesinin bir kültür olduğunu vurgulayan Gürsoy, ailelerin çocukların meslek lisesini bitirip hem diploma sahibi eğitilmiş bir insan hem de birer meslek sahibi olmalarını çok arzu ettiklerini belirtiyor. Gürsoy, şöyle anlatıyor okul yıllarını: “1986 yılında okula girdim. Çok güzel günler geçirdik. Kıymetli öğretmenlerimiz vardı. İyi eğitim aldık. Türkiye’de ilk defa benzin motorlarının kitabını yazan öğretmenimiz ile tanışmak bizim için çok önemliydi. Elbette onların öğrencisi ve bizim de öğretmenimiz olan Mehmet Bardakçı gibi kişileri tanımak da çok kıymetliydi. Mehmet Bardakçı hocam ile bir anım var. Hiç unutmam, babam bel fıtığı oldu, bir tarafı da felç olmuştu. Ben de o dönemde aileme katkıda bulunmak istedim. Bir taşeron firma öğle yemeği getiriyor okula. Bir yardımcıya ihtiyaçları var. ‘Arkadaşlarının bulaşığını yıkayacaksın.’ dediler. Kabul ettim. Bu durum öğretmenlerimi duygulandırmış. Mehmet Bardakçı hocamız, ailemin durumumu düşünerek milli eğitimden gönderilen bir parkayı bana ayırtmış. Nöbetçi öğrenci beni çağırdı. Bardakçı hoca, ‘Gel Mehmet, giy bakalım oğlum şunu üstüne.’ dedi. Ben anlamadım, parkayı giydim. ‘Bu senin.’ dedi. ‘Hocam

beni yağmurdan koruyacak parkam var. Pancar'dan gelen Mustafa arkadaşımız annesinin ördüğü yün ceketi ile okula geliyor. İslanınca kurutamıyoruz. Onun ihtiyacı var. Ona verin.' dedim. O anda Mehmet hocanın gözyaşlarını unutamıyorum. Ağlayarak kabul etti. Bu olayın üzerinden 30 yıldan fazla zaman geçti. Bir gün sanayi sitesindeki dükkânıma genç bir sigorta eksperisi geldi. 'Adım Güvenç Bardakçı.' dedi. Mehmet Bardakçı hocamın adı geldi o an dilimin ucuna. Genç arkadaş 'O benim babam.' deyince 'Otur bir çay daha iç.' deyip bu anıyı anlattım. O da evde babasına anlatmış. Güvenç ikinci kez geldiğinde 'Babam tekrar ağladı, unutmamış.' dedi. İşte böyle kıymetli öğretmenler okuttu bizi. Yerine göre sert, yerine göre sevecen ama bizi eğitmek için de elinden geleni yapan insanlardı."

Lise Yıllarındaki Satranç Tutkusu

Okulda ilgi alanına giren satranç üzerine yoğunlaşır Mehmet Bey ve okulun satranç kulübünde yer alır. Okulda futbol ve basketbol takımlarının yanı sıra, bir de çok iyi bir masa tenisi takımının olduğunu da hatırlıyor Mehmet Gürsoy ve ekliyor: "Dereceler yaptı bu takımımız. Ulusal yarışmalara katıldılar. Arkadaşlarımızı izlemekten bile keyif alırdık. İyi bir öğrenciydim. Daha fazlasını öğrenmek ve yapmak konusunda hevesim vardı. Bunda babamın katkısı çok büyük. Liseyi bitirdiğimde meslek yüksekokuluna gitmeden de bu işi yapabiliyordum. Eğitimde varabileceğiniz en üst nokta olan hem mesleğin içinde olmak hem de mesleğin pratiğini özümseyebilmektir amacım."

Hem Üniversite Hem TOFAŞ

Liseden sonra Akdeniz Üniversitesine bağlı Burdur Otomotiv Meslek Yüksekokuluna gider Mehmet Gürsoy. İki yıllık eğitimi, Burdur'un sanayisinde çalışarak tamamlar. Gürsoy, şöyle devam ediyor anlatmaya: "O dönem bu eğitimin de yeterli olmadığını görüp Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesine girdim. Ailemden destek alma imkânım olmadığı için üniversiteyi Bursa'daki TOFAŞ fabrikasında çalışarak bitirdim. Fakat düşündüğüm gibi olmadı. Yalnız yaşamak zor geldi. 1990'ların başında İzmir'e döndüm. Toyota servisi Çamkırılar'da iş başı yaptım. İş hayatımın İzmir perdesi burada açıldı. Sonra Opel servisi Egem'e geçtim. Elimde diplomam olduğu için beni atölyede çok fazla çalıştırmadılar. Müşteri hizmetleri ve hasar atölyesi yöneticiliğini verdiler. 1998 yılında yöneticilerle bazı sıkıntılar yaşadım ve ayrıldım. Sonra da şu an içinde olduğum Joker Otomotivde teknik müdür olarak iş başı yaptım."

34 Yaşında Patron Oldu

Sonra kendi işini kurmaya giden adımları atar Gürsoy. Bu adımları birer birer anlatıyor: "Levent Dirik ve Cüneyt Çalışkanelli tarafından kurulan Joker Otomotiv, Opel konusunda tek servis olan Egem'in jokeriydi. Bu nedenle firmaya Joker adı verilmişti. Bir süre sonra buradan ayrıldım. Altı yıl sanayi sitesinde çalıştım. Bir gün ağabeylerim geldi, 'Biz seni geri almak istiyoruz. Burayı kapat, bize ortak gel.' dediler. Kabul ettim. Tekrar başladım ama ancak bir yıl beraber çalışabildik. Sektörden çekildiler. Onlar çekilince ben devam ettim. 2014 yılında da Joker Otomotiv'in patronu oldum. Mesleğe başladığımdan beri, şair Cahit Sıtkı Tarancı'nın 'Yaş 35, yolun yarısı eder' şiirindeki gibi, hep yolun yarısında kendi iş yerimi kurmayı hayal ettim. 34 yaşında da bu hayali gerçekleştirdim. Firmamızda 10 kişi çalışıyor. 1998 yılından beri TS 12047 standardında araç bakım ve onarım hizmeti veriyoruz. Araçların ikinci el satışlarında gizli veya açık ayıpların, masrafların ortaya çıkarılmasını sağlayan ekspertiz hizmeti veriyoruz."

Aileler Çocuklarının Yeteneklerini Keşfetmeli

Kendisi babasını örnek aldığı gibi, oğlu Ulaş'ın da kendisinin gölgesinden yürüdüğünü belirten Gürsoy, şu an ODTÜ Havacılık ve Uçak Mühendisliği Bölümünde okuyan oğlunun fizik ve mekanik ile ilgili küçük yaşta keşfettiğini söylüyor ve ailelere de çocuklarının ilgi ve yeteneklerini bulmaları konusunda çaba göstermelerini tavsiye ediyor.

Bugün meslek lisesinden mezun olan öğrenciyi işe hazırlamak için iki yıl daha pratik eğitim vermek zorunda olmalarından yakınan Mehmet Gürsoy, kendi dönemlerinin öyle olmadığını ve şu an kendi atölyesinde olmayan bazı el aletlerini eğitimleri sırasında okulda kullandıklarını hatırlıyor. Gürsoy, "O kadar donanımlı bir okuldu ki 1950'li yıllarda kullanılan aletler, hâlen bugün bazı atölyelerde bulunamıyor. O aletlerle biz piyasadan gelen araçları tamir ediyorduk. Benim dönemimde mezun olan arkadaşların birçoğu, bugün mesleği başarılı şekilde sürdürüyor." diye konuşuyor.

Belki Bir Gün Biz de Almanya Gibi Oluruz

Bir eğitim gönüllüsü olan Mehmet Gürsoy, Ege Üniversitesi Meslek Yüksekokulundan stajyer aldıklarını, İzmir Büyükşehir Belediyesinin Meslek Fabrikasında eğitmenlik yaptığını ve Bornova Oto Tamircileri Odasının yöneticisi olarak Avrupa'ya yaptığı teknik gezinin sonuçlarını sektöre paylaştığını belirtiyor.

Gürsoy, sözlerine şöyle devam ediyor: “Oto boya bölümünde yetiştirdiğimiz genç bir arkadaşımızı, bir boya fabrikasına transfer etmek üzereyiz. Mekanik tabanca bölümünde kendisine destek verdik. İşi öğrettik, şimdi yeni bir işe yelken açtı. Bundan dolayı gururluyuz. 2009’da Bornova Oto Tamircileri Odasında denetim kurulu başkanı oldum. Ege Üniversitesi ile beraber, Leonardo Da Vinci Yaşam Boyu Öğrenim Programı kapsamında Avrupa’da teknik mesleklere yönelik bir gezi programı düzenledik. Bu ziyaret benim canımı çok yaktı. Mesleki eğitimde ne kadar hatalı olduğumuzu gördüm. Avrupa’da meslek diploması alma seviyesine gelen biri, mesleğe kabul sınavına giriyor. Sınav meslek odası tarafından yapılıyor. Sınavı geçebilen diplomayı alıyor. Meslek lisesini bitirsen bile, odanın sınavından geçemiyorsanız diplomayı alamıyorsun. Almanya’da 1700’lerin başından beri tutulmuş kocaman bir defter gösterdiler. Meslek sahibi insanların isimleri, soy isimleri, ustalarının adları yazılmış. Bu sistem gençleri okuldan alıp doğrudan işin başına geçiriyor. Elektromekaniker diye bir unvan veriyorlar. Mezun olup diplomasını alan ama iş bulamayan işsizlik maaşı alabiliyor. Ama o kadar ihtiyaç var ki teknik elemana, mezun olur olmaz işi hazır. Onu işe alan da onun eğitime güveniyor. 17 yaşındayken o gence işi teslim ediyor. Almanya’nın bugünkü sanayi gücüne sahip olmasında en önemli faktörün meslek lisesi olduğunu söylüyorlar. Umarım bir gün biz de Türkiye için bunu söyleriz.”

Yabancı Oto Elektrikçi Çalıştırıyorum

Ailelerin çocukların başarısını üniversitede görme hatasına düştüklerini ifade eden Mehmet Gürsoy, çocukların okula isteksiz gittiğini, sınıfta kalma uygulamasının kalkmasının da derslerdeki gayreti azalttığını savunuyor. Gürsoy, şu görüşleri dile getiriyor: “Tıp nasıl yanlış bir müdahalede insana zarar veriyorsa, otomotivde aynı hassasiyette. Ülkemizde ara eleman konusunda çok büyük sıkıntı var. Sosyal medyada okudum. Biri, ‘Fabrikanın personel müdürüyüm. Bir makine mühendisi, bir kaynak ustası gerekiyordu. 70 makine mühendisi, bir kaynakçı başvurdu. Şimdi kaynakçının bizi seçmesi için dua ediyoruz.’ diye yazmış. Ne yazık ki ülkemizde aileler çocukları tamirci olmasın istiyorlar. Başarılı birçok öğrenci, aile etkisiyle başka alanlara yönlendiriliyor. Şu an Suriye’den gelen mülteci bir arkadaşımızı yabancı işçi çalıştırma belgeleri ile işe aldım ve oto elektrikçi olarak çalıştırıyorum. Genç işsizliğinin yüzde 50’ye vardığı tahmin edilen bu ortamda, bir oto boyacı için ilan versem eminim ki iki kişi bile gelmez buraya. Bir oto elektrikçi usta arıyorum desem gene bulamam. Oto doğrultma konusunda kendisini geliştirmiş usta arıyorum desem, belki birkaç kişi başvurur ve benden çok ciddi paralar isterler. Öbür taraftan çok sayıda üniversite mezunu işsiz var. Avrupa’da gençler 18 yaşına geldiğinde kendi ayakları üzerinde duruyor. Bizde 20’li yaşların sonlarına kadar ailenin desteğine muhtaç olan birçok insan var. Bu çok can sıkıcı bir durum.”

MEHMET MANAV

“1981 yılında Bornova 3. Sanayi Sitesi’nde 40 metrekairelik bir atölye tuttuk. Bir kaynak makinesi, bir usta, bir çırak, bir ben... BMC’de çalışmamdan dolayı makine konusunda deneyimli olmama rağmen o dönem torna tezgâhı alacak paramız yoktu. Bu nedenle bir kaynak makinesi ve taş motoru ile işe başladık.”

Bir Kaynak Makinası, Bir Usta, Bir Çırak, Bir Ben...

Mehmet Manav, İzmir Motor Sanat Enstitüsüne bilinçli olarak gidenlerden değil ama severek okuyanlardan. Okulda öğrendiklerini BMC’de ve askerî fabrikada uyguladığını belirten Manav, bugün İzmir Mühendislik şirketi ile 70 ülkeye ihracat yapıyor ve fabrikasında 120 kişiye istihdam sağlıyor. Manav, 2017’de kurduğu otel ile de Aliğa ekonomisine hizmet veriyor. Okul atölyelerinde aldığı eğitimin kendisi için büyük bir şans olduğunu belirten Manav, “Her birimiz ikişer üçer kişilik gruplar hâlinde motoru söküp sonra toplardık. Sökerdik ama toplarken bazı cıvatalar artmış olurdu. Öyle öyle öğrenilecek, başka türlü nasıl olur ki? Yeter ki çocuğa uygulamalı eğitim verilsin.” diyor.

Aşçılık Hevesi Okuldan

Mehmet Manav, 1950 yılında Foça, Bağarası’nda doğar. İlkokul ve ortaokulu Foça’da okur. Küçük çiftçilik yapan ailenin maddi durumu iyi değildir. Ama aile yine de üç çocuğunu okutup üniversite mezunu yapmayı başarır. Manav, şöyle anlatıyor: “1960’ların ikinci yarısında olanaklar da harcamalarımız da kısıtlıydı. Ayakkabı eskিয়েince pençe yapılır, yamalı ama temiz pantolonlar giyilirdi. Bizim kuşak gibi ben de, okulu bilinçli şekilde seçecek imkânlarla sahip değildim. Ailem bir liseye gitsin diye düşünmüştü. 1965 yılında İzmir Motor Sanat Enstitüsüne kayıt yaptırdım. Çok zor olmayan bir sınavdan sonra okula girdim. Okul kapasitesinin iki üç katı başvuru olduğunu hatırlıyorum. Üniversite okuyan ağabeyimle birlikte önce ev kiraladık. Sonra Karşıyaka Soğukkuyu Mahallesinde mütevazı bir

ev yaptık. Bu öğrenci evinde yemek yapmayı da öğrendik. Hâlâ yemek yapmayı çok severim. Zamanım olursa 4-5 saat evin ya da otelin mutfağında vakit geçiririm. O dönem uzaktan gelen her çocuğun bir hamisi olmalı diye düşünülürdü. Benim hamim de Foça’nın Ilıpınar köyünden Tefvik Karasu hocamızdı. Dizel atölyesinin şefiydi ve okulun köşe taşıydı.”

Tekniker Boykotu

Okula girdiğinde teknikerler boykotu ile karşılaşır Mehmet Manav. Şöyle anlatıyor o boykotu ve sonrasını: “Ben okula girdiğimde okul iki yıllıktı. İki yıllık okulun son mezunlarıyız. İki yıldan sonra, iki yıl da tekniker okulunda okuma fırsatı vardı. Bir yıl da yüksek tekniker eğitimi görüp beş yıllık eğitimden sonra yedek subaylık hakkı kazanılıyordu. O dönem yüksek okul sayılan ama hakları verilmeyen tekniker okulundaki öğrencilerin boykotu başlamıştı. Bir yıl süren boykot sonrasında ben ikinci sınıfa geldiğimde, teknikerlerle okuma fırsatı yakaladım. Aynı atölyeyi, aynı binaları kullandık. Atölyeye gittiğimizde tekniker ağabeyler öğretmenlerle bizim aramızda yer alırdı. Teknikerler sanayide de ustabaşının veya formenin karşılığıydı. Sadece eğitim almıyorlar, bizleri yönlendirip yönetiyorlardı. Sanayiye çıktıklarında yönetici kimliği alarak çıkıyorlardı. Daha sonra devlet teknikerlerin taleplerini karşılamadı ve çareyi bu okulları kapatmakta buldu. Türk sanayisinin gelişimine vurulan bir darbeydi bu. Hâlâ o boşluk dolmadı. Meslek hayatımda tekniker ağabeylerle çalışma şansım olunca o eğitimin değerini daha iyi anladım.”

Valinin Buick’i Bakıma Geliyor

Manav'ın olduğu öğrenci grubu sabah atölye dersleri, öğleden sonra da teorik dersler alır. Günün dört saati atölyede geçer. İzmir valisinin Buick marka otomatik vitesli arabasının da bakım için okula getirildiğini hatırlıyor Manav. Çünkü o zamanlarda bu teknolojiyi dışarıda bilen yoktur. Manav, okuldaki teorik ve pratik eğitim hakkında şu bilgileri veriyor: "Aracı ilgilendiren tüm her şeyin atölyesi vardı. Küçük sanayilerde, araç bakımı yapan bir tamirhanede ne varsa bizde de vardı. Teorik ders kitaplarımız basılı değildi. Okul ilk eğitime başladığında Amerikan öğretmenlerinin getirdiği teksirler Türkçeye çevrilmişti. Zımbalanmış teksirler üzerinden ders görürdük. Öğretmenler deneyimliydi. Ankara Yüksek Teknik Okulu mezunlarıydı. Ben de çalışan bir öğrenciydim. 'Ailem teslim etmiş, Tevfik Bey'e mahcup olmayalım.' düşüncesi vardı. Tevfik hoca derslerimizi takip ederdi. İkinci sınıfta iftiharla geçtim mahcup olmamak için. Okul bittiğinde bir sene boşluğum olduğunda da hamilik devam etti. Sınıflar 20 kişiydi. Atölye pratikleri yaparken şans oluyordu. Her birimiz ikişer üçer kişilik gruplar hâlinde motoru söküp sonra toplardık. Sökerdik ama toplarken bazı cıvatalar artmış olurdu. Öyle öyle öğrenilecek, başka türlü nasıl olur ki? Sonra da motoru çalıştırırdık. Kimi zaman öğretmenler suni arızalar yaratırdı. Egzoza portakal tıkarlardı. Staj yoktu. Atölyeler yeterliydi. Pratik dersler çok önemliydi. Şasi, motor, elektrik, dizel atölyelerini dönüşümlü olarak gördük."

Gündüz Okul, Gece BMC

Okuldan 1967'de mezun olur. Sınıf arkadaşlarının önemli bölümü deniz astsubayı olmayı tercih eder. Mehmet Manav'ın aklında ise yüksekokula gitmek vardır. Ama okulu kazanmak için teknik resim ve matematik sınavlarını kazanmak gerekir. Teknik resmi kazanamaz. Bu sefer tekniker ağabeylerinin referans kâğıdı ile BMC'de işe başlar. Manav, BMC'de başlayan iş hayatını ve sonrasını şöyle anlatıyor: "Fabrikada bir yıl çalıştım. Fabrikaya girdiğimde 200 kişi çalışıyordu. Ayrılırken çalışan sayısı bini geçmişti. Çünkü İngiltere'de üretimi biten bir modelin makineleri gelmişti. İlk başta dört makine vardı. Birkaç ay sonra makine atölyesi genişledi. Motor işleyen yüze yakın tezgâh geldi. Ham blok parçaları, örnek bloklar geldi. Ben okullu olduğum için iki İngiliz teknisyenin yanına verildim. Bir yılın sonunda teknik resmimi geliştirip İzmir Yüksek Teknik Okulunu kazandım. Bu okul Alsancak Stadi'nın yanındaydı. Hızlı gelişen tekstil sanayini gören Ege Bölgesi Sanayi Odası, Almanya'da yetişen mühendisleri İzmir'de de yetiştirmeyi planlamıştı. Bu binayı kurup Milli Eğitim Bakanlığına devrettiler. Okulun girişinde büyük harflerle tekstil, küçük harflerle makine yazıyordu. Kontenjanla öğrenci alınıyordu. Yüzde 50 sanat okulu mezunu, yüzde 20 tekniker okulu mezunu, yüzde 30 da düz lise mezunu

öğrenci girebiliyordu. Bunun şu faydası oldu, tekniker eğitimi almış ağabeylerimiz bizim sınıf arkadaşlarımız oldu. Güzeldi öğrencilik, çok hoşuma gitti. Bir fabrikada çalışmanın avantajıyla sosyal yönüm çok gelişmişti. Bu nedenle öğrenci derneği başkanı seçildim. Ama 12 Mart Askerî Muhtırası olunca kantinlerin de okulun da tadı kaçtı. Tekrar BMC'ye döndüm. Gündüz okula, gece işe gittim. Dört yıllık okul, altı yıla uzadı. Olsun, daha da uzayabilirdi. Nihayetinde işim vardı. Son sınıfta evlendim, çocuğum oldu."

Uçak Fabrikası Bana Kaldı

1974'te mezun olduğunda okulun adı Ege Üniversitesi Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi olarak değişmiştir. Okuldan sonra askerliğini asteğmen olarak önceki adı Kayseri Uçak Fabrikası olan Kayseri İkmal Bakım Merkezinde yapar. Oradaki deneyim, kendisi için ikinci bir BMC gibi olur. Mehmet Manav, şöyle anlatıyor askerî fabrika dönemini: "Fabrikada bin işçi vardı. Ben BMC'deki deneyimim sayesinde mekanik atölye asteğmeni olarak atandım. Bu atölye beni çok geliştirdi. Üsteğmen İzmir'e kursa gidip, yüzbaşı da rahatsızlanınca 60-70 kişinin çalıştığı atölye bana kaldı. Çok deneyimli ustalar vardı. Eski cumhurbaşkanımız Abdullah Gül'ün babası bizim tornacımızdı. O zaman sakallı ağabeyler vardı, onlardan biriydi. Onlardan çok şey öğrendik. Atölyenin dökümhanesi dahi vardı. Eğitim devam etti orada. Askerlik bitince eşim Rize'ye tayin olmuştu. Ona en yakın yer olan Hopa Santralinde çalışmak için Türkiye Elektrik Kurumuna (TEK) başvurudum. Ama boş kadro Zonguldak Santralinde varmış, benim de tayinim oraya çıktı. Ardından Soma Santraline tayin oldum. Sonra ben istemediğim hâlde tayinim İstanbul'a çıktı. O zaman taşınmak üç mühendis maaşıydı. Ben de TEK'ten ayrıldım."

Bir Usta, Bir Çırakla Başlayan Yolculuk

Mehmet Manav için kendi işini kurma zamanı gelmiştir artık. Serbest piyasaya geçişi öngören 24 Ocak 1980 Kararları sonrasında Türk ekonomisi durgundur. Bir arkadaşının daveti ile 1981 yılında Bornova 3. Sanayi Sitesinde 40 metrekaarelik bir atölyede işe başlar. Deneyimi makinede olmasına rağmen, o dönem torna tezgâhı satın almak için çok para gerekmektedir. Bu para da kendisinde yoktur. Kaynak makinesi ve taş motoru ile işe başlarlar. Mehmet Manav, şunları söylüyor: "Bir usta, bir çırak ve ben, işe başladık. Sermaye birikimi de piyasa bilgisi de yok. 4-5 yıl böyle devam etti. 1984'te LPG tüm Türkiye'ye yayılıyordu. Makine mühendisi arkadaşım Mehmet Aytemiz de İprazın bölge müdürüydü. Onunla ve başka mühendislerle bir şirket kurduk. Hem montaj hem imalat yaptık. 2000 yılına kadar Ordu'daki fındık fabrikasından Antalya'daki

seraya, tüm seramik fabrikalarına LPG tankı ve tesisatı kurduk. İzmir Mühendislik olarak, İzmir Demir Çelik firmasının bakım işlerini yapmaya başladık. 1999 yılında büyük kızım Dokuz Eylül işletmeyi, 2001 yılında da küçük kızım ODTÜ makine mühendisliğini bitirip İzmir Mühendislik şirketine katıldılar. Onların şirkete girmesi işlerin de boyutunu değiştirdi.”

70 Ülkeye İhracat

Bugün endüstrinin ihtiyacı olan siklon, baca, tank, silo ve bunun üzerindeki aksamaları, müşterileri olan uluslararası firmalara ürettiklerini kaydeden Manav, faaliyetleri hakkında şu bilgileri paylaşıyor: “Dünyanın birçok ülkesinde çimento ve kâğıt fabrikaları kuran bir Danimarka firması, Türkiye’de bizi tedarikçi olarak seçti. Kızlarımın yabancı dil ve makine mühendisliği bilgisi, uluslararası şirketlerle iletişim kurma ve iş yürütme açısından bize çok şey kattı. Danimarkalılara toplamda 27 milyon euroluk ciro yaptık. Şu an dünyanın birçok yerinde fabrika kuran Avrupalı firmaların imalat tedarikçisiyiz. 2004’te Menemen’de üretim yapmaya başladık. 2008’de Aliğa Organize Sanayi Bölgesi’ne taşındık. Burada 20 bin metrekarelik bir alanda, kaynaklı imalat yapıyoruz. 70 ülkeye ihracat yaptık, 200 tesise malımız gitti. Güney Amerika’dan Kanada’ya, Vietnam’dan Rusya’ya birçok ülkeye ihracatımız var. Bizim seçtiğimiz dal, sanayinin en zor dallardan biriydi. Her müşteri için ayrı bir proje yapıyoruz. Bu tarzda çalışan İzmir’deki beş firmadan biriyiz.”

Aliğa’ya Hilton Otel

Sanayinin yanı sıra, hizmet sektörüne de adım attıklarını belirten Mehmet Manav, 2013 yılında Aliğa’da aldıkları arazi üzerinde kurdukları 121 odalı Hampton by Hilton İzmir Aliğa’nın 2017 yılında hizmete açıldığını söylüyor. Manav, “Bu işe niye girdik? Sanayide işlerin sürekliliğini sağlamak çok zor. Bir torunumuz var. Heves eder, işi sürdürür mü? İşe devam ederse çok mutlu oluruz. Biz, Aile İşletmeleri Derneği üyesiyiz. Bizim gibi firmalar birinci nesil tarafından büyük fedakârlıkla kurulur. İkinci nesilde işi devam ettirme yüzde 30’a, üçüncü nesilde yüzde 3’e düşer.” diyor.

İşlerinin yanında, topluma ve gençlere faydalı projelere ve teknik eğitime de destek verdiğini anlatıyor Mehmet Manav: “Foça’da Bilimler Köyü kuracağız. Bunun için bir vakıf kurduk. Belediye, 70 dönüm arazi tahsis etti. İzmir Fen Lisesi kökenli üç arkadaşımız başlattı bu çalışmayı. Yaz aylarında lise son sınıf ve üniversite öğrencilerine bilim konusunda danışmanlık yapacağımız bir ortam oluşacak. 300 kişilik bir köy olacak. Çeşitli kurumlar, sanayi kuruluşları katkıda bulunuyor. İzmir’deki sanayicinin desteğini bekliyoruz.”

OSB İçinde Meslek Lisesi Doğru Model

1980’li yıllarda Makina Mühendisleri Odası İzmir şubesi-nin yönetiminde bulunduğunu belirten Mehmet Manav, odanın meslek içi eğitimle, yeni mezun ve deneyimli meslektaşları buluşturarak çok değerli işler yaptığını, bu yüzden meslek kuruluşlarının kaynaklarını küçültülmek yerine desteklemek ve bazı işlerde yetkilendirilmek gerektiğini dile getiriyor.

Teknik eğitimi geliştirmek için meslek lisesinde, hatta üniversitede okuyan stajyerlere kapılarının açık olduğunu ifade eden Manav, bu konuda şunları söylüyor: “Aliğa Ticaret Odasının girişimi ile İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi’ndeki teknik meslek lisesini gezdik. Bu okulun örnek bir okul olduğunu gördük. Sanayi bölgelerinin bu işe el atması çok olumlu bir gelişme. İAOSB’nin yaptığı iş, bir liderlik. Aliğa Organize Sanayi Bölgesi’nde de bir endüstri meslek lisesinin temeli atılmış durumda. Bu okulun geleceğinden umutluyuz ve her türlü desteği vermeye hazırız. Bu meslek lisesi, sanayinin içinde olması bakımından çok önemli. Sanayide yeni ilişkiler doğacak. Öğrenciler önce bölgedeki iş yerlerinde staj yapacaklar. Örnek okullar yaratılırsa çocukları cezbeder. Bugün metal işlerinden mezun olan öğrenci kaynak, mekanik bölümünden mezun olan öğrenci torna bilmiyor. Endüstri meslek liselerinin atölyeleri yetersiz. Makine koysak bile sarf malzemesi ve iş parçası lazım. Çocuklar ne kaynatacaklar? İki demiri birbirine kaynatmakla olmuyor. Okullarda masa, sandalye imalatı gibi işlerle döner sermayeyi teşvik etmek gerekir. Belki fabrikalar bazı basit işleri okullara verebilir. Böylece eğitimi iş yaptırarak gerçekleştirebiliriz. Sarf malzemesi kullanmadan kaynak becerisi kazandıran simülasyonlar de okullara yayılabilir. Organize sanayi bölgeleri içinde kurulacak endüstri meslek liseleri bu anlamda çok değerli bir görevi üstlenebilir.”

Alman Sistemini Türkiye’ye Uyarlayalım

Eşinin Almanca öğretmeni olması nedeniyle teknik eğitimde Alman modelini yakından inceleme fırsatı bulduğunu ifade eden Mehmet Manav, Alman ekolünde çocukların ilkokuldan itibaren yeteneklerine göre yönlendirilmesine dikkat çekiyor. Manav’ın bu konudaki düşünce ve önerileri şunlar: “Almanya’da asgari düzeyde kaynak, torna ve başka makineleri kullanmayı öğretiyorlar. Sonra da uzmanlaşıp ustalaşıyorlar. Elbette Almanya ile aramızda sanayileşme konusunda 200 yıl fark var. Bu farkı kapatmak mümkün değil ama teknik eğitimde bu modeli ülkemize uyarlayarak farkı azaltabiliriz. Türkiye’de sanayi bir yere geldi. Bunun da teknik eğitime katkısı olacaktır. O nedenle ailelere çocuklarını endüstri meslek lisesine göndermeleri çağrısında bulunuyorum.”

MURAT PİŞKİN

“Motor Meslek Lisesinden hayata dair bende kalan en kıymetli şey, takım arkadaşı olmayı öğrenmemdi. Bu meslekte şanzımanı tek başınıza indiremezsiniz. Motoru tek başınıza sökemezsiniz. O yüzden usta var, kalfa var, çırak var. İşte bu dayanışmayı biz okulda öğrendik.”

“Sefiller Sanayi Sitesi”nden Patron Koltuğuna

Murat Pişkin, Bornova Çınarlı’da faaliyet gösteren PM Oto Servisin kurucusu. Motor Meslek Lisesinden mezun olduktan sonra neredeyse hiç iş aramadığını belirten Pişkin, 2004’ten bu yana 25 kişinin çalıştığı oto servisinde müşterilerine hizmet veriyor. Aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarında meslekî ve teknik eğitimin geliştirilmesi ve otomotiv sektörünün güçlendirilmesi için de bir eğitim gönüllüsü olarak çalışıyor.

Araba Sevdası Mesleğe İtti

İzmir, Güzelyalı doğumlu olduğunu belirten Murat Pişkin, çocukluk yıllarından ve meslek lisesine girişinden başlıyor söze: “İşçi bir ailenin evladıyım. Yaz tatillerinde boş durmaz, o zaman ‘Sefiller Sanayi Sitesi’ denilen Balçova Sanayi Sitesi’ne giderdim. Orada midyecilerin pancar motorları tamir edilirdi. Eski dizeller tamir edilirdi. Köprü’nün altında, baraka şeklinde dükkânlar vardı. 1993 yılında meslek lisesi sınavlarına girdim. İzmir Motor Meslek Lisesini kazandım. İsteyerek, bilinçli bir tercihle gitmek istedim. Her erkek çocuğunda olduğu gibi bende de araba merakı vardı ve bu merak beni buraya itti. Elektrik ve motor mutlaka olsun istiyordum. Nihayetinde burası Türkiye’deki üç motor meslek lisesinden biriydi. Okulda çok kıymetli öğretmenlerimiz bize yol gösterdi. Mesleği sevdirmek için gayret ettiler. Atölyelerde motoru, şanzımanı, eğeyi, metalı gördükçe ilgimiz arttı. Amerikalılardan kalan

motorlarla öğrendik biz mesleğin teorisini. O kadar yüksek bir aidiyet duygusu vardı ki. Öğretmenlerimiz bizi sarıp sarmalayarak otomotivi sevdirdiler. Bu nedenle de mezunların okula aidiyetleri yüksektir.”

Takım Ruhü

Okulun fizikî yapısının ve lokasyonunun çok iyi olduğunu ve geniş bir meydanının bulunduğunu belirtiyor Pişkin. Dolayısıyla sadece teknik eğitim açısından değil sporda da geniş imkânları vardır. Okulun futbol, basketbol ve güreş takımları oldukça başarılıdır. Murat Pişkin de okul yıllarında futbol takımının kaptanlığını yapar. Şöyle devam ediyor anlatmaya: “Öğle yemeğinde parası olmayan arkadaşlarımızı öğretmenlerimizin yardımıyla yemekhaneye nöbetçi olarak yazıyorduk. Paraları olmadığı için aç kalmıyor ve aynı zamanda incinmemiş oluyorlardı. Bize bu hassasiyeti okulumuz ve öğretmenlerimiz kazandırdı. Meslek liseli olmak bir ayrıcalıktır bana göre. Okuldan hayata dair bende kalan en kıymetli şey, takım arkadaşı olmayı öğrenmemdir. Şanzımanı tek başınıza indiremezsiniz. Motoru da tek başınıza sökemezsiniz. O yüzden usta, kalfa, çırak var. En değerli şey takım arkadaşı olmaktır.”

Anahtar İsteyen Usta Hayalı

“Mezun olduktan sonra iş aramadım dersem yalan olmaz.” diyen Murat Pişkin, stajını Renault servisinde yapar. Oradaki ustası onu, Mazda servisine önerir, bunun üzerine Mazda serviste iş başı yapar. Askerlikten

sonra İstanbul'daki Ford Motorda elektrodinamikte ve İnsan Değerlendirme Enstitüsünde çalışır. Pişkin, iş hayatındaki serüvenini şöyle anlatıyor: "Koç Grubunun emeği vardır üzerimde. Ancak ailemden ötürü İzmir'e döndüm. Bir Mitsubishi yetkili servisinde çalıştım ve özel servislerde servis müdürlüğü yaptım. 2014 yılında Çınarlı'da PM Oto Servisi kurdum. Ben meslekte idealistim. Çıraklık yaparken de anahtar getiren olmaktan çok, anahtar isteyen konuma gelmek arzusuyla büyüdüm. Üzerimde kalfalarımın, ustalarımın büyük emeği var. Bu nedenle kendi işimi kurdum. Karadağ'da da bir şirketimiz var. Orada yedek parça konusunda bir şeyler yapacağız. Pandemiden sonra hedeflediğimiz seviyeye getireceğiz o yatırımı. Atölyemizde kapıdan giren bir otomobilin gövdesinden alt takımına, motorundan klima tertibatına kadar bütün aksamına bakabiliyoruz. Firmamız tüm marka ve model araçların bakım ve onarım hizmetini veriyor. Burada 25 çalışanımız var. 24 sigorta firmasıyla hukuken anlaşmalı kurumuz. Araç arıza tespit cihazı satın alarak yetkili servislere altı aylık gecikmeyle de olsa yetişmeye çalışıyoruz. Biz oksijen kullanmıyoruz, boya fırını kullanıyoruz. Atölyemizde iki üç farklı global markanın cihazları var. Teknolojiyi yakından takip edip gerekli güncellemeleri yapıyoruz."

Meslek liselerinin, mezunlarına gideceği yolu gösterdiğini vurgulayan Murat Pişkin, şunları söylüyor: "Sahaya indiğimizde çarpanını bilirsın, ilerlersin. Püf noktası okulda öğrendiklerimizdir. Okulda öğrendiklerimizi sanayide uyguluyoruz. Kabiliyet tasımız okulda genişletiliyor. Biz bunu sanayide, sahada, fabrikada, atölyede derinleştiriyoruz. Ne kadar kabımızı genişletirsek o kadar pınardan doldurmuş oluyoruz. Triger kayışı koptuğunda ne olmuş, hangi silindirdeymiş sentezini yapıp kullanıcıya aktarabiliyorsunuz. Burada ne kadar iyi kaynak yaparsan, hangi dereceyle tutacağını öğrenirsen sanayide bütün kıvrımları daha iyi kenetler, daha iyi kaynak yaparsın."

Öğrenciyi Takdir Etmeyi Severim

Ücretli çalışırken de işletmeci olduğunda da okuluyla irtibatını kesmediğini, öğretmenlerini sağlıklarında ve hastalıklarında, öğretmenler gününde arayıp soruğunu söyleyen Pişkin, öğrencilerin imalatlarını ziyaret ettiğini, onların gururunu okşadığını ve takdir ettiğini söylüyor.

Pişkin, şöyle konuşuyor: "Bizim insanın özlediği şey, taklit edilmek değil takdir edilmek. Bugün küçük ya da büyük işletmelerin tümünün meslek lisesi mezunlarına ihtiyacı var. Ara eleman aslında ana elemandır. Birileri

doktor, mühendis olacak ama onların arabasını tamir edecek birileri de olacak. İşimiz çok güzel, sanatımız çok güzel. Mezunların çoğu iyi yerlerde. İşsiz kalan yoktur. Bizim okulun mezunları, askeriye'ye sadece mülakatla girerdi. Gelişen sanayi ve otomotivde nite-likli insan gücüne ihtiyacımız var. Aileler çocuklarını beyaz yakalı olsun diye büyütüyorlar. Bu çok büyük bir dezavantaj, bugün meslek lisesi öğrencileri birkaç üniversiteden mezun olmuş arkadaşlarımızdan daha iyi para kazanıyor. Aileler çocuklarını mutlaka meslek liselerine göndermeli. Çocuk evde oyuncağını söküp takıyorsa, bozup tamir ediyorsa bunları meslek liseleri ile tanıştırmakta fayda var. Bir çocuğun ders yeterliliği söz konusuysa motor meslekte veya teknik lisede okur, akademik gelecek planlıyorsa mühendis de doktor da olur. Nitekim bizim okulun mezunları arasında doktor da avukat da subay da mühendis de var."

Kapımız Çocuklara Açık

Çocukların eğitimi için işletmesinin kapısının sonuna kadar açık olduğunu dile getiren Murat Pişkin, şunları söylüyor: "Motor Meslek Lisesinden, Karabağlar, Altındağ çıraklık okullarından stajyer çocuklarımız var. İnşallah onları yetiştirip sektöre, mesleğe kazandıracağız. Bugün otomobil sektöründe burada çıraklık ve kalfalık yaptıktan sonra, şimdi ustalık yapanlar var. Onlarla stajyerleri yol arkadaşı yapmamız gerekiyor. Meslek kuruluşları bu ustalara birtakım imkânlar sağlayıp pedagojik formasyon verirse, teori ve pratiği birleştirebiliriz."

Bir Los Angeles, Bir Çin Fuarına Gitmedim

Çeşitli sivil toplum kuruluşlarında çalışan ve meslekî eğitimin önünü açmayı arzu ettiğini belirten Pişkin, 11 derneği bir araya getiren Türkiye Özel Servisçiler Federasyonunda Ege Servisçiler Derneği başkanı ve federasyonun eğitimden sorumlu başkan yardımcısı olduğunu, ayrıca MÜSİAD'da da sanayi otomotiv kurulu otomotiv ikinci başkanı olduğunu söylüyor. Murat Pişkin, okulların kariyer günlerine katılmayı da ihmal etmediğini vurguluyor.

Meslekî tecrübenin ve öğrenmenin sonu olmadığına inandığını da ifade eden Pişkin, sözlerini şöyle tamamlıyor: "Geçmişte maddi imkânım azken haftalığımdan, aylığımdan birikim yapıp otobüse atlar, fuarları ziyaret ederdim. Oto show fuarlarını merak ederdim. Allah'a şükür, bugün artık uçak bileti alıp fuarlara gidiyorum. Almanya'daki Frankfurt Fuarına, beni ilgilendiren otomekanik fuarlarına gidiyorum. Çin ve Los Angeles dışında gitmediğim fuar kalmadı."

MUSTAFA TUNCER

“Askerlik yaptığım taburda çalışmayan 1952 model Magirus tankerleri çalışır duruma getirdim. Bundan dolayı başarı belgesi aldım. Kademe astsubayı ile benzinlik astsubayı beni paylaşamaz oldu. Askerdeyken ara eleman değil aranan eleman oldum.”

Okula Torpil Bulup Girdim

Çınarlı’da faaliyet gösteren Tunser Otomotivin sahibi Mustafa Tuncer, otomotiv sektörünün motordan hasar danışmanlığına kadar birçok alanında çalışmış. Kazandığı tecrübe ile de kendi işinin patronu olmuş.

Otomotive ilgisinin İzmir Valiliğinde makam şoförü olan babasından geldiğini belirten Tuncer’le sohbetimiz, onun şu sözleriyle başlıyor: “O dönem makam arabalarının direksiyonlarını yeni tipe çeviriyorlardı. Mercedes’in direksiyonunu söktürtüp eve getirttim. Çocukken evde koltukları dizer, yanıma da su şişesini alıp vites yapardım. Babam, ortaokul birinci sınıfta ‘Ne olmak istiyorsun?’ diye sorunca ‘Otomobilci olmak istiyorum.’ dedim. ‘Tamam o zaman, sanayinin bir tozunu yut.’ diyerek beni sanayiye çırak olarak verdi. Ortaokul boyunca hafta sonları ve yaz ayları komple sanayide çalıştım. Babam ardından beni İzmir Motor Meslek Lisesine gönderdi. Sanayideki çıraklığımdan dolayı okula hazır şekilde gittim.”

Atölyeyi İple Çekerdik

Okula girmek için torpil bulur Tuncer. Bu olayı ve devamını şöyle anlatıyor: “Okula girmek kolay değildi. Okul aile birliği yönetiminde bir komşumuz vardı. Benim gerçekten araba hastası olduğumu, bir arabayı saatlerce yıkadığımı görmüş. ‘Seni bizim okula ben yazdıracağım, merak etme.’ dedi. 1995 yılında okula girdim. Okulu sevmek ve istemek çok önemli. Atölye derslerini iple

çekerdik. Günün nasıl geçtiğini anlamazdık. İlk yıl benzinli motorları, torna tesviyeyi gördük. Üç ayda bir atölye değiştirdik. Benzinli motorlar vardı. GMC (cemse) motorları vardı. Willys jiplerin motorları vardı. Bizim dönemimize kadar sökölüp takılmaktan laçka olmuştu ama biz büyük bir zevkle söküp takardık onları. Sadece motoru görmedik. Kaynak nasıl yakılır, nasıl yapılır da öğrendik. Malzeme bilgisi dersi çok önemliydi. Cıvatayı eline alıp diyorsun ki ‘Bu alüminyum alaşımlı cıvata. En fazla 15 newton güçle sıkacaksın.’ Bir parçayı alından, profilden, yataydan ve perspektif olarak görmeyi öğreten teknik resim çok önemliydi. Çoğu arkadaşım anlamadıklarını bana sorardı. Atölyede hoca anlatırdı dersi. Sonra sözlü sınav yapardı. Tabii sökme takma işlerini yaptıktan sonra, ince nüansları sorarlardı. Hocalarımız da çok bilgiliydi bizim okuduğumuz dönemde. Bazı öğretmenler çok tatlı, bazıları ise sertti. Sonuçta öğretmen olmak, bilgi sahibi olmak demektir.”

Asya Ablanın Köfteleri

Tuncer, okulun sosyal yaşantısı hakkında şunları anlatıyor: “Okulda masa tenisini ve voleybolu çok seviyordum, turnuvalar yapıyorduk. Her öğle paydosunda üst sınıflarla mutlaka voleybol maçı yapardık. Okulumuzun kantinini de çok severdik. Ablalarımız bir güzel köfte ekmek, patates yaparlardı. Asya ablamız vardı, göçmendi. Onun yaptığı köfte ekmeğin tadını başka yerde bulamadım.”

Okulun disiplini çok şey katmış hayatına. Okula girerken kendilerine çekidüzen verdiklerini, hocaları selamlamayı unutmadıklarını belirten Tuncer, okuldan öğrendikleri sayesinde, şimdi de bir yere girerken ya da bir yerden çıkarken mutlaka selam alıp verdiğini anlatıyor. Tuncer, “Ben üç yıl boyunca ceket giydim, severek kravat taktım. Hocalarımız derdi ki ‘Bu kravat yerinde duracak!’. Her şeyin bir kuralı olduğunu böylece öğrendik. Tabii ki tertip düzeni öğrendik. Okulda gördüğümüz tertip düzeni işimize de taşıdık.” diyor.

Asherlikte Aranan Çavuş Oldu

Tuncer, stajını 1998 yılında Gen Otda yapar. Buradaki stajı, okuldaki atölye dersleri gibi sever. Haftanın üç günü stajda, iki günü okuldadır. Daha sonra askere gidinceye kadar da Doğu Otomotivde mekanik teknisyen olarak çalışır.

Askerlik sırasında da okulda öğrendiklerinin faydasını görür. Benzinlik çavuşu olarak helikopterlere yakıt ikmali yaparlar. Taburdaki çalışmayan 1952 model Magirus tankerleri çalışır hâle getirir. Bundan dolayı başarı belgesi alır. Böylece Çanakkale’den Malkara’ya, Keşan’a kadar helikopter ikmallerine gitmeye başlarlar. Kade-me astsubayı ile benzinlik astsubayı Mustafa Tuncer’i paylaşamaz. Tuncer, “Ara eleman değil aranan eleman olduk. Askerlik boyunca tamir ettiğimiz tankerler sayesinde hep gezdik, dolaştık.” diye anlatıyor askerliğini.

Askerden dönünce yine Doğu Otomotivde iş başı yapar. Çalışırken motorun yanı sıra otomotivin farklı alanında eğitim görmek ister. Ege Üniversitesi Meslek Yüksek Okulunda, ikinci öğretim olarak iki yıllık kaporta boya karoseri bölümünü okur. Daha sonra servis danışmanlığına başlar, atölyeden çıkıp masabaşına geçer. 2005 yılında ise yedi yıl boyunca çalışacağı Volkswagen servisi Gönen Otomotive geçer. İki yıl binek araç danışmanlığı, bir yıl niş araç danışmanlığı, dört yıl da hasar danışmanlığı yapar.

Hedefim Doğrultusunda İlerledim

“Hayatımda hep hedeflerim oldu, hedeflerim doğrultusunda ilerledim.” diyen Tuncer, şöyle anlatıyor: “Danışmanlık bana çok şey kattı. Danışmanlık döneminde bir servis danışmanı olabilmek için dört aşamalı, 26 programlı bir eğitime gittim. Yurtdışında uluslararası servis danışmanlığı yapabilme sertifikası almış oldum. Hasarı da öğrendikten sonra sigorta alanında denetim uzmanı oldum. Beş yıl boyunca İzmir’de, Uşak’tan Antalya’ya kadar olan bölgede, yetkili servisler, özel servisler,

sigorta eksperleri ve tedarikçi firmaları denetledim. Zevkli ama stresli bir işti. Sonra Levkar Otomotivin sahibi Levent Aygöl ile ortak olarak yöneticilik alanına adım attım. Personel olarak 25 kişiye kadar çıktık. Altı yılda 10 bin civarında araç yaptık. Ayrıldıktan sonra RS firmasına bölge müdürü olarak geçtim. 10 bin metrekare alanda çalışıyorduk. 275 personelimiz vardı. Sigorta şirketleriyle anlaşmalı çalışıyorduk. Pandemi benim hayatımda bir geçiş süreci oldu. 2020 yılında Tunser Otomotivi kurdum. Bu ülkede düzgün, dürüst çalışan herkese iş var. Kimse aç kalmaz. Yeter ki işinizi sevin, severek yapın ve bilgili bir şekilde yapın.”

Son dönemde okuldan gelen öğrencilerde yeterli hevesi göremediğini dile getiren Mustafa Tuncer, “Ne yapmak istediğini soruyorum, ‘Babamın dükkânında çalışacağım.’ diyor. Neden buradasın o zaman? Babanın dükkânına git. Maalesef yeni nesil mesleğin ne olduğunu pek kavramış değil. Aslında bizim mesleğimizde o kadar çok açık pozisyon var ki. Alttan yetişen eleman yok. Beş yıl sonra boyacı, kaportacı bulamayacağız.” diye konuşuyor.

Gelin Birlikte Çalışalım

Tuncer, kızının 10 yaşında olduğunu, istediği takdirde onu da meslek lisesine gönderebileceğini söylüyor. Eşinin kızına doktor olmayı öğütlediğini belirten Mustafa Tuncer, “Doktor değil kuaför olsun. Yeter ki severek yap-sın.” diyor. Tuncer, velilere ve gençlere şunları söylüyor: “Veliler değişti bu dönemde. ‘Aman benim oğlum yağlı paslı işlerde çalışmasın, aman benim oğlum yönetici olsun.’ diyor. Çocukları üzerinde baskı kurmasınlar. Herkes komutan olursa, asker bulamazsak savaşı kay-bederiz. Bence otomobile, teknolojiye, bilgisayara me-raklı gençler meslek liselerini tercih etsin. Orta eleman dediğimiz, piyasa elemanı dediğimiz arkadaşlara ciddi anlamda ihtiyacımız var. Bunun temel eğitimi de mes-lek lisesinde oluyor. Ülkemizde ciddi anlamda teknisyen eksikliği var. Bu arkadaşlar eminim masabaşında otu-ranlardan çok daha fazla kazanacaklar. Çünkü aranan personel onlar. Ben bu işletmeyi kurdum. İşletmeleri-mizde teknisyen arkadaşlara ihtiyacımız var. Ailelere diyorum ki gelin birlik olalım, beraber olalım, meslek liselerine çocuklarımızı yönlendirelim.”

NAZİF SARIĞÖL

“Cuma günü okul bitti, pazartesi günü Birinci Sanayi Sitesi’nde bir serviste çalışmaya başladım. İşten çıkınca Alsancak’ta İngilizce kursuna gidiyordum. Yere atılan oto yedek parçalarının poşetlerini biriktirir, onların üzerindeki İngilizce ve Almanca yazıları okuyup anlamaya çalışırdım.”

Yedek Parça Poşetlerini Okuyarak Kendimi Yetiştirdim

Nazif Sarıgöl, Bosch’un İzmir’deki önemli dizel merkezlerinden İzmir Uzman Dizelin sahibi. 1984 yılında girdiği İzmir Motor Meslek Lisesinden 1987-1988 döneminde mezun olur. 13 personelin çalıştığı firmasını, şimdiki konumuna getirmek için 15 yıl aralıksız çalışır. Sarıgöl, “Aradan 33 yıl geçmesine rağmen öğretmenlerimizin sözleri, tavsiyeleri hâlâ kulağımda çınlar.” diyor.

Ortaokulda başarılı bir öğrenci olduğunu dile getiren Sarıgöl, sıra liseye geldiğinde kritik bir karar eşiğine gelir. Ortaokul öğretmenleri “Meslek lisesi değil, düz lise yaz.” der. Aileler de çok bilinçli değildir 1980’li yıllarda. Ancak Nazif Sarıgöl’ün tercihi meslek lisesi olur. Bu kararda mekaniğe olan ilgisinin yanı sıra, meslek lisesinde okuyan akrabalarının da rolü büyüktür. “Elektrik mi, motor mu?” diye düşünür ve İzmir Motor Meslek Lisesi sınavına girip okulu kazanır.

Hocalarımız Bizi Hep Motive Etti

Okula girdiğinde Hasan Oksel adlı öğretmenin coşkulu konuşması, Sarıgöl’ü dizel alanına yöneltir. Şöyle anlatıyor: “Hocamızın konuşmasından sonra ‘Ben dizelci olacağım.’ dedim. Ama öğrenci sayısı fazla. Kura çekildi. Bana oto elektrik çıktı. Çalışmadığım kapı kalmadı. Müdüre kadar gittim. Olmadı. Okulda oto elektrik, şasi, benzinli motor ayarlarını gördüm. Ama kafamda hep dizel vardı. Staja gidince dizel teknolojisini gördüm.

Hocalarımız bizi inanılmaz şekilde motive ediyordu. Askerî nizamla göre dizip mesleği anlatıyorlardı. Hâlâ lisede not tuttuğum defterleri saklıyorum. O dönemki arkadaşlarımızdan icracı olarak hareket edenlerin sayısı az oldu. Mezunların sadece yarısı sektörü tercih etti. Oysa o eğitime ve motivasyona göre bu oran yüzde 70 olmalıydı. Hocalarımız öğrencilerden kimler bu işi yapar, kimler coşkulu şekilde çalışır diye bizi takip ederlerdi.”

Okurken de bir yandan hem ara tatilde hem yazın boş durmaz. İzmir Fuarı’ndaki pavyonlarda reklam işi yapan bir atölyede, sonra da kamyon tamircisinde çalışır. Hayatının geri kalanı ise hep otomotiv sektöründe çalışmakla geçer.

Gündüz Atölye, Gece İngilizce

Okulu bitirince serbest piyasada çalışmanın kolay olmadığını belirten Nazif Sarıgöl, şöyle devam ediyor: “Sanayi sitesine girdiğimizde okullu öğrencilere olumlu bakılmazdı. Çantadan yetmiş alaylı kalfa ve çıraklar daha çok hürmet görürdü. Ama teknoloji gelişti ve şimdi bunun altyapısının olması lazım. Bunun için eğitim şart. İnsanın okul kökeni olması lazım ki teknolojiyi iyi kullanabilsin. Okul bitince hem çalıştım hem iki yıl boyunca İngilizce kursuna gittim. Cuma günü okul bitti, pazartesi günü Birinci Sanayi Sitesi’nde bir yetkili serviste çalışmaya başladım. İki yıl boyunca her akşam, işten çıkıp İngilizce kursuna gittim. Teknik bir eğitim için İngilizce öğrenmem gerektiğine inanıyordum.

Otomotiv yedek parçalarının poşetlerini yere atarlardı. İngilizce ve Almanca olan o yazıları okuyup anlamaya çalışırdım. Poşetleri biriktirir, bunları bilenlere sorardım. İzmir Uzman Dizeli 1994 yılında kurdum. Yapmış olduğumuz iş dizel motorların yakıt sistemlerinin onarım ve bakım işlemidir. Atölyeyi bu hâle getirmek kolay olmadı. 2007’de yetkili servis unvanını aldık. Bosch, Alman kökenli bir firma olduğu için ciddi kuralları, kriterleri ve kendi eğitimleri var. 13 personel ile hizmet veriyoruz. Önce teorik, sonra atölyede eğitim verildi bize. İleri teknoloji kurslar verilirken alaylı ustalarımız zorlandı. Orada meslek lisesinin farkını gördük. Eğitim fevkalâde önemli. Bugünü geriye sarsak yine İzmir Motor Meslek Lisesine giderdim. Gayet memnunum işimden.”

Özel Sektör de Eğitime El Versin

Meslek eğitimi hakkında düşüncelerini anlatan Nazif Sarıgöl, geçmişte okullarının çok dolu olduğunu ancak zamanla okulun teknolojiadaki gelişmeleri takip etmekte zorlandığını düşünüyor. Ege Üniversitesi Meslek Yüksekokulunda güncel dizel teknolojilerle ilgili çalışmalar olduğunu, oradan öğrenci talep ettiklerini ve randıman aldıklarını belirtiyor. Sarıgöl, meslek eğitimiyle ilgili görüşlerini şöyle özetliyor: “Ege Üniversitesinden mezun iki arkadaş ile çalışıyoruz. Bu okuldan gelenlere kapılarımızı açıyoruz. Motor Meslek Lisesi ve diğer liselerden gelen öğrencilerden yeterli verimi alamıyoruz. İster işe odaklanmalarında, ister anlayışlarında olsun bir eksiklik var. Hâlbuki motor meslek lisesinden çıkan öğrencinin meslek yüksek okulundan çıkandan daha üstün olması gerekiyor. Koç, ‘Meslek lisesi memleket meselesi’ dedi ama arkası gelmedi. Bu konuda çalışmayı tek başına özel sektör veya devlet yapamaz. Bir iş birliği olması gerekiyor. Gelişme çağındaki çocuklara da sektörün el uzatması lazım. Had safhada mesleksizlik var. Herkes üniversite kapısında yığılıp kalıyor. Bana göre önce eğitimi verenleri kalibre edelim ki çocukları iyi yetiştirsinsinler. Bugün okulda mesaisi akşam 17.00’de biten hocalar bizimki gibi iş yerlerine gelip kendilerini geliştirmeye devam ediyorlar. Biz burada yurtdışında otomotiv konusunda marka bir firmanın yetkili servisliğini yapıyoruz. Bu markalar okula bilgi desteği vermeye hazırlar.”

Yetiştirdiğimizi Ordu Kapıyor

Bir diğer sıkıntılarının da yetiştirdikleri meslek yüksekokulu mezunu elemanların, Türk Silahlı Kuvvetlerinde çalışmaya gitmesi olduğunu vurgulayan

Nazif Sarıgöl, “Tam öğrencilerden verim alıyoruz ki orduya kaptırıyoruz. Ordu bizim ordumuz. Ama insan yetiştirmek de kolay değil. Gençler, ‘İşim garanti, maaşım iyi olacak, sosyal haklarım da olacak.’ diyor. Bizim de meslek seçecek arkadaşlara bunu iyi izah etmemiz, elimizi taşın altına koyarak bu arkadaşları değerlendirmeye söz vermemiz gerekiyor.” diyor.

Gençlere de seslenen Nazif Sarıgöl, şunları dile getiriyor: “Mesleğimiz çileli ama her zaman revaçta bir meslek. Arkadaşlar rahat olsun. İnansınlar ama vazgeçmesinler. Yaptığınız işle manevi doyum da alıyorsunuz. Mesleki anlamda iş yapan arkadaşların kazançları çok daha iyi. Nitelikli elemanlar burada pişecek. Sonra bir firmada mı çalışacak, yoksa kendi işini mi kuracak, buna kendileri karar verecekler. Bazı şeyler hemen olmuyor elbette. Zaman istiyor. Gençlere zamanı çok iyi değerlendirmelerini tavsiye ediyorum.”

Tamir Bakımında Şanslı Ülkeyiz

Otomotivdeki teknolojik değişimin hızlanarak devam ettiğini, her aşamada yeni eğitimlerle dönüşümü yalalamaya çalıştıklarını vurgulayan Nazif Sarıgöl, şunları ekliyor: “Dönem dönem mümessilliğini yaptığım yetkili servisin toplantıları oluyordu. 2000 yılında söyledikleri bugün harfiyen çıktı. Onlar da otomotiv firmalarının verdikleri temrinler ile kaç yılında, neler yapabileceklerini biliyorlar. Elektrikli araçların sektöre hızlı bir giriş yapacağı öngörülüyor. Emisyon değerleri dizginlenmesi gereken kaçınılmaz değerler oldu. Ama içten yanmalı motorları da bir anda terk etmeyeceğiz. 2040 yılına kadar gideri var. Genç arkadaşlar ‘Bu işe başlayacağız. 10-20 yıl sonra iş hız kaybedecek.’ diye düşünüyorlar. Evet dizel bitecek. Ama iş bitmeyecek. Dönemi geldiğinde de elektrikli motorlara geçeceğiz. Yaptığımız iş bir tamirat, bakım işi. Avrupa’da bakım işi artık kaybolmaya yüz tuttu. Biz el becerisi olan ülkeler içindeyiz. Türkiye ve Rusya el emeği ile teknolojiyi birleştiren ülkelerdi. Biz bu trenden kopmayalım. ‘Eskisini at, yenisini koy’ ilkesi yeşil enerji dönemi ile bitecek. ‘Kullan at’ diyen ülkelere göre önümüz açık. Ama cari açıkla başımız dertte. Teknoloji ithal ediyoruz. Teknolojik malzemeler satın alıyoruz. Teknolojik ürünleri yerli olarak imal etmeli ve tamiratında da başarılı olmalıyız. Bunu akademik kariyerle birleştirmeliyiz. O nedenle otomotivde kendimizi geliştirmemiz çok önemli.”

OZAN MENTEŞ

“Dayım köy enstitüsü mezunu bir öğretmen. Çocukluk dönemimde hep kablo, çivi ve taş toprakla oynuyordum. Bu oyunlarımı tanıyan dayım, anne ve babamı meslek lisesi sınavına girmem için ikna ediyor. Mekanik birtakım oyuncaklarla ilgilenmemden dolayı ve dayımın yönlendirmesi ile meslek lisesine girdim. İyi ki girmişim. Bu tesadüf bana para kazandırdı. Aileme, çocuklarıma bakma imkânı sağladı. En önemlisi de meslek lisesi eğitimi, yaşantımda beni belli bir disiplin içinde yaşamayı öğretti.”

Tesadüfle Girdi Hayatı Oldu

Renault Mais’in İzmir Bornova Ağacli Yol’daki servisinde, satış sonrası servis müdürü olan Ozan Menteş’in Motor Meslek Lisesine girişi, küçük yaşlarda kablolar ve çivilerle oyunlar kurmasına kadar gidiyor. Oyunlarına tanık olan köy enstitüsü mezunu dayısı, ortaokulun ardından el becerisini yakından gözlemlediği yeğeninin meslek lisesine girmesi için anne ve babasına tavsiyede bulunuyor. Bu tesadüfün hayatını değiştirdiğini ifade eden Ozan Menteş, motor meslek liseli oluşunun hikâyesini, “Çocukken birtakım mekanik oyuncaklarla ilgilenmemi gözlemleyen dayımın yönlendirmesi ile meslek lisesine girdim. İyi ki girmişim. Bu tesadüf para kazandırdı. Aileme, çocuklarıma bakma imkânı sağladı. En önemlisi de meslek lisesi eğitimi, yaşantımda belli bir disiplin içinde yaşamayı öğretti.” diye anlatıyor.

Metreyi Bilmeden İnçi Öğrenmişim

Menteş, Motor Meslek Lisesine başladığı ilk anlarda yaşadığı bocalamayı unutamadığını belirterek, o günleri şöyle anlatıyor: “Meslek lisesine kayıt yapıldı. Mavi bir önlük verdiler. ‘Gönye, pergel, T cetveli alacaksın, şu dersin kitabı yeşil kaplanacak, etiket şuraya yapıştırılacak.’ dediler. Hepimizi devasa bir atölyeye soktular. Benzin kokusu bir yandan, bir yerde inç, diğer yerde metrik sistem öğretiliyor. Kendime geldikçe diyorum ki metreyi bilmiyordum, inçi öğrenmişim ben. Tüm bunlar yaşamı kolaylaştırmak içindi aslında. Türk filmlerinde tamirciler, eski Amerikan arabalarının altından çekme tahtalarla çıkarlar ya... Motor

Meslek de Amerikalıların kurduğu bir okul olduğu için o arabaların altına çekme tahtalarla yataydık. Arkadaşlarla muhabbet ederdik. Sonra harika hocalarımız vardı. Orada yaşamı öğreniyorduk.”

Bilgiyi Nasıl Kullanacağın Önemli

Patates ekmeğin lezzetinin başka hiçbir şeyin yerini tutmadığı öğle aralarında vaktini arkadaşlarıyla voleybol ve masa tenisi oynayarak geçiren Ozan Menteş, meslek lisesi günlerinde öğrendiklerini şöyle anlatıyor: “Motorun çalışma sistemi belli... İçten yanmalı, turbo, jet motor var ama temel esas akışkanı belli bir seviyeye kadar sıkıştır, yüksek basıncını mekanik enerjiye çevir. Motorların hepsindeki mantık budur. Bilgiye çabuk ulaşıyorsun. Meslek liseleri bunu nasıl kullanman gerektiğinin öğretildiği yerlerdir. Bu disiplin, çocuklarımla ilişkiye, özel hayatıma kadar yön veriyor.”

Okulu giderek daha çok sevdiğini ifade eden Menteş, 1997’de matematik, fen gibi temel derslerde aldığı eğitim neticesinde girdiği Teknik Öğretmen Okulundan 2001’de başarıyla mezun olur. Otosan firmasının ar-ge birimindeki çalışmasını ailevi nedenlerle sonlandıran ve İzmir’e dönem Ozan Menteş, kısa dönem askerlik sonrası girdiği Kavuklar Otomotivde 8.5 yıl çalışır. Burada kademe kademe yükselen Ozan Menteş, firmanın bünyesindeki altı markanın sorumluluğunu üstlenir. Motor Meslek Lisesinde temelleri atılan eğitimle ara değil aranan eleman olan Ozan Menteş, dokuz yıl önce Renault Mais İzmir’in satış sonrası servis müdürlüğü teklifini kabul eder. O gün bugündür

bu görevini sürdüren Ozan Menteş, “İşsiz kalır mıyım endişesi şu an dahi yok. Hiçbir zaman farklı bir meslek düşünmedim. Bu işi severek yaptım. Sevmesem buralara gelemezdim.” diyor. Son zamanlarda yaygın olan özel güvenlik ya da kasiyerlik gibi vasıfsız mesleklere gençlerin ilgi duymasını “40 yaşına kadar karnını doyurursun, ama sonrasını da düşünmek lazım.” diye değerlendiriyor.

“Bu Çocuk Okumaz, Meslek Lisesine Gitsin” Düşüncesi Yanlış

Özellikle orta halli ailelerin “Bu çocuk okumaz, bir meslek sahibi olsun.” söylemine karşı çıkan Ozan Menteş, şöyle diyor: “Aslında meslek liselerinde okuyacak arkadaşların çok ciddi analitik zekâya sahip olmaları gerekiyor. En basitinden, benim uzmanı olduğum içten yanmalı motorlar ya da makinelere baktığımız zaman, çok ciddi mekanik bilgisini, çok ciddi kimya, yanma bilgisini öğrenmem gerekti. Bu bakış açısı ülkemizin kırması gereken kalıplardandır. Meslek liselerine kapasitesi yüksek, işi gerçekten isteyen, duygusal ve yapısal özellikleri yeterli kişilerin seçilmesi gerekiyor. Bunu yaparsak ülkemizin çok ciddi yol alacağını düşünüyorum.”

Teknik meslek okullarının söylendiği gibi düşük kaliteli, bir yeri kazanamamış çocukların gittiği okullar olmadığını vurgulayan Ozan Menteş şunları söylüyor: “Meslek liseleri aslında çok pahalı yerler. Donatıları, çok büyük maliyetlerle kurulan yerler... Nitekim şu an çalışmış olduğum yer de bir meslek lisesinin atölyesi gibi. Daha gelişkin cihazlar olabilir ama donatıların değerini bilmek gerekiyor. Bunlar bizim üretim alanında lokomotifimiz olmalı. Tekrar canlandırılmalı. İş hayatında, fakülte hayatında meslek lisesinde okumak insanı bir adım öne çıkarıyor. Meslek liseline gidecek olan arkadaşların kendilerine ‘teknisyen olacağım’ diye sınır koymaması gerekiyor. Kişi isterse yüksek eğitime devam edebilir. Ben mühendisliği bitirdim. Dokuz Eylül Üniversitesinde kalite konusunda yüksek lisans yaptım. Yeni neslin bunu fark etmesi gerekiyor.”

Finans ve Bütçeleme Okutulmalı

Türkiye’nin bir geçiş aşamasında olduğunu söyleyen Ozan Menteş, meslek liselerinin müfredatında güncelleme yapılması gereken konulara dikkat çekiyor. 1954 model jeep motoru üzerinde motorun çalışmasını öğrendiğini, teknik öğretmenliği sırasında aynı tip motorla eğitimine devam ettiğini vurgulayan Menteş şu önerilerde bulunuyor: “Aşağıda elektrikli motor tamir etmeye başladık. Bizim eğitim konularımızı da sınırlandırmadan esnek hâle getirmemiz gerekiyor. Müfredat yavaş değişiyor. Burada öğretmenlere seslenmek istiyorum. Hep aynı şeyleri, aynı şekilde öğretiyoruz. Ezbere teknik eğitimler yapıyoruz. Özel sektör, devletin desteği, halkın da bu konuda farkındalığını

sağlamamız gerekiyor. Ben şu an aslında ticarethaneyi yöneten biriyim. Dolayısıyla bütçeyi de finansı da bilmek zorundayım. Bunları iş hayatında, çalıştığımız firmalarda ilave eğitimlerle öğrendik. Teknik eğitimlerde bu konu da gösterilmeli... İkiye ayırmak lazım. Üretimle ilgili kısım ve hizmetin, satış sonrasının yürütüldüğü kısım. Üretimde olacak arkadaşları direkt olarak mühendisliğe hazırlamak gerekiyor daha üst kademede çalışmalar yapsın diye. Ama ara eleman dediğimiz teknisyen kadrosuna da farklı eğitimler verilmesi işleri kolaylaştırır düşüncesindeyim.”

Tercih Noktasında Ailelere Düşen Görev

Şu an eleman bulmakta zorlandıklarını, meslek liselerinin ilgili birimlerinden gelen öğrencileri tercih ettiklerini belirten Menteş, Motor Meslek Lisesinin atölyesine elden geldiğince destek olduklarını söylüyor. Meslek liselerinin tercihi noktasında ailelere de görev düştüğünü ifade eden Ozan Menteş, sözlerine şöyle devam ediyor: “Yeni neslin bunun farkına varıp istemesi gerekiyor. Dijitalleşme neticesinde mekatronik, mekanikle ilgili konular yeni neslin çok ilgisini çekmiyor. Otomobiller, elektronik ve birçok yazılımın olduğu kompleks makineler hâline geldi. Eskiden çok basit, karbüratörün memesi tıkanmış, şurayı açalım devri bitti. Çok teknolojik, bilim gerektiren sistemlerin birbiri ile ilintisini gerektiren ve bu ilişkileri algılayabilecek donanımdaki insanlar gerekiyor. 500-600 bin TL’lik otomobillerle ilgileniyoruz. O değerli ürüne değerli bir elemanın bakması gerekiyor. Ben elemanlarıma bunu aşlamaya çalışıyorum. Siz değerlisiniz. İnsanlar emeklerini getirip bırakıyorlar. Hakkı neyse onu yapın. Meslek lisesinde ne öğretiler, işte bunu, sorumluluğu öğretiler. Benim en çok üzerinde durduğum, üzerimde iz bırakan şey budur. Değerli okullar, değerli, bilgili, becerikli çocukların gideceği yerler.”

Mezunların Tamamı İşe Yerleşti

Beraber mezun olduğu 53 dönem arkadaşından kendisi dahil 8’inin fakülte kazanarak üniversite eğitimine devam ettiğini, 24 arkadaşının başta hava destek komutanlığında olmak üzere ordunun çeşitli kademelerinde astsubay olduğunu, 5-6 arkadaşının otomobil tamirciliği gibi baba mesleklerini seçtiğini, bir kısım arkadaşının da meslek yüksekokuluna devam ettiğini anlatan Menteş, sözlerini şöyle tamamlıyor: “53 kişi de bir meslek sahibi oldu. Meslek liseleri korkulacak yerler değil. Biz bunlara güzel bir örnekiz. Meslek liseleri insanların yaşamına yön veren noktalar. Benim de yaşamıma yön verdi. Edinmiş olduğum disiplinler, bilgiler, yaşamımı idame ettirmemi sağlıyor. Belli bir hayat görüşü kazandırdı bana. Meslekler insanların kişiliğini belirliyor. Meslek liselerinden korkmayın. Yeterli desteği, önemi verin, çocuklarınızı korkmadan buralara gönderin.”

RAMAZAN BEKTAŞ

“Şimdiki öğrenciler teknolojiyi çok iyi takip ediyor. Okulda yeni model araçları, motorları görüyorlar. Haftanın iki günü okula, üç günü de pratik yapacakları iş yerine gidiyorlar. O nedenle bizden şanslılar. Fakat en önemlisi işi severek yapmanız. Sevmezseniz hiçbir işte başarı gösterme şansınız yok. Ben motoru bu kadar sevmeseydim, bu yerlere gelemeyebilirdim.”

Yedek Parça İşini Çok Gezen Bilir

Bektaş Oto Yedek Parçanın sahibi Ramazan Bektaş, İzmir Motor Meslek Lisesi mezunu olduktan sonra, oto tamir bakımını değil yedek parça işini tercih etmiş. 30 yılı aşkın süredir faaliyet gösterdiği yedek parça işinde oldukça başarılı bir noktaya gelmiş. Bektaş, meslek lisesinin verdiği temel bilgi ve elde çanta tüm Türkiye’yi dolaşarak kazandığı pazarlama becerisi sayesinde bu noktaya geldiğine inanıyor.

Ramazan Bektaş, 1967’de Elazığ’da doğar. Ortaokulu Alacakaya ilçesinde tamamlar. Ailesinin ekonomik durumunu da göz önüne alarak hayata daha çabuk atılabilmek için meslek lisesini tercih eder. Sınava girerek metal işleri bölümünü kazanır. Ancak arabalara yönelik ilgisi nedeniyle ertesi yıl tekrar sınava girer. Bektaş, “O dönemde milletin elektroniğe girdiği puanla ben tek tercih yaparak motor bölümüne girdim.” diyor.

Disiplinli Eğitim Faydalı Oldu

Motor bölümüne başladıktan kısa bir süre sonra, Etibank Şark Kromları İşletmesinde çalışan babasının emekli olması üzerine İzmir’e taşınırlar. Bektaş da 1983 yılında İzmir Motor Meslek Lisesine yatay geçiş yapar. Okulda Amerikalıların hibe ettiği altı silindirli benzinli GMC motorlarda ve diğer eski tip araçlar üzerinde uygulama eğitimleri yaparlar. Bektaş, okulun futbol takımının ve basketbol takımının olduğunu ve zaman zaman maçları izlemeye gittiklerini söylüyor.

Kendisinin sporla ilgilenme fırsatı bulamadığını çünkü okul çıkışında bakkallık yapan babasına yardımcı olduğunu anlatıyor.

O dönemki eğitim sisteminde disiplinin çok önemli olduğunu vurgulayan Ramazan Bektaş, sözlerine şöyle devam ediyor: “Çok disiplinli, cezanın da olduğu bir eğitim sisteminde okuduk. Ama bu ceza eğitmek içindi, körü körüne bir cezalandırma değildi. Ben hocalarımı hâlâ sevip sayarım. Geçen gün Mehmet Bardakçı hocamız geldi. Onu gördüğüm zaman saygıda kusur etmem. Bugünkü gençliğe baktığımız zaman aramızda çok büyük farklar var. Okulda kılık-kıyafet çok önemliydi. Şu anda kimse giyime bakmıyor. O dönemden kalma bazı alışkanlıklarımız var. İşte kravat takarım. Hocalarımızı otobüste gördüğümüzde oturmaz, ayakta dururduk. O dönemki arkadaşlıklarla bugünkünü kıyasladığınız zaman arada dağlar kadar fark var. Biz birbirimize çok bağlıydık. Bütün zamanımızı birlikte geçirirdik. Çok güzel yıllardı. Şu an çocuklar birbirlerinden kopuklar.”

Ürün Listesi 7’den 75’e Çıktı

1986 yılında okulu bitirip askere gider. Dönüşte de tamircilik yerine yedek parça işini tercih eder. Bir arkadaş aracılığıyla Basmane’de, Audi-Volkswagen grubu araçların yedek parçalarını satan bir iş yerinde işe başlar. 1991 yılında Birinci Sanayi Sitesi’ndeki bir firmada çalışır. Ardından Supar Supap firmasının bölge temsilciliğini yapar. Supap işinde Güneydoğu Anadolu,

Marmara ve Ege bölgelerine bakar. Bir süre balata satışı da yapar. 2001 yılında şu anda bayiliğini yaptığı Wax motor supaplarının da bölge müdürlüğünü üstlenir. Bu işi 2004'e kadar sürdürür. O yıl Bektaş Oto Yedek Parçayı kurar ve Wax'ın bölge bayiliğini alır.

Bektaş, Konya'da motor supabı üreten firmanın Ege, Marmara ve Batı Akdeniz Bölge bayiliğini yaptığını belirterek, şunları anlatıyor: "Her biri ayrı üretim yapan üç arkadaşımız, 1998'te bir araya gelerek Konya'da Elzem Otomotivi kurdular. 2001 yılında İzmir'de şube açmayı düşündüler. Birilerinin tavsiyesi ile beni buldular. Wax markası üzerine yoğunlaştık. Başlangıcı buradan, İzmir'den yaptık. Piyasa beni, ben fabrikayı yönlendirdim. Ürünümüz ilgi gördü, ilçelere girdik. Toptancılarla çalışmaya başladık. İstanbul'da şubemiz vardı, İstanbul içine mal vermeye başladık. İş dalga dalga büyüdü. Tam 20 yıldır çalışıyoruz. Bu süreçte Türkiye'de bütün bölgelere gittim. Gittiğim yerde ürünün tanıtımı, üretim safhaları ile ilgili bilgi verdim. Ürün listesini 7 sayfadan 75 sayfaya çıkardık."

Şimdiki Öğrenciler Şanslı

Okuduğu dönemde pratik konularda zayıf kaldıklarını dile getiren Bektaş, şu an okuyan öğrencilerin mesleklerini seviyorlarsa daha başarılı olabileceklerini düşünüyor. Bektaş, konuyla ilgili düşüncelerini şöyle ifade ediyor: "Şimdiki öğrenciler teknolojiyi çok iyi takip ediyorlar. Okulda yeni model araçlar, motorlar görüyorlar. Ayrıca öğrenci arkadaşımız haftanın iki günü okula gidiyorsa, üç günü de işiyle ilgili olan bir yerde bunun pratiğini yaparak devam ediyor. Ama işi sevmek gerekiyor. Sevmezseniz hiçbir işte başarı gösterme şansınız yok. Ben motoru bu kadar sevmeseydim, belki bu yerlere gelemeyebilirdim. İş özümlediğiniz zaman ileriye dönük olarak başarı sağlayabilirsiniz. Bunu yapmadığınız zaman her zaman bir yanınız eksik kalır. Okul sadece size ana prensipleri verir. Siz bunun üzerine kendinizden bir şeyler koymazsanız yine başarı şansınız çok yüksek olmaz."

Sektörde elektrikle çalışan araçların trafiğe çıkması ile teknolojik dönüşümün yaşanacağını belirten Ramazan Bektaş, bu konuda da şunları söylüyor: "Türkiye'de trafikte 25 milyon civarında araç var. Bu araçlar en azından 10 yıl devam edecek. Elektrikli araçlara baktığımız zaman, sanayideki bazı kalemler devam edecek. Bir soğutma sistemidir, bir fren sistemidir yine devam edecek. Yeni sistem araçlarda elektrikten ziyade elektronik, otonom sistem var. Araçların her tarafından sensörler bulunuyor. Yapay zekâ ile çizgileri takip ederek yolda

giden araçlar var. Dün oto elektriği vardı, şu anda oto elektronığı var."

Pazarlamacılıktan Önce ve Sonra

Sektörün temsilcisi olan kuruluşlarda görevli olduğunu söyleyen Ramazan Bektaş, Ege Otomotivciler Derneği'nin denetleme kurulu üyesi olduğunu belirtiyor. Bektaş, ayrıca İzmir Motor Meslek Lisesi Mezunlar Derneğinde de aktif olarak görev aldığını ifade ediyor. İnsanlarla kısa sürede sıcak ve samimi iletişim kurabildiğini söyleyen Bektaş, "Meslek olarak pazarlamacılığın bu konuda çok katkısı oldu. Bir şey satabilmemiz için karşı tarafı ikna etmemiz lazım. Onun için ben hayatımı ikiye ayırıyorum, 1991 öncesi ve sonrası diye. 'Çok gezen mi çok okuyan mı?' diye sorarlar ya, biz çok gezdik. Bu bize bir şeyler kattı." diyor.

Bektaş, kendi yaptıkları işte olsun, otomotivin diğer alanlarında olsun firmaların İzmir Motor Meslek Lisesi mezunlarına pozitif ayrımcılık yaptığını belirtiyor ve ekliyor: "Yaptığımız iş, teknik bir iş. Üretimde CNC tezgâhlar kullanılıyor. Hiçbir şey olmasa bile oraya gelen elemanın, kumpas veya bir mikrometre kullanma becerisinin olması lazım. Böyle değerlendirdiğinizde meslek liselilere karşı tabii ki bir pozitif ayrımcılık var. Sadece bizde de değil, bütün işletmelerde böyle olduğuna inanıyorum. Çünkü siz bir işletme açtığınız zaman, size kâr getirebilecek ne varsa bunların hepsini kullanıyorsunuz. Elemanınızın da eğitilmiş, iş bilir ve yetenekli olması tabii ki size bir avantaj sağlıyor."

Bir Çocuğu En İyi Ailesi Bilir

Çocukları meslek lisesine yönlendirmede ailelere büyük görev düştüğünü belirten Ramazan Bektaş, düşüncelerini şu sözlerle paylaşıyor: "Bir çocuğu en iyi ailesi bilir. Eğer çocukların el becerileri varsa, elleri bir şey tutabiliyorsa, teknik konulara eğilimleri varsa aileler onları teknik meslek liselerine göndermelidir. Elektronığa yatkınlıkları varsa elektronik, elektriğe yatkınlıkları varsa elektrik bölümlerine, araçlarla ilgiliyseler otomotiv bölümüne gitsinler. Ben bugün bu başarıyı sağlayabildiysem bu, meslek lisesinin sayesinde oldu. Düz liseye gitseydim bu işi yapma şansım olmazdı. Okul bir ufuk açtı. İş çevresiyle beraber bilmelisiniz. Bir araç satarken motor özelliklerini de bilmelisiniz ki karşı tarafa düzgün anlatabilesiniz. Aksi hâlde aracı satma şansınız olmaz. İzmir Motor Meslek Lisesinden mezun olmasaydım, supabın ne işe yaradığını bilmezdim. Supabın motorda ne iş yaptığını, ne tür aşamalardan geçtiğini bilmeseydim onu satma şansım olmazdı."

SEDAT ELMASLI

“Tekniker Okulu birinci sınıftan mezun olduk. Üç ay yaz tatili oluyordu. O yaz devresinde iyi talebelerin atölyede çalışması istenirdi. Çalışmanın saati 30 kuruştı. Tabii biz fakirlikle büyüdük. Anneme okulda yaz devresinde çalışma olduğunu, çalışmanın sonunda saatlerimizi toplayarak hak ettiğimiz parayı nakit olarak vereceklerini söyledim. Annem, ‘Git, öğren. Para vermesinler, bedava öğren.’ dedi.”

Çalışılmış Yazların Hak Edilmiş Başarısı

İzmir Motor Meslek Liselilerin “Sedat Abi”si Sedat Elmaslı, 1958 yılında girdiği Motor Sanat Enstitüsünde ve sonra Tekniker Okulunda ikişer yıl okuduktan sonra, kazandığı bilgi birikimi ile uluslararası firmalarda çalışmış. Uzun yıllar Motor Sanat Mezunları Derneğinin başkanlığını yapan, öğretmenleri ve mezunları her yıl birkaç defa bir araya getiren organizasyonlara imza atan Sedat Elmaslı, öğrenmeyi her şeyin üstünde tutan öğretmenlerinin ve ailesinin sayesinde yaşamda başarıyı yakaladığını belirtiyor.

Teori ve Pratiği Birleştiren Okul

Çocukken çok fakir olduklarını, anne ve babasının kendilerini eğitim konusunda yönlendirecek öğrenim seviyesinde olmadığını dile getiren Sedat Elmaslı, çevresindeki bazı arkadaşlarının önerisi ile İzmir Motor Sanat Enstitüsüne adım attığını belirtiyor. Elmaslı, enstitüye girişini ve sonrasını şu sözlerle paylaşıyor: “Tek amacım hayata çabuk atılmaktı. 1958 yılında Motor Sanat Enstitüsüne girip iki yıllık bir eğitim aldım. Ondan sonra yine sınavla iki yıllık Motor Tekniker Okulunda okudum. Ben girdiğimde okulda uygulanan Amerikan eğitim sistemi henüz kaldırılmıştı. Detaylarını bilmiyorum ama çan eğrisi diye bir sınıf geçme düzeni kurmuşlar. Hem sanat enstitüsünün hem tekniker okulunun en güzel yanı teori ve pratiği muhteşem

şekilde birleştirmesiydi. Öğlene kadar gördüğümüz teorik dersin pratiğini öğleden sonra yapardık. Örneğin sabahleyin buji ile ilgili dersi görüyorsak, öğleden sonra onun pratiğini görürdük. Sabah piston görüyorsak, öğleden sonra atölyede onu bilfiil uygulardık. Bu iş, kitaptan öğrenmekten çok farklıydı. Okulda elektrik bölümü, şasi bölümü, motor ayar bölümü, Vedat Aruz Bey’in yenileştirme bölümü vardı. Pratik bana çok şey verdi.”

“Bedava Öğren”

Sedat Elmaslı, okuldaki pratik eğitimi ve ailelerin öğrenmeye verdiği değeri şu örnekle anlatıyor: “Tekniker Okulu birinci sınıftan mezun olduk. Üç ay yaz tatili oluyordu. O yaz devresinde iyi talebelerin atölyede çalışması istenirdi. Çalışmanın saati 30 kuruştı. Tabii biz fakirlikle büyüdük. Anneme okulda yaz devresinde çalışma olduğunu, çalışmanın sonunda saatlerimizi toplayarak hak ettiğimiz parayı nakit olarak vereceklerini söyledim. Annem, ‘Git, öğren. Para vermesinler, bedava öğren.’ dedi.”

Öğretmenlerle Ayrılmaz Bağlar

Okulda öğretmenler ve öğrenciler arasında inanılmaz bir sevgi ve saygı ilişkisi vardır. Hocalarıyla ilişkileri Elmaslı’nın hafızasında hâlâ taptaze: “Ben çok çalışkan ama aynı zamanda sosyal bir öğrenciydim. Bunu mezun olduktan sonra da sürdürdüm. Okul arkadaşlarımızla yılda birkaç defa toplanırız. Hocalarımızı davet

eder, yemek yeriz. Eski güzel günleri anarız. Okulda çok güzel günlerimiz geçti. Öyle bir organik bağ kurmuşuz ki ayrılmak mümkün değil. Birçok hocamızla hâlâ görüşürüz. Ünal Türkmen hocamız benim motor ayarları dersinde hocamdı. 1961-1962 döneminde Motor Tekniker Okuluna başladık. 18-19 yaşlarındayız. Ünal hocamız, biz gençlere en iyi uyum sağlayan hocalarımızdan biriydi. Hâlâ da çok uyumludur. Kendisini çok severim. İş hayatında da zaman zaman birlikte çalışma şansı bulduk.”

Makyajı İhsan Yüce Yaptı

Okulda girişken ve toparlayıcı bir öğrenci olduğunu ifade eden Sedat Elmaslı, hocalarından araştırmayı, sosyal dayanışmayı öğrendiğini belirtiyor. Okuldayken sahneye koydukları tiyatroyu ise hiç unutmuyor. Şöyle anlatıyor Sedat Elmaslı: “Okulda Millî Türk Talebe Birliğine bağlı bir dernek vardı. Ben de derneğin kültür kolu başkanıyım. Kız okullarıyla temas eder, çay düzenlerdik. Hiç unutmuyorum, 1962-1963 dönemi, bir tiyatro sahnelemek için Moliere’nin **Kibarlık Budalası** adlı oyununu buldum. Kim sahneye koyacak? Rejisör lazım, dekor lazım, kadın oyuncular bulmak lazım. Müdürümüzün onayı ile Cumhuriyet Kız Enstitüsünden üç kız öğrenci seçildi. Devlet Tiyatrosu müdürü Ragıp Haykır’a gittik. Onun yardımı ile sanatçı Raik Alnıaçık bir ay rejisörlük yaptı. Ama ikinci perdede takıldı. O zaman sanatçı İhsan Yüce, İzmir Defterdarlığında çalışıyordu. Onu bulduk. İkinci ve üçüncü perdeyi İhsan Yüce’nin yardımıyla bitirdik. Oyunu ilk olarak bizim okulun salonunda sahneledik. Herkes anasını, babasını, kardeşini çağırdı. Çok beğenildi. İki kez daha bizim okulda, iki kez de Kız Sanat Enstitüsünde sahneye koyduk. Ardından Kültürpark’taki açık hava tiyatrosunda da oynadık. Bu eserin ardından iki eser daha sahneye koyduk. Biri Namık Kemal şiirleriyle oynadığımız bir eserdi. Ben Namık Kemal rolünde sahneye çıktım. Makyajımı da İhsan Yüce yapmıştı.”

Mühendis Kadrosunda İş Başı

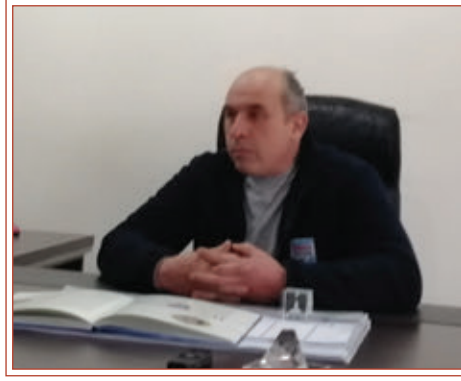
Okuldan tekniker olarak mezun olup hayata atıldıktan sonra yabancı dil öğrenmemenin eksikliğini duyduğunu söyleyen Sedat Elmaslı, İngilizceyi çalışırken gittiği kurslarda öğrendiğini anlatıyor ve devamla ekliyor: “Mezun olduktan sonra Mobil Oil firmasında mühendis kadrosunda çalışmaya başladım. Çünkü okulda mühendis kalitesinde eğitim aldım. Yedi yılı mühendis

kadrosunda olmak üzere toplam 14 yıl çalıştım. Orada inşaatçılığı öğrendim. İstasyonların kontrolünü yapıyorduk. Bina elektrifikasyonunu öğrendim. Beton nasıl dökülür, kot nasıl alınır? Onları öğrendim. Yedinci yıl sonunda düzgün konuşmam ve girişkenliğim sayesinde satış müdürlüğü görevine geldim. Çok iyi bir maaşım vardı ama hep maaşa talim etmek istemedim. Ayrıca insan tatmin olmuyor. İşimi geliştirmek için ayrıldım. Kendi başıma bir şirket kurdum. Yine teknik malzeme satıyordum. Sonra kompresör üreticisi Atlas Copconun Ege Bölgesi distribütörlüğünü aldım. Hem satış hem servis hizmeti verdim. Yanımda 12 teknik eleman çalışıyordu. 2011 yılına kadar işi bu şekilde devam ettirdim. Sonra yine benzer bir iş kolunda faaliyet gösteren bir dostumun firmasında üç yıl genel müdürlük yaptım. Dört yıldır ise emekliliğimi yaşamaya çalışıyorum.”

Aileler Çocuklarına Güvensin

Eğitim konusunda kendi öğrencilik dönemleri ile bugün arasında dağlar kadar fark olduğunu dile getiren Sedat Elmaslı, şunları söylüyor: “Toplum yapısı çok değişti. Çocukluğumuzun dönemindeki öğrenciliğimiz ve hocalarımız ile bugünkü ortam arasında dağlar kadar fark var. Anlayış farkı var. Ailenin çocukları yetiştirme farkı var. Hocalarımızın eğitim farkı ve anlayışı var. Biz hocalarımızdan çok çekinirdik. Hiç unutmuyorum, okuldayken yaramazlık yapmıştım. Öğretmen kulağımı çekmişti. Ben de geldim anneme söyledim. ‘Bak, öğretmen kulağımı kanattı.’ dedim. Annem, ‘Oh olsun, demek ki hak etmişsin. Geleceğim, o öğretmenin elini öpeceğim.’ dedi. O yıllarda öğretmenler bizim seviyemize iniyordu. Biz de onlara saygılı davranıyorduk. Şimdi öyle bir şey var mı? Önce anlayışı değiştirmemiz, teknik meslek eğitimi veren okullara sıcak bakmamız gerekiyor.”

Ailelere önerilerde bulunan Sedat Elmaslı, şu ifadeleri kullanıyor: “Aileler önce çocuklarının sesini dinlemeli. Uygun şekilde iletişim kurarak ileriye dönük ne düşündüklerini öğrenmeli. Çocuklarını suyun akışına bırakmasınlar. Onların becerilerini keşfetsinler. Ben çocuğumu şu okula göndereceğim diyerek onların yeteneklerini yok etmesinler. İlkokul ve sonraki yıllardaki eğitimlerinde çocukların öğrendikleri ile birlikte onlara yön vermeye devam etsinler. Çocuğu en iyi teşhis edebilen öğretmenleridir. Çocuğun fikirlerine veliler ve öğretmenler değer versinler.”

TAYFUN KAHVECİOĞLU

“Askerlikten sonra bir arkadaşımın vasıtasıyla Yaşar Holdinge girdim. Alsancak’ta oto tamir dükkânı olan bir öğretmenizle görüşmeye gittim. Hoşuma gitti görüntüsü, ekipmanı. Fayanslı bir dükkân. Bu ortamı görünce ‘Ben ileride bu işi yaparım.’ diye düşündüm. Torpille girdiğim işi, tamircilik için bıraktım.”

Torpille Girdiği Holdingi Fayanslı Atölye İçin Bıraktı

Tayfun Kahvecioğlu, Bornova Ağaçlıyol’daki Otolab Bosch Car Servisinin sahibi. 1959 yılında Alsancak’ta kurulan atölyede beş yıl çalıştıktan sonra, buranın ortağı ve sonra tek patronu olur. Söyleşi için gittiğimizde Kahvecioğlu’nu işin başında buluyoruz. İşlerini bitirene kadar bizden müsaade istiyor. Söyleşiye başladığımızda, “Burada oturursam işleri takip edemem. Dolayısıyla sürekli atölyede oluyorum. Dükkânı açtıktan sonra, 30 yıl eline takım almayan arkadaşlarım var. Ben onlardan değilim. İşten kopmamak lazım.” diyor.

Öğrencilere Okul Primi

Araba merakı motosiklet merakından doğar Tayfun Kahvecioğlu’nun. Şöyle anlatıyor: “Babamın motosikleti vardı. İlkokulu bitirdikten sonra bana verdi. Meslekî merakımın ve okulu seçmenin temelinde bu yatıyor. Motor Meslek Lisesinin önünde babamın gazete bayisi vardı. Öğretmenlerle araları çok iyiydi. Annem, ‘Bizim oğlanı da okula alın.’ diye onlara sürekli talepte bulunuyormuş. Ancak sınavı kaçırdım. Bu arada önce Yenişehir’deki ticaret lisesine bir hafta gittim. Kontenjan açığı olunca da motor mesleğe geçtim. Yıl 1980’di. Lise 1’de ilk olarak motorun nasıl çalıştığını ve nelerden oluştuğunu gördük. Bir dönem sadece atölye eğitiminden geçtik. İkinci dönem normal derslere devam ettik. Lise 2’de atölye ağırlıklı dersler gördük. Okulun içinde değişik

birimlerde, yenileştirme, kaynak, tesviye dizel, elektrik, otomatik şanzıman atölyelerinde tek tek eğitim aldık. Sadece kaporta boya atölyesi kapalıydı o zaman. Dışarıdan bize araç geliyordu. Onları tamir ediyorduk. Dışarıda olmayan son teknoloji ekipmanlar vardı okulda. Dışarıda grand taşlama tezgâhı yoktu. Okulda vardı. Grand taşlatmak için bizim okuldaki yenileştirme atölyesine parçalar gelirdi diğer tamirhanelerden. Bu yaptığımız işlerden para kazanırdık. Her ayın sonunda ne yapılmış bakılır, işlerden hem öğrenciler prim alırdı hem de öğretmenler ve okul faydalanırdı. Atölyede başarılıydım ama derslerde çok iyi öğrenci olduğum söylenemezdi. Dersleri yazın ikmalde verirdim. Ailecek gazete büfesinde durup babama yardım ederdik.”

Belkahve’ye Yol Tecrübesine

O dönem atölyelerde altışar gruplar hâlinde çalıştıklarını belirten Tayfun Kahvecioğlu, hocaların kendilerine altı silindirli GMC motorları verip sökmelerini istediğini anlatıyor. Motorları söküp dağıtıp sonra topladıklarını ve çalıştırdıklarını söyleyen Kahvecioğlu, okuldaki tecrübelerini şöyle anlatıyor: “Motor tamir atölyesinde gruplar hâlinde çalışırdık. Dışarıdan gelen araçlar sökülür, yenileştirme atölyesine gider, gerekli işlemler yapılırdı. Hocalar alır bizi yol tecrübesine çıkartırlardı. Belkahve’ye götürür çay kahve içirtip geri döndürürlerdi. Motoru yapalım da tecrübeye çıkalım diye mutlu bir an vardı. Giderek atölyede durma süremiz fazlalaştı. Yazın

her öğrenci bir ay staj yapmak zorundaydı. Ben stajımı BMC’de yaptım. Motor montaj atölyesinde eğitim gördüm. Şimdiki öğrenciler çok daha şanslı. Haftanın üç günü atölyelere gidiyorlar. Piyasadaki diğer firmaların atölyelerine giderek son çıkan araçları görüyorlar. Bizim zamanımızda okuldaki motorların çoğu savaştan kalma, altı silindirli motorlardı. Neyin ne görevi yaptığını öğreniyorduk ama şimdiki öğrenciler usta ile beraber atölyede son model araçları görüyorlar.”

Beş Yılda Çalıştığı İş Yerinin Patronu Oldu

Liseden 1984-1985 döneminde mezun olur. Askere gidip geldikten sonra, gazete bayiliği de yapmak istemez. Bir arkadaşı, “Seni Yaşar Holdinge sokalım. Benim gibi müdür olursun, rahat edersin.” der. Holdingin merkez binasında çalışmaya başlar. Şöyle anlatıyor Tayfun Kahvecioğlu: “Ayak işleri fazlaydı, esnaflığın verdiği rahatlık ise başkaydı. Annem okul müdürü Korkmaz hocamız ile konuşmuş. Müdür de okuldan öğretmenimiz Ethem Çetinel’in Alsancak’ta bir atölyesi olduğundan bahsetmiş. Hoşuma gitti görüntüsü, ekipmanı. Fayanslı bir dükkân. ‘Ben bu işi yaparım. İleride de atölye açarım.’ diye düşündüm dükkânı görünce. Torpille girdiğim Yaşar Holdingteki işi tamircilik için bıraktım. Otolab, 1959-1960’da kurulmuş eski bir firma. Kurulduğu zaman ‘Alsancak’ta tamirci mi olur?’ diye gazetelere haber olmuş. Hocamız Mithatpaşa Sanat Enstitüsünde öğretmenlik yapmış. Motor ayarlarının nasıl yapıldığını da Amerikalılar’dan öğrenmiş. Yaşar’da 10 lira alıyorsam, orada daha fazla ücretle başladım. Patronumun prensibi gereği, altı ay çıraklık yaptım. Önce bizi test ediyordu. Sigortamızı yapıyor ama neler yapıldığını öğretiyordu. Oto test laboratuvarıydı. Arabanın ayarları, karbüratör temizlenmesi, sibop ayarları gibi işleri öğretiyordu. Cihazları 1976 yılında almıştı. Orada beş yıl çalıştım. Patronumuz işi çalışanlara devretmek isteyince ben de talip oldum. 1992 sonunda Otolabı cihazı, ekipmanı, müşterisi ve adıyla devraldım.”

Atölyeyi Alsancak’tan Gıda Çarşısına taşır. 1998 yılında da Bosch Car Servisi olur. O dönem enjeksiyonlu arabalar gelmeye başlar. “Yapamayız.” diye geri gönderirler önce. Kahvecioğlu, şöyle anlatıyor tecrübelerini: “Bunları öğrenmem de gerekiyordu. Bosch servislerinin eğitim verdiğini duydum. Ben de Bosch bünyesine girmeye karar verdim. Gıda Çarşısında 7-8 yıl çalıştık. 2000 yılında Üçüncü Sanayi Sitesi’ne geçtik. Yan yana dört dükkân tuttuk. Tüm hizmetleri vermemiz

gerektiğinden kaporta, boya, mekanik ve tamir-bakım atölyeleri kurduk. Sonra daha büyük bir yere geçmemiz gerekti. Sanayiden çıkıp Bornova Ağaçlıyol’da 2 bin 500 metrekarelik yere taşındık. Şu an burada 20 kişi ile çalışıyoruz.”

Öğretmenlere Eğitim Verdi

İş yerlerine meslek okullarının öğrenci yolladığını, bazı öğrencilerin kendi isteği ile de geldiğini anlatıyor Kahvecioğlu ve şöyle devam ediyor: “Bizim dönemimizde okulda hakikaten çok iyi eğitim vardı. Staja gelen öğrencilere bazı sorular soruyorum. ‘Göstermedi hocalar.’ diyorlar. Hocalara soruyorum. ‘Biz aynı eğitimi veriyoruz.’ diyorlar. Çocuklar o eğitimi gördüğünün farkında değil ne yazık ki. Burada öğrenciye her şeyi tek tek gösteriyoruz. Okula dönünce diğer arkadaşlarından daha başarılı oluyorlar. Öğrencilerin de bizim de faydamıza staj. Hocalar bile o öğrencilerine araçlarını emanet ediyorlar. İş iyi öğrenen ve bu mesleği seven öğrencileri mezun olunca işe alıyoruz. Tabii piyasa ilerledi ama okullar sabit kaldı. Okuldaki öğretmenlerin bu eğitimlere gitmesi, enjeksiyon sistemini öğrenmek için eğitim alması gerekiyordu. Şu an hocalarımıza bu teknolojiyi öğretiyorlar. 5-6 yıl önce okulumuza iyi yatırım geldi. Yeni araçlar almaya başladılar. Bosch çok makine verdi. Ben de okula gidip aletlerin nasıl kullanılacağı konusunda eğitim verdim. Hem öğrencilere hem öğretmenlere ‘Cihaz araca nasıl bağlanır?’ diye eğitim vermeye çalıştım.”

Otomotiv Ölmez

Tayfun Kahvecioğlu, ailelere kesinlikle çocuklarını meslek lisesine göndermelerini tavsiye ediyor: “Evladlarını az çok tanıyor aileler. Çocuğun el becerisi varsa kesinlikle meslek okullarını tercih etsinler. Okul bittikten sonra iş bulma kaygısı yok. Elemana ihtiyacımız giderek artıyor. Bizim iş devam edecek. Otomotiv ölmeyen mesleklerden biri. Yüzde 100 elektrikli araçlar başladı. Dünya döndükçe otomotiv de modernleşerek devam edecek. Şarj istasyonlarımız var artık. İzmir Büyükşehir Belediyesinin aldığı araçların şarjı burada yapılıyor. Yarın tamir bakımı da yapılacak. Elektronik de artıyor. Meslek liseleri bu konuda önemli bir pozisyonunda.”

Sözlerini şöyle tamamlıyor Tayfun Kahvecioğlu: “İyi ki İzmir Motor Meslek’te okumuşum. Hayatta başarılı olma sebebim bu okuldur. Bize çok iyi bir eğitim verdiler. Okul eğitiminin yanında işi sevmem de güzel noktalara götürdü beni.”

TUNÇ ERKAYA

“Motor Meslek Lisesini tamamen içimdeki meraktan dolayı seçtim. Tır şoförü olan rahmetli babamla şehirlerarası yolculuğa çıktığımız zaman ona yardım etmekten zevk alırdım. O mekaniğin çalışması, bijonun oradan dönerek çıkıyor olması hoşuma giderdi. Babam da arabanın karbüratörünü sökeceğime gidip okulunda öğrenmemi istedi.”

Elimi İşe Bulamaktan Hiç Kaçmadım

Arkas Holdingin Citroen ve Subarru markalarının satış sonrası hizmetler müdürü olan Tunç Erkaya, küçük yaşta alet edevat kullanma becerisini İzmir Motor Meslek Lisesinde aldığı eğitim ile perçinleyen bir yönetici. Öğretmenlerinin öğrencilere yön verirken, onların geleceğini de şekillendirdiğini belirten Erkaya, “Onlardan, bilgiyi gizlememeyi öğrendik. Bu nedenle bugün de iş arkadaşlarımızla bilgiyi paylaşmayı çok seviyoruz.” diyor.

Mekaniğe ve teknik işlere ilgisinin çocukluk yıllarına dayandığını anlatıyor Tunç Erkaya: “Tır şoförü olan rahmetli babamla yedi sekiz yaşlarındayken şehirlerarası yolculuğa çıkardım. O yolculukta ona yardım etmekten zevk alırdım. Yolda tekerlek patlayınca babam değiştirdi. Ben de ona destek olurdum. O mekaniğin çalışması, bijonun oradan dönerek çıkıyor olması hoşuma giderdi. Evde küçük bir takımım, alet edevatlarım vardı. Kapı kolu gevşer, ben sıkardım. Sürekli teknik işlerin içindeydim. Elimi işe bulamaktan hiç kaçmadım.”

Karbüratörü Sökeceğine Okuluna Git

Ortaokulu Karataş Ortaokulunda okuyan Tunç Erkaya, babasının “Evdeki televizyonu, arabanın karbüratörünü sökeceğine, git mesleği orada öğren.” demesi üzerine lisede tek bir tercih yapar ve motor okumayı seçer. 1985 yılında, o dönem üniversite sınavı gibi ciddi bir sınavla

alınan İzmir Motor Meslek Lisesi motor bölümünü kazanır. Okula gelen araçları döner sermaye kapsamında tamir ederler. Erkaya, o günleri şöyle anlatıyor: “Hakikaten o dönem için çok güzel bir eğitim aldık. Ben bunu yüksekokula gittiğimde fark ettim. Hocalarımız bizi tabiri caizse bilgiler kulaklarımızdan taşacak şekilde doldurdu. Teorik değil, pratik eğitimiyle doluyduk. Bunun da faydasını da gördük. Okulda aldığım malzeme ve makine ekipmanları dersi bana yön verdi. Önemsenmesede otomobillerin tamamında çok farklı metaller kullanılıyor. Bunların ısı karşısında nasıl hareket ettiğini bilmek çözüm için çok iyi oluyor. Öğretmenlerimiz bizi kanlı canlı, kaslı hâle getirdiler. Hocaların yaklaşımı, bize çok olumlu yansıdı. Yeri geldiğinde ciddiyetleri, yeri geldiğinde babacanlıkları, bilgiyi paylaşmaları bizi etkiledi. Bizim dönemde okuyan arkadaşlar bilgiyi gizlemez. Aksine paylaşmayı çok sever. Bu bize okuldan kalan bir haslet. Mezun olunca okuldan çok güçlü çıktık. Hâlâ Celal Gazi Baba, Mehmet Bardakçı gibi hocalarımızla, okul arkadaşlarımızla görüşüyoruz.”

Seçim Vaadi Sıcak Boyoz

Okulun iyi bir basketbol ve hentbol takımı olduğunu, okul kantinini de kooperatif modeliyle öğrencilerin yönettiğini belirten Tunç Erkaya, seçimle gelen kooperatifin başkan yardımcılığını iki yıl boyunca kendisinin yürüttüğünü anlatıyor. Erkaya, “Hareketli bir çocuktum. Hemen kooperatifte görev üstlendim.

Seçim vaadimiz sabahları sıcak boyoz getirmektir. Kantinde teknik resim defteri, kâğıt, kalem, boyoz, hatta kantinin hisse senedini satıyorduk. Öğrenciler kârdan pay alıyordu. Tamamen öğretmenlerin kontrolünde ve öğrencilerin yönetiminde işliyordu kantin. Öğrenciler, mezun olurken payını satın çıkıyordu.” diye anlatıyor.

Rıfkı Abi Gibi Olmak

Motor atölyesinde eski Amerikan arabalarının motorlarını söküp takmayı, silindir kapağını, motor bloğunu, pistonu, segmanı öğrenirler önce. Sonra döner sermayeden gelen araçları tamir ederler. O dönem otomotiv yetkili servisleri henüz gelişmemiştir. Bu yüzden stajının tamamını Türk Tuborg firmasının kademesinde yapar. Şöyle anlatıyor Tunç Erkaya: “Bedfort kamyonlarının, forkliftlerin, Renault 12’lerin, Anadol’ın bakımı yapılıyordu. Orada elimizi yağa bulaştırmaya başladık. Meslekteki dönüm noktamdır bu staj. Tuborg’a haftada üç gün gidiyorduk. Oradaki atölye şefi Rıfkı abiye çok özenirdim. Cebinde dört beş kalem, çelik cetvel olan Rıfkı usta, torna atölyesinin de şefiydi. Onun gibi olmak istiyordum. Endamlı bir adamdı. Milli voleybolcuydu. İşi de çok iyi biliyordu. Bize de ‘Şöyle yapma böyle yap.’ diye tavsiyede bulunuyordu. Benim de ilk hedefim atölye şefi olmaktı”.

Motor Mesleğin Farkını Üniversitede Gördüm

Liseden mezun olunca Akdeniz Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Motor Bölümünü kazanır. Alışık olmadığı bir ortamdır. İzmir’den ayrılıp Antalya’ya gitmeye alışmaz. Okulu yarım dönem uzatır. Ama üniversite sıraları, lisede ne kadar iyi bir eğitim aldığının da sınanma yeri olur. Tunç Erkaya, “Okulda, farklı şehir ve okullardan gelen arkadaşlar vardı. ‘Hakikaten donanımlı gelmişim, daha iyisini öğreneyim burada.’ diye düşündüm. Okul devam ederken, 1992 yılında, BMW’nin Antalya servisinde yedek parça bölümünde mesleğe adımımı attım. Servis, sanayi sitesinin içinde üç dükkânın birleştirildiği bir yerdi. O zaman devasa servisler yoktu.” diyor.

Erkaya, kendi tabiriyle meslekte çok hızlı yol alır. 1.5 yıl sonra Toyota servis müdür yardımcısı olur. Kendisine sunulan yedek parça ve servis seçeneklerinden servisi seçer. İş görüşmelerinde kişinin kendini nasıl ifade ettiğinin, işi iyi bilmekten daha önemli olduğunu kavrar. Erkaya’ya göre işi hem teknik hem yönetsel anlamda anlatmak çok önemlidir.

Öğretmenler Teknolojiyi Takip Etmek Zorunda

Erkaya, tamir bakım sektörünün geleceği ile ilgili şunları söylüyor: “Bizim işimiz meşakkatli. Türkiye’de araba satın almak çok ciddi paralar gerektiriyor. Otomobil bir binek taşıtı olmanın ötesinde. Dolayısıyla hassasiyetler çok yüksek. İnsanlar dışçıye gitmiyor ama arabasının motor yağını değiştirmeye geliyor. Okulda alınan eğitimlerin yanı sıra markaların eğitimlerine katılıyoruz. Firmalar geliştirdikleri teknolojileri teknisyenlere aktarıyorlar. PSA’nın İstanbul’daki eğitim merkezinde konunun detayına göre üç beş gün süren teorik ve pratik eğitimler alıyorlar. Ufkunuzun çok açık olması gerekiyor, yoksa yol almanız mümkün değil. Teknoloji çok hızlı değişti. Ben kullandığım arabayı yolda kalsam çalıştıramam. Bu markanın içinde çalışan biri olarak telefonu açıp servisi çağırمام gerekiyor. Müdahale etme şansınız yok. Bir dizüstü bilgisayarı açıp ara yüzle arabaya bağlayıp oradan gelen teşhise göre bir onarım planı çıkarıyorsunuz. İş artık burada. Kayış koptuysa, fan paneli koptuysa görebilirsiniz. Enjektör veya elektronik donanımında bir şey varsa bunu görmem mümkün değil. 2025’ten sonra tamamıyla fosil yakıtlı motorları bırakacak üreticiler var. Şu andaki teknik eğitim fakültelerinde bu konu üzerine bir ders olmalı. Orada mezun olacak öğretmenler okullara gittiğinde o zaman elektrik araçlar yollarda yürümeye başlayacak. Hayat oraya gidiyor. O öğretmenler elektrikli araçlar konusunda öğrenciye bilgi versinler ki servisler sıkıntı yaşamasin.”

Gençler Mutlu Olacakları İşi Yapsın

Stajyer konusunda sorun yaşadıklarını ifade eden Tunç Erkaya, atölyedeki üç teknisyenin Motor Meslek Lisesi mezunu olduğunu, stajlarını burada yaptıktan sonra görev başladıklarını ve askerden sonra da devam ettiklerini söyledi. Erkaya, staj ve stajyer konusunda şunları anlatıyor: “Stajyer arkadaşın bu işe istekli olduğunu bize gösteriyor olması lazım. İstek çok önemli. Bizim işimiz mücadele istiyor. İstemezseniz bu iş kolunda başarılı olamazsınız. Kapımız stajyere açık. Her yıl dört stajyer alıyorum. Talebimizi Arkas Holding insan kaynaklarına iletiyoruz. Adaylar geliyor. İçlerinden isteklerimize uygun olanları belirliyoruz. Maalesef okula giden öğrencilerin bir bölümü bu mesleği yapmak için okula gitmiyor. Stajyerlerden biliyorum. Bizimle aralarında siyahla beyaz kadar, dağlar kadar fark var. Onlarca öğrenci ile görüşüp iki üç tanesine ‘Gel bizde başla.’

diyebiliyorum. Yetkili servis deneyimi çok önemli. Sanayi sitesinde dükkânı olan arkadaşlarımın tamamı da bu deneyimden geçmiştir. Yetkili servisler, müşteri ile nasıl temas edeceğinizden, lifti nereye koyacağınıza kadar size yol gösteren bir yerdir. Burada mezun olan arkadaşın iki tercihi var. Teknik tarafından yürüyüp teknisyen olmak, bir de yönetsel tarafta ilerlemek.”

Oğlunun 17 yaşında olduğunu ve gelecek yıl üniversite sınavına gireceğini belirten Tunç Erkaya, onun isteklerini dikkate aldığını ve kabiliyetlerini incelediğini, bu mesleğe değil elektrik ve yazılım alanına ilgi duyduğunu gözlemlediğini söylüyor. Erkaya, “Tercihini fen matematik okuma yönünde kullandı. Biz de saygı duyduk. İnsanlar mümkünse mutlu olacakları işi yap-sınlar.” diyor.

Maaşlar İyileştirilmeli

Teknik eğitimin ekonomik gelir boyutunun da çok önemli olduğuna dikkat çeken Erkaya, Almanya’da ara kademedeki bir teknisyen ya da teknikerin mühendis kadar gelir sahibi olduğunu vurguluyor. Erkaya, bu konuda şunları dile getiriyor: “Mesele ülkenin gelir dağılımı ve ekonomisi ile ilgili. 2012 yılında Arkas’ın Peugeot markasında yöneticiydim. Fransa’dan gelen bir araba sahibi ile sohbet ediyordum. Bizim işçilik saat ücretimiz 80 lira, onlar 200 euro veriyormuş. İşletme açısından ise çalışanın iyi bir eğitim alması gerekiyor. Servislerle öğrencilerin bir bütün hâlinde çalışması lazım. Renault Mais, İzmir’de Mimar Sinan Endüstri Meslek Lisesine ekipman, donanım, motor, şanzıman desteği veriyor. Birçok markanın böyle destekleri var. Buralardan mezun olan arkadaşların çalışacağı yerlerin baştan belli olması lazım. Şu an meslek lisesinde

okumanın öğrenci açısından hiçbir cazibesi yok. Böyle giderse bir iki yıl sonra atölyemizde çalıştıracak düzgün ustalar bulamayacağız. Bu koltuklarda oturan bizlerin en büyük amacı gençlere yön vermek, yerimize adam yetiştirmek. İyi elemanlar yetiştirelim ki buralar iş bilmeyen elemanlarla dolmasın. Öğretmenlerin eğitim kalitesinin çok iyi olması lazım ki iyi öğrenci yetiştirsinsinler. Firmalar da maaşları iyileştirmeli. Fakat 1992’den beri bu sektörün içindeyim. İlk girdiğimde sektörde patronlara ciddi para kazandırıyorduk. Ama otomotiv sektörü şu an büyük bir karsızlık içinde.”

Hedefsiz Olmaz

Teknik meslek liselerinin içinde bulunduğu tüm sorunlara rağmen tercih sebebi olması gerektiğini belirten Tunç Erkaya, gençlere sosyalleşmeleri, boş zamanlarında kursa gitmeleri, bir spor karşılaşmasının hakemliğini yapmaları ve yabancı dil öğrenmeleri konusunda öneride bulunuyor.

Erkaya, sözlerini şöyle tamamlıyor: “Ben yabancı dili iyi bilmememin eksikliğini hep yaşadım. Ciddi teklifler olmasına rağmen dilim yetersiz olduğu için reddetmek zorunda kaldım. Yurtdışı tecrübesi olan biri Türkiye’de çok rahat ve iyi bir pozisyonda iş bulabilir. Mutlaka hedef koymalılar. Burada staj yapan Murat adlı bir mezunu teknisyen yardımcısı olarak işe aldım. Askerden geldikten sonra da bizde iş başı yaptı. Şimdi iki yıllık teknik danışmanlık eğitimi alıyor. Bilgisayardan sunuma kadar çok detaylı bir eğitim programına başladı. Çünkü bu işi seviyor. İlk başta ‘Sen bu işi yapacak mısın?’ diye sordum. Sonra ‘Para mı, yoksa iyi yetişmek mi?’ sorusunu yönelttim. ‘İyi teknisyen olursam para bana gelir.’ yanıtını verdi ve şu an harika işler çıkarıyor.”

UFUK KAYAR

“Çok kaliteli öğretmenlerden eğitim aldığımız için başarının tesadüf olmadığını, okulun bir şekilde havasını teneffüs etmişlerin başarıyı sonuna kadar hak ettiğini düşünüyorum. Biz henüz hak ettiği değeri görememiş bir okulun mezunlarıyız.”

Okulun Kapısından Girip Hayata Adım Attım

17 yılı aşkın süredir otomotiv sektöründe hizmet veren ve başarılı çalışmaları sonucunda Nissan'ın servis müdürü konumuna yükselen Ufuk Kayar, yeteneklerini mezun olduğu İzmir Motor Meslek Lisesinde keşfettiğini belirtiyor. Okulunun teknik eğitim aldığı bir eğitim kurumundan ibaret olmadığını vurgulayan Kayar, “Orada küçük bir hayat var. Okuldan çıktığınızda da bundan farklı bir hayat görmüyorsunuz.” diyor.

İzmir Motor Meslek Lisesine aile büyüklerinin tavsiyesiyle girdiğini belirten Kayar, beş kardeş olduklarını ve ağabeylerinin iklimlendirme-soğutma alanında faaliyet gösterdiğini söylüyor. Sohbetimiz Kayar'ın şu sözleriyle başlıyor: “Ailemin otomotiv sektörüyle ilgisi yoktu. Rahmetli babam ‘Altın bilezik her zaman iyidir.’ derdi. Abimler tercih konusunda destek oldu bana. Aklımda arabayla ilgili bir bölüm olmamasına rağmen Motor Meslek'e 1994 yılında kaydımı yaptırdım. Okulu bilmeden yapılan bir tercihti bu, ama iyi ki tercih etmişim. Okulun bana kattığı her harf, her değer benim için çok kıymetli. Hayatım pozitif yönde değişti.”

Ekmek Arası Patates

Meslek lisesinde bir yıl okuduktan sonra teknik lise bölümüne geçen Ufuk Kayar, anlatmaya şöyle devam ediyor: “Okulda çok güzel bir atmosfer vardı. Yeni gireni oyuna hemen dahil eden, oturmuş kuralları olan, öğrencileri kucaklayan bir atmosfer vardı. Kapısından adımını atanın ‘motor meslekli’ olmama gibi bir şansı yoktu. Öğretmenlerin, üst sınıfların, okulun kendisinin, bulunduğu bölgenin özel bir dili vardı. Bu dili bir an önce öğrenmeniz gerekiyor. Bunu da özellikle büyük sınıfların yardımıyla kısa sürede öğreniyordunuz. Okul kozmopolit bir yapıya sahipti. Akademik bir bilgi aktarımı yapmıyordu sadece. Aynı sınıf, aynı yemekhane, ortak ders ve atölyeler sizi ciddi şekilde yoğuruyordu. Hayata bir

sıfır önde başlıyorsunuz. Orada küçük bir hayat var ve çıktığınızda da bundan farklı bir hayat görmüyorsunuz. Motor ilgi alanım değildi ama bende bir yere başladığımda en iyisini yapmak gibi bir huy var. Motor Meslek de bana bunu yapacak teknikleri öğrenmemde destek sundu. Birliktelik ruhu, disiplin, teknik bilgi küçümsenmeyecek boyuttaydı. Ekmek arası patates, üzerinde biraz sos yemekhanenin en güzel yemeğiydi. Bir aile duygusunu yaşıyordunuz.”

Başarı Sonuna Kadar Hak Edilmiştir

Ufuk Kayar, zeki ve başarılı bir öğrenci olarak sınıf başkanlığı yapar, okulun onur kurulunda ve satranç takımında yer alır. Okul turnuvalarının birincisidir. “Okul bir meslek okulu değil bir yaşam okuluydu.” diyen Kayar, okulun şanslı ve gizli bir başarının kaynağı olduğunu, henüz keşfedilmemiş bir değer taşıdığını vurguluyor ve ekliyor: “Çok kaliteli öğretmenlerden eğitim aldığımız için başarının tesadüf olmadığını, okulun bir şekilde havasını teneffüs etmişlerin başarıyı sonuna kadar hak ettiğini düşünüyorum.”

Okurken dışarıdan gelen araçlara bakım yaptıklarını ve döner sermayeden paylarını aldıklarını belirten Kayar, böylece piyasadaki gelişmeleri öğrencilerin görebildiğini söylüyor. Kayar, şöyle devam ediyor: “Celal Gazi Baba'mız vardı. Bu işlerde aktif rol alırdı. Dış piyasa ile entegre şekilde giden bir okuldu. Öğretmenler iş hayatını okula çekmeye çalışırlardı. Atölyelerin teknik yeterliliği de unutulmayacak nitelikteydi. Okulda öğrendiğim en değerli şey anahtar biriktirmektir. Anahtar sorunların çözüm yöntemini bulmak olarak tanımlayabiliriz. Müdür yardımcımız Nuriye Ceylan, küçük bir tartışma yaşadığımız bir arkadaşımın beni dinleyip sonra çözüm bulmamızı istedi. Ben de o zaman çözüm anahtarının kendimde olduğunu anladım. Celal Gazi hoca, zorluklar karşısında dirençli olma anahtarını öğretti. Voleybol topuna ayakla vurmaman gerektiği, ağzından çıkan sözü

tutmasının meziyet olduğu hep bir anahtardı. Bizde müşteri, sizin hizmet sunduğunuz ve size para kazandıran kişidir. Yaşadığı sorunu empati anahtarı ile çözeceksiniz. İnsanlar ürünlerdeki sorunla değil, o soruna sizin nasıl eğildiğinizle ilgilenir. Müşteriye nasıl yaklaşacağınız başka bir anahtardır. Yeni teknoloji ile söylersek çıplak gözle görünmeyen, cep telefonu ve gözlükle baktığınızda görebildiğiniz varlıklar gibidir anahtarlar. Bu anahtarlar Motor Meslek Lisesinde bol bol var. Ben cebime çok şey koydum. Çocuklara da çok sayıda anahtarı toplayıp ceplerine koymalarını tavsiye ediyorum. Bu okulun mezunları istikrarlı, kararlı şekilde ve sistemli çalışarak birçok anahtar toplayabilir. Bu anahtarları toplayanlar maddi ve manevi olarak kazanır. Biz üretmeyi, bozulana tamir etmeyi öğreniyoruz. Ama sadece aracı değil, yeri geldiğinde insanı da tamir ediyoruz.”

Okulun Bugünkü Hâliyle Orada Tekrar Okumak İsterdim

Mezun olduğu okulda şu an verilen eğitimi değerlendiren Ufuk Kayar, “Bu okulun mezunu olan servis müdürlerinin çalıştığı iş yerlerine okuldan ‘Benim hedefim otomotiv.’ diyen öğrenciler gönderiyorlar. Gelen stajyerlerde pozitif şeyler gördük. O disiplini görüyoruz. Bugün okuldaki atölyelerde Mercedes ve diğer firmalar ayrı sınıflar kurmuşlar. Biz eski motorlar üzerinde yeni teknolojiyi öğrenmeye çalışıyorduk. Ama öğrenci isteği ve öğretmen desteği ile açığı kapatıyorduk. Şu anki hâliyle o okulda tekrar okumak isterdim.” diyor.

Okulun kendisine kattığı teknik bilgi ve kendinde keşfettiği yetenekler doğrultusunda, mezun olduktan sonra Ege Üniversitesi Meslek Yüksekokuluna gitmeye karar verir. Motor meslek liseliler, kendini sevdirmek, özgüven, ayakları üzerinde durmak, sosyal yaşama zaman ayırmak gibi özellikleri üniversiteye de taşırlar. 2000 yılında mezun olduktan sonra iş başvurusunda bulunur. Her iki okulda aldığı eğitim cebindedir. Ama sektörden tecrübe isterler. Oysa tecrübe kazanmak için çalışmak gerekir.

Sıfır Noktasından Başlangıç

Kayar, şöyle anlatıyor duygularını: “İnsanlar sınavlarla, koşturmalarla, engeller üzerinden atlayarak bir yere geliyor. Sonra boşluk oluşuyor. Üniversitede hepimiz sektörde çalışmayı hedef olarak belirlemiştik. Başarılı öğrencilik hayatından ve stajdan sonra bir soğuk duş yaşadım. ‘Ben buradayım.’ diyorum ama kimse duymuyor. İş başvurusunda sizi karşılayacak insanlar yok. Şimdiki öğrenciler şanslı çünkü biz buradayız. Sonra bir yıl müzik ile uğraştım. Bağlama, gitar, ut, ney çaldım. Sosyal yönümü geliştirdim. Askerliği aradan çıkardım. 2004 yılında askerden dönünce sıfır noktasını başlangıç olarak kabul ettim. ‘Ben bu işe başlayayım, para önemli değil.’ felsefesini benimsedim. Uygun zamanda, hem para hem konumu konuşuruz diye düşündüm. Bu özgüvenle karşılarına çıkınca beni işe aldılar. Bir markada servis danışmanı olarak başladım. Atölyeden

mi beyaz yakadan mı gideceksiniz? Ben beyaz yakadan gittim. Teknik konuları sevmeme rağmen uygulamanın doğru anlatılması kısmını tercih ettim. Tekniği bilen ustalar var. Çekirdekten yetişmişler ama teknik dili tercüme edemiyorlar ve bu yüzden iletişim kopukluğu doğuyor. Ben de bu işin tercümanlığına soyundum. 3-4 yıl servis danışmanlığı yaptım. Köklü ağaç için saksıyı değiştirmek gerekir ya, ben de iş alanlarımı belli süre içinde değiştirdim. Sorumlu oldum. Mekanik servis danışmanlığından hasar servis danışmanlığına, hasar atölyesi servis müdür yardımcılığına, müşteri hizmetleri birimi yöneticiliğine, en sonunda servis müdürlüğüne geçtim. Hâlâ öğrenmeye devam ediyorum. Açık öğretimde işletme okuyorum. Teknoloji vagonu çok hızlı hareket ediyor. Otomotiv çok hızlı değişiyor. Tüm markalar bütün ekiplerini hibrit teknolojisi ve elektrikli araç teknolojisi üzerine yöneltiyor. Teknik bilgiyi aldığınızda pratiklik bu teknikliğin yanında daha az tercih edilir kalacak. Bilgisayara, donanım, yenilikçiliğe açık olan biri, motor söküp takandan daha şanslı olacak. Okulun içinde de yeni teknolojiye uyum sağlayacak atölyelerin, ders içeriğinin geliştirildiğini duyunca mutlu oluyoruz.”

İşe girerken yaşadığı çalışmadan tecrübe kazanamamak, tecrübe olmadığı için de çalışmamak paradoksunun bir ölçüde ortadan kalktığını belirten Ufuk Kayar, “Örneğin ben tecrübeli eleman istemiyorum. Kişi ne kadar tecrübesiz olursa, o kadar iyi. O kişiyi alıp şirketin ve markanın kültürüyle yetiştirebiliyorum. Şu an çalıştığım markanın kıstası minimum lise, teknik eleman ise meslek lisesi veya teknik meslek yüksekokuludur. Çok uzun vadeli bir yol haritası var. Artık devir değişti.” diyor.

Oğlumun Sırtını Sıvazlayarak Gönderirim

Oğlu Çınar’ın 10 yaşında olduğunu, otomotive ve kendisinin işine ilgi gösterdiğini belirten Kayar, sözlerine onunla devam ediyor ve sonra tekrar meslek eğitimi konusuna şöyle dönüyor: “Oğlum meslek lisesine gitmek isterse kesinlikle gönderirim. Sırtını sıvazlayarak gönderirim. Çocuklarımız için iyi bir gelecek arzu ederken, çocuk kendi iyisine değil, sizin iyyinize gidebiliyor. Doktor oluyor ama insanlara değer vermiyor. Avukat oluyor ama adaletle inanmıyor. O nedenle tercihi kendisine bıraktım. Kesinlikle sonuna kadar desteklerim onun tercihin. Özel okulların tamamına saygı duyuyorum ama bilgi dediğimiz şey almak isteyenindir. Bugün meslek lisesine gidip çok iyi noktalara gelebilirsiniz. Siz yeter ki isteyin. En iyi okuldaki isteksiz çocuk, o okulun en başarısız olur. En kötü okulda başarılı çocuk, o okulun en başarılısı olur. Çalışmadan da bir şey olmaz ama. Biz hak ettiği değeri henüz görememiş bir okulun mezunuyuz. Meslek lisemizin sektördeki girişimciler tarafından da desteklenmesi gerekiyor. Okulun mezunu olarak, yüksekokul mezunu olarak, bir markanın yöneticisi olarak İzmir Motor Meslek Lisesini tavsiye ediyorum. Aileler gönül rahatlığıyla çocuklarını göndersinler.”

İZMİR KALKINMA AJANSI